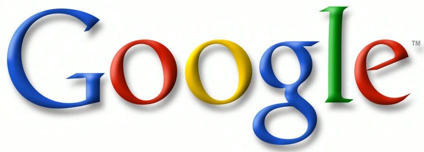
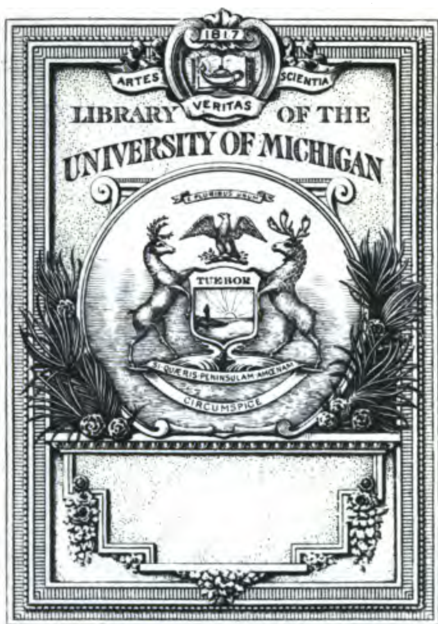

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

JACOBI TOLLII
FORTUITA.
In quibus, præter
CRITICA
nonnulla; tota
FABULARIS
HISTORIA GRÆCA, PHOENICIA, ÆGYPTIACA, ad CHEMIAM pertinere asseritur.

AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS.
CIↃ IↃC LXXXVII.

SERENISSIMO ac CELSISSIMO PRINCIPI,

DOMINO,

DOMINO

FREDERICO,

D. G. Marchioni Brandenburgico,

S. R. I. Archicamerariatus & Electoratus Heredi,

Supremo DUCI *in Borussia,*

Magdeburgi, Cliviæ, Juliaci, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, ut & in Silesia Crosnæ & Carnoviæ

DUCI

Burggravio Norimbergensi,

PRINCIPI

Halberstadii, Mindæ, & Camini,

COMITI

Hohenzolleræ, Marcæ, & Ravensbergæ,

DOMINO

Ravenſteinii, & Territoriorum Leoburgii & Butovii, &c. &c. &c.

Domino meo Clementiſſimo.

VEteris Poëtæ Comici dictum eſt, PRINCEPS SERENISSIME atque CELSISSIME, *Deos nos habere tamquam pilas*; id eſt, ludicra nos & ludibria eſſe fortunæ. Si quiſquam id in ſe convenire verbum exiſtimare poſſit, certe is ego ſum, fortunæ παίγνιον, & ſi non pila, haud multum ſane a conſimili ludicro, puerili turbine, diverſus. Agor nunc huc, nunc illuc: mutare cogor conſilia; quæ bene capta cœptaque ſunt, dimittere: inire pro illis alia nova; & prout fortuna vult, exin velum vortere. Decreveram namque, promiſeramque, (& videbatur illa

in

in initio adspirare) Patri Tuo, Principi Potentissimo, altissimum veteris Latii Poëtam, Lucretium cura mea, quantum illa ferebat, emendatum: Tibi, Princeps Serenissime, vivendi tempore posteriorem, & ad illam eloquii altitudinem viam aperientem Longinum, nova versione, notisque illustratum, consecrare. At non illa passa est maligna, invida, & optimis meis semper obstans conatibus, quam dixi, fortuna: injecit manum, objecit moras, & pro constantibus & certis, incerta subjecit & Fortuita. Dubitavi aliquamdiu, fasne esset tam celsi fastigii Principi libellum, qui fortunæ potius, quam ingenii foetus esset, offerre. Metuebam non populi

judicium, non eruditorum hominum, non aulicorum; sed Tuum. Populus enim raro bene: eruditi pro sua facilitate, atque consuetudine: aulici ex ingenio Principum judicant. Sed Te, PRINCEPS CELSISSIME, solido, & inculpato, &, quod in viro Principe petrarum, multa eruditione, confirmataque assiduo literarum usu sapientia suffulto, excultoque præditum judicio jamdudum fama per universum terrarum orbem divulgavit: Hoc igitur judicium Tuum, PRINCEPS ERUDITISSIME, cunctantem deterrebat: cui nil nisi meditatum, limatum, tersumque fas sit exhiberi. Verum quod indulgentia SERENISSIMI Patris Tui ELECTORIS iter Italicum auspicaturo Celsitu-

di-

dinis. Tuæ venerationem officii
debiti mihi ratio imperabat, re-
pulit, ut clavus clavum, verecun-
dia timorem. Pudebat enim, si-
quando ad Serenissimum Patrem
electiora quædam, quibus miri-
fice affici solet atque delectari,
numismata Græca Latinaque af-
ferrem, ad Te sine munusculo
adire. Nec alio audieram Te ma-
gis capi, quam literario. Extorsi
igitur ab irata fortuna, & eripui
potius, atque abstuli, quam im-
petravi, paucas hasce schedas: eas-
que nunc Nomini Tuo, Princeps
Serenissime ac Celsissime, di-
co, dedico, inscribo: ea fidu-
cia, fore, ut quum Pater Elector,
Princeps vere Optimus, singu-
lari me nuper gratia & favore
dignatus sit, Tua, Benignissime

DOMINE, gratia porro foveat, atque tueatur. Ab hac enim intentione, qua ad Budensem mihi, aliasque nobiles Bibliothecas excutiendas aditus pateat, impetraturum me spero commendationem: ut vel sic LUCRETIUS ac LONGINUS meus invita fortuna cultiores ornatioresque fiant tandem Vobis: SALLUSTIUS, FLORUS, PHÆDRUS, ARTEMIDORUS orbi se literato immaculatiores sistant. Hoc est, PRINCEPS SERENISSIME, quod a Serenitate Tua publice peto; a Divina vero privatim, precibusque assiduis, ut Te, ut Patrem ELECTORUM, universamque GENTEM BRANDENBURGICAM, quam diutissime servet incolumes, & rem publicam felicissime administrare patiatur. Salve PRINCEPS

INDULGENTISSIME, & Vale. Dabam in ipso itinere, postrid. Eid. Decembr. A°. CIↃ IↃCLXXXVI,

SERENISSIME ac CELSISSIME
PRINCEPS,

SERENISSIMÆ CELSITUDINIS TUÆ

Venerabundus Cliens
JACOBUS TOLLIUS.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

HAbes hic, Benivole Lector, FORTUITA nonnulla, quæ, sicuti forte nata, ita effusa potius, quam multo labore curaque parta sunt. Verum tam malignam etiam in his fortunam expertus sum, ut, nisi & amicorum exspectatio, & nonnullæ rationes aliæ obstitissent, primus illa velut abortum ipse abjecissem. Adeo deformata cuncta sunt erratis typographicis, iisque sæpe tam enormibus, ut ipse, quid scripserim, nonnumquam vix assequar. Accessit, quod cum mihi jam constitutum esset ipsi interesse editioni, nonnulla ultimæ curæ reliquerim: quæ postilla, interveniente altiore consilio, non pro more meo disposita emendatave, in manus venient tam malivolorum, quam ami-

amicorum. Conatus quidem sum, quantum fieri potuit, errores aliquot indicare: sed in Græcis tam multos offendi, ut ab his notandis desperatio me revocarit. Quare hoc unum rogo, priusquam judices, erratorum indicem intueare. Ceterum quod argumentum ipsum attinet, non me fugit, quam inopinata, quam incredibilis, ac inepta mea de Græcorum fabulis sententia illis occursura sit, qui Lapidem Philosophicum merum ingenii commentum esse existimant, neque in rerum natura umquam exstitisse. Fruantur illi per me licet sua incredulitate: nemini enim illam invideo. Velim tamen refutent eum, quem ostendo, diversarum gentium in variis fabulis concentum: & e cunctis proferant alicujus nominis unam mihi, cui cum ceteris omnibus, aut cum ipsa Lapidis

pidi natura non mirifice conveniat. Explico, vel ostendo Deorum omnium ferme in Chemia nomenclaturam; exhibeo originem & causam attributorum, & multo etiam plura tantum indico proprio ingenio enucleanda. Potuerant multæ aliæ fabulæ adjici: veluti illa non incelebris Augiæ, in qua & etymon observari poterat, & Sol aut Neptunus pater, & armentorum fimus, unica die, id est unica fusione, in crucibulo ab Hercule, id est igne salino, repurgatus, idque immissis fluviis. Fluere enim materia debet, ut excernatur impurum sulphur: in quo tamen sal latitat agros fœcundans. Sic & de columnis Herculis, de columnis ad arcam Osiridis, de columna solis, & gemmantibus ex ea lauris; de Petris Ambrosiis, de Cyaneis insulis: de Minerva, Iside, Procne in hirundinem mutatis:

tis: *de Luna*, *Iside*, *Astarte*, *Cybelle*, *Venere*, *cur illa* matres mundi, & magnæ *matres*: *de* Ovo *Phil. mundi*, *Castoris*, *Pollucis*, & *Helenæ*. *De Sole* ὀωγενὴς: *de* octo *Diis apud Diodor. Siculum*, *de* octo *præceptoribus Herculis*, *de* octavo *ejus anno & mense*, *quo stipendia* decem *absolvit*, *de* octavo *circuitu lap. philos. apud Basilium Valentinum*: *de* horto *Hesperidum collato cum* horto *Flammelli*: *de* igne *Ætnæo Basilii*, *comparato cum* lampadibus *Cereris*, *totoque* λαμπαδηφορίας *ritu*, & *cur in Promethei ara accendi talis lampas solita fuerit*: *de* phallis *templi Deæ Syriæ*, *de Priapo*, *de mysteriis Cereris Eleusiniæ*, *de Dianæ* Priapia: *de rore Philos.* & *imbre aureo*, *quo Danæ impleta*: *de* imbre *aureo Jovis Rhodio*, & pluvia *Philosophica*: *de* tribus *Nili nominibus*: *cur*

Bacchus Χοιροψάλας, *&* ſus *Ægyptiis exoſa fuerit: cur* galli *albus & croceus Anubidi dicati; cur idem in tutela Mercurii & Solis; quid* Nergal *fuerit: quid* leo alatus *in Chemia; cur* leonina *ſpecie Michael, ſeu Phænon, ſive Saturnus Baſilidianorum: cur Solis ſimulacrum* album *&* nigrum: *cur* cygnus *&* corvus *ei ſacri: cur hydra quibuſdam* ſeptem, *aliis* novem *capitum: cur* Triptolemus *Muſæo Oceani & Terræ filius: cur Venus* æſtas, *& Saturnus* hyems: *cur hic* latuerit: *quid ſit* Latium *Philoſophicum: cur idem* Prometheus: *cur Vulcanus* ἀῤῥενόθηλυς, *& cur ſole occaſo demum in Lemnum deciderit: de fontibus ab Achille in litore Trojano, a Pegaſo in Parnaſſo, a Cadmo Thebis, a Baccho* thyrſo, *a Jano* baculo *excitatis: cur Proteus* ἀμορ-

φῦλ. ἐν μυριώνυμος ὕλη mare transierit. Potuerant, inquam, id genus plurima proferri, tractarique, nisi vel lectorum metuissem fastidium, vel temporis angustiæ me revocassent.

Sed hæc iis abunde sufficient, & satisfacient, quibus Basilius Valentinus cum cura lectus fuerit, cujus Currum triumphalem Antimonii nemo, quantum hactenus animadvertere licuit, intellexit. Explicabo illum cum volente Deo in commentario de Morbis Hominis Chemici. Omnia namque, quæ illic docentur, remedia ad hominem Philosophicum spectant: & hinc minime mihi mirum occurrit, si vulgaris illa ad literam præparatio mortalium generi pestifera magis quam salutaris sit. Si quid interea ex his profeceris, Lector humanissime, gaudebo: sin minus, illud cogites, velim, non omnibus omnia scribi, imo nec intelligi. Vale.

AUCTORES ILLUSTRATI,

aut emendati.

JACOBI TOLLII
FORTUITA.

CAP. I.

Vetus Inscriptio illustrata.

INTRATE. NAM ET HIC DII SUNT. Et ecce in ipso aditu Juno PATULCIA adest, ut fores pandat. Invitat, ut se cognoscamus penitius, & ab ipsa auspicati PATULCIUM quoque Janum, *aliosque ab origine DIVOS*. Inscriptum veteri lapidi apud Reinesium, l. 33.

JUNONI PATULCIAE
T. FABATIUS TABULARIUS
OST. ET PROCURATOR FISCI
PATRONUS COLLEG. LENUNCUL.
IIII VIR QUINQUEN.
D. D.

Ad hanc inscriptionem Vir eruditissimus, & infinitæ lectionis ista commentatus est: *Cur JANUS modo vocaretur PATULCIUS, ut est apud Ovidium, modo CLUSIUS, ratio manifesta est, ob valvas ejus templi pro tempore patefactas, vel clausas. Cur JUNO PATULCIA, non item. Solus fortasse religionis hujus ἀρχιμύστης (alium enim præterea, qui vel nominarit saltem, non novimus) Fabatius dixerit. Divinandum igitur, tentandumque, si quam obscuro indictoque lucem inferre possimus. Cum Junonem puerperarum adsistricem esse, easque fovere, tuerique, & felices partus expedire modo dictum si; accelerando vero, & facilitando enixui maxime* 1. Fastor. 129.

necessaria sit viarum, meatuum, clausuræ uteri laxatio, apertio, reseratio, & patura, etiam hanc a Junone provideri, & curari putaverunt, & ab hoc patulos præstandi, dispandendique locos beneficio, sive officio: PATULCIAM appellasse verosimile est: prorsus ut PANDAM dixerint, quæ Tito Tatio, Arnobius l. IV. *Capitolinum ut caperet collem, viam panderat, atque aperuerat. Donum enim Junoni Patuleiæ dedit Fabatius, postquam maturos aperire partus lenem eam experta, & periculi, laborisque soluta esset conjunx puerpera. Respexisse hanc videtur, & fortassis cognitam habuit ex hoc lapide Joh. Jov. Pontanus. Nympham enim agri Neapolitani ad Antinianum indigenarum unam finxit PATULCIDEM:* Lib. II. Erid.

Nunc obfert sese choreis spectata PATULCIS,
Læta suis hortis, læta PATULCIS agris.

Hactenus optimus, dum fuit, senex. Videamus, ecquid & nos lucis amplius ad hanc illustrandam inscriptionem cum ex antiquitate, tum e Chemia nostra corradere possimus. Et hanc quidem per ipsam *januam* sat multam infundit Varro, qui Junonem JANAM esse docet. Servius etiam nonnullam confert, cui Juno PORTARUM dea est. Unde apud ipsum Virgilium, Lib. I. rei Rust. c. 37. ad Aen. II, 610.

——— Juno Scæas novissima PORTAS
Prima tenet.

Adhæc Kalendæ non primi tantum mensis, sed & reliquorum omnium, totusque item Januarius, in Junonis erant tutela. Atque hinc ipsa KALENDARIS. Unde facile liquet, cur PATULCIA dicta sit, quum ab ea PATULCIUS Janus appellatus sit JUNONIUS. Servius de Jano: *Alii PATULCIUM dicunt, quod patendarum (an patefaciendarum?) porta-* Macrob. l. I Saturn. IX. ad Virg. Aen. VII, 610.

num habeat potestatem Idem JUNONIUS. *Inde* *pulere Juno* PORTAS APERIRE *inducitur.* Sequitur enim apud Poetam:

> *Tum Regina Deum cælo delapsa morantis*
> *Impulit ipsa manu* PORTAS.

Et ipsa de Junone Janus apud Ovid. in Fastis, ubi de Tatio rege:

> *Et jam contigerat portam, Saturnia cujus*
> *Demserat appositas insidiosa seras.*

Ab *aperiendo* eadem APERTA dicta. Et quia portæ clavibus aperiri solent, non modo κλῇδας γάμου φυλάττει, queis θύρας virginales aperit, ut est apud Aristophanem, sed & Orpheo, seu potius Onomacrito πάντος ΚΟΣΜΟΥ ΚΛΗΙΔΟΥΧΟΣ ἄνασσα vocatur. Jano consimiler *claves* tribui ex initio Fastorum Ovidii, & Albrico de Deorum imaginibus notius est, quam ut probandum videatur. Præterea Junonem pro aëre accipi solitam fabularum explanatores docent. Nubes autem Cæli portæ. Sic Hesychius: Πύλαι οὐρανοῦ, τὰ νέφη. Porro è Macrobio, & aliis constat, Dianæ viarum omnium trini solitam inspectionem, non secus ac in Jano, quem Apollinem Ἀγυιᾶ. Deumque ... IUM Mercurium προπύλαιον & πυλάοχον esse Dionysium constat. Diana vero DEA JANA, ... Ἐνοδία, Jo Proserpina, Hecate προθυραία, (nisi potius προπυλαία apud Hesychium legendum) Feronia, adeoque & Juno, eaque PERDUCA, ipsa & MATER, & MATRONA, sicut & Janus PATER, & deorum PRIMUS: contra idem & CLUSIUS, ... in antiquis marmoribus apud Boissardum, ... apertis clausisque vitæ portis vitæ necisque arbiter.

Festus in *Aperta.*

in Thesmophor.

sc. ἀγρὰ νῦν ... trem.

in Hymn. init.

Euseb. Præpar. Euang. l. v, c. xiv.

arbiter. Juno LUCINA eadem & πλεία, ac LIBITINA Venus, atque item πυλαῖτις Minerva, non secus ac προπυλαία, & προθυραία Diana. Possunt & plura istiusmodi adferri, queis par PATULCIO PATULCIA probetur. Sed ab ipsa potius natura plus utrique luminis petamus, quod in Novo Lumine Chemico nobilis Sendivogius liberaliter suppeditat. *NATURAM*, inquit ille, *dico unam, veram, simplicem, integram in suo esse, quam DEUS ante secula fecit, & SPIRITUM ei inclusit. Scito autem Naturæ TERMINUM esse DEUM, qui & Naturæ PRINCIPIUM est.* (Hinc a JANO & VESTA precum initium fieri solitum.) *Siquidem nullum finitur initium nisi in eo in quo incipit.* (Unde Cælum Onomacrito ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή. Et in Capitolio Dis reliquis cedentibus restiterunt Juventas, & Terminus.) *Dixi unicam esse tantum, per quam Deus OMNIA facit: Et hac unica Natura RES OMNES proveniunt, nec est in ORBE aliquid extra Naturam. Et quamvis aliquando abortus fiant, hoc non est Naturæ, sed vel artificis, vel loci vitium. Natura hæc divisa est in loca quatuor,* (unde Sol τετραβάμοσι πάντα χορεύει apud Onomacritum, & *quadrifrons* Janus,) *in quibus hæc omnia operatur, quæ apparent & in umbra sunt; siquidem potius in umbra sunt quam ut vere appareant.* (Hinc Orgia, & Initia priscis nocturna.) *Mutatur in mare & feminam & MERCURIO assimilatur, quia sejungit variis locis: & secundum Terræ loca bona vel mala res producit, licet non sint loca mala in Terra, prout nobis videtur. Qualitates autem sunt tantum quatuor & hæ omnibus insunt rebus, neque concordant; semper una excedit aliam. Non est autem VISIBIL*

Plutarch. in Numa
Lycophron. p. 64.
Tract. I.
in hymnis
Florus lib. I.
hymn. in Solem.

licet visibiliter agat. (Hinc Natura eidem Onomacrito Ἄψοφοι ἀσραγάλοισι ποδῶν ἴχνος εἰλίσσουσα.) *Est enim spiritus* Volatilis, *qui in corporibus suum agit officium; locum & sedem habet in voluntate Divina.* Hunc Spiritum volatilem masculum & feminam JANUM veteres & JANAM dixerunt, non, ut eruditi docte potius, quam vere existimant, a *Javano* Japheti filio, vel a *Jajin*, quod Hebr. vinum significat, ut ita e Jano Noe fieret: nec ab Aeolico ζὰν, unde ζανὸς *Janus*: sed ab *eundo*, ut vere Cicero: unde etiam Dianæ, non secus ac Mercurio, pedes dedicati; quod etymon in Græca quoque lingua, occurrit, ubi & Apollo & Diana ἰήϊος appellatur: & Ἰόπυρα τὸ ἰέναι, nec non Φεραία, παρὰ τό φέρεσθαι apud Hesychium; Ἐπιπολὰ & Ἐγυθῶ Ceres apud eumdem, nota origine: atque item *Rhea*, παρὰ τὸ ῥέειν, nomen accepit quomodo & AVENTINA ab *adventu* Latinis dicta est. In his enim figmentum fabulæ ad exprimendam rerum naturam excogitatæ, non autem historia vera respicienda est. Et sic *Veneri* non a *Benoth* Hebræorum, seu Phænicium, sed a *veniendo* nomen inditum: non secus ac *Aprili* mensi ab *aperiendo*, *Proserpinæ* a *Proserpendo*. Illa enim est; quæ annum aperit, sive eum vulgarem, ac naturalem; seu Chemicum, & arcanum capiamus, non secus ac ipse Janus.

Schol. Homer. Ιλ' ό
Schol. Sophocl. Oedip. Tyr. p. 158.
Festus, & Ursat. Monum. Patavin. p. 227.
Selden. de Dis Syr. II. 7.

" *Quidquid est Hoc, OMNIA animat, format, alit, auget, creat,*
" *Sepelit, recipitque in se omnia: omniumque idem est pater;*
" *Indidemque eadem, quæ oriuntur, de integro; atque eodem occidunt.*

Pacuv. apud Cicer. I de Divinat. c. 57.

Spencer. ad Origin. adv. Celsum p. 91. Macrob. L. I. c. 9. Sat. Hic est illa *Genius* nativitatis præses, utrique sexui communis, sed in muliebri JUNONIS nomine notior, quod ad naturam confuso genere ἀῤῥενόθηλυς. Hæc sunt, quæ ad PATULCIAE Junonis illustrationem dicenda visa sunt. At nunc ad aliquam ipsis etiam tenebris afferendam lucem transeamus.

CAP. II.

Numerus Quinarius explicatus.

LYcophronis Cassandram nocturnis horis mihi relegendam sumens, quod utriusque tenebris pulcre inter se convenire existimarem, duos in ea viros eruditissimos ad eandem voculam offendisse animadverti, Vers. 1391. cujus elegantiam non viderant. Ita vero Lycophron;

Καὶ χερσόνησον τοῦ πάλαι λῃκητρίαν
Θεᾷ Κυρίτᾳ πάμπαν ἐστυγημένου,
Τῆς παντομόρφου βασσάρας λαμπουρίδος
Τοκῆος, ἥτ' ἀλφαῖσι ταῖς καθ' ἡμέραν
Βούπειναν ἀλθαίνεσκεν ἀκμαίαν πατρὸς
Ὀθνεῖα γατομοῦντος Αἴθωνος πλευρά.

Id est, ut Canterus vertit:

Et margineam peninsulam ejus qui, olim
Deæ Curitæ omnino fuit invisus,
Omniformis meretricis vulpeculæ
Pater, quæ quæstibus quotidianis
Immensam fovebat genitoris famem,
Externas arantis Æthonis extremitates.

Mestra, sive ut alii, Metra, Erysichthonis filia παντόμορφος hic vocatur, quæ in scriptis libris πολύμορφος legitur cognomine non intelle-

tellecto, ideoque tum à Cantero, correcto (an corrupto,) cui hic male Meursius assensus est. Scaligerum vidisse verum inde conjecturam facio, quod ipsius illam versio non *omniformem*, sed *multiformem* vocet: quæ recta & proba hujusce vocis πολύμορφος interpretatio est; & cum hac ipsa voce in alterius utriusque locum substituenda. Solebant enim Græci seu numeri, seu corporis magnitudinem addita voculâ πέντε denotare, non secus ac dictione ἐννέα. Ita in Anthologia Græca anus quædam vivacissimæ senectutis Πεντεκορώνη Κηρύξ appellatur; id est, quæ multarum cornicum ætatem vivendo superaret. Sic & in eodem libro homo extremæ mendicitatis, ipsoque Iro pauperior, πεντεπτωχὸς vocatur. Item de *decumanis* fluctibus in eodem Florilegio vocabulum πεντακυμίας usurpatur. Hujus ego augendi amplificandique significationis originem in hac dictione investigans, reperio hunc numerum cum maxime ad nos pertinere, atque ad artem nostram: fabulamque illam, ut alias multas, ex officina Chemica prodiisse. Est enim *Erysichthon* terram lacerans ac discerpens Acidum, omnia devorans; cui filia Μήτρα, vitalis scil. anima, alimentum quotidianum suppeditat; absque quo

Hesych. in ἐννεάγηρως. Lib. II, in Vetulas.

Ipse suos artus lacero divellere morsu

Ovid. Lib. VIII Met.

cogitur, corpusque corpore alere. Metra igitur, vel Mestra, cujus *Neptunus* virginitatem abstulerat, eademque quæ Thetis, ad instar Protei,

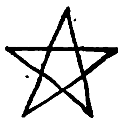
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus, & omne,

 Alca-

Alcali eſt, ſive materia, quam *Deam Syriam* eſſe poſtea probaturi ſumus, præbens *avido non juſta alimenta parenti.* Huic quinarius numerus proprius eſt, quem Pythagorici τροφὸν appellabant, id eſt, *Altorem* ſeu *Nutritorem*: item γάμον, ſeu *conjugium*: quippe ex binario & ternario, femina & mare conflatum; qui ambo ad multitudinem magnitudinemque plurimum faciunt. Dignitas ejus, quem *Divinum* κατ᾽ ἐξοχὴν dictum eſſe Huetius vir eruditiſſimus docet, multis laudibus à Plutarcho ac Nicomacho extollitur: quos nec deſcribere animus eſt, nec tamen omnino prætere rire argumentum ſinit. Utemur igitur utroque, non abutemur, intermixtis aliis, ut varietas faſtidium levet. Quod igitur ad opus noſtrum attinet, pertinetque, πτύχες πέντε in Homerico Achillis clypeo fuere, quas Heraclides Ponticus de quinque zonis cæleſtibus accipit. Nos de quatuor operis noſtri Philoſophici elementis, & quinta Eſſentia Ætherea interpretabimur, de qua Cicero fuſius, ubi de Ariſtotelis agit opinione. Quis in hac arte Achilles ſit, ſuo deinceps capite latius exponemus. Quinque porro his elementis totidem reſpondent ſenſus, tactus terræ, guſtus aquæ, auditus aëri, odor igni (quia exhalatio a calore proficiſcitur) viſus ætheri ac luci. Dicemus & alibi de mollitie nonnulla, ac duritie, de dulcedine, de harmonia Muſica, cantuque, de ſuavi odore, ac tandem de viſu & oculis, varietateque colorum, quæ omnia in opere noſtro occurrunt, & pluribus illuſtrabuntur. Nunc tantum numerum tractabimus. Ut ad Elementa redeamus, tri-

Plutarch. de Animæ procreat. p. 1017.
Plato in Timæo.
Plutarch. περὶ τοῦ εἰ, p. 388. & de Orac. defect. p. 429. & Auctor. Theologum. Arithmet.
Ad Origen. p. 130.
Ιλ. υ΄.
Allegor. Homeri p. 114. edit. Aldin.
Academ. l. c. 7.
Plutarchus de Ei.

buitur hic numerus etiam animæ & corpori; animæ, ut unitati, velut ætheri; corpori; ut quaternarium humorum numerum complexo. In ipsa anima quinque notantur partes, vitalis, sentiens, appetens, irascens, ratiocinans. Et uti quinque sensus numeravimus, ita his ipsis animal quinto die creatum ab inanimato distinguitur. In corpore vero quinque numerantur Intestina, renes, pulmo, hepar, lien, cor. Digitos, ut rem parvam dictu, licet æstimatione permagnam, omittam: Transibo & quinque viventium genera, aliaque id genus multa. Sed quod præcipuum in corpore & anima, SALUS, Græcis ΥΓΕΙΑ, non tam literarum numero, quam ipso pentagoni schemate notabilis est: quo in epistolis suis usi quondam symbolo Pythagoræi. Plutarchus aliud nobis alibi schema à Platone excogitatum refert, in quo τὸ πεντάγωνον τῷ τριγώνῳ, καὶ τετραγώνῳ insertum, multiplici relatu opus nostrum repræsentat. Salutem vero in qualitatum, facultatumve consistere harmonia veteres tradidere. Τῆς Ὑγείας συνεκτικὴ ἡ τῶν δυνάμεων ὑγροῦ, θερμοῦ, ξηροῦ, ψυχροῦ, πικροῦ, γλυκέως, καὶ τῶν λοιπῶν ἰσονομία. ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς μοναρχία νόσων ποιητική. Et additur alibi ratio: πᾶσα δήπου δύναμις, ἂν προσληφθῇ, πέφυκε μεταβάλλειν, καὶ τρέπειν εἰς ἑαυτὴν τὸ νικώμενον. Verba sunt Vitruvii ex eadem disciplina petita: *Ex principiis, quæ Græci στοιχεῖα appellant, omnia corpora sunt composita: id est, calore, & humore, & terreno, & aëre: & his mixtionibus naturali temperatura figu-*

Plutarch. de Ei.

Plut. de Defect. Orac.

Philo de Mundi Opificio.

Nicom. in Theolog. Arithm.

Scholiast. Aristoph. Nubib. 163. p.

de Iside & Osir.

Alcmæon. apud Plut. de placit. Philos. v. 30.

Plut. de primo frig. p. 953. Lib. 1. c. IV. Architect.

rantur omnium animalium in mundo generatim qualitates. Ergo in quibus corporibus exsuperat è principiis calor, tunc interficit, dissolvitque cetera fervore, &c. Hic in Erysichthone exsuperans *plura capit, turbaque voracior ipsa est.* Harmonia igitur requiritur: sed & in hac quinarius numerus, uti & in aliis musicæ partibus conspicuus est. Videas enim in ea quintuplicem intensionem vel remissionem vocis, δίεσιν, ἡμιτόνιον, τόνον, τριημιτόνιον, δίτονον. Nec alia hujus numeri ratio est in ipsa vocis modulatione sunt; enim in ea τάσις, ὀξύτης, βαρύτης, ἄνεσις & ἐπίτασις. Jam & ipsæ voces nec plures, nec pauciores sunt. Quas enim Græci posteriores addidere vocalibus H & Ω, duplicium figuræ sunt, non autem simplicium vocalium notæ. Videre hoc Principes Austriaci, SALUTISque publicæ Symbolum Palatii Viennensis portæ limini acreis literis inscripserunt:

Plutarch, p. 389. de Ei. & de Orac. defectu. Aristoxenus L. Element. Harmonicor.

A E I O V.

Nec enim mihi facile persuaderi patiar, interpretandas eas cum vulgo, AUSTRIA ERIT IN ORBE ULTIMA. Μυστικώτερον est, quod illæ literæ continent. Nam & in gentilium, & in Christianorum sacris numerus hic in honore habitus. Hinc olim quinque partes initiationis Eleusiniæ in quinque annos divisæ, distinctæque: & quasi nostra sacra non aliter, nisi ad Græcæ Theologiæ imitationem eadem effingendo constare possent, totidem olim fuere partes initiationis Christianæ, uti erudite Casaubonus adversus Baronium docet. Hinc & quinquennale Pythagoræorum silentium: & quinquin-

Tertullian. adverſ. Valent. Theon. Smyrnæus p. 18 & 19, edit. Bullialdi. pag. 552. Servius ad 1. Aen. v. 287.

quinnales agones, & quinquennalia lustra civitatium: hinc & πένταθλα. Nec prætereundæ *Captia* Minervæ (de qua post plura) quinquatrus. Quin & πῖον πενταέτηρον in bove perfectæ ætatis apud Homerum, qualis ille esse debebat, qui in lustralibus sacris mactabatur. Apud eundem & suem hac ætate notabilem legi. *Sacea* etiam festum quinque dierum quondam apud Persas fuisse, è Strabone, & Eustathio ad Periegesin Dionysii, Seldenus docet. Jason etiam, Heros noster Chemicus, amicos & agnatos suos non temere, ac frustra, ἀθρόαις πέντε δρέπων νύκτεσσιν ἐνθ' ἁμέραις ἱερὸν εὐζωᾶς ἄωτον detinet, sexto vero die sermonem omnem, ad quem cognoscendum eos convocaverat, exponit. Dicemusne etiam aliqua de quinque diebus Olympiorum? an & hic memoranda quinta dies, quam fugiendam præcipit ex Hesiodo Virgilius, quod ea *Pallidus Orcus*

Eumenidesque sata?

An ad ipsos veterum, & præsertim Aegyptiorum, unde hæc ars nostra manavit, respiciemus Deos? quos quinque numero totidem diebus intercalaribus Saturno & Rhea, id est Acido & Alcali, natos esse Aegyptiacarum rerum scriptores docent, *Osiridem*, *Arouerin*, *Typhonem*, *Isidem*, & *Nephthyn*? atque ita completum anni solaris dierum numerum, qui antea secundum Mercurii cursum ipsis Θωὺθ, (Diodor, l. 2.) 360. dierum erat: unde & totidem numero sacerdotes aquam quotidie è Nilo in vas perforatum deferebant. Et hi, qui totidem rerum statuebant

Serv. ad VIII. Aen. 183.
Odyss. ξ'.
De dis Syris. II 13.
Pindarus Pyth. Od. IV.
Schol. Pindar. Od. V.
Tzetzes ad Lycophr.
Serv. ad Virg. I. Georg. 275. v. & Selden. de synedr. L. 2. c. XI.
Plutarch. de Iside & Osir.
Diodor. Sic. L. I.

bant principia, Spiritum scilicet calidum, frigidum, humidum, & siccum, quæ *Verbi, Solis*, seu *Vulcani*, *Lunæ*, *Oceani*, & *Cereris* nominibus distinguebant. Sed & Apidi apud illos in quinquennium vita producta: & quintus in illo retegendo dies observatus. Ab Aegyptiis ad Græcos digredientibus quinque dii conjugales occurrunt, ζεὺς τέλειος, Ἥρα τελεία, Ἀφροδίτη, πειθὼ, Ἄρτεμις, sive Ἐλειθύια: unde & quinque facibus novæ nuptæ præluceri solitum, quintaque die, siqua Plauto fides, lustrati infantes recens nati. Quid secuti sint Lacedæmonii, cur quinarium in Ephoris & Bidiæis præoptarint, hujus loci non est inquirere. Sed quod ad nos magis pertinet, quinque fuere seu latera, seu partes Aræ Amphiarai, quam vellem nobis accuratius aliquanto Pausanias descripsisset: quippe unde multa ad artis nostræ illustrationem peti potuissent. Tentabimus tamen aliquid exsculpere tertio ab hoc capite; unam tantum de quinque partibus ob ipsum quinarii numerum huic sectioni vindicantes: in qua quinque Deos conjunctos fuisse scribit, *Minervam* nempe *Pæoniam*, *Venerem*, *Panaceam*, *Jasonem*, & *Hygian*: qui dii omnes Medici, & artis nostræ fuere tutelares. De Venere siquis forte dubitet, en tibi Inscriptionem apud Reinesium:

Plutarch. Quæsti. Rom. init. Ἀφιδρόμια, & Adag. Gr. Pausan. in Lacon. p. 119. Pausan. in Att. p. 33.

Imperio Veneris Fisicæ
Jovi O. M.
Antistia Methe
Antisti Primigeni vx. D. D.

Cujus scilicet monitu recuperata valetudine Jovi votum solvit. Illa enim est, quæ na-

turam adiuvet & instauret, dissipatis noxiis spiritibus. Dicam de his singulis postea sat multa. Apud Romanos Dii quinque Penates Servio memorantur, Jupiter, Juno, Minerva, Mercurius, Vesta: quamquam de hoc penatium, seu Cabirorum numero non una omnium sententia est. Descendam à Diis ad MUNDUM, quem Plato vel unum, aut si plures, quinque tantum esse statuebat, Aristoteles autem unum tantum, sed ex quinque partibus constantem, quas supra è Cicerone enumeravi. Dividitur mundus in cælum, terras & maria. Cælo cadunt quinque genera fulminum, atque item hæc quinque, pluvia, nix, ros, grando, pruina. Ad cælum totidem ab his ascendunt, vapor, fumus, nubes, nebula, typhon ventosus. Quæ omnia in opere nostro, quod MUNDI & nomen & imaginem obtinet, levi opera demonstrari possunt. Accedunt & ignes Basilio Valentino memorati, itidem quinque, (in Appendice Currus Triumph. Antimii) quos qui recte intellexerit, is mihi multum in arte nostra profecisse videbitur; *Cælestis*, *Elementaris*, *Corporeus*, *Judicii*, & *infernalis*. Ille sane & in Ovidio facile capiet, quod nemini animadversum est, cur quinque tantum de sativis, seu spartis superfuerint, qui Cadmo in condenda Thebarum urbe commodarunt manus. Ita enim Ovidius:

ad II. Aen. 296. Plutarch. de Ei p. 389 & de Orac. defect. p. 422. Schol. Lycophron, p. 68. Nicomachus in Theol. Arithm.

Jamque brevis spatium vitæ sortita juventus
Sanguineam tepido plangebat pectore matrem,
Quinque superstitibus. - - -

Lib. III. Metamorph.

Ubi pro *brevis*, *breve* reponendum est, ultima

ma ob ſequentes duas conſonantes producta. Cadmus autem, non aliter ac Achilles, & Hercules, ad artem noſtram pertinet, (de quo nonnulla Philalethes, & nos etiam plura in ſequentibus,) LEO ab Oriente, ſeu DRACO ſine alis. Hebræis enim, ſeu Phœnicibus *Cadmoni*, Orientalis, & *Cadim*, *Subſolanus*, vel *Eurus*. Neque vero me fugit aliter hanc Cadmi fabulam à Bocharto accipi, nec non ab Huetio, viris longe ſupra mea præconia evectis; verum non ſic à ſententia dimoveor, quam veritati & naturæ probabo eſſe conſentaneam; nonnihil & ab *Echione* adjutus Cadmi ſocio, Phœnicibus *Achjan*, *Vini fratre*. Quoniam vero Cadmus Bacchi pater verus eſt, fuitque, licet non creditus, cui quinarius olim conſecratus, calicem πενταπλόον ænigmatis hujus dabo ſolutori, quod ephebis olim præmium erat ὄχον à *Bacchi* templo ad uſque *Minervæ* Sciradis delubrum geſtantium.

In Introitu Aperto.

Phaleg. L. 1, c. xix. Demonſtrat. Euangel. Propoſ. iv, cap. viii.

Athenæus L. xi, pag. 495.

CAP. III.

Collatio Petronii cum Virgilio.

SOleo nonnunquam, cum liberalius otium eſt, optimos utriuſque linguæ ſcriptores inter ſe comparare; ut eorum virtutibus vitiiſque penſitatis judicium meum exerceam, acuamque, & honeſta ſimul voluptate ſtudiorum meorum ſeveritatem temperem. Neque vero me deterrere ab hoc tam ſalubri elegantique inſtituto potuit umquam, poteritve eorum hominum ſiniſtra opinatio, qui cuncta bona malaque, dummodo magni no-

minis auctor fuerit, alba linea signant, neque quidquam hujus seculi judiciis in veteres scriptores libertatis indulgent, etiamsi illa à reprehendendi, carpendive malignitate quam longissime absint. Habeo enim, quos iis opponam sententiæ meæ assertores, plurimos, & perquam nobiles: adsunt argumentorum pondera: &, ut ea absint, ratio ipsa stat militatque pro partibus nostris, quæ suum cuique liberum permittit judicium, quum ipsi se, suaque scripta, legentium judicio scriptores subjecerint. Sed, ut in omni disceptatione, & ita in hac disputatione, absint oportet affectus: neque minus in causis literariis amore peccatur inconsulto, quam vel odio, invidia, vel arrogantia, superbiave, vel petulantia, atque procacitate. Ac mihi quidem ab odio & invidia tam alienus animus est, quod ad eruditionem, & virtutes defunctorum & veterum, qui mihi nulla injuria cogniti sunt, ut etiam in viventibus inimicis præclaras ipsorum ingenii dotes lubens agnoscam, & venerer: arrogantiæ, superciliive suspicionem nec in ipsos convicii honesto studio minime debiti auctores, etiamsi fortasse possim, nec regeram quia vana, diluam: petulantia vero, atque procacitas proposito abesse ab hoc cuivis facile videri possunt, quandoquidem exercitationi potius ingenii, judiciique, hic labor inservit, quam famæ, cujus inanis affectatio non minus quam petulantia juveniles sæpe mentes de recto rationis gradu statuve deturbat; statæ vero mediæque ætatis non ita facile. Cur igitur hac memet ipse

vo-

voluptate privem, privarive ab aliis patiar, causæ nil video: præsertim cum & commissæ nobis adolescentiæ judicia hoc pacto optime formentur, limenturque; & erroribus quamplurimis obviam eatur, à quibus etiam vix illi sibi cavent, quorum & consummatissima eruditio est, & fama celeberrima. Argumenta, quibus me tuear, aut exempla, quæ sequar, in medium proferre, operæ pretium vix puto: sed hoc tamen, si æquum postulo, ab hujus meæ sententiæ exagitatoribus lubens impetrem, ut in examinando judicio meo solidis uti malint argumentis, meque erroris convincere, quam ita se mere & inique indicta causa, imperitiæ ac bonarum artium jejunitatis, damnare, idemque sed in alios judicium exercendo, non tam institutum meum carpere, quam scriptorum delectum pro lubidine sua imperare. Non enim magis in hunc, quam in illum nobis scriptorem concessa ea libertas est: ad hæc eo magis illa in optimos quosque utilis videtur, quo facilius ingentium virtutum splendore vitia obscurantur, atque ad ignaros pro virtutibus semet venditant. Neque vero adeo rerum imperitus sum ut illi volunt, bonarum ac artium jejunus, ut nec vitia nec virtutes in antiquis scriptoribus intelligam, nec quæ de illis publica existimatio sit, norim, qui ὡς γύπες πρὸς τὰ δυσώδη φέρονται, πολλοὺς μὲν λειμῶνας, πολλοὺς δὲ ἡδεῖς καὶ εὐώδεις τόπους ὑπερεκπετόμενοι, exiguique animi, & omnino malevoli, malignique indicia produnt certissima. Verum potius illorum sequor, & amo sententiam, qui, *quandoque bonus dormitat Homerus*, non statim

tim indignantur; ſed humanæ imbecillitati, pluribuſque, quæ nitent in carmine, virtutibus vitia nonnulla condonant; ita tamen, ut ne Chærilis parcant: ſicuti nec ego hoc capite Petronio parſurum me profiteor, in Trojæ Ἁλώσει, ſive Scholaſtico illi, qui Lucanum nobis corrigere volens, dum & ipſum Virgilium aut aſſequi cupit, aut imitari, tanto ſe utroque inferiorem oſtendit, quanto pumilio minor eſt gigante, cupreſſove humiles myricæ. Attigi aliquando, ſed leviter, ulcera quædam Ovidiana. Doluit ejus amatoribus, quibus in elegantiſſimo poëta

Parvula pumilio eſt, chariton mia, tota merum ſal. Lucret. l. IV.

Verum hæc mea ſemper fuit ſententia, ſi modo non omnino alieno, averſoque à *Gratiis* animo ſum, *parvulæ* non eſſe locum, ubi *Cataplexis, plenaque honoris* deſideratur. Hic ſi peccaro, non defugio notam eruditorum noſtrorum cenſoriam; nec recuſo in ærarios referri, ſuavibuſque inter ipſos ſermonibus, deriſus hunc ſtultitiæ meæ ferre fructum. Mollius ego cum ipſis agam, & humanius, utque ipſorum priora de me merita poſtulant, citaboque veros hos cenſores ad tribunal Rationis. Quin & ne ſibi in Petronio defenſionis præreptam copiam prætexant, utque elegantia contentionis profuturum publico ſcriptum eliciam; abſque ulla acerbitate, animique moleſtia, alio rurſus capite Virgilium cum Homero, & Senecam cum Sophocle conferam. Viderint illi, quibus hæc Critica diſplicet, ut quid ſolidi reponant. Hoc igitur agamus.

Jam decuma moestos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu.

Cacozelon istud, *messis decima obsidebat.* nam, ut *messis* pro anno ponatur, pro quo Virgilius etiam *aristarum* vocabulo cum laude usus est, ferri, imo etiam laudari potest: sed ut messis urbem *obsidere* dicatur, tolerari nequit, quia extra naturam est. Peccat deinde Petronius in elegantiæ leges, repetendo post tam breve intervallum voculam *metus*: quem cur *atrum* vocet, non video. An, quia apud Horatium *post equitem sedet atra cura*, homines etiam metu atricolores fieri putavit, quos ego exsangues pallere semper existimavi? sed hic *ater* pro tristi, vel *metus* pro cura ponitur. Age demus hoc: verum

Quum Delio profunda caesi vertices
Idæ trahuntur;

quis concedat hunc tumorem? sylvæne ipsi *vertices* montium sunt, quia in verticibus eorum crescunt? Quis unquam veterum ita poëtarum? quis *vertices trahi* vel per somnum umquam vidit? aliter certe Ennius:

——— *Utinam ne in vertice Peliaco*
Abiegna caesa cecidissent ad terram trabes!

Pergit noster:

——— ——— *Scissaque in molem cadunt*
Robora, minacem quae figurarent equum.

Nihil in his inest sani. Quid sunt enim *scissa in molem robora*? primum, quam tenuis vox *scissa* conjuncta cum grandiloquis & sonoris hisce *molem*, & *robora*, & *cadunt*? deinde quomodo cadunt

dunt. *robora* tum demum, postquam *in molem scissa* sunt: sed æmulari voluit Virgilium, dicentem, verumtamen examinatius aliquanto;

—— Sectaque intexunt abiete costas.

qui & *in molem robora* ipsi suppeditavit, quum Danaos

—— Immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cæloque educere jussit.

Tandem *minaces quæ figurarent equum.* Certe minax immanis ille equus fuit, *magnum Exitium Priami imperio, Phrygibusque futurum.* Quinimo jam ipsis has minas naribus spirabat, sicut deinceps

Captiva pubes intus clam murmurat;
Roborea moles spiritu alieno meat.

O quam belle hæc sibi conveniunt! quam hæc *montis instar roborea moles* apprime eleganter *figurata* est, quæ nobis has elegantias peperit! nam & montes parturiunt aliquando; ne quis me vaniloquum putet: sed pariunt non minaciter *figuratos* equos, verum ridiculos mures.

Aperitur ingens clostrum, & obducti specus
Qui castra caperent.

Apud Virgilium, *Laxat claustra Sinon*; sed emissurus milites inclusos. *ingens* autem fecit hoc *clostrum* quia Virgilius *ingentes cavernas* equo tribuerat. & sane *ingens* esse debuit, quod tota *castra caperet*: quum apud Virgilium *ingentes cavernæ delecta* tantum *virûm corpora* capiant. Quid igitur *dicemus*? nonne ipsum eum superare Virgilium τῷ τῆς ἐννοίας ταύτης μεγέθει? ego vero absque hæsitatione; sed ut rana Æsopia bovem. At *obducti*, id est segmentis tabularum clausi, *specus*, quomodo capiunt castra? quomodo *huc irata*

virtus abditur? fateor me hoc non videre, quantumvis hoc clostrum apertum sit. oculis enim meis tenebræ obductæ. an sicut *aula* Luciliana *obducitur*, & retegitur, ita & hic *obducere* & *aperire* synonyma sunt? Sic puto. ergo hanc Camarinam ne amplius moveamus: totum adhuc enim restat Augiæ stabulum perpurgandum.

— Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. Stipant graves
Equi recessus Danai, & in voto latent.

Ne *decenni* quidem *prælio* quispiam evincat, ut non hæc putida sint, & inepta. Sunt tamen *equi recessus graves*, inquiet aliquis. recte, quia *ingentes*: vel *graves* armis onustique potius *Danais*, qui, ne conspicui sint, *in voto latent*. Quid tum? cum votum pro equo potivo ponitur, ideone & hæc κολαστικὴ γνῶσις nos latet? non magis, ac hæc proxima.

O patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.

O divine poëta, quam tardus *Æneas* tuus fuit qui tam sero exclamaverit,

O patria, ô divum domus Ilium, & inclita bello
Mœnia Dardanidum!

quum jam *fatalis machina muros scanderet.* At hic noster, antequam

Jam turba portis libera ac bello carens

In vota properaret, præpropere sane norat, quis fero titulus incisus esset. Et hinc nata illa festina ac festiva exclamatio: cujus sublimitatem

rem vocula *solum* mirifice erigit & sustentat: multo tamen magis *mendacium in damnum potens.* quid? excidium Trojæ *damnum* vocabitur?

Hostibus eveniant talia damna meis.

ego certe eo facile ac lubens caruero.

Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant. Fletibus manant genæ,
Mentisque pavidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit.

Jam turba *portis* erat *libera*, quia paulo ante *solum bello liberum* erat. & *in vota properant* Troës. contra Danai *in voto latent.*

Usque adeo largos haustus de fontibus, magnis
Lingua suo suavis diti de pectore fundit.

Quis jam neget Petronium copiosum ac disertum? quis pumicem carere aqua? quis aridum neget & siccum esse Virgilium? nam quod ille simpliciter, & unico versu,

Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu,

videsis quam ornate id noster, quam lepide, quam venuste, versiculis duobus! quis porro non admiretur hanc elegantem sententiam,

Mentisque pavidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit!

quomodo mens pavida habere potest, quod metus abegit? & quomodo ea pavida, quum jam bello Troes carerent? sed illa exornatio non erat negligenda, quæ ex oppositione contrariorum *gaudii*, & *lacrumarum*, *habendi* & *abigendi*, *metus* & *lætitiæ* nascebatur. hem argutias! sic ad ipsum sublimitatis fastigium pervenitur: quum scilicet in re seria lascivimus.

> ——— *Jamque Neptuno sacer,*
> *Crinem solutus, omne Laucoon replet*
> *Clamore vulgus.*

Antequam scilicet verbum vel de intuitu ipsius equi, vel de ejus in urbem inducendi consilio ac disputatione factum. Criticus hic aliquis *Neptuni sacer*, pro *Neptuno*, legeret, ut apud Prudentium, *Christi Valeriane sacer*, pro *Valeriano*, Criticorum nostrorum quondam Princeps, & coryphæus Illustrissimus ac Nobilissimus Heinsius emendavit, si tanti foret ineptire. Sed sufficit ineptientem audire Petronium, cui Priamus, omnesque cum civibus effusi Trojanorum principes *vulgus* sunt, quia Virgilio post duorum principum diversas sententias

> *Scinditur incertum studia in contraria vulgus.*

Belle sane. At Virgilius honestiore eos nomine *cives* compellari facit, quod omnes promiscue complectitur, tam magnates, quam reliquam plebem.

> ——— *Mox reducta cuspide*
> *Uterum notavit. fata sed tardant manus*
> *Ictusque resilit, & dolis addit fidem.*

Quid hoc, *reducta cuspide?* grande profecto verbum, *cuspis* pro hasta: Sed quid, *reducta cuspis* an retrorsum acta, ut majore vi emitteretur? fateor me hanc phrasin hactenus ignorasse: quare illam notabo, non secus atque illa cuspide *Uterum notavit* Laocoon. quem ego (pace hoc dixerim poëtarum idipsum affirmantium) non Neptuni sacerdotem fuisse puto, sed populi Trojani censorem. adeo oportune & vulgus castigavit, & equinum uterum censoria

nota

nota infamavit. Vah, quam nihili præ hoc Laocoon ille Virgilianus, qui tanto labore

——— Validis ingentem viribus hastam
In latus, inque feri curvum compagibus alvum
Contorsit.

Quum hic tam facile, tam nullo negotio, postquam omne vulgus clamore implesset, reducta cuspide iterum *notaverit!* o virum fortem & strenuum, dignumque, *cujus fata retardent manus!* nam absque eo fuisset, etiam sic tantillo impetu, ipsum equum reducta cuspide pro tropæo portæ Scææ affixisset, omni inposterum exitu Danais negato, atque intercluso. Lubet hic lamentari,

O Troja, o Patria, o Pergamum, o Priame, perìsti senex,

quia Petroniano Laocoonte caruisti! Quid? quod jam audire mihi videor ingentem, & ad instar devolutorum tonitruum sonorum *ictum, qui resilit, & dolis addit fidem.* Adeo gravisonæ, si dis placet, vocales aures meas implent, & perstrepunt: adeo

Insonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.

Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Invalidam Laocoonti *manum* tribuit, cui *validas* vires dederat Virgilius. egregie. Sed nil valebat scilicet contra fata: unde & Virgiliana *hasta*, & Petroniana *cuspis* in *bipennem* mutatæ sunt, qua *alta latera pertentat*, si forte Ovidianæ Metamorphoseis inde effundantur: quo ipsi *tacitum pertentent gaudia pectus.* Ob istam pertentationem

——————— *Fremit*
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.

intus dicit, & vere. nam in equum abdita erat. hoc docendus eras lector. de *Roborea hac mole* supra non nihil diximus. quod autem ait eam spirare alieno metu, tale quid de tauro Phalaridis legisse me memini, qui gemitus inclusorum mugitu suo repræsentabat: de equo Trojano non memini. Donabimus igitur hoc equo Petroniano, qui procul dubio tubulos è ventre in os per collum deductos habuit, unde emissus ille metuentium spiritus. Sed en novas argutias, si priores non suffecerint.

Ibat juventus capta, dum Trojam capit.
Bellumque totum fraude ducebat nova.

Illi igitur, qui patriæ narrat excidium, in vocum ludere repetitione vacat? at quomodo juventus totum *bellum fraude duxerit*, velim aliquis dicat. an ut *blandis ducitur hora dolis*, apud Propertium? ἢ δῆλον, ὡς χαλαρικὴ νόησις ὑπὸ περιεργίας λόγου εἰς ψυχρότητα?

Ecce alia monstra. Celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta;
Undaque resultat scissa tranquillo minor.

Ecce alia *monstra*, quia Virgilius, *Ecce manus juvenem.* & deinde, *Hic aliud majus miseris* &c. Sed ubi sunt monstra priora? equus erat *monstrum horrendum, informe, ingens*, instar montis. Nunc *Tumida consurgunt freta*, propter duos angues scilicet. Corrupta judicia, ubi celsa affectant, ad *tumida* delabuntur. hinc *unda resultat*, eaque *scissa*, & quidem *tranquillo minor*. quod quid sit nescio, &, quamvis inconsulto criticorum prin-

cipe,

cipe, pro *mari* nobis à descriptoribus subjectum puto. Virgilius enim Tenedo *tranquilla per alta* advenisse angues dixit, quem Petronius æmulatus est.

Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit;

Ego vero ab istis tumidis fretis longe majorem strepitum exspectaveram. Sed *longe refertur*, & ego surdaster sum. Simpliciter Virgilius, *fit sonitus spumante salo.* recte. Sed quantos istos angues fuisse Petronius imaginatus est, qui non uni eos classi, quod ad sonitum, comparavit, præsertim dum *pulsum marmor abiete imposita gemit?* quorsum item hæc nunc adhibita comparatio, quum post paulo demum de caudarum sonitu locuturus sit? scilicet ut respiceremus. ad quid quæso.

Respicimus: angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus.

Utri ferunt, fluctus, an angues? ambigua sane oratio est. Si feruntur à fluctibus, per quam ignavi sunt præ illis Virgilianis: qui *immensis orbibus*

Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt

sin ipsi ferunt fluctus, id est ad littus propellunt, cur non *immensis* potius, quam *geminis orbibus?*

——— ——— *Tumida quorum pectora,*
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt.
Dant caudæ sonitum,

Superius *tumida* fuerant *freta* ab anguibus, quibus nunc *tumida pectora* nec mirum, quia *rates ut*

 altæ.

altæ. Virgilius *arrectis inter fluctus pectoribus* contentus erat, quia hic denum vel duodenum circiter pedum anguibus describendis sufficere videbatur: noster nobis pro anguibus balenas repræsentat. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἰδὼν ὑπεραίρειν βούλεται τὰ ὕψη.

——— ——— Libera ponto juba
Consentiunt luminibus: fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt.

Liberæ ponti jubæ, ut supra *juventus portis libera*, & *solum bello liberum*, mira varietate copiaque sermonis *Consentiunt luminibus*. optime. nam *Concordia res parvæ crescunt*. hinc ex adunato fulgore ipsum *fulmineum jubar incendit æquor*. Sed hoc nihil. *sibilis undæ tremunt*. pulcerrime; quia apud Virgilium *stetit hasta tremens*, quam vero tremuisse Trojanos existimandum est, quum illos sibilos audirent, quîs ipsæ undæ tremerent! ergo

Stupuere mentes. Infulis stabant sacri
Phrygioque cultu, gemina nati pignora
Lacoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci.

sacri infulis, quid hoc est? nam qui *sacros* hic interpretatur sacerdotes, næ ille hirco supponit cribrum, dum alter eum mulget. Sed unde hoc accepit, Laocoontis filios infulatos fuisse? cur non *& tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ*? nam de *Phrygio cultu*, nisi Petronius nos monuisset, nemo nostrum ne cogitasset quidem: adeo obtusa pectora gestamus. potuissent enim pro patria veste vel Getico, vel Indorum ornatu cultuque insignes patri adfuisse *gemina* illa *pignora* Laocoontis, *nati Laocoonte*. hui elegantias! atqui nihilominus illos *repente*, antequam scilicet ad litus ap-

pu-

pulissent, *tergoribus ligant angues corusci*, quorum fulmineum jubar incendebat ipsum æquor.

——— Parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices;
Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.

Sit tibi terra gravis, Virgili, qui tam egregium nobis, ac tam illustre pietatis caritatisque fratrum mutuæ exemplum invideris. Quid vero tibi boni precer, Petroni, qui tam grandi nos beasti bono? quid? nisi ut te perpetuum pueros inter *atque magistrorum jubeam plorare cathedras*. Nihil præ his Laocoontis filiolis Arria Pæti; qui uterque pereunt fraternæ mortis metu. o fortes pueros, & in ipsa Socratis, aut Zenonis schola educatos! non mirum igitur, si parens tam sedulo ad eorum tutandam vitam accurrit.

Accumulat ecce liberum funus parens
Infirmus auxiliator.

Funera carminis ratio non admisit. ideo *funus* unum duorum fuit, sicut mox una *mors*. *Ecce* vero, sed nimis sero, infirmus *auxiliator* accurrit: qui ipse auxiliatore egebat, ut hæc paulo essent sublimiora. nam Virgilius submissius, *post ipsum auxilio subeuntem*. quare

——— ——— Invadunt virum
Jam morte pasti, membraque ad terram trahunt.

procumbit igitur humi bos. Sed apud Virgilium prius aliquamdiu cum anguibus luctatur Laocoon, *virum* se præstat, quod hic non facit, quum eum *invadunt* angues *jam morte pasti*. Merum nobis hic lac gallinaceum Petronius propinat: contra ea acetum Virgilius, cum di-

cit; *& miseros morsu depascitur artus?* Verum ἀδὼ ζωγραφικὸν ὑδραυλικῶ.

Jacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troja perdidit primum deos.

Satis hæc picta sunt & arguta. Nam sine lepore res tam suavis transigi non potest. Sed qui sic amissi dii sunt? quis illa sacra profanavit? anguesne, an Laocoon? Trojanorum credo hæc culpa fuit, & hinc ob tantum scelus irati dii Trojam reliquerunt; quod enim immanius excogitari potest, quam quod *sacerdos in* littore, ubi nullæ erant, *inter aras victima jacet*? At absque hoc imitatio Virgilii non procederet, apud quem *Excessere omnes adytis, arisque relictis Dii.*

Jam plena Phœbe candidum extulerat jubar
Minora ducens astra radianti face.

Interea dum angues isti Laocoontem ut victimam mactant. Nil interim à Trojanis factum: non inductus in urbem equus, non ad templa, nec ad epulas concursum. hæc omnia Petronius nihili fecit, & ne commemoranda quidem duxit, mira brevitate, ut scilicet *plena Phœbe astra minora duceret radianti face*, eodem tempore, quo apud Virgilium

——— ——— *ruit Oceano nox*
Involvens umbra ingenti terramque polumque,

quoque Argiva phalanx ad urbem accedit *per amica silentia lunæ*. Sed hæc nullius momenti: astra vero ad choream ducere majoris erat operæ pretium, quod sine radianti face luna præstare non poterat. absque illa namque, in tenebris fortean cæspitassent.

Quum

Quum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra, & effundunt viros.

Nocte pro somno, elegans & perquam tempestivus hic est tropus, præsertim ubi jam Luna plena candidum extulerat jubar; ego vero *sepultos* in tanta luce versari nesciebam. Unde porro hi *Danai*, qui *clostra relaxant?* Sinoni dederat hoc muneris Virgilius: & sic emissi principes

— *Cædunt vigiles, portisque patentibus omnes*
Accipiunt socios.

At hic tropus est, inquiet aliquis, seu mutatio numeri. agnosco ingenium, sed multo etiam magis judicium poetæ. dein *Danai effundunt viros*, quia apud Virgilium, *Arduus armatos mediis in mœnibus astans Fundit equus.* Doctum imitatorem! Hæc vero plane Jovis cerebrum, quæ sequuntur:

Tentant in armis se duces, ceu uti solet
Duro remissus Thessaliæ quadrupes jugo
Cervicem & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu;
Bellumque sumunt.

Quam ineptus præ Petronio Virgilius, qui hæc ne cogitavit quidem, & tam festivam nobis comparationem neglexit! Est enim perquam credibile, hominum, qui tamdu in equo latuerant, stupefacta fuisse genua sedendo, brachiaque obriguisse frigore. Illam igitur segnitiem hac armorum ventilatione & rotatione clypeorum jure illis ac merito demit auctor, cujus sublimes sensus vix assequor, imo nec elegantias dicendi. quid enim hic est *bellum sumere?* Anteane solida pax

erat?

erat? sed hi boni milites ad prælium se parant.

— *Hic graves alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos.

Paulo jam ante *sepulti mero Priamidæ.* sed *merum* quoque sepelire memoriam dicitur. quum vero *in mortem ultimam somnos continuat* Petronius, videtur mihi perquam facetus, qui in aliena morte ludere sustineat. Quid? Virgilius igitur tam tardus ingenio, qui istius modi argutias nec hic, nec lib. IX Aen. excogitare potuerit? scilicet. At Petronius mirum in modum ἐπινοητικός. ideoque statim

— *Ab aris alius accendit faces*
Contraque Troas invocat Trojæ sacra.

supplice genu, & oratione longa, & composita. Qui enim pote melius? Præclare igitur scholasticus noster, seu potius (ne quam illi injuriam faciam, utque illos homines placem, qui hanc crisin meam non tam ægre ferunt, quam in compotatiunculis suis suaviter rident) scholasticorum princeps, amorque & deliciæ eruditorum, tragicam hanc suam finiit cantilenam, & argutum carmen argutissima sententiola obsignavit. Audiamus contra Virgilium:

— *Fracti bello fatisque repulsi*
Ductores Danaum, tot jam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte
Aedificant, sectaque intexunt abjete costas.
Votum pro reditu simulant: ea fama vagatur.
Huc delecta virum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri: penitusque cavernas

In-

Ingentes, uterumque armato milite complent.
Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas.
Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu.
Panduntur portæ: juvat ire & Dorica castra,
Desertosque videre locos, littusque relictum.
Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva
Laocoon ardens summa decurrit ab arce:
Et procul, o miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis &c.
Sic fatus validis ingentem viribus hastam
In latus, inque feri curvam compagibus alvum
Contorsit. Stetit illa tremens, uteroque recusso

Fracti bello. modesta est, sed efficax & usitata tralatio. *fatisque repulsi.* & hæc talis est.

Ductores Danaum. recte. nam consilia ad Duces pertinent. *tot jam labentibus annis*; nihil hic tumidum, neque item abjectum.

Instar montis. Hyperbole, cujus frigus tollitur, quia *Divina Palladis arte.* Dis nil nisi magnum convenit.

Sectaque intexunt abiete costas. ex ipsa natura hæc ducuntur.

Votum pro reditu simulant, &c. neque hæc turgent, & est vitæ conveniens narratio.

Corpora virum, periphrasis perquam usitata.

Cæco lateri. id est obscuro. & hæc in audax translatio est.

Cavernas ingentes. quia equus erat instar montis.

Armato milite. non totis castris, ut Petronius. Estque hic singularis numerus valde aptus hoc loco ad veram orationis granditatem.

Sequentia nihil habent affectati, aut frigidi. *Omnis Teucria.* ut apud Herodotum ὅλον στρατόν. *longo luctu.* mire id adjectivum doloris tem-

tempus diuturnum exprimit. præterea versus ipse moram adjuvat tarditate, quia meris constat spondæis.

Panduntur portæ. res per præsentis temporis verbum nunc agi videtur.

Juvat ire. ipsa voluptas, quam ex hac liberatione omnes ceperant, hoc verbo demonstratur.

Ardens. Laocoontis animi ardor errorem civium tanto cum periculo conjunctum compescere volentis hinc mirum in modum elucet.

Validis, &c. adjuvant hæc se invicem, & adaugent.

Insonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.
Et si fata deum, si mens non læva fuisset,
Impulerat ferro Argolicas fœdare latebras. &c.
Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos,
Sollemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tendunt:
Pectora quorum inter fluctus arrecta, jubæque
Sanguineæ exsuperant undas; pars cetera pontum
Pone legit, sinuatque immensa volumine terga.
Fit sonitus spumante salo: jamque arva tenebant,
Ardentesque oculos suffecti sanguine & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus visu exsangues. Illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primum parva duorum
Corpora natorum serpens amplexus uterque
Implicat, & miseros morsu depascitur artus.
Post ipsum auxilio subeuntem ac tela ferentem
Corripiunt, spirisque ligant ingentibus; & jam
Bis medium amplexi, bis collo squammea circum
Terga dati, superant capite & cervicibus altis.
Ille simul manibus tendit divellere nodos,

Per-

Perfusus, sanie vittas, atroque veneno:
Clamores simul horrendos ad sidera tollit.
Inclusos utero Danaos, & pinea furtim
Laxat claustra Sinon. Illos patefactus ad auras
Reddit equus, lætique cavo se robore promunt.
Invadunt urbem somno vinoque sepultam.
Cæduntur vigiles; portisque patentibus omnis
Accipiunt socios.

Insonuere cavæ. Nihil hic tumidi.

Laocoon ductus. Hæc certe elegantia & nitida cum gravitate.

Ecce. Oportune. Nam hic excitandus auditor erat ad novitatem casus accipiendam cum attentione.

Immensis orbibus. Nam postea dicet collo eos & capite super Laocoontem exstitisse. Et ideo quoque *horrescit referens.*

Jubæque. hæc ex ipsa desumta veritate: nihil in his turgidum.

Fit sonitus. Sed nulla ejus magnitudo exprimitur.

Ardentesque oculos. non possunt verius aut elegantius depingi.

Diffugimus visu exsangues. ita monstrorum immanitas merebatur.

Agmine certo. ut ostendat non casu hoc accidisse, sed numine Deum.

Parva. ad commiserationem hoc epitheton additur. Hic autem nihil nugarum, ut in Petronio.

Spiris ligant ingentibus. supra *immensis orbibus.* ad terrorem incutiendum. Debebantque esse ingentes, quæ bis medium amplexi, bis collocircumdati cervicibus altis, & capite superarent.

Ille simul. Illud *simul* repetitum celeritatem mali obruentis indicat, ideoque oratio est ἀσύνδετος.

Vittas. ad commiserationem utpote cui nihil profuerit sacerdotium. *Clamores simul horrendos*. nam horrenda sane est hæc mortis facies: & illud *horrendos* insigniter diritatem abominandi mali, angoremque reluctantis, sed frustra, Laocoontis exprimit, *Inclusos utero*. sequentia hæc simpliciter narrantur, & graviter: nihil in his ad ostentationem scholasticæ concinnitatis: nullæ argutiæ.

Non possunt autem de singulis multa dici, quia omnia bona sunt, & exactum judicium poëtæ emendatissimi, & Latinorum omnium principis, facile produnt.

Quæret aliquis fortasse, quæ mea de altero Petronii carmine, quo bellum civile Cæs. & Pompeji descripsit, sententia sit? quam quam multa sunt, quæ me deterrere possint, quo minus eam libere promam, tamen id quoque invidiæ in gratiam studiosæ juventutis admittere non gravabor. Est igitur hoc carmen, me judice, plane declamatorium, & tantum a Lucani, quem figurate perstringit, magnitudine remotum, quantum flammulæ ex stipulis excitatæ ab ardore ac splendore solis, aut torrentes rivuli ab Euphrate, vel Nilo distant. Excutiatur totum carmen; enucleentur singulæ partes; inania omnia, dissoluta, putida deprehendentur: & si quid in eo magnitudinem aliquam resipere videtur, id ipsum ab aliorum imitatione derivatum est. Inventio certe inepta est, & scholastica: & quum Lucanum arguat, quod non per Deorum ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, liberum spiritum præcipitet, ipse

vere

vere insanit, dum se furentis animi putat uti vaticinatione. Adverte, quæso, quisquis hæc legis, quam insulse post illam futilem, & ad ostentationem comparatam declamationem in sui seculi luxum, Ditem patrem ex orco evocet, qui Fortunam inepta oratione lacessat. Diti scilicet Romana luxuria curæ est. Hoc Ditem, *& manes credit curare sepultos*. Numquam me legisse memini Plutonem supera curare. Jovem didici, & Deos superos rebus humanis providere. Sed quia Romani tellurem molibus insanis perfodiebant, ideo Fortunæ injungit, ut *mutet pacatum in prœlia vultum*. Vides, quam graves caussæ tantarum irarum. Dein, quam stulta ratio, *Jampridem nullo perfundimus ora cruore*, *Ex quo Syllanus* &c. Ergo pro tellure bibit sanguinem, cum bella geruntur: & Galli Germanique, & reliqui populi, à Cæsare, aliisque, tanto numero, ac tot bellis cæsi, devenere credo in limbum, seu, ut vocant, purgatorium aliquod, in quo ad tempus substiterint, antequam ad Plutona pervenirent. Quam vero comis est ille Pluto, qui *tellurem rupto solvit hiatu*, ut Fortunæ dextram porrigat? Apage ineptias. Tandem Discordia venit cantico ferme peracto, & μετὰ τὴν ἑορτὴν, ut Plato ait. Ecce quam belle bonus Petronius Deorum adhibuerit ministerium, ut tam grande carmen absolveret. Sed & dispositio nulla est; nec valet elocutio. Nimirum tam multa inepta, frigida, turgida, insana, puerilia, cum quod ad sensus, tum quod ad ipsam elocutionem reperias, ut me judicii tot eruditorum hominum pudeat, qui hæc vel non adverterint, vel non monuerint. Non

enim extra ſanitatem modo ſunt, ſed & extra naturam.

CAP. IV.

Sophoclis in imitando Herodoto judicium expenſum.

DIſtinguere hoc opuſculum decrevi; Phyſicisque ac Chemicis ferculis Critica intermiſcere bellaria, quorum jam guſtum præcedentibus capitibus dedi, ſi qua forte poſſim lectoris

—— Varia faſtidia cœna
Vincere, tangentis male ſingula dente ſuperbo.

Nobilis exſtat apud Herodotum hiſtoria, quæ mihi digna viſa, quam cum ficta quadam alia e Tragoediis Sophoclis conferrem, atque hujus in ea poëtæ judicium accuratius expenderem. Intaphernes unus de ſeptem illis nobiliſſimis Perſarum, qui in fratrum magorum perniciem cædemque conjurarant, fœdo in regia edito facinore a Dario rege in vincula conjectus, cumque omni familia ac propinquis neci deſtinatus erat. Uxor autem aſſidue ad fores regiæ ventitando, plorando, lamentandoque hactenus Darium commorat, ut unius ei ex omnibus ſuis ſervandi capitis optionem daret. Ἡ' δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνατο τάδε. Εἰ μὲν δή μοι διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς ψυχὴν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. Cum rex admirabundus cauſam antelati marito liberiſque fratris, quo propiores illi, charioreſque eſſe debere videbantur, quæreret, reſpondit illa: ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι. Πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκ ἔτι μευ ζωόντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρό-

τρόπῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη ἔλεξα ταῦτα. lege potius, ἐξέλεξα τοῦτον, scil. fratrem. Diciturque Darius & consilium probasse, & eo facto delectatus filii quoque natu maximi vitam feminæ concessisse, ceteris, uti decreverat, interfici jussis. Sophocles, poëta Tragicus, cujus virtutes longe supra meam laudem sunt, æqualis, aut aliquanto junior Herodoto, (natus enim est circa Olympiada LXXIII; Herodotus autem Olympiade floruit LXXVII.) certe post Herodotum Antigonen fabulam docuit, in qua hæc eadem sententia occurrit. Sed exponendum prius argumentum fabulæ videtur, quo res tota melius cognosci possit. Creon Thebanorum Rex, Eteocle & Polynice mutuis vulneribus absumtis, abjici Polynicem insepultum jusserat, pœna capitis statuta ei, qui sepeliret. Antigone neglecta lege conata fratris cadaver terræ mandare, & in eo conatu deprehensa, damnataque, ut viva in speluncam, seu cavernam subterraneam, concluderetur, hisce suam calamitatem verbis deplorat:

—— Νῦν δὲ, Πολύνεικες, τὸ σὸν
Δέμας περιστέλλουσα τοιάδ' ἄρνυμαι.
Καίτοι σ' ἐγὼ 'τίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ.
οὐ γάρ ποτ', οὔτ' ἂν εἰ τέκνων μήτηρ ἔφυν,
οὔτ' εἰ πόσις μοι κατθανὼν ἐτήκετο,
Βίᾳ πολιτῶν τόνδ' ἂν ᾐρόμην πόνον.
Τίνος νόμου δὴ ταῦτα πρὸς χάριν λέγω;
Πόσις μὲν ἄν μοι κατθανόντος, ἄλλος ἦν,
Καὶ παῖς ἀπ' ἄλλου φωτὸς, εἰ τοῦδ' ἤμπλακον;
Μητρὸς δ' ἐν ᾅδου καὶ πατρὸς κεκευθότοιν
Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς, ὅστις ἂν βλαστοῖ ποτέ.

Τοιῷδε μέντοι σ' ἐκπροτιμήσασ' ἐγὼ.
Νόμῳ, Κρέοντι ταῦτ' ἔδοξ' ἁμαρτάνειν.

Marito, dicit illa, filiisque prælaturam se fuisse, si illos habuisset, Polynicen fratrem, quia parentibus mortuis alium fratrem sperare non poterat; Sicut contra alterius mariti priore amisso, aliorumve ex alio patre liberorum spes erat, si & his aliquid humani accidisset. Nescio, quo judicio hæc Sophocles scripserit. Longe enim alia ratio est uxoris Intaphernis. Illa namque vivum fratrem servare, mortique eripere destinatæ maluit, quam vel conjugem, vel filium. Sed quum jam Polynices illuc isset, unde negant quemquam redire, quid Antigonen hæc optio juvare potuisset? Neque enim mortuum illa fratrem in vitam revocare poterat, ut sic diutius illo frueretur, ad exemplum uxoris Intaphernis. Inter mortuos autem hæc electio, præterquam quod supervacanea erat, injusta etiam fuisset. Plus enim defuncto marito debet uxor, quam fratri: imo & plus suis natis, quia hi sanguis de sanguine, maritus ὁμόψυχος, seu potius ψυχὴ μία, frater autem ὅμαιμον tantum. Quin &, si de officiis disputatio hæc esset instituta, exacte illud, quod ab uxore conjugi debetur, considerantibus, peccasse uxor Intaphernis videri possit, & ab officio aberrasse. Qui namque officium suum recte exsequi cupit, eum intueri oportet, non quid sibi maxime gratum sit, ac volupe, sed quid alteri præstare teneatur. Jam vero bonæ conjugis officium esse nemo negaverit, patrem & matrem derelinquere, & adhærere marito suo: quanto magis eidem fratrem postponere?

Egre-

Egregie Texena ad maritum Agathoclem: *Nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet.* Justin. lib. XXIII. 2. Quid facturam hanc fuisse existimabimus, si mariti redimere vitam licuisset? Decantata theatris fabula est Alcestidis: celebrata historiis virtus Porciæ Bruti, Calpurniæ Antistii, Arriæ Pæti, & laudabilis, licet in impia femina, fides Herodiadis, conjugi, cui calamitatis causa fuerat, exilii socia. Queis, & multis id genus aliis exemplis probari facile potest, priores ab uxore marito deberi fidei & amoris partes, quam fratri, uti male ab Intaphernis uxore, Regeque Dario judicatum.

CAP. V.

Amphiarai Ara Oropia enarrata.

PRomisi capite secundo uberiorem Aræ Amphiarai expositionem. Ergo igitur jam nunc fidem liberabo. Describit eam Pausanias his verbis: παρέχεται δὲ ὁ βωμὸς μέρη· τὸ μὲν Ἡρακλεῖ, καὶ Διὶ, καὶ Ἀπόλλωνι Παιῶνι· τὸ δὲ ἥρωσι καὶ ἡρώων ἀνεῖται γυναιξί. τρίτον δὲ Ἑστίας καὶ Ἑρμοῦ, καὶ Ἀμφιαράου, καὶ τῶν παίδων Ἀμφιλόχου. Ἀλκμαίων δὲ, διὰ τὸ ἐς Ἐριφύλην ἔργον οὔτε ἐν Ἀμφιαράου τινὰ, οὔτε παρὰ τῷ Ἀμφιλόχῳ τιμὴν ἔχει. Τετάρτη δέ ἐστι τοῦ βωμοῦ μοῖρα Ἀφροδίτης, καὶ Πανακείας, ἔτι δὲ Ἰασοῦς, καὶ Ὑγείας, καὶ Ἀθηνᾶς Παιωνίας. Πέμπτη δὲ πεποίηται Νύμφαις, καὶ Πανὶ, καὶ ποταμοῖς Ἀχελῴῳ, καὶ Κηφισῷ. In Attic. Sed explicari hæc ara non sat commode potest, nisi prius ea, quæ de Amphiarao ejusque uxore Eriphyle, à Mythologis narrantur, fuerint cognita.

Ita igitur de illis Hyginus: *Amphiaraus Oiclei & Hypermestræ Thestii filiæ filius augur. Hic scivit, si ad Thebas oppugnatum isset, se inde non rediturum. Itaque celavit se, conscia Eriphyle conjuge sua, Talai filia. Adrastus autem, ut eum investigaret, monile aureum è gemmis fecit, & muneri dedit sorori Eriphylæ: quæ doni cupida conjugem prodidit. Amphiaraus Alcmæoni filio suo præcepit, ut post suam mortem pœnas à matre exsequeretur. Qui postquam apud Thebas à terra est devoratus, Alcmæon memor patris præcepti, Eriphylen matrem suam interfecit, quem postea furiæ exagitarunt.* Nemo, quod sciam, vel per somnium hactenus vidit, quid hæc fabula sibi vellet, quidve significaret. Continet enim Thebani belli historia; cujus hæc pars est, insigne naturæ arcanum: estque mera series, & contextus operationum naturalium, in creatione τῦ παντὸς Chemici à sapientibus observatarum, & sub fictis illis nominibus absconditarum. Quin & omnis ferme fabularis historia nil aliud complectitur. ὅσα γὰρ μυστικώτερα ἦν, καὶ ἀπορρητότερα, καὶ ἐχόμενα θεωρίας, ὑπὲρ τὴν τῶν πολλῶν ἀκοήν; ταῦτα δὲ αἰνιγμάτων, καὶ τῶν καλουμένων σκοτεινῶν λόγων ἀπεφήναντο, ἵν' οἱ μὴ φευγοπονοῦντες, ἀλλὰ πάντα πόνον ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας καταδεξάμενοι, ἐξετάσαντες εὕρωσι, καὶ εὑρόντες, ὡς λόγος αἱρεῖ, οἰκονομήσωσιν. uti passim ostendemus. Amphiaraus Phoebi, sive Apollinis sacerdos fuisse narratur, ἀμφὶ ἀραιὸς, undiquaque rarus, subtilis, tenuis, ac imbecillus spiritus volatilis. Hic scivit, si Thebas, id est, sal fixum, terram Philosophicam, oppugnatum isset, inde se non rediturum, sed vivum se ab dehiscente terra absorptum iri. Ubi enim Acidum volatile Alcali fixum aggreditur, ab eodem absorbetur: quod in affuso cretæ, cretaceisque aceto quotidie videre est. *Thebæ*, unde Hercu-

Origenes l. VII contra Celsum.

les Θηβαγενὴς, vel a Syriaco Θίβα, id est *arcula, navicula*, seu κιβωτὸν, vel a *Thebez* Hebraïco, ut Bochartus mavult, id est, *luto* nomen accepit. Nonnulli *montem* significare, alii *bovem* voluere: mihi quidem alterum etymon maxime arrise- rit: quamquam nec primum futile est, quod & forma urbis rotunda, quasi olim naves erant, vehiculum conditoris repræsentante magnopere confirmatur. Ut omnia nec uno tempore dici, nec in unum conferri caput queunt, ita & de limo seu luto, & de naviculis, & arculis postea fusius agemus: unde, quæ ad Thebas illustrandas pertinent, peti poterunt. Ut igitur ad Amphiaraum redeamus, conjux ejus Eriphyle, sanguine & cognatione arctissime ei juncta, non secus ac Deucalioni Pyrrha, spiritus volatilis alcalicus, Talaï τλημοθυὴς, ἐ ἰσχυρῦ filia, Biantis, cui παρὰ τὴν βίαν nomen, neptis, latebrarum mariti conscia est, quippe cum ipso naturali amore copulata. Huic Adrastus frater monile aureum gemmatum muneri dedit: de quo item postea pluribus. Ἄδραστος, quem effugere non licet, quique primus Adrastiæ Νεμεσ *templum* ædificasse dicitur, facultas motrix est caloris, qui *vitalem* vim, varia producentem; auream sane & illustrem, Eriphylæ largitur, quo & ipse e latibulis excitetur Amphiaraus. Absorpto dein Amphiarao utriusque filius *Alcmæon*, ἀλκῇ pollens vigensque, productum ex Acido & Alcali, matrem interficit, id est volatilem spiritum femineum reddit fixum. Hunc deinde furiæ exagitant, id est, sulphur adhuc impurum adhæret, donec se flumine vivo abluat Acheloo, τὸ ἄχη λούειν.

Hesych. Selden. in Proleg. de Dis Syr. c. II. l. I Phaleg. c. XVI.

Hesych. in Ἀδραστεία. Pausanias in.

In hujus igitur Amphiarai honorem ara ex-

ſtructa non ſine arcano intellectu ſacra primum fuit *Herculi*, *Jovi*, & *Apollini Pæonio*. Quinarium habuimus in prioribus Dis: hic ternarius occurrit, qui Dis inferis una cum trigis ſacer eſt. Recte igitur in hac ara principium ab inferorum numero ducitur, quia, ut alibi docebimus, nox diem in creatione præceſſit, & *ignis* noſter in medio latet γαίης βλάστημα φέρειον, qui *Hercules Chemicus* νόσων θελκτήρια πάντα κομίζων, non ſecus ac ipſe Apollo Pæonius. Hercules etiam Saturnus eſt, ſed diverſo reſpectu: ideoque utrique ſtatuæ poſitæ velato, ſeu obnupto capite; ſacrificatumque aperto. Unde & luminibus accenſis Saturnum cultum Macrobius docet. Idem & Mars. hinc utrique dati Salii, ſpiritus agiles; non inefficaci & feminea ſaltatione, ſed ἐνοπλίῳ ὀρχήσει. Quemadmodum Pani & Oſiridi Satyri & Sileni comites adjuncti ignei, & ad exſultandum proni. Et Herculi quidem Pinarii, & Potitii, *Pellibus in morem cincti*, *flammamque ferentes*, περὶ τὸ πεινῶν, ὁ πονίζωτ; eſurientes & vivaces ſpiritus acidi, ſicut ipſe παμφάγος. Nec ſervus quiſquam, aut libertus ad ejus ſacra admiſſus, quia purus ejus ignis reliquorum metallorum in opere miniſterium reſpuit, quippe impuro atque corrodente ſulphure contaminatorum. *Ara* præterea ipſi *maxima* conſecrata, ſicut hic etiam primus ordine collocatur: quia princeps eſt in opere noſtro, unde dein *Vir perfectus* producitur. Idem & *Communis* Deus, quia cum Jove & Apolline, ſeu Sole, poteſtatem ſuam communicat. Hic de ſe vim illam effundit agentem, moventemque omnia, calidam, ſpirituoſam: unde in ejus ſacris olim *ſcyphi*, & his libatum *vinum*. Macrobius: *Scyphus Herculis*

Iſidor. Etymol. l. 18, c. 36.

Onomacrit in hymno.

Plutarch. qu. Rom.

Servius ad Virgil. VIII Aen. 288. l. 1 Saturn. c. 7.

Diodor. l. 1.

Dionyſ. Halic. l. 1. Virgil. viii. Aen. 282.

Onomacrit in Hymn.

Livius.

Serv. ad viii. Aen. 272. l. v. Saturn. c. 21.

calis poculum est, ita ut Liberi patris Cantharus. *Herculem vero fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnunquam casabundum & ebrium: non solum quod is heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam, quod antiqua historia est Herculem poculo tamquam* navigio, *ventis immensa* maria *transisse*. Hercules ignis salinus est in confectione lapidis Philosophici, & *navigium* Spiritus, seu ventus, qui eum fert in utero suo, ut *mare* Philosophicum transeat. In Adagiis Græcis legas: Φασὶ τὸν Ἡρακλέα ἐπὶ τὰς Γηρυονείας βοῦς ἐν λέβητι περαιωθῆναι, ἱστῷ μὲν ῥοπάλῳ χρησάμενον, ἱστίῳ δὲ τῇ λεοντῇ, σχοίνοις δὲ τοῖς τῆς φαρέτρας ἱμᾶσι, κώπῃ δὲ τῷ τόξῳ. Eadem hujus quæ & navigii ratio. *Lebes* rotundus, *poculum* rotundum, *navis* rotunda. Talis & *Scapha* Lunæ apud Athenæum. Sed de navigiis post plura. Talis & *crater aureus* Mercurii: & hinc forte ritus ortus poculorum natantium instar lemborum, cujusmodi nobis exemplum luculentissimum in epistolis Græcis, sub Aristæneti nomine à Sambuco & Mercero editis, exstat, nec non in Anthol. Græcor. carminum 1, 2, & 11, 49. ut & Athenæo, ad quem plura Casaub. p. 789. Multa alii de Herculaneo scypho, quæ non describo. Ipse robustus παγκρατὲς ἦτορ ἔχων, & invictus: unde *Victor* Hercules: mente magis, id est, efficacia & irradiatione, quam corpore, seu quantitate; & hinc, non secus ac Tydeus, *corpore parvus erat*, μορφὰν βραχύς, ψυχὰν δ' ἄκαμπτος. Labores ejus omnes enarrare nostri hujus non est instituti. Sunt, eruntque alii,

Qui carmine laudes

Herculeas & facta ferant: ut prima novercæ
Monstra manu, geminosque *premens eliserit angues:*
Ut bello egregias idem disjecerit urbes,

In ἀλλογίνος κώπης. vid. & Athenæum l. xi. & Serv. ad vii Aeneid. pag. 335. Onomacrit. in hymn. Mamertin. in Panegyr. ad Maximian. c. xiii. Serv. ad Virg. vi. Aen. 617. Pindar. Isthm. iv. Virgil. viii. Aen. 287.

Trojamque, Oechaliamque: *ut duros* mille labores
Rege sub Eurystheo, *fatis* Junonis *iniquæ*,
Pertulerit. Tu nubigenas *invicte* bimembres,
Hylæumque, Pholumque manu, tu Cressia mactas
Prodigia, & vastum Nemeæ sub rupe leonem.
Te Stygii tremuere lacus: *te* janitor Orci
Ossa *super recubans* antro *semesa cruento.*
Nec te ullæ facies, non terruit ipse Typhœus
Arduus, arma tenens: non te rationis *egentem*
Lernæus turba capitum *circumstetit anguis.*

Poterat in hos versus integer scribi commentarius, si otium esset. Pauca tamen veluti per viam delibabo. Si nugari mihi luberet, Herculis etymon ex Hebræo fonte peterem, diceremque Herculem dictum quasi *Harki kehelah*, *persecutorem congregationis*, ἀνήμερα φῦλα διώξαντα: vel quasi *Harki El persecutorem Deum fortem*, κρατερόχειρε; βρύοντα ἄθλοισι κραταιοῖς: uti mihi ad prius à me propositum etymon evestigio subjiciebat vir eruditissimus Henricus Hulsius, Collega conjunctissimus: vel quasi *Hara gal æsch*, *genitale vas ignis*. *Gal* enim vas concavum & rotundum, instar scyphi, qui Herculi tributus; uti jam vidimus. Posset & ab *Harak el æsch*, *cataracta Dei ignis*, deduci: vel ab *Har col*, *mons universi*, ut & in nomine Herculis *mons* Chemicus notetur, sicut & in etymo *Thebarum* à quibusdam agnitus fuit. Sed, ut ineptiarum tandem finis sit, malim simpliciter hic Græcos sequi, qui Herculem quasi Ἥρας κλέος dictum volunt. Est enim ipse *Terræ* Philosophicæ decus unicum, latens in ea balsamum, ignisque immortalis: quamquam Græci aliter interpretantur, quasi per Junonem famam omnem indeptus sit. Phornutus,

Onomacrit. in Hymn.

Diodor. lib. v.

nutus, seu Cornutus, *ἀπὸ τοῦ ἥρωας κληίζειν ποιεῖν* derivat. *Angues* duo, duo sunt spiritus volatiles, Acidus & Alcalicus, quos ipse fixos reddidit: hoc enim Chemicis est *interficere*, & *mori*. De *Troia* postea, ubi de Peleo & Thetide. *Oechalia* est domus salis, *οἶκος ἁλός*; & hinc Herculi in vetere nummo ara, cui ignis impositus, in formam salini. De Oechalia Ovidius:

De Nat. deorum

Tristanus in Hadriano.

Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi.

ix. Metam.

De quo Jovis cognomine consulendus in variis lection. Rutgersius. *Eurystheus* est amplum materiæ spatium.

Lib. iii. c. 6.

De *Junone* superius vidimus. *Hylæus* & *Pholus*, nubigenæ bimembres, spiritus impuri sunt, ac terrestres & impetuosi. *Taurus* & *Leo* alibi à me explicantur: quo nomine Hercules jam *Pluto* est, cui *nigro* eapropter *tauro* fiebat: cujusmodi & Apidi ac Mnevi color. De *Cerbero*, qui triceps, & triplex spiritus est, alio item loco nonnulla in medium proferam. *Ossa* quoque *semesa* postea Deucalion meus exponet. Quid hic sibi *Typhoeus* velit, quem jam ante Herculem natum innumeros fuisse annos fabulæ prodiderunt, Servius non intellexit. Neque id mihi mirum. si intellexisset, magis mirarer. Confer Typhoea cum Typhone Plutarchi, & statim intelliges.

Diodor Sic. l. i. Mela l. i.

In Iside & Osir.

Hygin. in Mythol.

Lernæus anguis, hydra novem capitum, pertinet plane ad opus nostrum. Apud Heraclidem legimus pestem, qua Græci ab Apolline fuerant afflicti, nono die ab Heroe nostro Achille fuisse sedatam: & apud Plutarchum, Aegyptios primi mensis nono die pisces assatos

in Allegor. Homer.

De Isid. & Osir. p. 353.

edere

edere solitos; Nono item die ad Parnassum appulit Deucalion: nonoque anno Achilles ad Lycomedem missus. Quæ omnia μυστηριώδη.
Apollodor. l. 1. Idem lib. 3. Theon Smyrn. xlii. Atque hæc de Hercule ad illos Virgilii versus sufficient. Transeamus ad Jovem, qui medius hic inter Herculem & Apollinem, sicut olim in Capitolio inter Junonem & Minervam. Nec alius ipsi locus debetur. Ut enim Hercules initium operis præbet, ita ipse medium, Apollo finem. Unde præclare Onomacritus: Ῥίζας νέρθε δέδωκας, ἔχεις δὲ τε πείρατα κόσμου Παντὸς, σοὶ δ' ἀρχή τε, τελευτή τ' ἐστὶ μέλουσα. Tract. vii. de Isid. & Osir. 373. *Semper*, inquit Sendivogius, *in tertio virtus finitur, & in secundo multiplicatur.* Plutarchus autem: Ἡ δὲ κρείττων καὶ θειοτέρα φύσις ἐκ τριῶν ἐστι, τοῦ νοητοῦ, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ ἐκ τούτων, ὃ ΚΟΣΜΟΝ Ἕλληνες ὀνομάζουσι. Theon etiam Smyrnæus primum Ternarium τὰ Πάντα dictum testatur.

apud Altric. de Imag. deor. Desiderat aliquis figuram Geometricam? dabo trigonum Δ. unde & triceps monstrum pedibus Apollinis olim subjectum, ad exemplum tricipitis Cerberi ab Hercule devicti. Addam & Pythagoricum schema ∴, ut sic Apollinis perfectio ejusdem sectæ · ·denario trigonali patescat. Hercules igitur lineam jacentem rectam, quæ quaternis punctis conficitur, quatuorque elementorum adunatum robur denotat, efficit: Isidor. l. xiii, c. 9. Juppiter *aquilæ* subvectus alis, trisulco armatus fulmine, trium Mercurii, sulphuris, ac salis volatilium spirituum symbolo, in cælum ascendit: atque hinc *Incipiunt magni procedere menses*. Apollo tria tempora hyemis, veris, & æstatis conjungens, decimi mensis initio opus absolvit, HOMINEMQUE Chemicum in Eclog. iv. dias luminis oras effert. Ad hunc pertinent illa è Sibyllinis carminibus Virgiliana:

Incipe parve puer risu cognoscere matrem.
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Ut autem hi menses, qui, quod Philosophice capiendi sunt, *Philosophici* appellantur, recte intelligantur, animadvertendum est, tria plerumque temporum spatia in hoc opere nostro nominari, Annum, mensem, diem. Annus est solare curriculum; in quo quatuor tempora, seu ὧραι, Hyems, Ver, & Aestas, & initium Autumni animadvertuntur: Mensis Lunarem cursum absolvit, in quo quatuor septimanæ, & Philosophice, ad rationem Venerei in cælo cursus, quadrageni dies sunt. Dies porro tenebras & lucem continet. Estque omnium una ratio, unum tempus, unus labor. Ut autem solaris annus XII mensibus absolvitur, ita & Jovialis XII rursus annis solaribus.

Est autem Juppiter ut, quæ dilata pauxillum, non negligamus, ætherius spiritus masculus, ἡ πυρώδης οὐσία, αἰθὴρ, πυρὸς εἰλικρινὴς φύσις, ἡ κουφοτάτη. Hinc altiora amat, *montiumque* ei cacumina consecrata: unde *Olympius*, *Idæus*, ἀκραῖος, ἐπάκριος dictus. Item ἀκραῖος, διὰ τὸ ὑψηλὸς εἶναι, teste Hesychio. Inde Jovi *aræ* celsissimæ fieri solitæ, cum Vestæ, Terræ, & Mari humiles fierent. videsis plura de montibus inferius. Quia vero igneus, ideo *rubeus* color *Deum est: & Jovis miniatæ* apud gentiles quadrigæ: anima ipse, & φύσις MUNDI, vita Hominis: (unde Græcis ζεὺς, ἀπὸ τοῦ ζωῆς, ut Grammatici nonnulli volunt.) Nec temere ei *barba* data, sicut & Aesculapio, quod virilitatis indicium: quam & seni suo Basilius Valentinus satis prolixam tribuit, quia symbolum est masculi ignis radiorum: unde, *quidquid Jupiter irradiaverit*, fe-

Vitruv. ix, c. 4. Euseb Præpar. Euang. l. xv, c. 54. Heraclid. Pont. in Homer. Allegor. Numm. antiqui Helyæi. Maxim. Tyr. D ss λ'. Vitruv. l. iv, c. 8. Servius ad Eclog. vi, 22.

De Magno lapide.

secundum Mathematicos etiam *felix efficit.* Idem & *Vinculum*, quo Hercules & Apollo inter se junguntur: pater *Justitiæ*, cui ternarius numerus itidem sacer, quia illa inter plus & minus medium obtinet, nec cuiquam injuriam fieri patitur. Ex hujus cerebro Minerva Pythagoræis *Ternarius*, & *Triangulum*, ac τριτογένεια, ideoque & tricolori veste induta, nata fertur, unitas ipsa summum in superiori schemate verticem obtinens, & hinc *Coryphasia*, Jovis thronus ac turris, l. 2. (Simplic. de cælo.)

ἢ διάγει ὄχθυς ὑψαυχένας, ἀκρωρείυς,
Ἠδ' ὄρεα σκιόεντα, νάπαισι θ' ἑὴν φρένα τέρπει.

Non minus, ipsa *Pæonia*, quam *Pæonius* Apollo, eadem & *Medica* in veteri inscriptione, item Ὑγεία, & ὀξυδερκὴς; eadem ἀρσενόθηλυς, γυναικάνθρωπος Horapollini, sicut Vulcanus ejus amore quondam captus κανθαρόγυψ. Et *Virgo*, sed *Amazon*, cujus *cingulum* Hercules Eurystheo adferre jussus: ἄφθορον αἰεὶ τὸ φρόνημα ἔχουσα, καὶ ὑλικῇ κηλῖδι μιανθῆναι δυνάμενον. Ipsa Αἰθὴρ, summus, ac purissimus ignis: quapropter festum illi in urbe Saï apud Aegyptios λυχνοκαΐης noctu institutum: *Saleque* & *oleo* lucernæ ejus impletæ fuere, de quibus ἱερὸν λόγον εἶναι dicebat Herodotus: quem mihi hic proferre nulla religio est.

Sit pietas aliis miracula tanta silere:
Ast ego cælicolis gratum reor, ire per omnes
Hoc OPUS, *& sacras populis notescere leges.*

Inest enim sali Herculeo oleum fixum incombustibile, miris laudibus à Basilio, aliisque in arte nostra veris principibus, celebratum,

Serv. ad ii Aeneid. 690.
Plutarch. de Is. & Osir. 381.
Fulgent. Mythol. l. i. Arnob. l. iv. p. 34.
Pausan. Attic. p. 33.
Inscr. Gruter.
Etymolog. in Ὑγίεια.
Pausan. Corinth. p. 66.
Augustin. l. vii. de Civ. d. c. 16.
Heraclid. in Alleg. Homer.
Herodot. l. ii.
Lucan. l. x.
Clav. iv. extrem.

tum, à paucis hactenus intellectum; licet à plurimis stultè quæsitum, ideoque nec inventum. Credo ego, jam fore nonnullos, qui mihi fidem habituri sint; frivolam illam esse rationem, quam Phædrus adfert, cur olea Minervæ placuerit; quum Dii *quas vellent esse in tutelâ sui* arbores legerent. *Pinguedo terræ* est, (quam & *lac* appellant Chimici) quæ nascitur in uberibus terræ, & tegitur, vel conservatur à putrefactione sale naturæ. Hac pinguedine delectatur nostra Pallas: hic est ramus oleaginus quam nostra columba decerpit in universali diluvio: hic ramus est qui Τίνος Græcis dictus Καλλίξος στέφανος: hæc ab Osiride inventa arbor: hoc est HOMINI ab ipsa Minerva datum donum, tanto sane præstantius EQUO Neptuni, quanto incombustibile salis fixi oleum volatili alcalico spiritui antistat. Et hinc Athenis puero nato oleagina corona foribus apposita, femella vero lanea. Hinc ipsa Ἀθήνη. Quid? perspicuumne jam est, cur Dialis flamen apicem gestaverit *oleagina virga* lana circumdata eminente? aut cur à Mythologis olea Jovi feratur consecrata? aut cur illi olim oleagina usi sint corona, qui prælio non interfuerant, sed triumphum procurarant? Cum vero in acumine trigoni Pythagorici Minervæ punctum OMNIA conciliare conspicimus; non est ut vereamur veram causam agnoscere, cur olea PACIS semper sit habita usurpataque symbolum. (Presertim cum & turbatum MARE tempestatibus oleum tranquillare dicatur) & cur olim novorum conjugum fores olea lauruque redimiri solitæ fuerint. Ut ad Appollinem tandem transeamus, Appellatus is quondam

Lib. III. extrem.

Sendivog. tract. X.

Hesych. Diodor. l. 1.

Hesych. in σίφαρος.

Festus. Phurnutus de Nat. deor.

Ael. Gellius l. X. c. 6.

Serv. ad VIII. Aen. 128.

Plutarch. in Sympos.

Fulgent. l. 1. Mythol. Nicom. Theolog. Arithm. Schol. Schoel. Electr. p. 113.

φάνης & Ολυμπός, in eoque decachordi terminatur harmonia; estque κλειδοῦχος συμπληρωμένος καὶ τὸ λῶμα operis, decimo, uti diximus, mense cursum perficiens. Unde & in Agone Pythio equestri decem currus, & annus olim decem mensium. Nec frustra additum *Pæonii* cognomen, quandoquidem ceteris fratribus seu planetis, ac matulis, scabie & lue venerea laborantibus medicinam facit.

In altera aræ parte *Heroes* erant cum *conjugibus*: de quibus, quod eorum non sint expressa nomina, pauca dici poterunt. Hoc tamen animadvertendum, esse eos Terræ filios, τῆς Ἥρας, quæ Hebr. *Aretz*: quanquam mihi alind magis arrideat etymon ab *Herah* deductum, quod *concipere* & *generare* significat. Nisi malimus ab *Har*, quod iisdem *montem* denotat. Sic Hercules ejusdem originis: qui etiam τῆς Ἥρας ubera tam valide suxisse fingitur, ut à Minerva matri suæ educandus traderetur: à qua jungna deinceps adoptatus fertur, accepta in matrimonium ejus filia *Hebe*, sive Juventa Dea, Atque ita ex ejusdem Minervæ & Apollinis promissis immortalitatem adipiscitur: suppeditato insuper à Minerva, peplo, quo primus deorum fieret XII, seu secundi generis; σύμβωμος. ut vidimus, Jovis & Apollinis; imo & σύνναος aliquando Sylvani & Mercurii, item Sylvani & Liberi Patris. Quæ si quis temere ficta dictave putet, næ ille mihi temere de re non intellecta videtur judicare.

Diodor. Sic. l. v. Justin. Mart. p. 337. Schol. Homer. Il. t. Diodor. Sic. l. v. Herodot. lib. II. Huet. Demonstr. Evang. p. 201. Inscriptiones. 1. 298.

In tertia parte *Vesta* cum *Mercurio* occurrit, additis *Amphiarao*, & *Amphilocho*. Est autem Vesta terra nostra, in cujus gremio ignis latet, [illegible] ἀπαύστως ... [illegible]. Cui

ara in spatiosi templi medio posita, in qua perpetuus vigilaret ignis: non secus ac ara in medio lacu Deæ Syriæ sacra, ignibus calens, de qua postea, ideoque recte illi cum Mercurio tertia Aræ pars assignata fuit, quæ inter quinque media est. Nam & Mercurius, ut Grammatici volunt, quasi *Medicurrius à Latinis dictus, quod inter cælum & inferos semper intercurrat*: Deorum & hominum nuncius, μεσίτης λόγος, μεσιτικὸς δὲ circuculus horizon, qui lucem cum tenebris, diem cum nocte, supera cum inferis, calorem cum frigore, ignem cum aqua conjungit; sulphuris & salis nostri copula, alba de nigris faciens, nigraque de albis, mortis & vitæ arbiter unde & Hygia ei conjuncta, vigiliæ, somnique præses: inventor trium vocum, acutæ, mediæ, gravis, earundemque harmoniæ; nec non trichordis lyræ, quam postea Apollini dono dedit. De Mercurio est, quod ait Plutarchus: *μεταβάλλων αὐτὸν εἰς ὕδωρ συνιστάμενον· τὸ δὲ πῦρ διαφθινόμενον, δι' ἐλεγκτικὸν πρὸς ἀμφότερα, καὶ φυλάσσειν, μαλακοῖς ἐνδίδοντα, καὶ δὲ μιγνύντα τοῖς ἐναντίοις ἀκεραίως.* Multa quoque de eo habet Plato, ubi de quatuor agit elementorum analogia: unde & eidem Mercurio τετρὰς sacra, atque ipse quadrangulus, seu τετράγωνος, & quarto mensis die natus fertur: in MUNDO Chimico simul θεὸς & ὕλη, & εἶδος, & ἀποτέλεσμα. *Naturis enim hisce, ex quibus OMNIA constant, sursum deorsum ultro citroque commeantibus, MUNDI partium conjunctio continetur.* Hoc est, quod Hermes in Smaragdina Tabula dicit, *Fiant Superiora inferiora, & inferiora superiora.* Hinc & ipse Mercurius *Communis*, & *ἀρσενόθηλυς*.

Heraclid. Alleg. Homer. Lucian. de Dea Syria. Servius ad VIII. Aen. 128. Augustin. Civ. d. l. VII. c. 14. Isidor. orig. VIII, II. Diodor. sic. l. I. c. 2. Cornutus de nat. deor. De Primo Frigido. In Timæo. Photius pag. 1029. Festus in Cyllenius. Phurnutus de nat. Deor. Cicer. III. de Deor.

de Nat. Deor. 33. Phurnutus de Nat. deor. Albricus de Deor. imagin. Macrob. l. 1. Saturnal.

χείμασι μὲν Ἀΐδης, Ζεὺς δ' εἴαρος ἀρχομένοιο,
Ἥλιος δὲ θέρευς, μετοπώρου δ' ἁβρὸς Ἰαώ.

Quæret aliquis, quid *Amphiarao*, filioque ejus *Amphilocho*, quos è Pausania vates fuisse, vaticinandique per somnia artem tradidisse accepimus cum Medicinæ antistitibus Dis negotii? sed præterquam quod somno sæpe peti solita à Dis medicina: sic & divinatio & medicina, partes veteris magiæ; de qua ita Plinius: *Natam primum è medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quam medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis; ad quas maxime caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque successerit, miscuisse artes Mathematicas, nullo non avido de se futura sciendi, atque ea è cælo verissime peti credente.* Conjunctæ eædem artes & in Apolline, & in Iside; de queis alias plura, uti otium erit.

Lib. xxx. Hist. nat. c. 1.

Quartam aræ partem paucis superius attigimus ubi de numero quinario egimus. Dicenda igitur hic, quæ illic commode dici non poterant. Illam, quæ se prima offert, *Pæoniam Minervam*, hoc ipso capite quantum res tulit, absolvimus. *Venus*, quam Physicam in vetere saxo cognominatam supra ostendi, Medica item dea est; quod vel è solis amorum scriptoribus facillimum probatu. Hinc illi tot vota facta, tot soluta. Nota Petroniana fabella de Quartilla remedium quartanæ poscente. Sed in opere nostro alia Veneris medela est. Illa enim calore suo seu sulphure cælesti volatilissimo omnia penetrat, maturat, excoquit, ita ut & imperfecta metalla in perfecta commutet. Unde & perpetuus ei ignis in Erycino templo. Quos autem in hisce morbos medicetur, nemo

Aelian. de Anim. l. 10. c. ult.

ma-

melius docet Basilio Val. Medium locum obtinet *Panacea*; quo nomine in arte nostra nil decantatius. Filia hæc fingitur Aesculapii, omnes omnino morbos levans. Præclare vero hæc Veneri proxima adjungitur, cum & apud poëtam filio vulnerato medicinam factura. Reb. natur. & supernat. c. VI. Aristoph. in Pluto

—— Spargitque salubreis
Ambrosiæ succos, & odoriferam Panaceam. Virgil. XII. Aen. 419.

Ubi & epitheton, si quod aliud, satis evincit, quid Panacea sit, quæque ejus virtus, atque efficacia. Basilius Valentinus de Venere agens, loco superius indicato, spiritum ejus cum Martis ac Mercurii spiritu conjungere jubet, atque ab omni purgare impuritate, *adeo ut omni absterfa corrosiva acrimonia suavia & odorifera evadant*. Hoc facto incomparabilem parari medicinam, qua splendore solis fermentata, metallorum fiat transmutatio. Dignissima consideratu sunt illa Servii: Panacea *genus herbæ est. Sciendum tamen Lucretium* panaceam *ubique salem dicere: unde possumus & hoc loco* salem *intelligere. Nam OMNEM PELLIT DOLOREM. Sed melius herbam, quia ait,* odoriferam. *Alii* panaceam *medicamentum dicunt ex compluribus herbis compositum, quod* ad omne vulnus *facit. Hanc herbam HERCULES contra vim* venenorum *Thessalis dicitur præstitisse.* Multa paucis dixit, quæ nec ipse intellexit. Qui sal Martis cognitum habuerit, is & hæc intellexerit, præeunte, facemque præferente eodem Basilio. Restat quinta *Nymphis*, *Pani*, *Acheloo*, & *Cephiso* dicata. In quibus tam multa occurrunt, quæ naturam operis nostri pandunt, ut vix sciam. Theocrit. Idyll. XVII. Philo in vita Mosis.

Τί πρῶτον καταλέξω, ἐπεὶ πάρα μυρία εἰπεῖν. Nam si vel

si vel numerum respicio, In quaternario OMNIA sunt. Perronius Cardinalis deplorata ea ingenia judicabat, quæ in investiganda quadratura circuli, perpetuo mobili, & Lapide Philosophico occuparentur. Non diffitebor, si hoc tam verum est, quam Sibyllæ folium, aut oraculum Apollinis, meum esse omnium deploratissimum, qui non modo me hæc tria quærere profiteor, sed & invenisse mihi videor. Sed aliter paululum ea accipio forsan, ac Perronius solebat. In circulo nostro Superius quaternarium ex parte ostendi. Cum IV. anni tempestates & IV. attigi septimanas, Cujus ut quadraturam paucis absolvam, ex quatuor ille elementis, quatuorque cæli plagis, & totidem ventis conficitur, quatuorque item qualitates & centra complectitur, quæ facili methodo rite tractata ex indigesta rudique mole, externi ignis ope, perfectissimum circulum absolvunt, ita ut nil desit, ac nihil redundet. Mercurium *tetragonum* jam habuimus, quatuor artium inventorem: invenimus etiam Apollinem nostrum totidem artes reperisse. Ad hæc omnes Symphonias Musicas tetrade contineri Philo affirmat; quam superius decadis esse fundamentum ostendimus, μέτρον δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος, in quo primum solidum, generans & generatum: unde & MUNDUS olim dictus, quippe qui OMNIA complecteretur. Addam ad evidentiorem eorum, quæ dicta sunt explanationem tabellam, quam nobis in Cyclognomica Cornelius Gemma, Philosophus & Mathematicus, dum vixit, insignis, suppeditavit.

Nicomach. Theol. Arithm.

Horat. l. 1. ode x. Schol. Homer. Il. a. De Opif. Mundi. Philo in vita Moysis. Macrob. in Somn. Scip. 1, 5. Plutarch. de Phil. & Pl. l. 1. p.

siam ac
ortioni
olim in
Pan e-
inscri-
Quam-
perpe-
ofi Ve-
tiquis-
im pri-
Eclog.
adiorum
ejus fa-
em *ha-*
inferior
Capri-
: situ-
am cœli;
ad Se-
, id est,
annum,
DEUS
b eo vi-
MOR.
ne di-
casione
nnulla
hæ ad-
ad
-

Proclus ad Hesiod. p. 133.
Plutarch. de Ec. p. 389.
Pausan. in Arcad.
Lib. II. c. 145.

(Hine & *Priapus*) De nati-der.

datal
nunc
ditæ
gene[illegible] plurius est, ita &
ctari solet ἐπεὶ χαίρει ταῖς ἐν χῷς ὑγρα
ὅν χειρὶς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἐκφαίνει, ita
Vapor enim humidus, ut postea habe
res creat. Ex illæ licet virgines, ad ge
non minus proclives sunt, quippe fa

a vel
OMNIA
ingeni
dratura c
Philosop
hoc tam
oraculun
ploratiſſ
quærere
deor. S
ac Perre
rius qua
ni temp
quadrat
elemen
veneris c
& centr
te tract
ignis op
ita ut n
tetragonu
ventore
ſtrum t
Symph
affirma
mentu
in quo
tum : u
pe qu
evid
na
r

era-
quip-
n ad
m, quæ dicta ſunt expla-
, quam nobis in Cyclogno-
emma, Philoſophus & Ma-
n vixit, inſignis, ſuppedita-

Nico-
mach.
Theol.
Arithm.

Homr. l.
1. ode x
Schol.
Homer.
Il. a.
De Opif.
Mundi.
Philo in
vita
Moyſis.
Macrob.
in
ſomn.
ſcip. l.
5.
Plu-
tarch. de
Iſid. &
Oſir.
l. 1. p.

Praeterea in hac arte parte Symphoniam διὰ πασῶν deprehendo ex tribus aquae portionibus ad unam ignis comparatam: qualis olim in temperando vino adhibita proportio. Pan enim ignis Symbolum: hinc in veteri inscriptione LUCIDUS. Reines. 1, 146. Quamquam & totius Universi; unde & huic perpetuus ignis accendi solitus, non secus ac ipsi Vestae. Herodotus eum primum dicit & antiquissimum ab Aegyptis habitum octo Deorum primi generis. PAN ait Servius ad Virgil. Eclog. II. *id est OMNE. Habet enim* cornua *in radiorum Solis, & cornuum lunae similitudinem.* Rubet *ejus* facies *ad aetheris imitationem: in pectore* nebridem *habet stellatam, ad stellarum imaginem. Pars ejus inferior* hispida *est, propter arbores, virgulta, feras.* Caprinos *habet* pedes, *ut ostendat terrae soliditatem*: fistulam Septem calamorum, *propter harmoniam coeli, in qua Septem soni sunt, ut diximus in Aeneide ad* Septem discrimina vocum: *καλαύροπα habet, id est,* pedum, *hoc est, baculum recurvum, propter annum, qui in se recurrit; quia hic totius NATURAE DEUS est. Poetae fingunt cum* Amore *luctatum, & ab eo victus, quia, ut legimus,* OMNIA vincit AMOR. Vix quidquam ex hisce animadversione dignum est, quod non in sequentibus occasione data fusius exponetur. Quare alia nonnulla nunc attingemus. Non male ei Nymphae additae sunt. Ut enim in Venerem, id est ad generandum pronus est, ita & Nymphas sectari solet, ἐπεὶ χαίρει ταῖς ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως [illegible] γενέσεις [illegible] ita v. c. Cornuti. *Vapor enim humidus, ut postea habebimus, omnes res creat.* Et illae licet virgines, ad generationem non minus proclives sunt, quippe foecunda ge-

Proclus ad Hesiod. p. 133. Plutarch. de Ei. p. 389. Pausan. in Arcad. Lib. II. c. 145.

(Hinc & Priapus) De nati. deor.

De Nat. Deor. nerationis principia. Et hic, & illæ MONTES amant, de quibus supra: unde & *montium numina* existimantur tutelaria. Musica utrisque cordi; Pani *fistula*, unde sol συριστής Onomacrito; ἀγάλλεται χθὼν μουσικῇ χρύσεον φιλοπαίγμονι μολπῇ.

In Hymnis. illis omne genus instrumenta. Ille *tripudiator*; hæ Gratiis tribus comitatæ, dicuntur cum Satyris Faunisque.

Auson. Mosell. 180.

> *Consortes celebrare choros, quum præbuit horas*
> *Secretas hominum coetu flagrantior æstus,*

Et sicut ille radis ὕλη cui ἀμφιρρέουσαν χαίτην ἐντέλλει, ita hæ τετραγώνους καὶ πρεσβεῖς, id est, quadratos, ideoque & stabiles, ac eximios τοὺς ἀποθήκευτας αὐλαῖς ἀπηλιώτῃ, ita enim apud Cornutum è MS. legendum, pro καὶ περὶ ἴτυς ut vulgata habent exemplaria. Et hic rursus quaternarii dignitas locus invenit.

Achelous, (forte ab Hebr. *Ach-elok frater dei*, vel *ach-elak, frater quercus, seu ilicis, vel pinus*) quem supra Alcmæoni furorem abstersisse ostendimus, non frustra adhibetur; qui una cum Cephiso, Nilo flumini à Diodoro siculo comparatur, quod uterque multum *limum*, non secus ac Aegyptius ille Jupiter, ferat. Georg. I. 9. Nota sunt è Virgilio *pocula Acheloïa*: nobilius est ejus alterum Cornu ab Hercule defractum, quod

Ovid. Metam. IX. f. 1.

> *Najades & pomis, & odoro flore, repletum*
> *sacrarunt.*

Sophocles in Trachinians. init. Qui jam noverit Acheloum esse Alkali, & Najadas itidem spiritus volatiles Alkalicos; is profecto, quorsum ea lucta Herculis & Acheloi ab antiquis efficta fuerit, facile viderit. De Achelod Deianira: ὅς μ' ἐν τρισὶν μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρός,

φοι-

φωτηῶν ἐναργὴς παῦνχος ἄλλοτ' ἄλλοθι
Δεῖνον ἐλαύνεις, ἄλλοτ' ἀνδρείαν τόπον.

Βίκχορος: Ubi rursus ternarius, sicut supra triplex Jasoni mater. De *Chephiso* postea, ubi Deucalionis fabula tractabitur agemus largius.

Proximus Panaceæ *Jason*, Chironis centauri discipulus; Hercule quondam commilitone usus ad aureum vellus petendum. De quo prolixe Pindarus, Ovidius, aliique Mythologi. Expeditionem ejus totam Chimicè enarratam invenies in Theatro Chimico. Attamen præterire nequeo, quod de triplici ejus matre quidam refert. Pyth. 0. IV. I. VII. Metam.

τρεῖς δ' ἦσαν τῷ Ἰάσονι ἀμφίβολοι μητέρες,
Ῥοιώ, καὶ Ἀλκιμήδη δὲ, μετ' αὐτῆς Πολυμήλη.
Ὧν ἡ Ῥοιὼ Σταφύλῳ μέν, καὶ δὲ Αὐτολύκῳ ...

Quarum *Rhea* Mercurialis est, *Alcimede* salinus, *Polymele*, sulphureus femineus spiritus. In Staphylo *vinum* Philos. & in Autolyco totum agnoscam an auctorem lucis Lycabonta solem, dubito: in hanc tamen sententiam propendeo. Ultima est *Hygia*, medicinæ finis, Latinis *Salus*; quam Pythagoræi sibi invicem faventem precabantur, ut supra indicavimus. Hujus nomen seu cognomen etiam Minervæ adhæsit, ut post docebimus. & exstat elegans in eam hymnus Onomacriti, quo eam inter cetera ita compellat:

Ἐκ' δὲ ὁ γὰρ νοῦς γε μὲν ἀποζητοῦσιν βροτοῖσι.
Πᾶς δὲ δόμος θάλλει πολυγηθὴς εὐθυμοσύνῃ,
καὶ τέχναι βρίθουσι ποθεῖ δέ σε ΚΟΣΜΟΣ ἄνασσα;

Id est, ut dum hæc scribo verti;

Tu morbos hominum, Dea, tu mala noxia pellis;
Præside te domus omnis ovat, florentque, vigentque
Et studia atque artes; te votis expetit ORBIS.

Qui scriptor Chimicus & precedente in Aesculapium hymno hujus illam [illegible] ἀμεμφῆ vocat.

CAP. VI.

PASSIENI apud Senecam nominis immutatio indicata.

Libro V. Controversiarum Seneca scholastici cujusdam meminit, cum insigni elogio, illis animadvertendo, qui literas tractantes humaniores, famam alienam quovis scripto lacerant. Ita igitur ille de Osco: *Ipse ab eloquentia multum aberat? natus ad contumelias omnium ingeniis inurendas. Nulli non impressit aliquid, quod effugere non posset.* Cujus hominis pravo perversoque instituto, velut veneno antidotum, occurrit Ovidii nobilis candor, qui, quamvis lacessitus, adhuc tamen scabie abstinuit manum. Ita enim ipse de se: In Ibin.

Tempus ad hoc, lustris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Musæ carmen inerme meæ;
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus, exstet
Litera Nasonis, sanguinolenta legi.

Et certe, si quid ab omni humanitate alienum, illud est, eorum laboribus, qui vel publico prodesse cupiunt, vel famæ serviunt, ubi forsan error aliquis deprehensus unus, & item alter, insultare e vestigio, & ingenium indolemve eorum per ora hominum traducere: quum contra ea, pro iis, quæ bene ab his, uti-

militerque inventa tradicaque sunt, gratia habenda, & illa benè de publico merendi voluntas, honestaque bonæ famæ cupido osculis excipienda sit, omnique laudis ornamento decoranda; quo & alii ad exempli excitentur imitationem, & ipsi se aliquando emendare, superareve conentur. ὅσον, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα πάθη, virilitigatoribus ac Oscis hisce σοφῶν ἔχε. διαπιστ βλασφημίας πάντας, καὶ κατηγορίας Πρωτάτου σοφίαν ἂν εἴπεσθαι. φθόνον γὰρ ἔχει [illegible] χεῖρ, ut verè, & Philosophice monet Plutarchus. Sed non id erat nunc consilium, aliis consilium dare, cum Senecæ locum in hoc caput conjicere mihi proponebam: quare hoc agam. Sequuntur statim apud eundem: *Ille Passieno, prima ejus syllaba in Græcum mutata, obscœnum nomen imposuit.* Exercuit hic locus multos magni nominis viros; quorum quidam *Sassienum* hunc ab Osco *Sbyssienum*; alius *Paschenum*; nonnemo *Chastianum*; alius iterum *Paschienum*, alius *Crassienum* appellatum existimat, aut etiam *Grassienum*. Mihi verò ignominiosa illa nominis *Passieni* mutatio non tam longe petenda videtur; imò vero è proximo levicula adjuvante hujus loci redintegratione. Lego igitur primum, *in Græcum mutata sonum.* Illa enim vox excidisse videtur. Dein pro *Pascieno* dixisse Oscum existimo, *Phassienum*; eodem sensu, quo Mamurra Catullo *Albulus Columbus Dioneus* dictus, vel, ut Vossius, aliique ante Vossium, monente in adagiis Erasmo, corrigere maluere, *Adoneus*, vel *Aidoneus*, eodem sensu. *Φάσσαι* sive palumbes, fuerunt olim in tutela Veneris, non secus ac columbæ. Egregie huc faciunt illa Artemidori. φέρεται δὲ καὶ Περιστερὰ [illegible] [illegible]

Adversus Colotem.

l. II. Oniroer. c. [illegible]

θερμότατοι μὲν πάντων ὀρνίθων. περιστεραὶ δὲ, ἔτι ἀπὸ τῆς [illegible], καὶ ἀφροδισιαστικώτεραι. Quod & à Basilio Magno confirmatur; qui locus nunc ad manum non est. Illustrantur hæc insigniter adagio, quod in epistolis Græcorum extat ubi Mormia ad Chremetem inter alia est hæc: αὐλητρίδα δὲ λυθείμενος [illegible] [illegible], [illegible] ἀντὶ περιστερᾶς, [illegible] ἀντὶ περιστερᾶς φασίν. quod à Platone acceptum, qui in Theæteto hoc usus est. Neque sine tacita quadam nequitia Virgilianus ille procus:

Hexaëm. 8.

Parta meæ Veneri sunt munera: namque notavi
Ipse locum, aëriæ quo congessere palumbes:

cui alter non minus nequam *aurea mala* reponit. *Shassienus* igitur Osco ἀνδράγυνος. Sathicus. Hinc apud Onirocritas palumbes fœminas significant Achmes γυνὴ ἐὰν ἴδῃ, ὅτι περιστεραὶ, [illegible] ἢ φάσσαι ἐλθοῦσαι ἐκάθισαν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῆς, καὶ ἐστιν ἔγκυος, τέξει θυγατέρα. Mirum videri possit, nec est tamen, quare aves istæ vel foeminas potius, quam viros significent; vel ejusmodi viros, qui viros se natos esse dolent. Libido scilicet foeminea

In Onirocrit.

Acrior est nostra, plusque furoris habet.

Aves autem istæ calidissimæ sunt, & salacissimæ. Hinc & earum caro siccissima est. ξηρότατον δὲ (inquit Hippocrates, Κρέας φάσσης, ξηρὸν περιστερᾶς, [illegible] πέρδικος, καὶ ἀλεκτρυόνος, καὶ [illegible], ὑγρότατον δὲ χηνός. Unde, ut est apud Herodotum, anseres Isidi factum. Quum igitur tantus calor sit columbarum, non immerito illæ Veneri sacræ fuere, uti vidimus & ignis Symbolum, sive aëris ætherii, teste Cornuto; ubi [illegible] ἀὴρ à Velareo pro αἰθὴρ accepta videtur:

De diæta l. II. cap. 17.

Lib. II. De Rhea.

tur: vertit enim *ignis* Hesychio, ἰώνρ, ὁ μεταξὺ ἄρσενος καὶ γῆς τόπος, & ἀῆθος, χρωματώδης ὀμίχλη. Ita enim illic corrigendum. Et apud Arabas columbis nomen à calore: *Hemama* enim illis appellatur, ut turtur *Femama* unde Semiramidis ex parte etymon deducit Bochartus. Ceterum earum avium salacitas tanta, est ut de femellis inter se pugnantes victor victum ineat. De columbis id affirmat Aristoteles, atque item de Gallis, ut & de perdicibus Athenæus, vide & de perdicibus Hesych. in Ἀφροδίσιοι ὄρνιθες. Quare non multum mihi fidei illa Shiles mereri videntur: In Phaleg. II. c. XI. Lib. 7. Hist. Animal. lib. 9. & & lib. 9.

Σώφρον τὸ φιλεῖν, Αὐστηρόκερώτος, γένος
Ἄλλοτρίον γάρ ἐστι ὀθνείας λέχους,
Κἄν ποτε τὸ σεμνὸν τοῦ γένους ἀλλοιώσῃ,
Θνήσκει παρευθὺ ὑπαὶ τῶν ἀνευθύνων,
Κἀν ζῇ μόλις Κρίνουσι τ' μοιχαλίδα.

CAP. VII.

FLORUS & CICERO aliquoties tentati.

RESTITUI olim in meis ad Ausonium notis hunc Flori locum de Hannibale: *Ausus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam sequi, & premere terga cadentis: quamvis hunc (pudor) servili manu pugnaret. Nam hucusque tot mala compulerant: sed Libertate donati, fecerant se virtute Romanos*. Adferam nunc consimilem Ciceronis, è Catilinaria quarta, ut & huic opem feram. *Operæ pretium est*, inquit *P. C. libertinorum hominum studia cognoscere, qui fortuna sua civitatis jus consequuti, hanc verò suam patriam esse judicant: quam quidam hinc nati, & summo nati loco, non patriam suam, sed urbem* Lib. II. cap. VI. cap. VIII.

cho-

hostium esse judicaverunt. Scriptus Bibliothecæ nostræ codex, non pervetustus ille quidem, sed ex optimæ notæ, siquis conjecturæ locus est, descriptus, habebar: *Qui sua virtute fortunam hujus civitatis consecuti hanc vere jam suam patriam esse judicant*. Unde exsculpo: *qui sua virtute & fortuna jus hujus civitatis consecuti hanc vere jam suam patriam esse judicant*. Vocula *jam* vim mihi continere videtur singularem, tempus illud innuens, ex quo civitatis jus adepti libertini, Romam non amplius velut urbem peregrinam, verum tamquam patriam suam intuebantur. Mox idem liber: *quam quidem nati hic, & loco nati summo, non patriam* &c. Transpositione vehementiorem multo & incidiosiorem emphasin continente. Non multum diversus est alius item Flori locus: *Quis ergo miretur his moribus, virtute militum victorem P. R. fuisse?* jacent hæc, & ignava sunt.

lib. I. c. XVIII. Excitabis, si corrigas: *his moribus ducum, hac virtute militum victorem P. R. fuisse*: qui priora contulerit, ita vel scriptum fuisse, vel scribi debuisse, quovis pignore contendet. Quoniam vero Ciceronem respicienti alii se casu nævi obtulerunt, hos quoque hac eadem opera tollam.

cap. VI. In Catilinaria secunda vox *quievit* in eodem libro desideratur. Unde mihi orta suspicio legendum illic: *Homo enim videlicet timidus, & permodestus, vocem consulis ferre non potuit. Simul atque ire in exilium jussus est, paruit, ivit*. Ꞓ *quievit* enim, quod in vulgatis post *paruit* sequitur, ferri hic non potest. Quandoquidem Catilina non *quievit*, sed statim ad Mallii castra se contulit. Poterat & vox *paruit* videri supposititia nisi illa τῷ præcedenti *permodestus* responderet, quemadmodum Ꞓ *ivit* ad Ꞓ timidus referendum

vi-

videtur. Alias perquam scita & elegans erit oratio, si legatur; *simulatque ire in exsilium jussus est, ivit*. Quod autem hic de jussu suo Cicero ait, id in prima Catilinaria exstat; ubi contra idem vetus liber vocula auctior est. Cum enim vulgati codices præ se ferant. *Quæ cum ita sint, Catilina, perge quo cœpisti, egredere aliquando ex urbe: patent portæ; proficiscere* in illo libro legitur; *perge quo cœpisti, exi, egredere* at portæ illa vox *exi* interpretatio esse sequentis, & e margine in contextum irrepsisse, præsertim cum & cap. VIII. legatur: *Egredi ex urbe Catilina: libera remp. metu: in exilium, si hanc vocem exspectas, proficiscere*. Habet illa tamen multum acerbitatis & imperii. Sed nihil muto. Magis illud placet, quod in ejusdem orationis primæ extrema sententia pro vulgato *omnes inimicos bonorum*, idem liber *homines bonorum inimicos* legit. Adscribam integrum locum, sicut in scripto inveni; *Tum tu, Jupiter, qui iisdem, quibus hæc urbs, auspiciis à Romulo es constitutus: quem Statorem hujus urbis & imperii vere nominamus: hunc, & hujus socios à tuis aris, ceterisque templis, tectisque urbis, ac moenibus, à vita, fortunisque civium omnium arcebis: & homines bonorum inimicos, hostes patriæ, latrones Italiæ, scelerum fœdere inter se ac nefaria societate conjunctos, æternis suppliciis vivos, mortuosque mactabis*. Ubi vox *omnis* omnino ferri nequit, quum de solis agat sociis Catilinæ.

CAP. VIII.

LUCILIUS emendatus, deque Capillis nonnulla Physico-Chimica.

SUavis quondam & facetus poëta habitus fuit Lucilius, & inprimis doctus. Hujus urbanitate delectatus, quamquam ejus scriptorum pauca tantum quædam fragmenta restant, soleo tamen ea nonnumquam relegere, ubi otium est, aut animus severioribus studiis fatigatus, amoenitate hac poëtica refici postulat atque instaurari. Nuper igitur scriptorem
Lib. XVII. hunc revolvens incidi fortuna in elegantissimum locum, ubi e nonnullis dîs quondam dilectarum mulierum exemplis quasi per inductionem, colligere videtur velle, nullam adeo pulchram esse fuisseve unquam feminam, cui non aliquid vitii à natura sit additum, quod emendatissimam aliàs formam devenustet.

Tun' censes, inquit, *καλλιπλόκαμον, καλλισφυρόν τε*
Non licitum esse uterum, atque etiam inguina tangere
mammis?
Compernem, aut Varam fuisse Amphitruonis ἄκοιτιν
Alcmenam, atque alias, (Ledam ipsam denique nolo
Dicere, tute vide, atque disyllabon elige quodvis,
Τύνδαρι [illegible]) aliquam rem insignem habuisse;
Verrucam, aut nævum pictum dentem eminatum unum
Denique.

Ita hunc locum emendatum, distinguendumque, facile iis probavero, quibus Critica non est noverca. In primo versu quod occurrit epitheton, à *capillorum pulcritudine* desumtum, amplius aliquid, quam formæ laudem, aut orna-

namentum capitis continet) Quod ex Onomacriti hymnis didici. Is enim Hygiæ, seu saluti Deæ, cujus cap. IV. meminimus, etiam hoc tribuit cognomen. Est autem capillorum venusta densitas non modo eximium humani capitis, præsertim in fæminis, ornamentum, sed & firmæ, incorruptæque corporis valetudinis non leve argumentum. Unde & apud veteres Græcos consuetudo fuit alendi capillos in signum roboris ac fortitudinis, Scholiastes Homeri: Τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν ἔθος ἦν ἐφήβους καὶ ἀνδρείως κομῶντας τὰς κεφαλὰς, λόγος πρῶτον Θησέα ἀποκειράμενον τὴν ἐμπροσθίαν κόμην εἰς Δῆλον ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι. Causam hujus ritus à Theseo instituti mox videbimus. Et ab Ovidio Tragoediæ, quæ virilior poësis & robustior,

Hymno in Dianam.

In Ἰλ. β.

III Amor. elegi 1.

Densum cæsarie caput

tribuitur. Contra ea defluvium capillorum læsæ valetudinis non leve argumentum est. Sic, apud Hippocratem, in morbis crassis ἐκ τῆς κεφαλῆς αἱ τρίχες ῥέουσι. item in Aphorismis: ᾧ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσι, θανατώδης. Serenus Sammonicus:

De intern. affectio. c. 50.

Sect. 6, 11.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
Si rato lavetur; seu vis epota veneni,
Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis,
Eximium capitis *tactu dejecit* honorem.

Simætha apud Theocritum in Pharmaceutr.

Ἀλλά μέ τις καπυρὰ νόσος ἐξαλάπαξεν, &c.
Ἔρρευν δ' ἐκ κεφαλᾶς πᾶσαι τρίχες

Ergo & ipsa Pæan Apollo ἀκερσεκόμης, & Χρυσοκόμης. notum enim, inter fluxus capillorum remedia frequens illud & sane quam efficax, se- l. vi, c. 1.

pe caput radere.) Celsus de capite *In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur.* Et sic *intonsus* potuit olim Phoebus dici, tamquam ipsa salus, adeoque nulli morbo, aut affectui obnoxius. Nam & in luctu capilli abrasi. Hæc Nicephorus: τρίχας κηρῦναι δυσφορητάτῃ θέᾳ. & Astrampsychus: τρίχας ποιεῖν δὲ κλύδωνον φέρει μέγαν. Sic capillos in morte Osiridis & Adonidis rasos apud lucianum, & Herodotum legimus. Isis ipsa sibi in morte Osiridis cincinnum, seu πλόκαμον unum abscidisse narratur à Plutarcho. Apollo autem Græcis φοῖβος dictus, quasi καθαρὸς ὢν παντὸς πάθους. Cornutus, quem e M. una opera corrigimus; χρυσοκόμαν, καὶ ἀκειρεκόμαν προσαγορεύουσι, ἐπειδὴ χρυσωπός ἐστι, καὶ ἔξω πένθους καθαρῶς, διὰ τὸ ἁγνότατον· pro ἔξω παντὸς, ut vulgo legitur nisi quis ex Hesychio malit, ἔξω παντὸς πάθους καθαρεύων, legere. Alii cognomina hæc ad ipsius solis radios referunt, ad eorumque splendorem. Unde apud Ovidium *rutilis veniens Aurora capillis*: & non ipse tantum Sol *Syrius* dictus, sed & astra reliqua. Hesychius: Σειρίου κυνὸς δίκην, Σειρινὰς τὸ ἀστρῷον κύνα. ὁ δὲ Ἀρχίλοχος τὸν Ἥλιον Ἴβυκος δὲ πάντα τὰ ἄστρα. Vox autem illa Phæniciæ est, sive Hebrææ originis, à Vossio, Seldeno, Bocharto, Huetio, aliisque viris eruditissimis satis explicata, explanataque cum de voce Sehhirim agunt, quæ Levitici cap. XVI. lin. 7. exstat, & pro *dæmonibus*, seu *diis* accipitur, à *Sehhir*, *Pilosus*, *comatus*. radii vero solis, lunæ, astrorumque instar comæ. Apud Diodorum Siculum *Satyri* Osiridi oblati dicuntur *in Æthiopia*, comam *umbilico* tenus promissam habentes. Satyri autem caloris, & spirituum calidorum volatilium Symbola sunt.

In Onirocriticis.

De Dea Syria lib. II, 36.

De Isid. & Osir. p. 356.

Hesych.

De natur deor.

Lib. 1, c. 2.

Umbilicus media pars corporis. Quod si enim protensis manibus pedibusque circinus umbilico radio altero impositus circumducatur, absolutum circulum efficiet, ut est apud Vitruvium. *Aethiopia* regio calori solis ita exposita, ut nulla magis estq; terra Philosophica. μέλαν δὲ τυτὶ ϛοιχεῖον, οἷς ἀνέμαις, παχυντῆρος καὶ ὀλίγου λαχὸν μοίρας. Ad quam terram Jupiter nonnumquam vadit, dis cœlestibus comitatus,, ἐπὶ δαῖτα, Δωδεκάτῃ δέτοι αὖθις ἀνέρχεται Οὔλυμπόνδε. Homer. il. α. 425. Unde & Aso regina Aethiopiæ (*Asch* Hebr. ignis) adjutrix Typhonis est apud Plutarch. p. 367. Quin & ipse Osiris in expeditionem *Aethiopicam* profecturus comam alere statuit donec reverteretur. Quæ expeditio nil aliud est, quam prima caloris in opere Chimico operatio, ubi nutriendi caloris radii, effundendique sunt, nec ante contrahendi, detondendive, quam nigredo terræ Philosophicæ superata fuerit, pulsaque. Adhæc *Sthir* hircus Hebræis, ab hispiditate dictus. Hircus Pan *Mendes* Aegyptiis. Mercurius etiam, cui & suæ in opere nostro partes, in *Hircum* quondam mutatus ut cum Penelope concumberet, unde Pan natus fertur. Atque item Bacchus in *hædum*. Imo & ipse Juppiter à capra altus atque educatus fuit. Nolo de *Asima* Seldenum de dis Aegyptiorum pilosis Marshamum describere; uti nec Bochartum, nec Huetium; sed Osiridis tantum Etymon, quod à *Sebhir* aliqui, alii aliunde deducunt, adferre, quod mihi in illud inquirenti verissimum visum; licet hujus linguæ imperito. Ziara splendorem significabat. Hinc factus *Osiris*, quasi *Oziars* addito O, quod Aegyptiis *magnum* denotabat. Ita se Rex Aegypti u-

Lib. 3. c. 1.

Heraclid. in Alleg. Homer.

Herodot. II, 46.

Ovid. V. Metam.

De Dis Syr. in Can. Chron.

In Phaleg. in Demonstr. Evang.

ficam hanc sibi dignitatem reservaturum Josepho dicebat, ut *Phara-o*, id est *Sultanus*, seu *Magnus dominus* esset, atque diceretur. Unde iis & Aprilis, *Pharmuthi*, *dominus mortis*, quia tum omnia reviviscere incipiunt. *Pharnace* mater Cirepæ regis Cypri, qui filius Apollinis, *Domina quietis*, id est Luna, ex *Phar*, & *Noach*; *quies*, *nox*, *Pharmarus*, angelus, inventor magiæ, *Pharmar*, *dominus dominorum* & *Phareïs*, Thermuthis, quæ Moysen ex aqua eduxit, Pharaonis filia, *Domina* regina, *Phar-jesch*, proprie *domina antiqua*, seu senior. Nec alia significatio est vocis *Omitres*: cui respondet nomen *Mithridatis*, *Mithri adad*, dominus unicus. Ita & Sol *Omanus*, quod ejusdem ac *Omitres* significationis. *Osiris* ergo est magnum Luminare sive Sol: *Isis* autem regina, Luna, luminare minus: quos duos deos antiquissimi Aegyptii solos agnoscebant. Posset & *Serapis* videri dictus quasi *Ziaras*, lumen seu splendor faciei quamquam mihi altera derivatio à *Saraph* non displicet, quo draco noster Chimicus igniti coloris ales denotatur. Qui autem à voce *Siris* nomen *Osiridis* derivant, & de *articulo* O nescio quid somniant, vel hinc errasse videbuntur, quod Moses *Osarsiph* dictus, ex *Osiar*, sive *Osiris*, & *Ziph*, *Speculator*. De qua voce adeundus Huetius: nisi quis malit ab *Osar*. I. Magnus dominus: item quod vox *Calasiris*, quam quasi ex parte ejusdem sit originis, allegant, à *Chal assir* derivetur, quod significat *universum*, scil. corpus *circumdare*, ac *stringere*. Talis enim erat vestis calasiris ποδήρης, seu talaris. Non negaverim tamen vocem *Zian*, & hinc *siris*, acceptam etiam de

Diodor. l. 1. c. 2.

Demonstr. Euang. Propo. IV cap. IV.

Deo

Deo qui maximum lumen, omnisque luminis fons est. Sic *Busiris*, quasi *Bus siris*, *contemtor Dei*. Quo fortasse Virgilius respexit, cum *illaudatum* dixit Busirin, quodque Deos contemnit ipse nulla laude dignus sit. *Petosiris*, quasi *Pethon siris*, *interpres Dei*, per somnia scil. suam voluntatem indicantis; verum *Taphosiris*, *extremitas* est & *ora magni luminis*, ubi Osiris sepultus dicitur. Nisi quis ab *Hataph* alteram deducere etymi partem malit, quod Hebr. *rapere* significat. Sed etymologiarum satis est. Non solum autem ad Deos mares hirci pertinebant, verum etiam ἐπιτραγίαν Venerem, & Junonem *Capratinam* veteres coluere, atque αἰγοφάγον: quæ quidem cognomina ad artem Chimicam pertinent, non minus, quam capillorum ille cultus Junonis Homericæ cum Jove congressuræ; capillorumque comtus, quo reginæ ancillas Isis dicitur exornasse, lætumque capiti earum honorem, odoremque afflasse. Neque frustra est, quod de Medusa canit Ovidius:

Hesych. Arnob. adv. gentes. v. Heraclid. Ponto in Alleg. Homer. Plutarch. de Is. & Osir. 357. l. IV. Met. extrem.

Clarissima forma,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa; nec in tota Conspectior ulla capillis
Pars fuit.

nec temere vel Latona, mater Apollinis & Dianæ, εὐπλόκαμος Onomacrito; vel Maja Mercurii Simonidi apud Athenæum, vel Ceres Proserpinæ καλλιπλόκαμος Homero vel ipsa Proserpina ἱεροπλόκαμος Onomacrito, vel Nemesis ex Jove Helenæ καλλίκομος auctori Cypriorum versuum vel eodem cognomine venus Epimenidi, appellatæ sunt. E sequentibus partim, partim & ex his, quæ præcesse-

In hymnor. initio. lib. xi. Deiphos. Athen. l. viii. p. 334. Schol. Sophocl. oed. Col.

 re,

re, liquere poterit, physicam, Chimicamque hæc cognomina αἰτιῶδες originem. De Iside legimus apud Apulejum; *Jamprimum crines uberrimi Prolixique, & sensim intorti, per divina colla passive dispersi molliter defluebant.* Isis autem Luna, seu Diana, quæ & ipsa Homero, εὐπλόκαμος quippe quæ humiditate sua capillorum incrementa adjuvet quamquam illa calvos adamasse fertur, potius quam comatos. Sic Ausonius meus in Ecbogario:

l. xi. Milesf.

hymn. in Solem.

Mavors imberbes, & Calvos, Luna, adamasti.

Unde Lucianus de iis, qui in Luna habitant; Καλὸς δὲ νομίζεται παρ' αὐτοῖς, ἤν πού τις φαλακρὸς καὶ ἄκομος ᾖ. Τοὺς δὲ κομήτας μυσάττονται. Cujus quidem figmenti ratio adfertur, quod comati in cometis stellis in honore sint. Luna vero glabra est, & lævis. Quod autem Ausonius *imberbes*, à Marte amari dicit, duplici ratione nititur: primum quia juvenes imberbes fervidi sunt, ignei, acres & temerarii Græcis αἰζηοί: Dein quia barba pugnantibus obest; unde & Alexander M. Macedonibus suis radere eas imperavit, post pugnam ad Granicum: qua de re videndus in stratagem. Polyænus, & apud Athenæum Chrysippus. Hæc utraque vulgaris: secretior è Chimia ratio peti poterit, ubi quid *Mars*, & cujus rei *barba* Symbolum sit, ex hisce Fortuitis innotuerit. De calvitio vero plura habet Synesius: qui defluere negat. Quare cum natura ipsis tale decus conciliaverit, de quo Apulejus in Milesiacis elegantissime differit, radi quoque ipsis habitum turpissimum, uti liquet ex Apostoli epist. ad Corinth. priore Accedit, quod præter eam, quam adfert

Histori ver. L. i.

l. xiii. p. 565.

l. x.

cap. xi. 6.

fert deformitatem, servitutis quoque olim indicium fuit. Sic Æthru Thesei mater, ab Tyndaridis in captivitatem abducta capillis ad cutem detonsis picta, teste Pausania & apud Lacedæmonios κομᾷν χωλὸν, ἐλευθερίας γὰρ σημεῖον. Possent & alia nonnulla addi, de capillis rasis naufragorum, nisi ea essent pervulgata. Sic & contra ea puellarum laudes à capillorum densitate petitas ex Achille Tatio, Aristæneto, ceterisque id genus scriptoribus, facile esset, si pretium foret operæ. Quare his neglectis ad medicam capillorum considerationem reflectemus. Mori fuisse refert Artemidorus, capillos radere, ubi quis e difficili morbo convaluisset. Ξυρᾶσθαι δὲ δοκεῖν τοὺς πλέοντας μὲν διαῤῥήδην ναυάγιον σημαίνει, τοὺς δὲ νοσοῦντας εἰς ἔσχατον ἐλάσαι κίνδυνον, πλὴν οὐκ ἀποθανεῖν· Ναυαγήσαντες μὲν γὰρ, καὶ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου ξυρῶνται οἱ ἄνθρωποι, οὐ μὴν οἱ ἀποθανόντες. Quod scilicet capillis suis vitam quasi redimere se existimarent, si voto facto eos diis dedicarent, de quo mox: vel quod persalubre id sit ad recuperandam pristinam eorum post morbum densitatem, exhalantibus morbi reliquiis, & succrescentibus capillis novis in defluxorum locum. Vota quod attinet, exemplum exstat apud Pausaniam; Ὑγιείας ἄγαλμα memoratur, quod vix licuerit dignoscere. Οὕτω περιέχει αὐτὸ κόμαι τε γυναικῶν, αἳ ἐκείρονται τῇ θεῷ, καὶ ἐσθῆτος Βαβυλωνίας τελαμῶνες. Fuere illæ sine dubio ex adversa valetudine in prosperam restitutæ; ideoque Hygiæ καλλιπλοκάμῳ comas suas obtulere. Quin & his ipsis morbo amissis vota deabus capillorum præsidibus facta ex antiqua inscriptione constat; in qua *Minervæ Memori Tullia Superiana resti-*

Aristot. 1 Rhet. c. 9.

pag. 551.

lib. 1. c. 33. Onirocrit.

In Corinthiacis. p. 44.

Gruter. p. Mlxvii.

stitutione facta sibi capillorum votum soluisse legitur: cui Deæ non minus ac Hygiæ bonæ valetudinis tutela tributa. Unde Onomacritus inter cetera pacem & ὑγίειαν, seu salutem rogat & Ἀθηναίων αἱ πρεσβύτιδες Ὑγείας Ἀθηνᾶς βωμὸν ἱδρύσαντο, ut est apud Aristidem in Encomio Minervæ, & Plutarch. in Pericle, & Pausaniam in Atticis. quam & superius *Pæoniam* ex eodem Pausania agnovimus, & Ἰασωνίαν apud Apollonium in Argonauticis legimus. Fuit & Minerva *Medica*, & si qua Pindari scholiastæ fides, Σεληναίη. quamquam ut addubitem Demetrius facit, qui Ἀγγελίη vel ut Vossius ad Catullum legisse videtur, Ἀχαιΐα habet, & Plutarchus, qui Συλλανίας Minerva meminit in Lycurgo. Alias & coma etiam pro salute aliorum devota. Ita Berenice profecto adversus Seleucum Calliniam Syriæ regem fratre & marito rege Ptolemæo Euergete, comam suam.

Stymologum, p. 33, & 64. l. 1. 960.

Onomacr. in hymn.

Ol. od. vij.

Pro dulci conjuge Divis
Non sine taurino Sanguine pollicita est,
Si reditum tetulisset-is haud in tempore longo, &
Captam Asiam Aegypti finibus adjiceret.

CAP. IX.

Cur Luna corporibus proceritatem conferat.

Odyss. l. xx.

HOmerus de Pandarei filiabus agens inter ea, quæ à Deabus in illas collata dona numerat, μῆκος iis, sive proceritatem à Diana tributam tradit. Ita vero ille:

Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος καὶ πινυτήν· μῆκος δ' ἔπορ' Ἄρτεμις ἁγνή.

Quæ

Quærere hic visum est, cur Dianæ potissimum hoc tributum, assignatumque donum fuerit. Inter eas laudes, quas femineo sexui poëtæ, quique amores tractant, impertiunt, non infimas partes decora corporis proceritas obtinet. Sic Theophilus apud Athenæum.

Ἐγὼ μὲν οὖν κάλλους κέκρικα τριῶν ἐρῶ lib. xiii.
παιδὸς κόρης ἣ νῦν ἔχω παρὰ τῶν θεῶν;
Κάλλει καλῆς, μεγέθει μεγάλης, τέχνῃ σοφῆς.

Ubi legere malim: ἣν νῦν ἔχω, παρὰ τῶν θεῶν

Κάλλει καλῆς, &c. aut si hoc non placet, primo versu pro ἐρῶ, reponam ἐρῶν. Aristoteles in Rhetoricis: Θηλειῶν δ' ἀρετὴ, σώματος μὲν κάλλος, καὶ μέγεθος. Aristænetus statim in initio, de Laide: Ἐστὶ δ' εὐμήκης ἡλικία. Ita & de Cynthia sua Propertius: lib. i. c. 22.

Fulva coma est; longæque manus; & maxima toto lib. ii.
Corpore: & incedit vel Jove digna soror.

De Galatea Ovidianus Polyphemus: lib. xiii. metam.
Floridior prato, longa procerior alno.

quin & ipsa Diana non aliter ab Homero laudatur, ubi Nausicaen cum illa comparat: lib. vi. Odyss.

Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι Διὸς Αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι. γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ:
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα.
Γεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι.

quem locum Virgilius exprimere conatus ita extulit: 1 Aeneid.

Hinc atque hinc glomerantur Oreades: illa pharetram
Fert humero, gradiensque Deas supereminet omnes. iii. Metam.

Ovidius autem:

——— *Tamen altior illis*
Ipsa dea est, colloque tenus supereminet omneis.

Pausan. in Phocicis. p. 355.

Quod quum à Praxitele esset observatum, simulacrum Dianæ Anticyræ fecit, maximæ cujusque feminæ proceritatem superans. An igitur, quia ipsa talis, hoc quasi proprium decus dilargitur? an vero ratio quædam naturalis hoc involucro tecta latet? Pseudo Didymus ad illa Homeri hæc commentatus est: κουροτρόφος γὰρ ἡ θεὸς τῷ ἀδελφῷ Ἀπόλλωνι. Ubi vocula ὁμοίως vel ὁμοῦ post θεὸς excidisse videtur.

Hymn. in Dianam. In Theogonia.

Eodem illam cognomine Onomacritus etiam compellat, βροτῶν inquiens, κουροτρόφε δαῖμον. Hesiodus Hecaten quoque, quæ eadem, κουροτρόφον appellat; quod ei munus à Jove datum ait:

Θῆκε δέ μιν Κρονίδης κουροτρόφον, μετ' ἐκείνην
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδοντο φάος πολυδερκέος Ἠοῦς.
Οὕτως ἐξ ἀρχῆς κουροτρόφος.

lib. vi. c. 15.

Apud Theocritum vero mater etiam Dianæ Latona κουροτρόφος, Edyll. XVIII. Λατὼ μὲν δοίη, Λατὼ κουροτρόφος ὔμμιν εὐτεκνίαν.

De Natur. Deor. in Apoll. & Diana.

Et apud Diodorum Siculum legi, ad Dianam infantium, ac ciborum, quos ea ætas postulat curam pertinuisse, eaque de causa id nominis habuisse. Emendatiunculam vero meam confirmant illa Cornuti: Οἰκείως δὲ καὶ ἀδελφοὺς αὐτοὺς παρεισήγαγον, ἐμφερεῖς ἀλλήλοις ὄντας καὶ ὁμοειδῆ κίνησιν κινουμένους, καὶ δύναμιν παραπλησίαν ἐν τοῖς ὅλοις ἔχοντας, καὶ τρέφοντας ὁμοίως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ita enim hæc e veteri libro legenda sunt, pro vulgatis αὐτῷ παρεισάγουσιν. Seneca lib. iv. de Benef. *Num dubium est, quin hoc humani generis Domicilium circuitus solis ac Lunæ vicibus suis tempe-*

cap. 23.

rent?

rent? quin alterius calore alantur Corpora, terræ relaxentur, immodici humores comprimantur, alligantis omnia hyemis tristitia frangatur: alterius tepore efficaci & penetrabili rigetur maturitas frugum? quin ad hujus cursum fecunditas humana respondeat? Antyllus apud Stobæum: ὁ μὲν ἥλιος κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν θερμαίνει τὰ σώματα. ἡ δὲ σελήνη μᾶλλον ὑγραίνει. Sol tamquam auctor spiritus, caloris, ac luminis humanæ vitæ genitor habebatur, ac nascentis hominis δαίμων: Luna vero corporum præsidium tribuebatur, unde & τύχη dicta est, quod corpora vicissitudinibus fortuitis pateant ac subjaceant. qua de re plura Macrobius in Saturnalibus. Recte igitur Lunæ seu Dianæ corporis tribuitur. Sol enim, licet illud alat, quatenus ei vitam sufficit, non tamen procerum illud efficit, verum potius Contrahit, propter ardorem, atque Siccitatem. Contra Luna frigore suo & humore corpora dilatat. ὑγρασίη δὲ τροφῆς ὄχημα ut ait Hippocrates. Unde Herodorus Heracleotes apud Athenæum lib. II. scripsisse olim fertur, τὰς σεληνίτιδας γυναῖκας ὠοτοκεῖν, καὶ τοὺς ἐκεῖ γεννωμένους πεντεκαιδεκαπλασίονας ἡμῶν εἶναι. Sed illo commento omisso, in quo tamen aliquid video, quod oviparas esse feminas probet, illud Lunæ proprium est, augere in quovis, quod vegetatur, corpore humidum nativum, unde illud in majorem molem assurgit. Apulejus ad Isidem. seu Lunam: Udis ignibus nutriens læta semina. Plutarchus de Dea Syria: Οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πάντων ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύσιν νομίζουσι, καὶ τὴν πρώτην εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν. Mathematici apud eundem Plutarchum, ideo Typhonem mundum

p. 550.

l. 1. c. 19.

De Aliment. c. xiii. lib. ii.

lib. xi. Melesiac.

In Crusto.

De Iside & Osir.

mundum esse solarem, Osiridem lunarem putabant, ὅτι ἡ μὲν σελήνη γόνιμον τὸ φῶς καὶ ὑγροποιὸν ἔχουσα εὐμενὴς καὶ γοναῖς ζώων, καὶ φυτῶν ἐστὶ βλαστήσεσι. ὁ δὲ ἥλιος ἄπεφθον πῦρ κεκληρωκὼς θάλπει τε, καὶ ξηραίνει τὰ φυόμενα. Ita enim illic legere malo, quam ἀκράτῳ πυρὶ, ut vulgo editum est. Exemplum est in ostreis, aliisque nonnullis animalibus. Lucilius:

Apud Agell. xx, 8.

Luna alit ostrea, & implet echinos, muribus fibras,
Et pecui addit.

περὶ καρπῶ.

Notabile est, quod apud Ptolemæum exstat, non eo modo tempore quo foetus in utero gestatur (de quo accurate Ausonius meus in Eclogario) sed & cum in lucem editus est, planetas singulos per quasdam reciprocas stationes sua munera distribuere, viresque ac vitam impertiri. Lunæ quidem magis ad corporis speciem, solis ad vitam vel animam tendere influxus: Mercurii ad spiritum, vel nexum utriusque: Saturnum, Jovem, Martem, Venerem ad qualitatem & temperamentum.

lib. ii. qu. natur. 6.

Præterea, *quid aliud inquit Seneca producit fruges, & segetem imbecillam, ac virentes erigit arbores, ac distendit in ramos, aut in altum exigit,* (ita enim pro *erigit* e Mſ. legendum) *quam spiritus intensio & unitas?* Ubi igitur Sol radios suos in Lunam projicit: iidemque à levi Lunæ corpore rejecti aëri umbroso frigidoque nocturno occurrunt, fit temperies quædam humida tepida aëris; qui cum ab animalibus haustus, tum a vegetabilibus perceptus alit omnia, & incrementum præstat, ac humidioris quidem temperiei corporibus etiam proceritatem; effervescente scilicet acido e concursu alcali: unde rarefactio, ac dilatatio. Quæ ratio non solum in hisce, sed

& in

& in maris corpore locum obtinet, cujus eo major ac vehementior æstus est, quo spirituum sive fluentis aëris major e rarefactione est motus. Rarefactio autem eo major est, quo ampliorem Lunæ partem Sol radiis suis percutit. Hinc in plenilunio, cum tota Soli objecta Luna est, ut & sub horis æquinoctii, id est sub ipsum solis lunæque coitum, æstus multo solet esse maximus, aëre seu spiritu, multo vehementius concitato, & illum deinceps spiritum, quo mare semper agitatur, magno cum impetu propellente; intermedia quam dixi rarefactione per Acidi & Alcali effervescentiam. Unde & in veteri epigrammate apud Gruter. *Undarum* dea Luna dicta videri possit, quod hic e conjectura suppletum. emendatumque adscribam: In inscript.

Hanc tibi marmoreo cæsam de monte, Diana,
Regina undarum, nympha decus nemorum,
Voti damnasti perfecta quem prece, Bassus
Moenitæ propter mænia Germisaræ. subintellige, Statuam posui.

Ut autem ad proceritatis in feminis laudem revertamur, animadvertendum & hoc existimo, feminis eam potissimum à Luna tribui. Ratio est, ὅτι τὰ θήλεα πρὸς ὕδατος μᾶλλον. ἀπὸ τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν, καὶ μαλθακῶν αὔξεται καὶ σιτίων, καὶ ποτῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων. τὰ δὲ ἄρσενα πρὸς πυρὸς μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ξηρῶν δηλαδὴ, καὶ θερμῶν, σιτίων, καὶ λοιπῆς διαίτης. Hippocrat. de Diæta l.1.c.19.

CAP.

CAP. X.

In Floro nonnulla restituta.

FLorum in his Fortuitis aliquot mendis liberare decretum est, ut sic elegantiori ejus editioni proludam. Verba ejus sunt lib. II. cap. XII: *Nam Marcio Philippo cos. eam provinciam ingressus P. R. exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludem, per acerbos dubiosque tumulos, illa, quæ volucribus quoque videbantur invia, accessit, regemque securum, & nihil tale metuentem subita belli irruptione terruit.* priorem partem Heinsius e Livio sat feliciter sibi emendasse visus est, *Tamen* pro *nam*, &, *præter Ascuridem paludem per aversos deviosque tumulos*; legens quamquam ego acerbos dubiosque tumulos defendi posse existimem. & sane, siquis Livium legerit, nimisquam eos acerbos & ancipites fuisse fateatur. *Acerbi tumuli* dicti, ut *acerbum vulnus*, *acerbus ictus*: *dubii* vero, ut *dubius ascensu mons* apud Propertium, & apud Sallustium *dubia nisu*, in re simili. Sed in sequentibus lego: *Illa, qua volucribus quoque videbatur invia*, Scil. Macedonia. Ita & Sallustius corrigendus: *Omnis Gallia cis Rhenum, atque inter mare nostrum, atque oceanum, nisi qua paludibus invia fuit, perdomita.* Pro quo vulgo, *quæ à paludibus invia*, legitur. *Illa*, *qua*, sunt ablativi, subintellecta voce *parte*, vel *via*. Sic mox apud Florum: *per alias vias Macedonia deprensa est, quum alia minatus alia irrepsisset.* Non dissimile vitium, quod lib. II. cap. VIII. occurrit; ubi, *ne non aliquo ducem genere agere videretur*, de Antiocho legas. Miror viros illos eruditos non vidisse reponendum: *ne non aliqua Ducem agere videretur.*

l. I. Histor.

Id

Id est, aliquo genere; hæc enim illius vocis interpretatio veræ lectioni fraudi fuit. Sic & Virgilius:

Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

Post paulo legitur: *Absens ergo victus fugit in maria, insulamque Samothracen fretus celebri religione: quasi templa & aræ possent defendere, quem nec montes sui, nec arma potuissent.* reponendum celeberrimam fuisse Samothracem, & sacrosanctam: sed illa ipsa celebritas obstare videtur, ne quasi ad indicium celebritatis hoc ipsum addatur adjectivum. Confirmant sententiam meam illa Velleji de eodem Perseo: *Quam ille linquens* lib. I.
in insulam Samothracen profugit; templique se religioni supplicem credidit. Et illa Justini: *Cum Tyrum reli-* lib.
gione templi se defensurus petisset. Sed & ipsa, quæ xxxix.
Sequitur antithesis idem postulat. Quid de- c. I.
lubrum sit, Servius ad Virgilium, ubi & de II Aen.
hoc ipso agit templo Samothracio, abunde do- 225 &
cet. De religione hujus templi adeundus Li- 296. & IV Aen.
vius, unde hæc à Floro expressa. Sequitur 56.
eodem capite: *Quum in conspectum venisset hostis, in* lib. xlv.
templum recepit, & conviviis adhibuit liberosque admonuit suos, &c. quid hic voci hostis loci est? lego igitur: *quum in conspectum venisset, & hospitaliter eum recepit, & convivio adhibuit.* antequam hæc mihi in mentem venisset emendatio, conjeceram: *& in consessum eum recepit*; nam *templum* vel *tentum*, uti aliis legere placuit, nimis hic sunt longe petita. Favebant conjecturæ meæ illa Valerii maximi; *Qui cum Persen, parvi te-* lib. v.
mporis momento captivum ex rege, ad se adduci audisset, c. I.
occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis; conatumque ad genua procumbere dextra manu allevavit, & Grajo sermone ad Spem exhortatus est. Introductum etiam

etiam in tabernaculum lateri suo proximum in concilio Sedere jussit; nec honore mensæ indignum judicavit: Ubi dictiones *Romani*, & *manu* glossam mihi resipiunt. Pro *sedere* quoque *assidere*, vel, ut Livius, *Considere* malim. Sed hæc minuta. Extremo tandem capite ubi vulgatæ editiones habent; *Sed multo prius gaudium victoriæ P. R. quam epistolis victoris perceperat;* Scriptus codex exhibet, *preceperat*. Malim, *acceperat*. ita ut fuerit: *Sed multo prius gaudium victoriæ rumore, quam epistolis victoris P. R. acceperat.* Et hæ quidem notæ cum Sequenti voce confusæ errorem depravatæ lectionis pepererunt. Apud Livium de hac eadem re vox *præcerpere* occurrit. Ita enim ille: *Victoria nuntii Q. Fabius, & L. Lentulus, & Q. Metellus; quanta potuit adhiberi festinatio; celeriter Romam cum venissent, præcerptam tamen ejus rei lætitiam invenerunt. Quarto post die &c.* quem Florus male *eundem* dicit. Cæterum in Livio, nisi id jam aliis animadversum, quarum nunc editio non est ad manum, malim, *quanta potuit adhiberi festinationis celeritate Romam quam venissent.*

CAP. XI.

Virginum & vetularum discrimen Physico-Chimice ostensum.

INter Hebræorum proverbia, quæ ab Abensira collecta, & à Drusio edita sunt, illud in primo mihi animadversione dignum visum, quod discrimen inter puellam virginem, & anum, ἐπιφλοπῆς viro μιγνύμενας, notatur, *Aqua mulieris*, inquit, *quæ virgo juvenis est, Dulces sunt, & au-*

& augent vires: sed aqua mulieris vetulæ amaræ sunt, ut absinthium, & debilitant vires: ut cisterna, quæ aquas habuit, quas ventus hauriendo absumsit. Scita sane comparatione, in qua præclare naturæ utriusque comparati habita est ratio. Occurrit autem illa aquarum pro re venerea usurpatio in alio etiam ibidem proverbio: *Scriba docens alios ducat virginem; & ne ducat eam, quæ maritum habuit. Nam aquæ virginis tibi soli erunt: aquas vero ejus, quæ maritum habuit, antea alius præter te hausit.* In proverbiis etiam Salamonis legas: *Bibe ex tuis cisternis aquam, & latices, & è medio puteo tuo exuberent fontes tui foras per plateas, quos tu solus habeas, non etiam alieni tecum. Sit tuus fons felix: & fruere tuæ juventutis uxore, amabili cerva, lepidaque dama; cujus te omni tempore irrigent ubera; cujus amore potiare semper.* & eodem proverbiorum libro: *Aquæ furtivæ dulces sunt, & furtivus panis jucundus.* ubi una eademque res duplici tralatione exprimitur. Cui respondet illud Pindari. γλυκύ τι κλεπτόμενον μέλημα Κύπριδος. & hoc Philostrati: πῶν δὲ τερπνότερον τὸ κεκλεμμένον. Hic & apud Poëtam, *Vulcani, Martisque doli, & dulcia furta.* aliaque id genus apud Clementem Alexandr. & Athenæum ex Ariphrone plura. Apud Artemidorum vero: ἐξ οἰκίας πυλωμὸς ἐκρέων πίνητι ἀνδρὶ διαβάλλει τὴν γυναῖκα, ἥντινα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μοιχευόμενον, ἢ καὶ ἀχρημονοῦντα. Quem locum egregie illustrant illa Pausaniæ, ubi ait, Veneris simulacrum in compedibus Lacedæmone fuisse dedicatum, ut feminæ maritis fidæ forent, neç ad instar fluminis ad alios viros effluerent. Ibidem apud eundum Artemidorum, φρέαρ ἰδεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ ἐν ἀγρῷ, οὐκ ὂν πρότερον, ἀγαθόν. ὅτι ἀγάμῳ γυναῖκα σημαίνει. νύμφαι γὰρ εἰσιν ἐν τοῖς φρέασι. Item: λάκκος ὀμβρίμος, καὶ μικρὸς λίαν, γυναῖκα ση-

cap. v.

c. ix.

In Epistolis Gr. p. 395.

l. iii. Pædag. c. 2.

l. xvi. Deipnos.

l. ii, c. 27. onirocr.

in Laconic. Athen. l. xiii, p. 600.

μελίνα εὔπορον, ἀφροδίσιον χαίροντων. Ad hanc ab aquis desumtam metaphoram & illa pertinet, quam ab ipso actu deduxit Alcman, dicens:

Ἔρως με δ' αὖτε Κύπριδος ἕκατι γλυκὺς κατείβων καρδίαν ἰαίνει.

Ubi τὸ κατείβειν, sive *irrigare*, affinis aquæ vox est. Ut enim aqua corpus, ita voluptate anima perfunditur, irrigaturque. Notabilis sane mos antiquus Segobrigiorum apud Justinum, ubi de Massilia agit condita, regias virgines *aquam* futuro sponso offerre solitas. Sed quare potissimum venerea voluptas hac *aqua* voce significetur, rationem reddere nunc tempus est: dein cur aquæ vetularum vires debilitent, virginum vero ætate florentium eas augeant, postpaullo videbimus. Tritum est omnium ore illud Pindari, Ἄριστον μὲν ὕδωρ· nec minus illa nota Thaletis sententia est, *Aquam rerum omnium esse principium*. Quamquam illam Thales ab Homero accepisse videri potest, cui *Oceanus rerum pater*, sicut Osiris apud Aegyptios ἁπλῶς ἅπασα ἡ ὑγροποιὸς ἀρχὴ καὶ δύναμις, αἰτία γενέσεως, καὶ σπέρματος οὐσία. Multa exstant in hanc sententiam à Plutarcho curiose congesta: sed perinsigne mihi visum, quod Osiridis cultoribus nefas *arborem* hortensem *perdere*, aut *fontem aquæ obturere*: quodque τὸ νότιον, τοῦ κόσμου κλίμα, id est, *meridionalem & humidam* austrinam Mundi plagam *folio fici* depingebant Aegyptii; quo & humectatio & generatio omnium rerum significabatur, ipsumque adeo genitale membrum, cujus figuram videbatur exprimere. Est enim τὸ θρῖον, seu fici folium, in tria divisum, unde ei nomen datum vult Theocriti

Olymp. c. 1.

de Iside & Osir.

criti

criti Scholiastes. Plutarchus autem ab asperitate illud accepisse putat. Sed omissa, quæ nihil ad nos, de nominis etymo disputatione, ipsam rem expendamus mihi namque ea de causa fici folium generationi tributum videtur, quia sola ficus flore caret, statimque fructum edit. Ad hæc dum dulcedinem pinguedinemque omnem in fructum dimittit, ipsa dulcedinis fit expers. De fructu sine flore res aperta in homine, tam vero, quam imagine veri philosophico. Nil autem fructu illo dulcius esse, nihilque quod ipsam magis arborem enervet, sive generandi actum sive ipsum generatum respicimus, facile probavero. Venus enim ideo *Pulcherrima* veteribus dicta atque habita fuit, διὰ τὸ μάλιστα ἐμπεποιηκέναι τοῖς ἀνθρώποις τὴν περὶ τὰ συμπλοκὴν ἡδονὴν, ὡς πάντων τῶν ἄλλων διαφέρουσαν. Ita vero hic locus apud Cornutum emendandus; pro quo in vulgatis ἐμπεποιηκέναι, in scripto codice ἐμπεποιηκέναι legitur. Idem de illa voluptate tradidit Augustinus, & ante eum Philo περὶ περιτομῆς. De detrimento vero nonnulla Clemens suppeditabit Alexandrinus, & Plutarchus cum in Problematis, Convival. tum de tuenda valetudine. Congessit item pluscula Elmenhorstius ad Apulejum, Fructum ipsum quod attinet. nil liberis nobis dulcius: unde & à charissima nostri corporis parte, ob voluptatis similitudinem *Oculi lumina*, φάεα, dicti. Ἐοίκασι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παισὶν, ὅτι ποθεινοί εἰσι ait alicubi Artemidorus vel ut Tretes:

ad Eidyll. XIII. Probl. Conv. V, 9.

Plutarch. ibid.

de Nat. deor. in Venere

l. XIV. de Civ. D. c. 26. lib. II. Pædag. V. 10. lib. II. pag. 161. lib. I. c. 28. Chiliad. VII. 144. cap. 74.

> παῖδες δοκοῦσι κρείττονες φάους τοῖς φυτοσπόροις.
> *Parentibus nam liberi sunt gratiores luce.*

Sed iisdem quoque omnem succum & dulcedinem nobis exhauriunt, nimia curarum, & sollicitudinum mole oppressis, quas pro ipsis suscipimus. Hinc incertus auctor apud Stobæum:

Φροντίδες οἱ παῖδές μέγαι πατρὶ, εἴτι πάθοιεν.
Εἰσὶ δὲ καὶ ζῶντες φροντίδες οὐκ ὀλίγαι.

Id est, ut hos & sequentes vertimus:

Cura dolorque patri nati, si quid fuat illis:
Sunt etiam vivi cura dolorque patri.

Nec his diversum est illud Græcorum adagium;

Artemidor. l. xvi. *Cura patri natus tempus in omne suo.*

Ὡς υἱὸς ἡ λύπη παῖς πατρὶ πάντα χρόνον.

Ita enim apud Artemidorum restituendum. Pro quo Casaubonum εἰδὼ ἴσῃ λύπῃ legerevit.

Quod apud Plutarchum ex Eveno ita efferri testatur Rigaltius

Ἢ δέος ἢ λύπη παῖς πατρὶ πάντα χρόνον

Aut joris est patri filius, aut lupus est.

Heraldus autem corrigendum putat,

p. 8. in Arnob. Ἢ δεῖ ἢ λύπῃ παῖς πατρὶ πάντα χρόνον.

Θρῖον igitur his mihi de causis generationis Symbolum; eandemque forsan ob rationem (nisi quis forte ob humorem vetegum ipsius folii, vel humidum calidum ipsius fructus maluerit) Plutarch. l. vi. probl. Convi. τὸ γὰρ φυτὸν ἁπάντων ὁπωδέστατον, ὥσπερ καὶ τὸ σῦκον αὐτοῦ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔρνον (lego τὸ φύλλον, vel τὸ θρῖον) ἀναπεπλῆσθαι. inventori Baccho sacrum, qui Συκίτης & φλεὼς ac φλεῶν, item φλοῦς, & φλοιῦς, ideo Græcis dictus, ut ex He-

Hesychio, Plutarcho, Aeliano, Athenæo, & Apollonii scholiaste discere est. Καὶ Δενδρίτῃ Διονύσῳ πάντες Ἕλληνες θύουσι, τῆς ὑγρᾶς γὰρ καὶ γονίμου κύριος δοκεῖ ἀρχῆς εἶναι. Ita de eo Plutarchus loquitur in Convival. quæstionibus. Cornuto etiam τῶν ἡμέρων δένδρων ἐπίσκοπος καὶ δοτὴς θεὸς dicitur. Hesychio cum ipse, tum Jupiter εὔδενδρος. l. v. pr. 5. de Nat. Deor. Quemadmodum autem Libero Patri, ita & exercitui ejus fici folium adamatum, fuit: adeo ut in victoria indica hinc sibi coronas fecerint. Unde & ἀπὸ τοῦ θρίου ὁ θρίαμβος dictus; & τὸ θριάζειν Hesychio ἐνθουσιᾶν. Nescio vero, neque ideo ausim affirmare, an non huc etiam pertineat, quod albas ficus Talmudici gentilibus vendi noluerint, qui illas ante idola suspendebant. De Phallis enim res nota: & Osiris, cujus non inventum membrum, ad ostium Taniticum in mare demissus fertur; Plutarch. de Isid. & Osir. p. 356. *Tanath* autem Hebræis ficum significat. Pueris autem ad avertendum fascinum veretilla de collo suspendi solita novimus: iisdemque eadem, mea quidem sententia, de caussa recenti ficu defricti oculi: factum enim id ob aliquam medendi facultatem vix mihi Athenæus persuaserit, qui id ex Phetecrate annotavit. Potest ex eodem Atheneo & hæc adduci ratio, quod ficus duabus polleat facultatibus, glutinosa & salsa quæ utraque ad generationem facit. l. III. Delpnos. p. 78. De glutinosa mox aliqua? De salsa dixisse Suffecerit, sal τὸ προσφυὲς διαφορεῖν, καὶ σύντηξιν, καὶ μαλακωτέραν τῇ πέψει προσδιδόναι. Unde & Seminis ex alimento bene digesto, concoctoque major copia. Plut. Sympos. IV. qu. 4. Non immerito igitur Neptuno, idem quod Jovi φυτάλμιος tributum cognomen: in ejusque regno nata ipsa γῆ ἱππεία

θεὰ, ποντογενὴς Venus: Habitique semper nautæ πολύλαγνοι βινητικοί. Quin & ovibus, caprisque ad fœcunditatem sal delingendum præbetur. Sed hæc, aliaque multa, melius ex ipso Plutarcho peti poterunt, cui hæc de sale quæstio tractata, quare & cur arborem hortensem Osiridis cultoribus nefas fuerit, videamus. Nec est, quod hic diu hæreamus. Occurrit enim statim Isyphallicum illud:

Problem. Conviv. & Natural.

Quod meus hortus habet, sumas impune licebit;
Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.

I. VII. emendat c. 6.

& περὶ τοῦ κήπου ex Hesychio, Athenæo, aliisque nonnulla huc facientia collegere Paulus Leopardus, & Scaliger ad Priapeja. Ad hæc Pomarta in Hellespontiaci Dei tutela sunt: & horti item tutelæ Veneris à Plauto assignati: Unde apud Pindarum: Ὅστις ἐὼν καλὸς εἶχεν Ἀφροδίτης Εὐθρόνου μνάστειραν ἁδίσταν ὀπώραν. & apud Aristænetam; ἄλλως τε ὀπώραν πωλεῖς ἢ ψιλή, ἔστιν δὲ καὶ ὀπώρας ἥδιον τὸ ἀπὸ τῶν δένδρων. De Pomis etiam nos alibi plura: & paulo ante δενδρίτην Bacchum habuimus, absque quo & Cerere αὐξιθαλῆς jejuna & destructa luxuria est. Conjicio autem emanasse ad Aegyptios Adamici peccati historiam, eosque existimasse ipsam humani generis propagationem hoc veluti Symbolo fuisse adumbratam. Hujus certe sententiæ Philo Judæus Aegyptius fuit. Nam quod ad ipsam mundi creationem attinet, eam illi sub elegantibus fabularum involucris, aliisque nominibus, ita ferme, ut in sacris illa libris exponitur, tradiderunt. Typhonem scilicet Osiridis membrum, τὸ γόνιμον, καὶ τὸ σπερματικὸν τοῦ φαλλοῦ ἐκχυθέντα ὑγρῷ τῇ ὑγρότητι. καὶ δὲ ἀρχί-

Plinius l. XIX. c. 4. Isthm. II. l. II. Epist. I. In Gestu ad Longin. Justin. l.

De Isie & Osir.

ὀργανικὸν εἰληχέναι τῆς ϑερμότητι μετέχειν γενέσεως. Illud est, aut esse videtur, quod Geneseos cap. I. his verbis exprimitur: *Et spiritus Domini ferebatur super aquas.* Ubi spiritus Domini calor ille est genitalis, qui ex humido omnia produxit. Ignis enim & Aqua rerum omnium principia sunt. πάντα δὲ ἰσχύει θερμαινόμενα, πνευματ-ῶν. Quod autem *Aqua* hic plurali numero latine exprimantur, consuetudine potius quam recta ratione nititur; quandoquidem Hebraîca vox *Bemajim* defectiva est, & singulari numero caret. Tertullianus hoc non advertens, *Dæmonia*, ait, *incubare fontibus, puteis, & aquis* amavisse, *affectantes illam in primordio divini spiritus gestationem.* Præiverat Tertulliano Justinus Martyr, qui in secundo pro Christianis Apologetico. Proserpinæ imagines ad imitationem spiritus Dei, qui super aquas ferebatur, ad aquarum fontes excitari solitas gentilibus objicit quum revera omnes fluvialium Deorum Dearumque fabulæ ab hac naturæ, quam indicavimus, expositione fluxerint. Hæc enim ipsissima caussa fuit, cur & Aegyptii Dæmonas, atque ipsum etiam solem super navigium collocarint: & à Græcis Naïdes aquarum præsides virtutes dictæ fuerint: uti fusius Porphyrius exposuit. Apud quem, quod huc apprime facit, cur res Venerea aquæ comparetur, illud etiam legisse memini: δ' ὑγρὸν κατὰ τὰς τῆς μίξεως ἐπιθυμίας, καὶ νοτερώτερον γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα, ἀτμὸν ἐφελκομένης ὑγρὸν τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς πρὸς γένεσιν νεύσεως. Unde & ille mos profectus sit, ut nouæ nuptæ *nymphæ* appellarentur, & lavacro aquæ vivæ seu fontis seu fluminis perennis pedes abluerent. Possem si o-

Hippocrat. de nat. puer. c. 1. & de Princip. c. VI.

Villalpand. in Ezechiel.

De Baptismo c. V.

De Antro Nymphar.

tium esset, & alios huic plures à me abservatos veterum ritus addere; ut, non sine aquæ & ignis interventu maritos novas nuptas domum duxisse: aquam & ignem in omni foedere feriundo adhibita: per aquam & ignem juratum magis: prohibitum ab Hesiodo in operibus, ne flumina viva sine precibus & illotis manibus transeantur; & ne polluta semine genitalia ante focum, sive ignem, revelentur: quæ omnia illuc respexerunt, ut ex aqua & igne motore constare omnia significarent, in quæ duo cuncta quoque resolvantur, ut est apud Hippocratem de diæta lib. II. cap. 31. Quamvis autem aqua vulgo frigida credatur, adeoque ad generationem inepta; (omnis enim generatio à motu proficiscitur, & motus à calore:) non tamen ea revera vel calore caret, vel motu. Ignis enim in aqua latet, ut asserit Cicero: & si qua Mercurio Trismegisto fides, ex aquæ profundo levis ac purus emersit in creatione universi, atque in altum se extulit, unde & Luna Sole prior e Latona nata, ut post videbimus. Nec dissentit Ovidius, cujus hæc è primo Met.

Ovid. IV Fastor. Varro apud Serv. ad IV. Aen. Idem ad XII. Aen. Sidon. Apollinar. in panegyr. Leonis.

Lib. II. de Nat. Deor. c 10. in Poemandro,

Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & sine pondere cæli
Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.

Emicare enim nequit, quod ante depressum non fuit. Hic est ille πρωτόγονος Onomacriti, ὠογενὴς, χρυσίαισι ἀγαλλόμενος πτερύγεσσι ὃν σκοτόεσσαν ἀπημαυρώσεν ὁμίχλην Basilio Valentino *Primum Mobile*. Qui cum per se solus nil generare posset, adjuncta humiditate, velut subjacente materia, ad opus accingi r, atque ita jam

In hymn.

tu *Vapor*

Vapor humidis Omnes res creat: ipse mas, aqua femina: cujus utriusque, sed hujus inprimis, natura penitius consideranda est, ut ita & tertium illud intelligatur, cur *puteos obstruere* Osiridis sectatoribus fuerit interdictum; ac simul explicemus, quod paulò ante promisimus, cur *ficus & glutinosam facultatem rei Venereæ Symbolum* fuerit. Sicut igitur calor diffundit, ita τὸ ὑγρὸν πήγνυσι. Aqua vero omnis ἔχει τι κολλητικὸν, καὶ σχετικὸν, τῇ ὑγρότητι συνέχον, καὶ πηκτικὸν unde & φιλότης ab Empedocle appellata est; quum ignem νεῖκος οὐλόμενον, quippe διαστατικὸν καὶ διαιρετικὸν vocaret. Recte igitur Aqua rei Venereæ habetur Symbolum, & quia τοῦ πυρὸς mater est *Materia* prima, quæ supervenientis spiritus calidi genitalem vim frigore suo, & pingui tenacitate constringens, continensque, certante igni cum aqua, donec ignis pars rarissima, & aquæ tenuissima inter se temperentur, perfectissimæ constantissimæque & ad generandum porro aptissimæ naturæ subjectum producit; quod, ubi de nostro opere sermo est, *Lapidem* appellamus *Philosophicum*. E contrariis enim conciliatis prodit. Pax, unio, generatio, vita. Omnis autem vita de natura *aëris* est, calida & humida: & hinc *Amor* διφυής, nec mas nec femina, sed OMNIA, ut eleganter illud & vere de Aelia Lælia Crispi ænigma Barnaudus explicuit, de Lapide illud accipiens Phil. erudite vero Gevartius, de Amore. Atque hujus quidem facta mentio in memoriam mihi revocat, ea quæ marina Venere Paullo supra dicere vel neglexicus, vel distulimus. Simul & Cornutum leviter è MS. emendabimus. Is igitur de Venere loquens,

Hippocr. de Princip. c. IV. Plut. de primo frigido.

In Theatr. Chymi. in Electis.

 in-

πεποιηκέναι δὲ, inquit, καὶ τὴν Ἀφροδίτην μὴ δι᾽ ἄλλο τι ἀναδεδόσθαι γεγονυῖαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἢ ἐπειδὴ πρὸς τὸ τὰ πάντα γενέσθαι, κινήσεως δεῖ καὶ ὑγρᾶδίας. ἅπερ ἀμφότερα δαψιλῆ κατὰ τὴν θάλασσαν. addo & ex conjectura pro ἐπειδὴ legendum mihi videri ὅτι δὴ, vel ὅτι simpliciter. Possit & illud afferri, voluptates, quarum Venus τὴν ἀρχὴν possidet, ab Empedocle definiri τὰς ἐξοχὰς κατὰ τὰς τῶν ὑγρῶν καὶ νεύρων κινήσεις· uti hæc apud Plutarchum legenda sunt, quæ vulgo circumferuntur corruptissima; ὑγρότης autem, ut vidimus, aquæ propria est. Aqua vero puteis sæpe continetur. Hi igitur non obstruendi sunt, si simpliciter accipias, ne vitæ subsidium tollatur, (unde his quibus vitæ quasi communio eripiebatur, aqua & igni interdictum) si symbolice, ne generatio impediatur, sive id fiat potionibus feminarum corrumpendo fœcunditatem, quod scelus nunc inter secretiores aut aulæ artes, apud.... numeratur, sive in masculis ἀσελγοῖς.

Quæst. Natural. XXXIII.

Transeundum nunc ad alteram Hebraïci, proverbii partem, reddendaque ratio, quare vetularum aquæ tam pravæ noxiæque sint, contra vero jucundæ, salubresque juvencularum. Qui Platonem legerit, de dissecto in marem & feminam homine, seu potius, qui naturam ipsam, & opificis Dei Sapientiam exactius erit contemplatus, oppido quam admirabilem e vestigio agnoscet appetitum quo sexus uterque ad mutuam fertur rapiturque conjunctionem, ut per eam generis humani propagatio frequentetur. Nititur autem hic appetitus, seu desiderium mutuum invisibili quadam & inconspicua convenientia naturæ,

cæcisque spirituum amicorum occursibus, qui, sese agnovere, amicitiam inter se ineunt, & utriusque Sexus paria inter se conciliant; ac nisi vis quædam alia impediat, conjungunt. Ubi enim agnitio illa facta, & inita quasi inter ipsos spiritus amicitia, communicant hi idipsum cum mente, sive ipsi per oculos, quæ via est apertissima, maximeque trita, sive per aures, aliosve sensus, fuerint admissi, receptique. At illa statim, si nimius eorum fuerit impetus, perturbata, sin modicus, instructa vel phantasiam in consilium adhibet; vel judicium: & magis minusve delectata ἐξ ὀλίγου σπινθῆρος Παφίης καὶ βαιὸν μείζονι πυρσῷ ἀνάπτεται, inflammaturque cupidine potiundæ rei naturali secum convenientia conjunctæ. Observare hoc licet in Herone Musæi.

Nonnus Dionys. l. v.

Δύσατο δ', inquit, ἠϊθέων ἁπαλὰς φρένας. οὐδέ τις ἀνδρῶν

Ἦν, ὃς οὐ μενέαινεν ἔχειν ὁμοδέμνιον Ἡρώ. Vertimus & hos & mox hoc capite secuturos versus:

Illa animos molles juvenum subit: Illius omnes
Exoptant paribus facite connubia votis.

Sed quod eorum animorum consensus non erat tantus, quantus Heronis & Leandri, idcirco eorum desiderium intra judicium fuit, nec ultra hæc vota processit:

Αὐτίκα τεθναίην λεχέων ἐπιβήμενος Ἡροῦς.
Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' Ὄλυμπον ἐφιμείραιμι θεὸς εἶναι,
Ἡμετέροισι παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.
Εἰ δέ μοι οὐκ ἐπέοικε τεὴν ἱέρειαν ἀφάσσειν,
Τοίην μοι, Κυθέρεια, νέην παράκοιτιν ὀπάσσαις.

Ah utinam Heronis liceat pro nocte pacisci
Vitam ipsam! vobis ego non, o Numina, cælum
Invideam, Satis hacce tori consorte beatus.

At tibi sacratam si non, Dea, tangere fas est,
Conjuge me tali facias, Venus alma, potiri.

Sed ubi eam Leander vidit,

Οὐκ ἔθελεν ζώειν περικαλλέος ἄμμορος Ἡροῦς,

Vitalem negat esse sibi, si conjugis expers
Vita sit Heronis.

Αὐτὴ δ' ὡς ξυνέηκε πόθον δολόεντα Λεάνδρου,
χαῖρεν ἐπ' ἀγλαΐῃσιν. ἐν ἡσυχίῃ δὲ καὶ αὐτὴ
Πολλάκις ἱμερόεσσαν ἑὴν ἀπέκρυψεν ὀπωπὴν,
Νεύμασι λαθριδίοισιν ὑπαγγέλλουσα Λεάνδρῳ.

Illa Leandreum quam primum sensit amore,
Forma læta bono est, ac lumina sæpe retorquens,
Affectat juveni formosos pandere vultus,
Atque alere accensos furtivis nutibus ignes.

Addidit huic appetitui, qui & inter ejusdem sexus homines firmissimæ plerumque est, conciliator amicitiæ eadem illa natura, cum generis humani propagationi prospexit, illecebras quasdam; ætatem, formam, venustatem morum, atque etiam vultus, sæpe absque pulchritudine. Hinc Romanæ fidicen lyræ:

Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus adspici.

& delicatulus ille, ac fastodiosus formarum spectator Catullus:

Quinta formosa est multis; mihi candida, longa,
Recta est. Hæc ego sic singula confiteor.
Totum illud formosa, nego, nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.
Lesbia formosa est: quæ cum pulcherrima tota est,
Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

De

De sueri vero morum amænitate Lucretius:

Facit ipsa suis interdum femina factis
Morigerisque modis, & mundo corporis cultu,
Ut facile insuescat secum vir degere vitam.

Lib. IV. de rer. naturu.

Sed & divitiæ, natalesque, & parentum amicitiæ suas habent veneres: sed hæ externæ sunt, nec ab ipsa feminis natura suppeditatæ. Postquam vero mas & femina se invicem potiti veneris fædus ineunt, incalescentes spiritus, eoque tenuiores, arctius sibi invicem permiscentur, & ultro citroque coadunatis corporibus commeantes particulas etiam ipsorum corporum calore liquefactas secum rapiunt, & inter se communicant. Μέμικται γὰρ ταῦτα ἁπαλῷ μὲν ἱδρῶτι, θερμῷ δὲ καὶ πολλῷ τῷ πνεύματος ῥεύματι. τὸ δὲ ἆσθμα πυκνὸν, ἐγγὺς μὲν στόματος ἡ καρδία, ἡ δὲ ψυχὴ τῶν θυρῶν. Quod si igitur spiritus illi vegeti fuerint, corpusculaque hæc bene valentia, uti natura, nec impediente fortuito morbo, in puellis ac virginibus viridis eorum humensque vigor emicat, necesse est, ut spiritus inde viriles utpote fervidiores non modo delectentur, verumetiam corroborentur, confirmenturque. Πᾶν γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ τρέφεται τῷ μετρίῳ. Est enim ille in femina ætatis flos vere ἱμερόεν δώρημα, non secus ac ipsa forma, quam hoc epithetο Nonnus honestavit. Εἶαρ δὲ τὸ ἐπίκαιον ὑμεναιόπεπλον, καὶ ἄρτι ἱμερόεν ἀέξεται κυήσιος. Ergo igitur

Aristæn. ii. epist. 7.

Hippocr. de natura pueri cap. 2.

Dionysiac. l. IV.

Hippocr. Aphori. 9. sect. IV. & Epidem. ii. init. & de superfœtat. c. XVIII.

Nonnus Dionys. l. I.

------ Νέος ἤδη κάλλος
Ἁβρὸς ἱμερόεντι ἐπεθήλατο ἥλικι κούρῃ.
Καί ποτε μὲν χαρίεντος εἰς ἀργυφέην κλάσεν αὐχένα,
Πῇ δὲ βαρυσμαράγου ἀλύματα βότρυν ἐθείρας
Δέρκεται, ἄλλοτε χεῖλος ῥοδόχροον, ἄλλοτε μίτρῃ
Σφιγγομένης ῥοδέεντος ἴσον μαζοῖς ἑλίκεσσι,

Αὐ-

Αὐχένα πεπλοῖσιν γυμνούμενον, ἀμφὶ δὲ μορφῇ
Θέλγεται ἀλλοπρόσαλλον ἄγων ἀκόρεστον ὀπωπὴν,
Οὐδὲ λιπεῖν ἐθέλει ποτὲ παρθένον. idest,

---- *Dulci juvenis furit incitus oestro,*
Aequalisque amens ardescit amore puellæ:
Et nunc candentis miratur frontis honorem.
Inque genis roseo certantia lilia fuco:
Nunc rutilam spectat late per lactea sparsam
Colla comam attonitus: nunc ipsa, Simumque reductum,
Atque reluctantes contra sua vincla papillas:
Nunc teretes, qualesque suas Tithonia conjux
Esse manus cupiat; nunc quæ duo sidera, ocellos;
Omniaque exactæ lustrans miracula formæ,
Nec satiare potest oculos, nec linquere amatam.

Artemidor. l. III. c. 47. Contra ætas ipsa in vetulis qualemcumque etiam formam deterit, cumque ἀναφρόδιτοι per se sint αἱ δυσειδεῖς γυναῖκες, (πᾶν γὰρ εἰδεχθὲς ἢ δυσπρόσωπον ὀρθὲν συνάγει τὰς ψυχὰς τῶν ἐρώντων) cetera etiam illa naturæ bona donaque corrumpit.

Antholog. Gr. l. VII. Μαζὸς ὑποκλίνθη, πίσω ὀφρύες, ὄμμα μετέτηκεν,
χείλεα βαμβαίνει φθέγματι γηραλέῳ.

Mamma jacet, siduntque genæ vultusque putrescit:
Et tremulo balbus funditur ore sonus.

Nam illud quidem, quod in eodem florilegio est, si non inter prodigia referendum, certe magnum miraculum est.

Ὀξήκοντα τελεῖ Χαρικλὼ λυκάβαντας ἐς ὥρας,
Ἀλλ' ἔτι κυανέων σύρμα μένει πλοκάμων,
Καὶ χροιὰ ἀρρυτίδωτος, ἔτ' ἀμβροσίη, ἔτι πειθὼ
Πάσαις ἐνστάζει μυριάδας χαρίτων.

Lustra decem Charicla, totidemque quoque pertulit annos;
Huic tamen exornat tempora nigra coma.

Atque

Atque inarata cutis rugis opobalsama spiret;
Nec fundit plureis ipsa Venus veneres.

Plutarch. in Aquæ & ignis comparatione. lib. VI, c. 17.

Accedit & illud naturæ incommodum, quod, deficiente per ætatem calore, ac motu, aquæ vetularum putrescunt, ac putent. Τὸ γὰρ ὕδωρ ἀπέχοντος καὶ ἐνδεήσαντος τοῦ θερμότητος σήπεται. καὶ θνήσκοντος ὕδατι, καὶ ὄλεθρος ἐπίλειψις θερμότητός ἐστι διὰ τὸ θερμὸν κινήσεως. *Aqua semper jacens & quieta, insalubris, & magis turbida est.* inquit Lactantius. Neque vero necesse est ex Hippocrate, aliisque artis Medicæ scriptoribus, quam virosa ac venenata sit illa ἐπιμήνιος τῆς γυναικείας νόσου. Ubi igitur virus illud calore venereo in vetulis excitatur, immiscet sese spiritibus, ac sic masculi corpus ac animam afficiens cum voluptatem alias dulcissimam reddit amaram (ἀπὸ γὰρ τῆς ψυχῆς ἡ τῆς ἡδονῆς ἐστὶ πηγή) tum rem, εἰ γὰρ ὅρον ἔχῃ, per se salubrem, ut viribus infestissima sit, officit, atque insaluberrima. Est enim illud verissimum Divini senis effatum, τὸ πνεῦμα τοῖσι θνητοῖσι αἴτιον τοῦ βίου, καὶ τῆς νόσου τοῖσι νοσέουσι, ὅταν μεμιασμένον νοσεροῖσι μιάσμασιν εἰ τὸ σῶμα ἐσίλθῃ. Comparabimus corruptos hos vetularum spiritus cum istis piscibus, de quibus Seneca: *Si quando in subterraneis occultis latens aqua erupit, affert secum immensam piscium turbam, horridam aspici, & turpem, ac noxiam gustu. Nec id mirum; sunt enim pinguia & differta, ut ex longo otio, corpora; ceterum lucis expertia, ex qua* salubritas *Ducitur*. Potest & tertia illa ratio reddi, quod vetularum calor venereus ætate effœtus sit, adeoque virum non juvet, nec spiritus ejus, seu vires alat. Ὁκόσοι δὲ θερμαινόμενοι τροφὴν μὴ διδῶσι, ψύχει τῷ ἀνθρώπῳ παραδίδωσι. Adhæc cum non effœtus tantum sit anilis calor, sed & exhaustus, nullum

De Genitura c. VII.

Ach. Tatius.

Lib. de Flatibus. c. VI.

Nat. Quæst. III, c. 19.

Hippocrates de diæta l. II, c. 38.

lum inde viro adjumentum accedit ad feminis per universum corpus concitationem; excretionemque, quæ caloris per nervos diffusi titillatione perficitur. Unde viro longior labor, & è labore longiore major etiam spirituum vitalium dissipatio, & per consequens virium quoque major labefactatio. Tandem & foetor accedit. Nil autem vires magis affligit tetro & illætabili, nil rursus est, quod easdem magis reficiat jucundo ac suaviolente odere. Jam vero in juvenculis odor naturæ bonus est, modo recte valeant: contra in

De odoribus. vetulis noxius & ingratus. Theophrastus: Αἱ δὲ τῶν ζώων ὀσμαὶ κατὰ τὰς ἰδίας γίνονται φύσεις. εἰ ἄρα γὰρ ἐστί τις οἰκεία κατὰ τὴν κρᾶσιν. αὗται δὴ ἥδισαι μὲν, καὶ καθαραὶ, καὶ κατὰ τὰς ἀκμὰς, καὶ ὅταν εὖ ἔχωσιν ἑαυτῶν. ἐπεὶ δ' ἡδὺς ἁπαλῶν, καὶ νέων ὄντων, πλεῖσαι δὲ καὶ κακώδεις γίνονται περὶ τὰς ὀχείας, καὶ ὅλως συντηκομένων καὶ κεκμηκόντων τῶν σωμάτων. Idem in præcedentibus dixerat,

In Præcept. c. xi. ὅτι ἅπαν τὸ σηπόμενον κακῶδες, εὔοσμα δὲ τὰ πεπεμμένα. Præclare igitur Senex noster: Ἀκμὴ ἡλικίας πάντα ἔχει χαρίεντα, ἀπόληξις δὲ τοὐναντίον. Nec minus verum illud Aristæneti:

lib. ii, ep. i. Ἀνανθεῖ γὰρ καὶ ἀπηνθηκότι σώματι οὐ πέφυκε προσιζάνειν ὁ ἔρως. οὗ δ' ἂν εὐανθές τι καὶ εὐῶδες ᾖ, ἐνταῦθα καὶ ἐνιζάνει, καὶ μένει.

Horat. ad Lycen.

—— Ille virentis &
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.

Quam mox poëta dilapsam in cineres facem appellat, tam eleganti trallatione, quam quæ est elegantissima. Exstincto namque calore, & in

& in cineres quasi dilapso, aquæ vetularum, uti jam dixi, putrorem putoremque contrahunt: longe secus, quam in viris evenire solet, quibus & ignis serior est & purior. Οἱ δὲ πολλοὶ ἐγγύ-τερον τὸ θερμὸν ἐπὶ πλεῖον γηρῶσι. Hinc eorum plerumque cruda viridisque senectus, & neque amara puellis, neque earum vires debilitans. Utrique tamen sexui Venerem ego ἀμβολογήρην favendum precor, cui sua olim apud Lacones sacra constituerunt.

CAP. XII.

Lunæ & Solis colores.

Artemidori tertium & trigesimum caput lib. II. Lipsius & Rigaltius egregie emacularunt. Restat tamen leve quoddam vitium, quod nostra hæc cura tollet. Εἰ δέ τις, inquit, μετ' ἀργυρέων ὅπλων κυκλεύει, λη-χηρὸν, καὶ παιδευμένας [illegible] ἀνδρί. Lego pro [illegible] εὔμορ-φον. Confirmant sequentia: καὶ γὰρ ὑπερβαίνει, καὶ συνέπεσεν, καὶ εὐμορφοτέρα ἡ [illegible] αὐτῇ τῶν [illegible]. εἰ δὲ [illegible], εὔμορφον μὲν λέγει [illegible], καὶ πλουσίαν, μοχθηρὰν δὲ φρονοῦσαν. Argenteum colorem pulchritudinis Symbolum esse vel unum Lunæ epitheton evicerit, quam poetæ *argenteam* appellant; non secus ac Thetis ἀργυρόπεζα & ἀργυ-ροδίνης Πηνειὸς Homero dicitur; à *candore* scilicet petito pulchritudinis argumento: quomodo & *candida* Virgilio Luna, & qui cælo nitidissimus alto, *albus* Ovidio Lucifer. Hic mihi non injucunda cognitu quæstio incidit, cur eandem lunam poetæ nunc *argenteam*, nunc *auream* appellant; nihil autem apud eos frequentius, Ιλ. α. Ιλ. β.

quam

quam *aurea Phœbus*. Cur contra ea, qui semper aureus Sol ἀργυρότοξος Poëtarum principi dicatur; (Olymp. III.) præsertim cum & Pindarus, qui lunam χρυσάρματον alibi inducit; *argenteam eidem Sagittam* tribuit, ubi eum Herculi refert non (Olymp. IX.) potuisse resistere. Explicabo eam quam potero brevissime. *Lucem colorem ignis esse*, ideoque & *Phœbum*, & *auricomum* solem dici, ex Aristotele & Cornuto alibi ostendimus. Quum igitur obstante Luna terra non tota radiis solis patet, aut quum densiores intercurrunt nebulæ, quæ radiorum solarium lumen intercipiunt, necesse est, ut aureus ille solis color diminutus in candorem deficiat, atque ita Luna *argentei* coloris esse videatur; quæ contra *aurea* est, quum vel serenum cælum est, vel ipsa toto sole, id est, plena luce fruitur. Eadem ratio est, cur *argenteus* Apollini, sive soli, *arcus* assignetur; quod scilicet tum retusior ejus videatur splendor, cum pestilens aer est; vel solito crassior, quem radii solares vel discutere nequeant, vel penetrare. Et in Homero quidem Physica, ac in Pindaro Chemica disciplina, in quo se exerceat invenit; fabula enim Pindarica illa tota αἰνιγματώδης est, & plus interiore continet angulo, quam prima fronte pollicetur. *Arcus* enim Phœbi facultas acida est. *Sagittæque* inde emissæ spiritus volatiles. His opponit Hercules acidum suum fixum, aufertque victoriam: non secus atque ibidem Neptuno, id est Alcali volatili, & Plutoni, id est Alcali fixo resistit, qui alias *baculo* suo mortalia corpora ad cavum morientium vicum deducit. Apponam Pindari verba, quo res ipsa melius percipiatur.

Ἀγα-

—— ἀγαθοὶ δὲ
Καὶ σοφοὶ κατὰ δαίμον' ἄνδρες Olymp. od. IX.
Ἐγένοντ'. ἐπεὶ ἀντίον
Πῶς ἂν τριόδοντος Ἡ-
ρακλέης σκύταλον τίναξε χερσίν·
Ἀνίκ' ἀμφὶ Πύλον σταθεὶς
Ἤρειδε Ποσειδάν.
Ἤρειδεν τέ μιν ἀργυρέῳ
Τόξῳ πολεμίζων
Φοῖβος· οὐδ' Ἀΐδας ἀκι-
νήταν ἔχε ῥάβδον,
Βρότεα σώμαθ' ᾇ κατάγει
Κοίλαν πρὸς ἄγυιαν
Θνασκόντων.

Ubi Hercules est *Homo* Chemicus, vulgo sal *commune*, natus ex patre Acido, & matre Alcali; Pluto terra Philosophica, *sal Alcali fixum*: Neptunus *Mercurius*, seu *Alcali volatile*: Phoebus, *Sulphur*. Hercules igitur, quum ei Neptunus *tridente* armatus, ad ipsam *Pylon*, seu portam nativitatis, resisteret, victor fuit. Ubi enim agitata est & commota materies, ac jam ad partum prona, exsilit trium Deorum, caelestis, marini, inferi, animalis, vegetabilis, mineralis *Victor* mox futurus, ἀλεξίκακος & *Domitor malorum* Hercules. Quod autem Pindarus ait, κατὰ δαίμονα, id sicut cetera ab aliis accepit, non secus ac Virgilius, qui de ramo aureo,

—— Volens, facilisque sequetur, l. VI. Aen.
Si te fata vocant.

Ramus ille *aureus*, est ῥάβδος Plutonis. *Tridens* vero Neptuno tribuitur, sicut ferme τρεῖς à Pythagoreis justitiae. Unde hic pro Neptuno ipso ponitur. Est enim Mercurius ut supra c. IV monitum, μέσος, utriusque naturae Acidi Sol-

& Alcali fixi commune vinculum, utrique cognatum lagellum Neptuni spiritus efficacia est, operis hortator. De Equestri vero Neptuno postea pluribus. Subnectam hic volui corollarium & illius quæstionis Solutionem, quæ itidem ad lucis naturam pertinet, quare cæli color, atque item maris, sit coeruleus: Verum maris obscurior: unde & Homero πορφύρεος. Cæruleus color nascitur è purissima luce, sive igneis particulis Solarium radiorum, & aqua, & aëre. Ubi obscurior est, admixtæ sunt particulæ terreæ. Quum igitur Sol radios suos in Lunam dirigit, & proffundit, reflexi a Luna radii oppositum cæli aëra eo colore imbuunt, qui nobis interdiu videtur, quum Luna sub nostro horizonte est: antipodibus autem, illa nobis nostra luce. Iidem radii in mare incidentes, partim etiam à cœlo reflexi, mare nobis sereno cælo viride repræsentant, quia terreæ maris particulæ plus lucis recipiunt, & à calore Solis puriores & tenuiores evadunt. Ubi vero Sol nubibus obductus non ita fulget, cæruleus maris color est: ubi plane nubibus fugato sole cælum nigricans, sive purpureus, ut eum poëtæ appellant: qualem & mortem describunt, extincto in homine vitali igne, cujus antea radii universum corpus illustrabant.

CAP. XIII.

COMPARATIO VIRGILII CUM HOMERO.

INvidiam non metuo, lector, ubi recti bonique sibi conscius animus est, & facti ratio constat. Promisi superius cum Homero me collaturum Virgilium, & cum Sophocle Senecam Tragicum. cap. 3. Quod ad illustrandum Longinum meum à me aliquando cogitatum & inchoatum fuerat, id nunc ad exagitandum animi confirmandi, atque etiam delectandi gratia absolvam. Tu vero, si quid inconsultum, & ab ipsa ratione, veritateque alienum, aut judicio minus firmo subnixum protulero, ea me comitate corrige, qua tuo ego vel commodo, vel otio inservio. Κείσθω φθόνος: ἀπίτω βασκανία: absit & præconcepta opinio, quæ plerisque solet hominibus imponere. Suscepi ego Græcos tueri, & argumentis, ut mihi quidem videtur, non invalidis, primam eis gloriam asserere, quam nunc inertia seculi Latinis injustissime tribuit. Nec ideo Latinos culpo carpove; sed alteram illis, non primam palmam tribuo: Et in judicio æquissimo ipsos habeo mihi faventes, contra quos pronuntio. Ad hæc, si quemquam veterum Latinorum, Virgilium amo, facioque maximi, & infinitas ei, ut egregiis aliis omnibus Scriptoribus, ago gratias, quod posterorum adeoque & meæ voluptati utilitatique sua impenderit tempora. Tantum abest, ut ex illius, aliusve bene de posteris meriti, vituperatione velim alter Zoilus, memet

memet studeam approbare & ex aliena contumelia ingenii mihi famam comparare. Infelicis id indolis est, & pravæ: cujusque suspicio multo magis evitanda est, quam illa alicujus ingenii acuminis gloriola appetenda. Quod si cui tamen nec sic satisfaciam, illi utpote molestiori in aurem dicam, quod à Fabio me didicisse memini; *Quicquid Libris dedicatur, & in exemplum editur, tersum, ac limatum, & ad legem ac regulam compositum esse oportet; quia venit in manus doctorum, & judices artis habet artifices.*

Lib. XII. c. 19.

Duos Virgilius Aeneæ suo adversarios dedit, in quibus animi Virtutem exerceret, Didonem & Turnum, & Didonem quidem nobis exhibuit è castissima impudicam: contra quam Homerus fecit, qui ex impudica Penelope exemplum omnibus Seculis effinxit castitatis. Erat hic locus ingenio; erat & judicio, materies suppeditata perampla, longæque sufficiente disputationi. Sed hac omissa, neglectisque aliis multis, extrema Turni cum ultimis Hectoris Homerici ad cujus ille imaginem à Virgilio effictus est. Docere solent in scholis suis Rhetores, eo clariorem fortis viri famam esse, quo majores sint, quos ipse vicerit. Cito gloriam obsolescere in sordidis hostibus: nec bonitatis esse pessimis esse meliorem.

Martial.

Vis cursu vincere, pedibusve gloriari?
Tigrin vince, levemque Passerinum.
Non est gloria præterire asellos.

lib. 1.

Servius ad illa Virgilii: *sunt mihi bis septem* &c. *Bene*, ait, *etiam laudat istas, ut major sit in Deiopeja pulchritudinis gloria. Laudabilius est enim superare Laudatos, ut ipse ad majorem Aeneæ gloriam laudat & Turnum.* Habent hæc illi, ut alia omnia

mnia ex nostro, quem producturi sumus, Homero: qui ut Achillis gloriam amplificaret, Hectorem finxit multis partibus non Trojanorum modo, verum etiam, si unum excerpseris Ajacem, Græcorum omnium fuisse fortissimum, pollentemque non tantum corporis robore, sed & animi ingenti magnitudine. Ergo apud Homerum moriturus Hector, à Dea Minerva deceptus frustratusque falsa sub imagine fratris, & cum adversario nec dis nec viribus æquis pugnaturus, quid ait?

Οὔ σ' ἔτι Πηλέος υἱὲ φοβήσομαι, ὡς τὸ πάρος περ
Τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον. οὐδέ ποτ' ἔτλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον. νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στήμεναι ἀντία σεῖο, ἕλοιμί κεν, ἤ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα, τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυροι ἔσσονται, καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων.
Οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι,
Ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε', Ἀχιλλεῦ,
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὡς δὲ σὺ ῥέζειν.

Admirabile hic est Poëtæ artificium tacitum in Hectore mortis præsagium exprimentis, cum vincendi spe nihil minus colluctans, ideoque molliores victo conditiones ferente, si forte easdem ipse à victore impetrare posset, quem se fortiorem esse agnoscebat: Unde neque sibi victoriæ laudem, si forsan ea obtingeret, sed ipsi Jovi adsignat, qui sæpe victorem perculit ab abjecto. Contra ferox ille, & immitis, ac inexorabilis Achillis animus, sui sibi roboris, ac invictarum virium conscius, amissi Patrocli sui dolore irritatus, ita in iis, quæ sequuntur, elucet, ut videre eum mihi

 vi-

videar non dubia spe, sed certa sibi fiducia victoriam arrogantem, omni acerbitate amariorem spirare cædem, cæsoque hoste in illius cadaver contumeliam. Postquam vero comperta Minervæ fraude Hector sibi instare fatum sensit, num abjecto animo, voceve degeneri salutem petit, aut fugam? minime quid igitur?

> Μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην.
> Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Macte hoc animo Hector! Quid tum? lethali vulnere hoc unum precatur, ne inanime corpus suum alitibus canibusve præda fiat, sed parentibus reddatur ad sepulturam. Hæ preces ultimæ, & inde mors magno animo invictoque.

In Virgilio omnia comta magis, & omni cultu curaque exornata: grandia tamen, & magnifica, splendida, illustria, & quamvis laudem vincentia; Sed ad illam Homericorum affectuum veritatem ac δεινότητα non accedentia. Hanc ut quis perfecte sentiat, animo sit oportet magno, & supra adulatoriam humilitatem, abjectionemque longissime evecto, eque suo fastigio fractos depressosque servilis ingenii spiritus despiciente. Nos autem, quod non possumus, conamur. Tentemus igitur. Quod Homerum superius fecisse diximus, idipsum & Virgilium imitatum jam Servius docuit. Quod Achilles Homero, Virgilio est Aeneas; quod illi Hector, huic Turnus. Agedum conferantur. Ita vero Achilles apud Homerum:

Μή με, κύον, γουνάζεο, μηδὲ τοκήων; Iliad
Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη X. 345.
Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷα μ' ἔοργας.
Ὡς οὐκ ἔσθ' ὅς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι,
Οὐδ' εἴ περ δεκάκις τε, καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα-
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωνται δὲ καὶ ἄλλα.

Ingens hic est exasperati dolore animi acerbitas: & primum quid isto convicio, quo canem eum compellat, & non modo non suo, sed ne humano quidem dignatur nomine, amarius? dein, quod vel crudas ejus carnes devorare se exoptare, dicit, nisi animus & ratio obstaret. Agnosco in his totum Achillem, sævum, dolore tantum non insanientem, omnia humana pacta, ipsamque adeo humanitatem, respuentem. Quid Aeneas apud Virgilium?

Ille oculis postquam sævi monumenta doloris, lib. XII.
Exuviasque hausit: furiis accensus & ira Aen.
Terribilis, Tun' hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine sumit.

Tolle, *furiis accensus & ira*, quæ poetæ verba sunt, quæ, obsecro, in illa sententia furoris ac iræ est demonstratio? *Tun' eripiare mihi?* hæccine verba *furoris* sunt? Fateor quidem illam nominis Pallantis ingeminationem multum habere acerbitatis, ut eo majore cum dolore Turnus moriatur: adhæc vox *immolat* ipsum tamquam victimam manibus Pallantis inferias mactari indicans, & ipsa ad augendum Turni dolorem non inefficax est. Verum tamen longe illa infra iram sunt, quæ furori sit proxima. Quod autem scelerati sanguinis convi-

tium Turno Aeneas ingerit nescio an illius id faciat merito. Nil enim in Pallante occidendo nisi hostem egerat: nec injusta Turno belli causa. Præterea nec barbarus Turnus Aeneæ, sed ipse potius Aeneas Turno videri barbarus potuit: unde illud:

l. XII. Aen. v. 97.

——— Da sternere corpus
Semiviri Phrygis, & fædare in pulvere crines
Vibratos calido ferro, myrrhaque madentes.

Quæ contra in Hectore diversa. Barbari enim Græcis omnes exteri. Dein scelesta erat injustissimaque causa Trojanorum raptum Paridis defendentium: tum vero Homericus Achilles pio Aenea multo immanior describitur. Ita ut τὸ ἄλαστε, quo convicio Achilles Hectorem compellat, in Achille sit tolerabile, præsersertim quum multo gravius in cæde Patrocli, amasii sui, & contubernalis ipse læsus esset. quam in nuper adscito belli socio Pallante Aeneas. Quod si igitur leniores Aeneæ mores clementiam illam tueantur verborum, seu sententiæ præcedentis, ab iisdem merito convicium illud esse debuisse videtur remotissimum, quod ne sic quid ad acerbitatem vocis ἄλαστε accedit, quia non ad ipsum Turnum sed ad ejus sanguinem velut ad tertiam, & quasi aliam personam appellatio *scelerati* dirigitur sed hæc dissimulari poterant. Poterit ne & illa in Turno animi abjectio, qua suppliciter ab hoste vitam petit, eique sponsa Lavinia, propter quam diuturnum illud utrique genti, tum victrici, tum victæ dirum bellum gestum fuerat, tam æquo animo cedit?

Ille

Ille humilis, supplexque, oculos dextramque precantem:
Protendens, equidem merui, nec deprecor, inquit,
Utere sorte tua. Miseri te si qua parentis
Tangere cura potest, oro: fuit & tibi talis
Anchises genitor, Dauni miserere senectæ.
Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis
Redde meis. Vicisti, & victum tendere palmas
Ausonii videre. Tua est Lavinia conjux.
Ulterius ne tende odiis.

Conferamus preces Hectoris:

Τὸν δ᾽ ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ᾽ ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας καταδάψαι Ἀχαιῶν,
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις, χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Σῶμα δὲ οἴκαδ᾽ ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.

Amavi semper vetus illud, *Nec preces frustra perire passus est.* neque ullius unquam me rei magis pænitet, pigetque, quam cum meorum hortatibus ad hanc animi parvitatem delabor. Quare in heroibus, quibuscum ne comparandus quidem sum, nihil minus, quam abjectum animum fero, & in primis mortis metum, quem vel feminæ non nimium timidæ sæpissime vicerunt. Quid vero hic Turnus à Phineo differt, de quo

Ovidius: —— *Supplex*
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens V. Metamorph.
Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra, tuæque
Saxificæ vultus; quæcunque ea, tolle medusæ.
Tolle, precor: Non nos odium, regnive cupido,
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.

Caussa

Cassa fuit meritis melior tua; tempore nostra
Non cessisse piget. Nihil, ò fortissime, praeter
Hanc animam concede mihi: tua caetera sunto.

Atqui hunc jure *timidissimum* Perseus appellat, quod animi vitium à Turno & abfuit, & abesse debuit quam longissime. Objicient aliqui forsan fugam Hectoris, quam & in Turno Virgilius imitatus est sed

In Antigone.

Φεύγουσι γάρ τοι χ' οἱ θρασεῖς, ὅταν πέλας
Ἤδη τ' ἅδην εἰσορῶσι τοῦ βίου; uti Creon

apud Sophoclem loquitur. At vitam rogare plane foemineum est, atque ipsis etiam, à quibus vel petitur, vel conceditur, exosum, contemtumque. Sic in Perseo Paulus Macedonicus insanum hunc amorem vitae derisit: contra in Poro mortem contemnenti, magnitudinem animi, Alexander suspexit, adque adamavit. Absoluto hoc Virgilii cum Homero Comparationis specimine, quamquam de universo utriusque opere arteque imitandi Virgiliana multa ac fortasse non absurda dici possent, ad alteram promissi partem, id est ad Senecae cum Sophocle comparationem transeamus.

CAP. XIV.

COMPARATIO SENECAE CUM SOPHOCLE

ad Longini Sect. XIII & XIV.

DIxi superius, in usum praecipue publicum, & mecum, hoc me consilium secutum. Ut id constet; nec sequius quidquam homines eruditi de me possint suspicari,

cari, ipsissimis hanc opellam meam verbis hic inserere constitui, quibus ea commentatiuncula ad illustrandam Longini mei editionem in initio concepta fuit, ea ita se habent. Ad hæc duo capita illustranda unus sufficiet Seneca, qui in Hercule suo Oetæo proposita sibi præstantissimorum poetarum exempla tam nullo judicio imitatus est, ut verear, ne, si ad legem veritatis loquutus fuero, animi sensum exposuero, acerbus nimis alienorum scriptorum exactor esse videar. Excutienda nihilominus pars quædam hujus erit Tragœdiæ, & ostendendum, quam caute pressequeque veterum vestigia terenda sint. Apud Sophoclum in Trachiniis quem maxime sequitur præclarum illud est Dejaniræ, dignumque matrona sancte ac liberaliter educata, ubi Herculem maritum suum captivæ Joles, & ad se præmissæ, amore captum resciscit. Audiamus eam ad primum tanti mali nuncium lamentantem.

Οἴμοι, inquit, τάλαινα, τοῦ ποτ' εἰμὶ πράγματος:
Τίν' εἰσδέδεγμαι πημονὴν ὑπόστεγον
Λαθραῖον; & mox;
Τί χρὴ ποιεῖν γυναῖκες; ὡς ἐγὼ λέγεις
Πῶς καὶ παρόντων ἀπαγγελμένη κυρῶ.

& cum magna quidem cum animi mœrore, non insano tamen, sed quem ratio regeret, è Licha rem omnem exacte intelligere cuperet, quam moderata ac sapienti cunctantem eum compellat oratione!

Μὴ πρός σε τοῦ κατ' ἄκραν Οἰταῖον νάπος
Διὸς καταστράπτοντος ἐκκλέψῃς λόγον.
Οὐ γὰρ γυναικὶ τοὺς λόγους ἐρεῖς κακῇ.

Οὐδ᾽ ἥτις οὐ κάτοιδε τἀνθρώπων, ὅτι
Χαίρειν πέφυκεν οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς ἀεί.
Ἔρωτι μὲν νῦν ὅστις ἀντανίσταται
Πύκτης ὅπως ἐς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ.
Οὗτος γὰρ ἄρχει καὶ θεῶν, ὅπως θέλει,
Κἀμοῦ γε. πῶς δ᾽ οὔ, χἀτέρας οἵας γ᾽ ἐμοῦ.
Ὥστ᾽ εἴ τι τὠμῷ τ᾽ ἀνδρὶ τῇδε τῇ νόσῳ
Ληφθέντι μεμπτός εἰμι, κάρτα μαίνομαι.
Ἢ τῇδε τῇ γυναικὶ τῇ μεταιτίᾳ
Τοῦ μηδὲν αἰσχροῦ, μηδ᾽ ἐμοὶ κακοῦ τινος.

& aliquanto post:

Τὸ μὴ πυθέσθαι τοῦτό μ᾽ ἀλγύνειεν ἄν.
Τὸ δ᾽ εἰδέναι, τί δεινόν, οὐχὶ χἀτέρας
Πλείστας ἀνὴρ εἷς Ἡρακλῆς ἔγημε δή,
Κοὔπω τις αὐτῶν ἐκ γ᾽ ἐμοῦ λόγον
Ἠνέγκατ᾽, οὐδ᾽ ὄνειδος· ἥδε τ᾽ οὐδ᾽ ἂν εἰ
Κάρτ᾽ ἐντακείη τῷ φιλεῖν· ἐπεί σφ᾽ ἐγὼ
Ὤκτειρα δὴ μάλιστα προσβλέψασ᾽, ὅτι
Τὸ κάλλος αὐτῆς τὸν βίον διώλεσε,
Καὶ γῆν πατρῴαν οὐχ ἑκοῦσα δύσμορος
Ἔπερσε κἀδούλωσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
Ῥείτω κατ᾽ οὖρον.

Elucet ex his animus illius patiens injuriarum mariti, verumtamen insigni dolore percussus. Donat indignationem suam amori illius, neque in pellicem quoque licet ante oculos adductam, sed innoxiam acerbius invehitur, verum potius infelicis illius fortunam miseratur, & qualis hic ab incepto persona processit, talis servatur ad imum. Amabat, illa Herculem; noverat ejus animum ad voluptates illas procliviorem, ipsa, integerrima, mentisque placidissimæ: non ignorabat sui seculi consuetudinem qua captivæ in consor-

 tium

tium thori admittebantur, sine alterutrius probro aut dedecore. Flagrabat tamen zelotypia; quam nescio quis non insalse amoris filiam notham appellavit. Hinc illa in animo sollicitudo retinendi maritum, ne in amorem puellæ formosæ totus propenderet. Hinc missa stola, & post infelicem tentati philtri exitum, illata vis vitæ, & expulsus ferro spiritus. Quæ omnia tanto cum decore à Sophocle tractata sunt, ut melius non posint. Præter cetera vero notabile est, quod intellecto Nessi dolo, & Herculis ultima ærumna, non in planctus it, neque in Lacrymas, sed elinguis inducitur: quandoquidem nulla oratio excogitari posit, quæ ita affectæ feminæ, aut tanto dolori conveniat. Nam doloris immensi præsertim inopinati magnitudo non admittit verba, seu querelas deinde nihil est, quod triste illud semet interficiendi consilium, magis deceat, ipsa quin etiam natura hoc docet. Hinc & in Antigone, ubi itidem Hæmi mater intellecta indigna filii morte verbum nullum faciens discedit, gravius aliquod imminens incommodum chorus auguratur:

> Τί τῦ ἂν εἰκάσειας; ἡ γυνὴ πάλιν
> φρούδη, πρὶν εἰπεῖν ἐσθλὸν ἢ κακὸν λόγον;

& mox: Ἐμοὶ δ' οὖν ἥ τ' ἄγαν σιγὴ βαρὺ
> Δοκεῖ προσεῖναι, χἠ μάτην πολλὴ βοή.

Præterea, ut ut diligenter tota examinetur oratio, nihil in ea puerile, nihil frivolum, nihil ineptum, nihil tumidum; nihil non ex ipsa ductum veritate reperietur: omnia denique sobria, casta, præclara, & decorum servantia. At quam diversa sunt illa Senecæ?

Quantumcunque partem sedis ætheriæ premis
Conjux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi satis sit: si qua fœcundum caput
Palude tota vastior serpens movet
Ignara vinci: si quid excessit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos; hoc sinu immenso exeat.
Vel si feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid: quodlibet possum malum
Hac mente fieri: commoda effigiem mihi
Parem dolori. Non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremæ sinus,
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras,
Quas timuit. Odiis accipe hoc telum tuis.
Ego sum noverca: perdere Alcidem potes.
Perfer manus quocunque. quid cessas Dea?
Utere furente. Quod jubes fieri nefas?
Reperi. quid hæres? ipsa jam cesses licet;
Hæc ira satis est. & mox:
Iole meis captiva germanos dabit
Natis? Jovisque fiet è famula nurus?
Num flamma cursus pariter & torrens ferent?
Et visa pontum sicca cæruleum bibet?
Non ibo inulta; gesseris cœlum licet;
Totusque pacem debeat mundus tibi.
Est aliquid hydra potius; iratæ dolor
Nuptæ. Quis ignis tantus in cœlum furit
Ardentis Ætnæ? quidquid est victum tibi,
Hic vincet animus. Capta præripiet toros?
Adhuc timebam monstra. jam nullum est malum.
Cessere pestes, in locum venit feræ
Invisa pellex. summe prœrector Deûm,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis! vota quæ superis tuli,
Cessere captæ. pellici felix fui.
Illi meas audistis, ò superi, preces:
Incolumis illi remeat. o nulla dolor

Con-

Contentæ pœnæ, quære supplicia horrida,
Incogitata, infanda! Junonem doce;
Quid odia valeant, nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella: propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret serpente deposita minas,
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Jam displicemus, capta prælata est mihi,
Non præferetur. Qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas:
Jam cessit ira; quid misera langues dolor?
Perdis furorem? conjugis tacitæ fidem
Mihi reddit iterum. Quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi Serva impetum.
Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus nostras regat,
Nec invocata.

Quis hæc non grandia dicat, quis non vere tragica? videamus autem quid ita nobis in hisce displiceat. Primum mihi non leve id peccatum videtur, quod alienam Deïaniræ neque τὴν πρέπουσαν διάθεσιν dederit, eamque furentem induxerit. Nihil Senecam, ut hoc faceret, (quantum conjectura assequi valeo) movit, nisi quod hic affectus plus strepitus habeat, sententias admittat grandioremque, & ad ingenium ostentandum illo altero multo aptior sit atque uberior. Ut demus Senecam, quod intenderit, assecutum; ideone τὸ πρέπον erat contemnendum! atque id in omni re primarium est. Hoc autem *poëtæ* fugiendum est, *ut maximum vitium, qui peccat etiam cum probam orationem affingit improbo, stultove sapientis*: multo magis cum contra artem ipsam, ipsamque,

que, si qua in fictis est fabulis veritatem, imo & contra naturam feminæ sanctæ, integerrimis moribus præditæ, conjugisque sui etiam peccantis amantissimæ, non furorem modo, sed & consilia tribuit tam scelerata, quæ nec ipsi Medeæ condonentur. Nonne legerat illud Horatii præceptum?

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
Scriptor.

Et quid minus famæ, id est, veterum poëtarum descriptionibus, convenit; quid minus sibi, quam quod primum furentem Deïaniram, & ita furentem, ut cædem conjugis animo agitet; deinde repente unius aut alterius versiculi ope ad amatorias artes, & ad philtra transeuntem, in scenam producat? Quid ad hæc Horatius?

Respicere exemplar vitæ, morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.

Non enim valde illum oblectare poterant *versus inopes rerum, nugæque canoræ.*

Alterum non minus grave peccatum est, quod cum duplex in Sophocle, quod sequi posset, elinguis exemplum doloris exstaret, ipse nihilominus tam longam, tamque ineptam Deïaniræ tribuat orationem: in qua illa aperte profitetur, vim se ipsam sibi allaturam, & ita demum se intro corripit, seque interficit; ac si filius, cui loquitur, quique jam matrem consolari, atque ab hoc immani proposito avocare conatur, prohibere non potuerit. Sed & iterum inducit insanientem, nunc è pœnitentia, ut ante è Zelotypia. Occurrunt autem adeo

adeo multa, quæ notam effugere non debeant, ut ipso numero obruar. Ergo nec de puerilibus Herculis lamentis, nec de illius ineptissima apparitione verbum faciam: sed ad illam primam furentis Deianiræ revertar orationem, eamque, & alia nonnulla ejusdem monetæ, accuratius aliquanto examinabo. Quantus statim tumor?

Quamcumque partem sedis ætheréæ premis
Conjux Tonantis

quam ineptum, quod sequitur?

—— mitte in Alcidem feram
Quæ mihi satis sit.

quam putida sunt reliqua?

—— si qua fœcundum caput
Palude tota vastior Serpens movet
Ignara vinci

& hic inanis tumor epithetorum non sufficiebat. itaque

—— si quid excessit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos, hoc sinu immenso exeat.

quo *sinu immenso* quæso? furentisne Deianiræ? inde ne tanta monstra expectanda erant?

Vel si feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid: quodlibet possem malum
Hac mente fieri.

Hoc est quod Longinus alibi monuit, [illegible]. Sed nec similis ubique tenor. Itaque statim deficit, &

ab illo, *si quid excessit feras* &c decidit ad aliquid, & quodlibet malum, quod mox sequitur,

——— Commoda effigiem mihi
Parem dolori, non capit pectus minas.

imo nec veram sublimitatem.

Quid excutis telluris extremæ sinus,
Orbemque versas? quid rogas ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras
Quas timuit.

Audire mihi videor insusurrantem Longinum: οὐχ ὑψηλὰ ταῦτα, ἀλλὰ μετέωρα. Sed quis alias ingenio locus, quis isti sententiolæ?

——— quid rogas ditem mala?

Nonne illa decantatissima Virgiliana Sententia erat adumbranda? *Flectere si nequeo superos, acheronta movebo.* Pergit:

——— Odiis accipe hoc telum tuis. Sed hoc *telum* hic imbelle est. At quantis minis pensabitur!

Ego sum noverca: perdere Alcidem potes!
Profer manus quocunque. Quid cessas Dea?
Utere furente. Quod jubes fieri nefas?
Reperi. Quid hæres? ipsa jam cesses licet,
Hæc ira satis est.

Quid iterum Longinus? multi inquit, πολλαχοῦ ἐνθουσιᾶν ἑαυτοῖς δοκοῦντες, οὐ βακχεύουσιν, ἀλλὰ παίζουσιν. Hoc autem ipsum multo magis in altero moriturae Deianiræ furore apparebit. Ubi illa furiarum φαντασίαν cum Euripidea conferenda est, de qua Longinus cap. xv. Nequis autem nihil in his esse boni existimet; illa vel Sophocleam non dedeceant Deianiram:

Jole meis captiva germanos dabit
Natis? Jovisque fiet e famula nurus?

Habes expressam etiam optimæ matronæ convenientem indignationem. Vel e Sacris id literis Sara probaverit, quæ nato sibi Isaaco, Ismaelem e famula genitum aspernabatur, neque ut fortunarum paternarum heres esset, pati poterat. Sed iterum non nimis bona, quæ sequuntur.

Num flamma cursus pariter & torrens ferent?
Et Ursa pontum sicca cœruleum bibet?

Ut de priore versu nihil dicam, quid? feminæ istius temporis tam peritæ astrorum erant? etiam furentes? cur non & Junoni memoriam Calypsus refricuit, ut eo concitatius secum in perniciem Herculis conspiraret? Sed hæc sufficiant, quamquam plura sunt, quæ notam censoriam merentur. Verum μηδὲν ἄγαν. estque hoc & nunc & alias pluries repetendum, non hæc a malignitate aliqua, ac libidine aliorum vitia insectandi, sed ab amore remp. literariam juvandi, proficisci. Cetera vero quæ perquam multa sunt e Græco Scriptore expressa, qualis illa Deianiræ narratio de munere & morte Nessi, & triste fraudis post missam vestem præsagium, nec non Hylli oratio, & quæ id genus alia, eandem quidem curam merentur comparationis, sed quam quisque jam facile sibi, præstare possit.

Exempla quædam tumoris e Seneca.

Herc. Oet. v. 742. Hyllus ad Deianiram:

I, profuge, quære, si quid ulterius patet

Terris, freto, sideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.

& statim: *Regna, triumpha, templa Junonis pete.*

& mox de illo impetu remittit, cum dicit, *Decus illud orbis* &c.

O mater, abiit. Non debuerat appellasse matrem, præsertim cum particula ὦ, quæ quandam filialem affectum indicat, in illa ira ac indignatione adesse, aut certe exprimi non debebat, quanto melius Sophocles, qui in eadem exclamatione iram ostendit?

ὦ μῆτερ, ὡς ἂν ἐκ τριῶν σ' ἓν εἱλόμην,
ἢ μηκέτ' εἶναι ζῶσαν, ἢ σεσωσμένην
ἄλλου κεκλῆσθαι μητέρα σ', λώους φρένας
τῶν νῦν παρουσῶν τῶνδ' ἀμείψασθαί ποθεν.

Qui hoc fit? dicam. Hic prima Hyllo compellatio est, & ut res ferebat, plena indignantis ac aversantis, tam scelestam, ut putabat, matrem filii, unde & postea illa discendente subjicit:

ὄγκον γὰρ ἄλλως ὀνόματος τί δεῖ τρέφειν
Μητρῷον, ἥτις μηδὲν ὡς τεκοῦσα δρᾷ.

Illic autem post effusam velut iram ponitur, quæ tam cito non debuit, velut amisso primo ictu aculeo exstingui. Sed plura sunt ibidem ulcera, quæ tangere nolo, quia hic locus non est.

Deianira ibid. v. 978. *Si potest letum dare,*
Animose conjux, dexteram exspecto tuam.
Mors differatur, frange, ut insontem Licham:
Alias in urbes sparge; & ignotum tibi
Emitte in orbem.

Qui potuit Auctor tam monstrosam Sen-

tentiam animo concipere? itane facile in alium orbem aliquis emitti poterat, ac in subjectum mare? *urbes* autem *aliæ* non sufficiebant: minor scilicet is viribus Herculis jactus erat.

Exempla Puerilium sententiarum.

Herculés apud Senecam,

Unum inter omnes quærit & sequitur Licham.
Complexus aras ille tremebunda manu
Mortem metu consumsit, & partem sui
Pœnæ reliquit. Dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver, Hac manu, hac, inquit, ferar
(O fata!) victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades, Hercules perimit Lichan.

Quis talia fando temperet à lacrymis, sed quos nimius risus excuciat? ô Hercules, Oratorem te quondam finxerunt Galli; hic fies & sophista. ô argutias dignas non Seneca tantum sed & Hercule Philosopho! si per naturam rerum licuisset, ac temporum rationem, ut hæc viventi etiam Herculi Seneca potuisset recitare, quod putas tam bellæ sententiæ præmium tulisset. Non eum *cujus*, ut Lichan *truncus in pontum cadit, non in saxa cervix. Funus ambobus jacet*: (quod & ipsum ejusdem farinæ est.) Non *in altas urbes*, aut *signorum orbem*, emisisset ut Deianira volebat, sed in medias nives caspias, ubi frigus ajunt esse intensissimum. Quoniam vero fortis ille fiat stoicus comple *tremebunda manu mortem metu consumsit*, dimittatur *tremebundum manu cadaver*.

Et nos ad excutiendum caput in Natur. Quæstionibus transeamus, ubi quærit, *cum*

fatalis dies diluvii venerit, quemadmodum magna pars terrarum undis obruatur. Caput hoc est XXVII lib. III. Arrige aures Pamphile. *Primo immodici imbres cadunt, & sine ullis solibus triste nubilo cælum est; nebulaque continua, & ex humido spissa caligine numquam exsiccantibus ventis. Inde vitium satis, & segetum sine fruge surgentium marcor. Tunc corruptis, quæ seruntur manu, palustris omnibus campis herba succrescit. Mox injuriam & validiora sensere, &c.*

Marsyas apud Ovidium lib. VI. metam. cum ei pallis detraheretur, in ipso illo tam immani cruciatu videsis quam ridicule ac pueriliter queratur:

Vid. Senc. Præf. Contr.

——— Quid me mihi detrahis, inquit,
Ah piget! ah! non est, clamabat, tibia tanti.

Mirum, quod non & ipsa tum tibia canentem finxerit Marsyam: adeo ludibundi hæc sunt hominis, *quid me mihi detrahis?* alter vero versus stultæ simplicitatis, si res joci fuisset. Verum in re seria, in tanto dolore miserum isthunc Satyrum eo animo fuisse putandum est, quo ille, qui quum ad ignem torreretur, vertendum se judici indicabat, ne semitostas carnes comedere necesse haberet?

Comparetur Ovidius de diluvio I metam. & examinentur singula.

Idem eodem Libro extremo, ubi de Borea sermo:

Dum volat, inquit, arserunt agitati fortius ignes.

Pudet me profecto tam putidi commenti. Nam quod vento, qua ventus est, convenit, id ipsum Boreæ tribuere, qui tum Deus fingitur, & humana affectus animi affectione, non ineptientis hominis est; sed amentis.

Lege-

Legerat, ni fallor, apud Lucretium lib. VI:

Fit quoque, ut interdum venti vis missa sine igni
Ignescat tamen in spatio, longoque meatu,
Dum venit, amittens in cursu corpora quaedam
Grandia, quae nequeunt pariter penetrare per auras:
Atque alia ex ipso corradens aere portat
Parvula, quae faciunt ignem commista volando.

Sed his ignibus nunc non erat locus; neque ideo, dum volat, Boreas majoribus ardescere flammis debebat sicut apud Virgilium l. v. Aen.

Volans liquidis in nubibus arsit arundo.

Quandoquidem amoris ignes ab illis alteris longissime distant, neque amatores motu vel grandia quaedam corpora amittunt, vel alia rursus parvula ex aere corradunt, quo magis inflammentur, majoreque amore bellulas suas amiculas deperéant.

Ad Cap. XXIX. Long: de verborum Delectu.

Καὶ κατακηλεῖ τοὺς ἀκούοντας; Nemo id melius, neque efficacius id facit Pindaro. Cujus unam alteramve hinc inde delectam particulam excutiemus, ut ex his exemplis, quid sibi in componendo sequendum sit, tirones addiscant. Prima in manus sumatur, quae Nemeorum prima est στροφὴ.

Ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφεοῦ
Κλεινᾶν Συρακοσσᾶν θάλος Ὀρτυγία,
Δέμνιον Ἀρτέμιδος
Δάλου κασιγνήτα. σέθεν ἁδυεπὴς
Ὕμνος ὁρμᾶται θέμεν

Αἴνου ἀελλοπόδων μέγαν ἵππων,
Ζηνὸς Αἰτναίου χάριν.

Verba ferme singula excutiemus, ut quo judicio componentibus ea deligenda sint, ex hoc exemplo cognoscatur. ἄμπνευμα, inquit. Canorum vocabulum ob duas præstantissimas, quas in initio & fine continet vocales. Deinde ipsa trium difficilium pronuntiatu consonantium conjunctio mora temporis vocem grandiorem efficit, quod & Longinus in versu Euripidis cap. περὶ μελῶν συνθέσεως, 38. observavit. Ad hæc &, Ἄμμα præclarum est fluvio Alpheo, ut viventi, respirationem tribuens, eleganti sane tralatione post longum subter mare cursum demum prorumpenti, & quasi fatigato: ad instar equorum, qui post diutinum cursum tandem interposita quiete animam recipiunt. Vicerat autem Chromius, cujus hic ἐπινίκιον canit, quadrigis. Ita ut opportunior nulla excogitari metaphora potuerit σεμνῶς gravitate ipsa gravius dari nil potest. Et hic vocales nobiles, & in primis posterior plena dignitatis.

Ἀλφεοῦ, redit in compositione magnifica ad primæ vocalis sonoritatem. Sed hic observabimus τῆς περιφράσεως elegantiam ac granditatem: nec non epithetorum τῆς Ὀρτυγίας insulæ splendorem. Primum ἄμπνευμα non simplex, sed σεμνὸν, scilicet ob Arethusæ Virginitatem: neque unius de multis fluvii, sed Ἀλφεοῦ, nobilis Olympicis ludis. Alterum est.

κλεινᾶν, repone, quod eandem reddet sententiam, κλυτᾶν & consule aures tuas. Ergo de sono verbum amplius non addam. Sed & aptius

aptius Syracusis epitheton dari non poterat. De qua Cicero: *Urbem Syracusas maximam esse Græcarum urbium, pulcherrimamque omnium sæpe audistis.*

Θάλλ⊙, amœnissimo sensu. Observat alicubi Demetrius Phalereus Sapphonem miram deligendæ venusti, elegantis, ac amœni sensus materiæ tum huic tractandæ multo adhuc nitidiorum vocabulorum fuisse artificem. Εἰσὶ δὲ, αἱ μὲν inquit, ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφοῦς ποίησις. τὰ γὰρ τοιαῦτα κἂν ὑπὸ Ἱππώνακτος λέγηται, χαρίεντά ἐστι. καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ. &c. οὐκ ἔστι ἡ μὲν ... ἐν πράγματι χάρις ἐστι, τοῖς δὲ καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα, οἷον, ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο. ἐνταῦθα καὶ ἡ γὰρ ἀηδὼν χαρίεν ὀρνίθιον. καὶ τὸ ἔαρ φύσει χαρίεν πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ, καὶ ἐστὶ χαριέστερα; τό τε χλωρηῒς, καὶ τὸ Πανδαρέου κούρη εἰπεῖν ἐπὶ ὀρνίθου; ἀμφότερα τοῦ ποιητοῦ ἴδιά ἐστι. Θάλλ⊙ igitur Ortygiam vocat; qua voce verni temporis amœnitas nobis in memoriam revocatur, & tantum non subjicitur oculis. Estque item illustris translatio.

Ὀρτυγία, de qua Virgilius:

Sicanio prætenta sinu jacet insula contra
Plemmyrium undosum, nomen dixere priores
Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem
Occultas egisse vias subter mare: qui nunc
Ore Arethusa tuo siculis confunditur undis.

Hic illud mihi potissimum observandum occurrit; divinum poetam, cum Chromium Aetnæum laudaturus esset, victorem, sed Kemeis; non ab Aetnæ montis ignibus carmen

inchoasse eum, quod illius majestate victoris persona inferior esset, tum quod & hoc certamen non tam nobile esset, quam Olympicum vel Pythicum, quoniam ea *duo Cælicolum sunt*, hoc *hominis festum*, ut Ausonius meus ait. Ergo in Hierone & rege, & Olympionica, Pythionica, effelatiore usus est & argumento, & elocutione: in hoc privato, & nobili quidem, sed illis tamen prioribus ignobiliore, venustatem quæsivit, multa tamen admixta gravitate, multoque splendore. Confer, si lubet, oden primam cum Olymp. tum Pyth. vel quod erit gratius fortasse, secundam; cujus hoc initium:

Μεγαλοπόλιες ὦ Συρά-
Κοσαι, βαθυπολέμου
Τέμενος Ἄρεος, ἀνδρῶν
Ἵππων τε σιδαροχαρμᾶν
Δαιμόνιαι τροφοί,
Υ̓́μμιν τόδε τᾶν λιπαρᾶν ἀπὸ Θηβᾶν
Φέρων μέλος ἔρχομαι,
Ἀγγελίαν τετραορίας ἐλελίχθονος.
Εὐάρματος Ἱέρων ἐν ᾇ κρατέων
Τηλαυγέσιν ἀνέδησεν Ὀρ-
Τυγίαν στεφάνοις
Ποταμίας ἕδος Ἀρτέμιδος, &c.

Vides, ut τὸ μεγαλοπόλιες, pro quo hic κλεινᾶν habet, & id genus alia omittam, ἕδος illic vocat, gravius aliquanto, quod hic δέμνιον dixit, ἐννοίᾳ, meo quidem judicio χαριέστερον, verbis utrumque honestis & splendidis.

Δάλου κασιγνήτα, Suavissima rursus atque pulcherrima metaphora ab dulcissimo deducta humanæ necessitudinis vinculo *Soror Deli*, & quod

quod utraque Artemidi sacra, & quod & Delos olim Ortygia appellata est.

Ἀδυεπής, viden', ut omnia vocabula venustate & gratia floreant? quod elegantius fingi poterat hoc loco epitheton? ἀδυεπής, inquit, ὕμνος: in illa vero, cujus meminimus, ode II Pyth. ὥναχμὰ βασιλεῦσιν ὕπλεοσιν quid? sine delectu putas? sine judicio & od I. Olymp. πολύφατος ὕμνος ἀμφιβάλλεται σοφῶν μητίεσι, κελαδεῖν Κρόνου παῖδα. & ode II Olymp. ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι invocantur, ut Deorum, heroum, hominum laudes canant. temere credo nunc hoc, nunc illoc usus poëta est antitheto. Credon'? imo credat Judæus Apellas, non ego.

Ὁρμᾶται, & hoc plenum efficaciæ vocabulum, & impetui procurrentium equorum conveniens, quorum ὁρμὴ, sive incitatus ardor eleganter à Virgilio exprimitur:

Non tam præcipites bijugo certamine campum
Corripuere, ruuntque effusi carcere currus.

Ἕδραν, ut stabile quid & grande.

Αἰνεῖν, aptissimum & hoc est, ab ἰαίνω derivatum; quod animum delectet & afficiat voluptate; quippe ἥδιστον homini ἀκρόαμα, ut Xenophon ait, & nos ad Ciceronis Archiam pluribus ostendimus.

Ἀελλοπόδων, Magnificum epitheton cum similitudine ab rapidis deducta procellis, tum Compositione, quæ ὄγκον habet.

Μέγαν, & hoc post grandiloquum vocabulum collocatum mirifice Sententiam attollit, elevatque.

Ζηνὸς Αἰτναίου χάριν, sublimis simul & blanda

ὄνομα. Namque & Aetnæus erat Chromius, & victoria Διὸς ἐν χαρίεσσι κεῖται.

Vides igitur, lector, verum esse, quod Longinus affirmabat, μεγάλα λειτουργεῖν σημεῖα τῶν ἐν λόγοις μέγεθος, κάλλος, εὐπίνειαν, βάρος, ἰσχύν, κράτος, ἄλλα καὶ εἴ τι, τοῖς λόγοις προσκατασκευάζειν. Si minus credis, adverte quasque & hanc nobilem ex Isthimiorum od. VI. Sententiam:

Εἰ γάρ τις ἀνθρώπων δαπάνᾳ τε χαρεὶς
Καὶ πόνῳ πράσσει θεοδμάτους ἀρετάς,
Σύν τέ οἱ δαίμων φυτεύει
Δόξαν ἐπήρατον, ἐσχατιαῖς.
Ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυ-
ραν θεότιμος ἐών.

Nonne omnia verba electa, pulchra, magnifica, sonora? Nonne ut Longinus ait, θαυμασίως ἄγει ταῦτα, καὶ κατακηλεῖ τοὺς ἀκούοντας: observentur in iis hæc velut insignia χαρεὶς, θεοδμάτους, φυτεύει, ἐπήρατον, βάλλετ' ἄγκυραν, θεότιμος, & quod prima specie contemptibile, notabili pollet venustate τὸ ἐών. ubi accentus cum longitudine ultimæ syllabæ concurrens præclarum sententiæ numerum concinnat: quem tum demum intelliges, si unica dempta legeris θεότιμος ὤν quod exemplum Longini nostri caput XXXVII περὶ συνθέσεως peropportune illustrat. Sed quod nunc propinabo, merum nectar erit, aut si mavis Διὸς γάλα.

Φιλόφρον, inquit, od. VIII Pyth. Ἡσυχία, Δίκας
ὦ μεγιστόπολι
Θύγατερ, βουλᾶν τε καὶ πολέμων
Ἔχοισα κλαΐδας
Ὑπερτάτας, Πυθιόνικον
Τιμὰν Ἀριστομένει

Δέκευ.

Δίκαν. τὸ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι
Τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι
Καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ.

Tranquillitatem aptissimo epitheto appellat φιλόφρονα, vocat δίκας θυγατέρα, item μεγιστόπολιν dicit eam βουλᾶν τε καὶ πολέμων ἔχειν κλαΐδας ὑπερτάτας. quæ omnia & præclaras habent ἐννοίας. & pulchris, ornatis ac magnificis splendent verbis: sic ut verissimum sit, quod Longinus ait, φῶς εἶναι τῷ ὄντι ἴδιον τοῦ νοῦ τὰ καλὰ ὀνόματα.

CAP. XV.

De Equis Neptunis Chemica.

Siquando forte inter tribulos ascentes rosa appareat: eo gratior illius conspectus est, quo rarior, magisque inopinus. Id ipsum & mihi evenit magna cum voluptate flosculum & adspectu pulchrum & odoratu suavem inter spinosa Artemidori somnia reperienti. Ἵππον inquit ille, κέλητα ἐλαύνειν κατὰ τρόπον πειθόμενον ταῖς ῥυτῆρσι, καὶ αὐτὸν τὸν ἐλαύνοντα, ἀγαθὸν ἐπίσης πᾶσιν. Ἵππος γὰρ γυναικὶ μὲν καὶ ἐρωμένῃ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον. ὅτι καὶ ἐπὶ κάλλει μέγα φρονεῖ, καὶ τὸν ἐλατῆρα βαστάζει. ὁποίας δὲ ἐστι καὶ πλοίῳ Ἄλλη μὲν γὰρ ἵππους καὶ ὁ ποιητὴς τὰς ναῦς εἶπε, τί ἡμεῖς δὲ τὸν Ποσειδῶνα ἵππιον καλοῦμεν. Lib. I. Onirom C.LVIII.

Poteram de feminarum cum equis collatione cum è sacris, tum è profanis Scriptoribus; tum ex his de ipsa equi appellatione, quæ feminarum illi corporis parti, qua feminæ sunt, nunnulla conferre: verum, quod mihi nunc aliud sit consilium, unum tantum Aeschyli locum in medium proferam, quia medicam manum postulat.

------- Οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων, inquit,
Ὀφθαλμὸς, ἥτις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη.
Ἔχων δὲ τύπον θυμὸν ἱπποτυγνώμενα.

Apud Antigonum Curystium.

Corrige: ἔχων δὲ τύπον &c. Addam & crudelitate memorabile Hippomenis Atheniensium principis facinus, qui filiam, quæ se corrumpi passa fuerat, una cum equo domui inclusit, & ita negato utrique cibo discerpendam illi tradidit. Atque ita eo revertar, unde digressus fui, ad explicationem scilicet cognominis, quod Neptuno tributum fuisse Artemidorus ita nos docet, ut etiam caussæ indagationem suppeditet. Non enim in eo Veteres libidinem spectarunt, sed naturam. Diximus alibi Oceanum *patrem rerum* habitum. Hinc Neptuno non *Equestris* tantum sive ἱππίῳ cognomen, sed & φυταλμίῳ, id est, ζωογόνῳ γενέθλιῳ, genituli: quod ipsum & Jovi datum est ab Aeschylo. Equi Neptuni ἐπὶ κύμασι μεγαφρονοῦντες καὶ γαυριῶντες spiritus sunt alcali volatiles; quibus nil pulcrius. De singulis dixeris, quod in tertio Georgicon Virgilii legitur:

In Excerptis Diodori siculi.

------ Si qua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit; micat auribus, & tremit artus:
Collectumque premens volvit sub naribus, ignem.
Talis & ipse jubam cervice effudit equina
Conjugis adventu pernix Saturnus, *& altum*
Pelion hinnitu fugiens *implevit* acuto.

Ubi siquis ad *Pelii*, siquis ad ipsius *Saturni fugientis*, & Oceanitidis *Philyræ* etymon adverterit; & *hinnitum* illum *acutum* intellexerit, facile is Chemiæ adyta recluserit, videritque, quid hic sibi equus gignere concupierit. Neque vero quis mirari debet pro Neptuno Sa-

turnum à me ex Virgilio substitui. eadem fabula, idem factum Neptuno & Cereri tribuitur. Hujus enim ille amore captus, cum in equam se illa vertisset, neque tamen lateret, itidem equum ipse induit, & ex ea filiam *Heram* & equum Ἀρίονα sustulit, quasi ἀρείονα, se præstantiorem filium. Dicitur autem Ceres iratissima, & quasi furibunda, in initio congressum hunc ægerrime tulisse postea vero placata abluisse semet in Ladone fluvio: Unde ei cognomina Ἐρινύς, καὶ Λουσία. Neptuno datum ἵππιος, ut est apud Pausaniam in Arcadicis. Insigna sunt illa Poëtarum Principis de Neptuno:

Βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ' ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ.
Πάντοθεν ἐκ κευθμῶν. οὐδ' ἠγνοίησεν ἄνακτα,
Γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα διίστατο. τοὶ δὲ πέτοντο.

Quos ego aliquando ita verti:

—— Ille per undas
Pergit agens currum. Linquunt penetralia cete
Aequoris, & dominum facto agmine circumsultant.
Ipsum lætitia tumidus mare dissicit undas:
Impetuque aligerum volucri volat axis equorum.

Necesse est, ut quis hoc non inane figmentum Poëticum sed occultissimum esse naturæ arcanum credat, ut Basilii Valentini claves intelligat. Imago quædam in quavis destillatione; multo vero magis in Reguli stellati confectione apparet, de qua nos postea latius. Nunc autem animi gratia quæstiunculas aliquot ex antiquis fabulis proponemus, quarum solutio nonnimis difficilis est:

I. Cur Neptunus in contentione cum Mi-

nerva de tutela Athenarum *equum*, illa vero *oleum* produxerit?

II. Cur in altissimo primum *monte* Neptuni equus visus sit, & Centauri *montes* inhabitare dicti?

III. Cur *Peleo* à Neptuno equi *Balius* & *Xantus* in *nuptiis* Thetidis dono dati?

IV. Quare Hercules *ἱπποδέτης* dictus; & cur ipse accepto demum à Neptuno *Arione equo* Elidem expugnaverit? cur & ab eodem *equiriа* acceperit à laboribus ad requiem se conferens ac dies festos?

V. Quid Aegyptii sibi voluerint, inter cetera Hieroglyphica Hippopotamum fingentes, cui accipiter Serpentem oppugnans insistit?

VI. Unde Veneri cognomina *ἱπποδάμεια*, & *Equestris*?

VII. Unde Minerva *ἱππία*, & *ἱππηλάτις*?

VIII. Quare Chiron, Saturni & Phitiæ filius, *hippocentaurus* & *medicus*?

IX. Cur *Pegasus* Neptuni filius *alatus*, atque ejus ope Bellerophon *Chimæræ* victor, & unde *Hippocrene* fons Musarum?

Tantum cum *aliis* musis *μελέτην* cupientibus Apollinem *Μουσηγέτην* cum aureis ejus *quadrigis* adjutorem precabimur, interea dum nos animi impetus aliovorsum abripit.

CAP.

CAP. VI.

De Formula salutationis Pax vobiscum.

QUum apud Turcas agerem, audiebam ex iis sæpenumero salutantium se invicem vocem *Salemnalik*, ubi singuli sibi obvii fiebant; sin plures *Salemnalikom*. Ut eram harum rerum non incuriosus, interrogare meum interpretem cœpi, quid eæ voces significarent. Ubi intellexi, *Pax tecum*, vel *vobiscum*; impense demiratus sum, tantam consuetudinis vetustatem nullis apud barbaros migrationibus, nullisve temporum mutationibus fuisse abolitam; verum etiamnunc illam salutandi formulam, quæ ab antiquissimis temporibus in oriente usurpata fuit, in hoc usque seculum sartam tutam ad Arabes primum, dein ab his ad Afros esse transmissam. Neque tamen ea mihi observatiuncula digna fuisset visa, quæ in his [illegible] locum obtineret, nisi in Anthologia Græca carmen offendissem, in quo eadem ferme salutandi formula occurrit, nisi quod hæc ad mortuos, illa ad vivos pertineat. Apponam integrum carmen, prout lib. III. εἰς ἀνωνύμους ποιητάς. legitur:

Genes. XLIII. Judic. VI. & XIX.

Ἀτρέμας, ὦ ξεῖνε, βαῖνε, παρ' εὐσεβέσιν γὰρ ὁ πρέσβυς
Εὕδει, κοιμηθεὶς ὕπνον ὀφειλόμενον,
Εὐκράτεω Μελέαγρος, ὁ τὸν γλυκύδακρυν Ἔρωτα,
Καὶ Μούσας ἱλαραῖς συστολίσας χάρισιν.
Ὃν θεόπαις ἤνδρωσε Τύρος, Γαδάρων θ' ἱερὰ χθών.
Κῶς δ' ἐρατὴ Μερόπων πρέσβυν ἐγηροτρόφει,
Ἀλλ' εἰ μὲν Σύρος ἐσσὶ, Σαλάμ, εἰ δ' οὖν σύ γε Φοῖνιξ,

 Αὐ-

Αὖθις (ita Scaliger) Εἰ δ' ἔλθοις, χαῖρε. τὸ δὲ αὐτὸ φράσον.

Ubi τὸ χαίρειν, ab Hebr: *Salom, pax*; *salvere* significat, qua voce mortuos postremum alloquebantur, ut apud Poëtam:

—— Salve æternum mihi maxime Palla,
Æternumque Vale. De voce Græcorum χαῖρε plura infra ad inscriptionem marmoris Sixiani. Est & alius apud eosdem Turcas ex antiquitate retentus mos, quo Morabaudi, sive antistites populo pacem in sacris, quæ *Sala* vocant, precantur. Ad quem morem antiquum, à Christanis etiam post Christum usitatum, eleganti carmine poëta quidam Græcus allusit in eodem Anthologiæ corpore, ubi Episcopum facete perstringit, cui concubina Irene, id est, Pax, in deliciis erat. Carmen ita se habet:

Lib. II. εἰς δού-λους.

Εἰρήνη πάντεσσιν, ἐπίσκοπος εἶπεν ἐπελθών.
Πῶς δύναμαι πᾶσιν, ἣν μόνος ἔνδον ἔχει; vertimus ludentes.

Nuper, pax cunctis, ingressus Episcopus, inquit,
Qui potis est cunctis: quam sibi solus habet,

Frequens autem in sacris libris est illa salutandi formula, ut lib. II. regum, XVIII, 28; Matth. X, 12, 13. Lucæ cap. X: 5. & cap. XXIV: 36. alibique. usurpata deinde à Christianis cum osculo sancto, ut è Justino martyre, Tertulliano, Origene, aliisque constat. Sed ut ad Turcas revertar, in Alcorano nil frequentius, quam, ubi justorum fit mentio, proxime eorum nomini subjicere, *Super quem sit pax:* unde deinde & ceteri Mahammedici scripto-

res

res acceperunt, quemadmodum cum ex aliis didici ſcriptoribus; tum ex Hiſpanico quodam Saracenorum codice, Arabicis characteribus conſcripto, cujus quantum illorum literaturæ imperitus aſſequi potui hæc inſcriptio eſt: *El breve compendio de nueſtra ſanta ley, y çona, qué acopilo el onrado, ſabidor Elfaki de la famillia de los Muſlimas de la derecha caſa Llamada Bara y deteminho: Con acuerdo y ayuda de otros muchos y los muy doctos y vaſallados de la nobleza deſte regno de Aragon: y en eſpecial con ayuda de un mancebo eſclavo Caſtillano, natural de Aravela, muy eſperto y doctrinado en la lectura Arabiga, Ebrayca, Griega, y Latina, y en la aljamibada muy Ladino, ſegun el autor lo relata en ſu prologo, y como en el diſcorſo deſte preſente tafcirase echa de ver en muchas partes, donde ſeñala y haze mencion de los autores, y tafcires de donde e ſido governado, todo por dichos de nuevas alómas, y ordenadores de nueſtra ſanta ley y çona, teniendo ſiempre adelante la loz de nueſtro onrado Alcoran ſalud de toda parte, y derechedora, y gyadora de la divina gracia, el qual ſea con todo moſlim de la aloma de Muhammed,* Hactenus codex Hiſpanicus. Quin & Hebræi poſterioris ævi non alia formula uſi ſunt. Sic enim Benjamin Tudelenſis in itineratio ſuo: *Cuthæi habent ſacerdotes ex poſteritate Aaron in pace quieſcentis.* Ita vertit interpres pro, *ſuper quem pax.* Imo vero à veteribus id quoque factitatum ex Proverbiis Salamois colligi poſſe exiſtimo; ubi: memoria juſti manet in benedictione. Id eſt, cum ejus mentio poſt mortem fit, additur *Salom,* ſive, *ſuper quem ſit pax.* Sequitur enim per antitheſin: *ſed impii nomen peribit:* id eſt, memoria ejus obliterabitur.

Cap. xi. 7.

CAP. XVII.

Paradoxa Ciceronis aliquoties emendata.

PAradoxa nuper Ciceronis cum manuscripto bibliothecæ nostræ publicæ codice conferenti nonnulla non tam insignia occurrunt, quam indigna, quæ silentio transirentur. Complecti ea hoc uno capite visum, quippe non admodum multa. In præfatione ad Brutum vulgo legitur. *Ego vero illa ipsa, quæ vix in gymnasiis & in otio Stoici probant ludens conjeci in communeis locos.* In libro nostro erat: *Ego tibi illa ipsa:* &c. non in eleganter, certe ex more veterum, qui τὸ *tibi*, *mihi*, *sibi* orationi solent ex abundanti inserere, uti jam plures adnotarunt. Sequitur proxime: *Quæ quia sunt admirabilia, contraque opinionem omnium, ab ipsis etiam παράδοξα appellantur; tentare volui, possentne proferri in lucem.* Insere copulam præeunte scripto, & lege: *& ab ipsis etiam παράδοξα, appellantur.* Ita sententia constricta erit, & colligata, quæ alias dissoluta est, atque disjuncta. Inscriptio primi Paradoxi Græca transpositis vocibus ita in libro nostro concipitur.

Ὅτι μόνον τὸ καλὸν ἀγαθόν

Paradoxo primo vulgo legitur: *Quæ vis Coclitem contra omnis hostium copias tenuit in ponte solum? quæ patrem Decium, quæ filium devotavit, atque immisit in armatas hostium copias?* in nostro est, *quæ filium devocavit.* I. Depoposcit, & excitavit, ut se devoverent, & in hostes immitterent.

Paradoxo secundo: *Te metus exanimat judiciorum atque legum: quocunque aspexisti, ut furiæ sic tuæ tibi occurrant injuriæ; quæ te respirare non sinunt in*

nostro

nostro non male legitur, *suspirare*, quod elegans hac significatione verbum est; & minus tritum, adeoque depravationi magis obnoxium.

Paradoxo tertio: *Nec enim peccata rerum eventu, sed vitiis hominum metienda sunt.* Noster habebat, *rerum eventis.* Quod Ciceronianum magis: illud hoc Ovidii defendi potest:

> *Exitus acta probat: Careat successibus opto,*
> *Quisquis ab eventu facta notanda putat.*

Ibidem: *Siquidem peccare est tanquam transilire lineas.* lego cum nostro, tamquam *transire*, uti mox bis idem verbum repetitur. Quamquam nec illud alterum malum. Sic apud Platonem; μακροτέρω τοῦ προσήκοντος ἐρωτᾷν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. Rursus apud eundem in eodem libro: Ἀλλ' εἰ γὰρ ἐπιστήσεις με ὥσπερ ἐκτὸς δρόμου φερόμενον. Quod Justinus martyr vocat ἔξω τοῦ κανόνος τρέχειν; Plura Faber lib. II. Agonist. c. VII, & nos aliqua, ἐάν τις ἐπιλείπῃ, ὁ θεός, in secundis auris ad Lucianum de Calumnia. In Cratylo.

Eodem Paradoxo locus aliquanto corruptior occurrit: *Caussa igitur hæc non natura distinguit: quæ, quoniam utro accessit, id fit propensius; si utroque adjuncta sit, paria fiant, necesse est.* Hic me destituit liber: ergo conjecturæ medicina committenda fuit. Illa eam levi literarum unius & alterius mutatione suggessit: *quæ quum alteyutro accessit, id fit propensius: si utroque adjuncta sit, paria fiant, necesse est.*

Paradoxi quarti inscriptio Græca multo in nostro concinnior est, ὅτι πᾶς ἄφρων μαίνεται.

Eodem Paradoxo inquinata sunt illa: *Omnes scelerati atque impii, quorum tu te ducem esse profiteris, quos leges exilio affici volunt, etiamsi solum non muta-* *runt,*

runt, an cum omnes leges te exsulem esse jubeant, non eris exsul. Num appellatur inimicus, qui cum telo fuerit? ante senatum tua sica deprehensa est. Qui hominem occiderit? tu plurimos occidisti, qui incendium fecerit? ædes Nympharum tua manu deflagrarunt. Qui templa occupaverit? in foro castra posuisti. Sed quid ego communes leges profero? quibus omnibus es exsul? Lege vel repone: *Omnes, scelerati, atque impii, quorum tu te ducem esse profiteris, quos leges exilio affici volunt, exsules sunt, etiamsi solum non mutaverint.* (ita Mſ. quod sequitur, est ex conjectura:) *An non omnes leges exulem esse jubent,* qui cum telo fuerit? *ante senatum tua sica deprehensa est* qui hominem occiderit? *tu plurimos occidisti.* qui incendium fecerit? *ædes Nympharum tua manu deflagravit.* Ita Mſ. in quo verba illa, *non eris tu exsul,* non exstabant, quæ ab interprete sunt, sicut & illa, *non appellatur inimicus!* quæ Gruterus non recte retinuit, mutavitque in *num appelletur inimicus?* nullo sensu: Quod si cui nimis illa sententia arriserit, *an cum omneis leges te exsulem esse jubeant, non eris tu exsul?* legendum porro erit, *Non exsulare illæ jubent, qui cum telo fuerit;* pro, *non appellatur inimicus, qui cum telo fuerit!* ut e sequentibus sat liquido patet.

Inscriptio Paradoxi quinti rursus in codice nostro elegantius vulgata concipitur: Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος, καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος. Eodem Paradoxo legas: *Nec est ulla res, quæ plus apud eum polleat, quam ipsius voluntas atque judicium: cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, fortuna ipsa cedit: sicut sapiens poëta dixit, suis ea cuique moribus fingitur moribus.* Longe suavius & aptius est, quod scriptus liber habet: *fortuna ipsa cedit, si ut sapiens poëta dixit, suis ea cuique fingitur moribus.* Eodem Paradoxo pro vulgato, *quem mu-*

tum locupletis orbis orbi fenis non observat, in codice nostro legitur, *servat*. *Servare* vero pro *observare* inter elegantias L. L. vulgo referri solet.

Paradoxo ultimo; *Et si, ut ajunt, Danai, quinquaginta sunt filiæ*. Malim cum scripto libro, *ut ajunt*, *Danao*, (scil. fuisse) *quinq. sunt filiæ*.

Atque hæc sunt, quæ licet minuta, non tamen negligenda visa sunt. Forsan, ubi tempus erit, in expoliendis deinceps Ciceronis officiis, plus ab eodem libro adjumenti suppeditabitur.

CAP. XVIII.

Cur Diana ante Solem genita. Chemica.

MUlta sæpe cum apud poëtas, tum apud eorum enarratores occurrunt, quæ plerumque non animadversa nos præveniuntur: verum ubi mentem intenderis, plurimum delectare solent, atque etiam instruere Cujusmodi & hoc est, quod apud Servium legitur: *Terris*, inquit, *omnibus expulsa Latona tandem ab applicante se littoribus sorore* (adde, quod excidit, *Asterie*,) *Suscepta est; & illic Dianam primo, post Apollinem peperit.* Subjicit deinde: *Quod autem diximus Dianam primo natam, rationis est. Nam constat primam noctem fuisse, cujus instrumentum est Luna, id est*, Diana: *post diem, quem Sol efficit, qui est*, Apollo. Subiit me statim, ubi hæc legi, admiratio, unde illud veteres acceperint, quandoquidem Divinæ historiæ luce caruere. Sic & Hesiodus: In III. Aeneid. 73.

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'· αὐτὰρ ἔπειτα In Theogonia.
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί

Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
Ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Λυσιμελής, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων
Δάμναται ἐν στήθεσσι νόον, καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἐκ χάεος δ' Ἔρεβός τε, μέλαινά τε Νὺξ ἐγένοντο.
Νυκτὸς δ' αὖτ' Αἰθήρ τε, καὶ Ἡμέρη ἐξεγένοντο,
Οὓς τέκε κυσαμένη, Ἐρέβει φιλότητι μιγεῖσα.

Agnoscit evestigio Poëta creatorem hujus universi Deum verum & unum, cum in initio Deorum, uti vulgo appellabantur, genealogiæ de primi diei opere dicit, ἐγένετο: Quo verbo & illorum tacite rejicit opinionem, qui materiam sibi quandam fingunt, Deoque substernunt æternam. (Quod enim factum creatumque est æternum dici non potest: Deinde illud πρῶτον ordinis verbum est, in quo successio: Sed in æternitate nil primum, nec secundum.) & autorem quendam præsupponit, quandoquidem nil fieri potest, absque causa efficiente. Ipsissima fere verba sunt, quibus Moyses historiam creationis orditur: *In principio creavit Deus cælum & terram.* In principio, id est πρώτως. Cælum & terra tum adhuc fuere chaos, *rudis indigestaque moles, nec quidquam nisi pondus iners.* Hanc veteres uno nomine *Aquam* appellaverunt: & hoc est illud nobile principium Thalatis. De quo Petrus: ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος, καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ. Huic enim aquæ inerat ipsa terra, sed terra ignava; unde legimus: *eratque tum Terra adhuc sterilis,* quippe nec dum secreta, atque etiamdum sine luce. Dicunt autem Physici *omnia per diem crescere.* Super hanc aquam ferebatur *spiritus Domini*, id est, calor fo-

II Epist. cap. III, 5.

Serv. ad I. Aen. [illegible]

fovens: quo excitatum semen ignis, sive Acidi, ut Chemici vocant, agere capit in Alcali, sive aquam, unde nata effervescentia ἔρως prodiit, id est Amor, sive Aër, nascitur enim Aër ex aqua per ignem attenuata: adeoque Saturni sordes est & Rheæ, ἤτοι διὰ τὸ ἐν τεταγμένοις μέτροις χρόνου γίνεσθαι πάντα, ἢ διὰ τὴν κατὰ σύγκρισιν ὑποτετελέσθαι. ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, διὰ τὸ πηγνυμένης ὑφίστασθαι τὴν ἀέρος, εἶτα αὖ ἐκ πυρὸς ἐμμένειτο ἡ φύσις, ἐπὶ τὸ κραίνειν καὶ ἐπιτελεῖν τὰ ὄντα. Ita Cornutus sicut a me correctus est. Dicitur autem hic Acidi & Alcali filius Opheo, seu Onomacrito potius, Πρωτόγονος, quia primus ex omni creaturarum numero ex Igne patre, & matre Aqua natus est: ideoque & διφυής, id est, utriusque naturæ particeps, ab eo appellatus est. Sed quid obstat, quominus totum ferme illum hymnum exponamus, qui mysterium creationis continet? nil puto: tentemus igitur Dicitur ei μέγα quia omnia occupat: αἰθερόπλαγκτος, quia igni proximus, ᾠογενής, quia Chaos instar ovi, in quo Aqua albumen, vitellum terram, sperma ignem, seu acidum, nobis exhibet: χρυσέαισιν ἀγαλλόμενος πτερύγεσσι, quia color ignis aureus, cujus ipse particeps est, & aere nihil mobilius, ubi semel à calore impulsus est: præterea color hic ei à vicino etiam sole suppeditatur, qui aureis eum radiis inaurat: ταυροβόας & ῥοιζήτωρ, à strepitu. Strepitus autem, sicut & vox, ab aëris venit percussu: γένεσις μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων, quia

Plutarchus de primo frigido.

De Nat. Deor.

in Hymnis.

—— *Ubi temperiem sumsere humorque calorque,*
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.

Ovid. 1 metam.

Οὔτε

Ὅς τε πολύμνηστον, πολυόργιον εὗρε τελετὴν, quia salutis ab eo, & vitæ, & generationis initium; quod omnium orgiorum fuit argumentum. Et hinc ἀέριον, & κρύφιον; non secus ac ῥοιζήτορα eum Onamacritus appellavit, quia sacra ea à profano vulgo renota noctu cum strepitu ad imitationem cælestis motus peragebantur: παμφαὲς ἔρνος,

Ὅσσων ὃς σκοτόεσσαν ἀπημαύρωσας ὁμίχλην,

quia rarescente per agentem Acidi calorem materia Alcalica, calor Acidi, sive Ignis, id est Lux (ita enim de luce loquitur Aristoteles) Aëri sese in ipsa ejus nativitate immiscuit. Unde in sacris libris *Tenebræ præcessisse diem* dicuntur, sicut & Hesiodum ex Erebo & Nocte Aethera & diem natum finxisse vidimus; quod & Germani ab Hebræis didicisse videntur, de quibus Tacitus: *Nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt. Nox diem ducere videtur.* Neque vero aliter fieri potuit. Quod enim nascitur, aut oritur; hoc ex eo nascitur provenitve, quod ante non fuit. Unde miror Philosophos esse, fuisseque, qui dixerint, dicantve, *Ex nihilo nil fieri.* Ut enim mundus fieret, ex eo fieri crearique debebat, quod mundus non erat; id est, *nihil*: quia in mundo sunt *Omnia. Omnia* vero & *Nihil* sibi contraria sunt. Et hinc Empedocli inter mundi principia *Inimicitia.* Omnia vero ex nihilo creari, mirum nemini accidere debuerat, qui Deum hactenus nosset qua Deum, id est omnipotentem. Et quæ obsecro tam incredibilis illa in Deo potestas, materiam, simul & formam ex nihilo creandi, quum nos homines quotidie formas ex nihilo

Lib. 1. de color.

pro-

producamus: nisi quis forte Platonicas nobis ideas objecerit. Ut igitur lux creari posset, tenebras præcedere necesse erat. Quid autem sunt tenebræ? per se nihil. Lux autem est aliquid; & si Basilio Valentino credimus, *Omnia*. Essentia vero Lucis è particulis constat igneis tenuissimis, & efficacissimis, & volatilissimis. Vidit hoc Lucretius meus, ubi de visu agit e tenebris in lucem versus intenso:

Insequitur candens confestim lucidus aër, Lib. VI.
Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
Aëris illius: nam multis partibus hic est
Mobilior, multisque minutior, & mage pollens.

Ea vero mihi *lucere* videntur, quæ particulis lævibus ac solidis constantia volatilissimas quosque particulas ab igne continuo citatoque motu emissas centraliter recipiunt, & in oculos videntium remittunt: non secus atque solis calor a pariete, vel corpore alio solido repercussus ad tactum nostrum pervenit: aut imago vocis illisa saxis ad aures. Hæc sunt, quæ ad illustrationem verissima veterum de Lunæ, seu potius noctis ac tenebrarum, ante solem diemque origine a natura sumi posse videbantur. Nam quod ideo Diana ante Apollinem nata a nonnullis fingitur, uti matri Latonæ adesset in puerperio, licet diversum videatur, ab eodem tamen fonte procedere patebit, ubi quid Latonæ nomine veletur, detexerimus. Est autem Latona terra Philosophica, in qua Sol & Luna latent qui in lucem prodire nequeunt, nisi apprehensa a matre *olea* & *palma*. De Olea alibi egimus: dabitur forsan & palmæ locus. Verum ut insigni-

[illegible] vani nostræ artis obtrectatores & antiquam eam esse, & firmis subnixam rationibus agnoscant, ex Ovidii Metamorphosi ea de Latona adferam, quæ cum sequentibus & prioribus collata facile evincant. Veteres eam fabulis dedita opera involuisse.
L. VI. Ita apud illum pastor:

——— *Cum quo dum pascua lustro,*
Ecce lacus medio *sacrorum* nigra *favilla*
Ara *vetus stabat, tremulis circumdata* cannis,
Restitit, & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, Faveas, ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine *foret tamen ara rogabam;*
Indigenæne *Dei*: cum talia reddidit hospes:
Non hac, o juvenis, montanum *numen in ara est.*
Illa suam *vocat hanc, cui quondam regia* Juno
Orbe *interdixit: quam vix erratica* Delos
Orantem accepit, tum cum levis insula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ
Edidit invita geminos *Latona noverca.*
Hinc quoque Junonem fugisse puerpera *fertur*
Inque suo portasse sinu *duo numina natos.*
Jamque Chimæriferæ, *cum* Sol *gravis* ureret arva,
Finibus in Lyciæ, *longo dea fessa labore*
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ *prospexit in imis*
Vallibus, &c.

Stupidiores ego non hoc modo pastore, sed & quovis fossore esse omnes illos pronuncio, qui ex tam multis, quæ hic notata sunt, & distincta, argumentis necdum capere queunt quid hac fabula continentur. De *Ara in medio lacu* dicemus plura inferius. *Nigra favilla* niger

Che-

Chemicorum corvus est. Apollini adjunctus a veteribus quem candidus olor, sive Diana, subsequitur, ac post hanc aquila aurea, seu Sol alatus in Phenicem mutanda ut ex ejus cinere melior proles resurgat. *Cannæ* sunt receptrices aëris, ut e Panos & Syringis fabula constat. De *montibus*, & *montanis* diis alibi egimus, qui sunt spiritus volatiles. *Orbis* item nomen exposuimus, quid significet, notum quid *Delos* sit: cur illa primum *levis* esse debuerit, res ipsa te docebit: item cur Juno Latonæ inimica, sit: &c sed inprimis notabile est, quod in *Lyciam*, id *Luporum* regionem, profugisse fingatur, de quibus alibi supius: sic & cur in Lycia monstrum triforme *Chimæra*, quod non frustra hic additur, inquirenti facile indagatu. Nec non quid illa sibi *sitis* velit, *cum Sol gravis ureret arva*: quæ hæc *arva* sint, quis *Sol*; cum ipse Apollo ab ea *in sinu* gereretur cum Diana: cur dicantur *ubera* exhausta *lacte*: quid sit lac: quare *acidi* dicantur nati: unde ille *lacus in vallibus imi*, & quidem *melioris aquæ*: quid sit *aqua*, & quæ hæcce sit aqua, cur *melior* sit appellata. Partem horum maximam alibi explico, ideoque nec repeto. Respice lector, & miraberis, sæpius hæc à te lecta, nec intellecta; ut multa id genus alia, quæ ex his lucem mutuata illustrius deinceps in oculos tuos incurrent, nec ita, ut antea, præteriri se patientur.

CAR

CAP. XIX.

Florus emendatus.

Conamur sæpe pluscula: & licet aëra nonnumquam verberemus, ictusque in vanum cadet, non ideo tamen desperamus atque animum abjicimus. Semper enim illud Theocriti occurrit: Πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται. Tentabimus igitur etiamnunc, quod olim frustra, an affecto Flori capiti medicinam facere possimus. Libro quarto, de Bruti Cassiique post Cæsaris cædem periculo loquens, quod ipsis a Cæsaris veteranis imminebat, *Igitur cum appareret*, inquit, *quæ strages reip. immineret, displicuit ultio cum consulis abolitione decreta.* Conjeceram etiam ante cognitam Annæ Fabri f. sententiam *senatusconsulto*, pro *cum consulis*, substituentis, scriptum Floro, *Senatus consulto oblivione decreta.* Non displicet tamen conjectura Freinshemii, *Ciceronis Consilio* scriptum suspicantis. Sed hujus quidquid sit, certe *oblivionis* mihi vox omnino pro illa *abolitionis* reponenda videtur. Ita enim Cicero: *In quo Telluris templo, quantum in me fuit, jeci fundamenta Pacis: Atheniensiumque renovavi vetus exemplum: Græcum etiam verbum usurpavi, quo tum in sedandis discordiis erat usa civitas illa, atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censui*: Non tamen ignoro apud Suetonium in Tiberio c. IV legi: *Tamen Cæsare occiso cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis*, &c. Sed hic, *factum* adjicitur. Quod tamen Torrentio glossema visum. Quare & hic *Oblivione* restituendum. Vellejus: *illud decreti Atheniensum celeberrimi*

(margin: Cap. VII.)

(margin: Philipp. I. c. I.)

rimi exemplum relatum à Cicerone, Oblivionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum est. Sed nec sequentia satis Sana: *Ne tamen publici doloris oculos ferrent, in provincias ab illo ipso, quem occiderant, Cæsare datas, Syriam & Macedoniam concesserunt.* Unica literula inserta lego: *ne tamen publici doloris oculos ferirent. Dolor* hic *publicus* tamquam res animata pro ipso populo ponitur. Estque æque bona locutio, *oculi publici doloris*, atque *oculi afflictæ civitatis. Ferire* oculos phrasis est Lucretio familiaris. Ille enim, Leb. IX

Corpora quæ feriant oculos, visumque lacessant. lib. IV. 217.
&: *Cur ea, quæ feriant oculos, simulacra videri,* &c. vers. 257.
item: *Et feriunt oculos, turbantia composituras.* vers. 328.

Si cui forte hæc mea non probabitur emendatio, is hæc Ciceronis ad animum revocet: *Et si me meis civibus injuria suspectum tam graviter, atque offensum viderem, carere me adspectu civium, quam infestis oculis omnium conspici mallem. Tu, cum conscientia scelerum tuorum agnoscas omnium odium justum, & jam diu tibi debitum, dubitas quorum menteis sensusque vulneras, eorum adspectum, præsentiamque vitare? Vulnerare* sensus, & *ferire oculos* ἰσοδυναμοῦντα sunt. Idem illa ejusdem: *Sed incurrit hæc nostra laurus non solum in oculos, sed jam & in voculas malivolorum. Incurrit in oculos*, id ferit, vulnerat oculos. Idem, eadem epistola, aliam non inelegantem adhibet metaphoram; *Nosti*, inquiens, *non modo stomachi mei, sed etiam oculorum in hominum insolentium indignitate fastidium.* Ciceroni gentili succedat christianus Lactantius. Ille enim; *Quin potius auferantur, queis coram male vivere pudet. Qui peccatum frontem, & si non verbis, quia tacent tamen ipso vitæ genere dissimili feriunt, & verberant.* Quod rem ipsam attinet, poterat

I Catilinar. c. VII.

lib. II Famil. Epist. XVI.

Lib. V. c. IX.

terat uterque Brutus scil. & Cassius his Atyos ad patrem Crœsum verbis fuisse usus: Νῦν δὲ ποίοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν, καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι, κοῖος μέν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι. Herodot. lib. 1. Potest tamen vulgata defendi, ut *ferre oculos* sit, conjectum illum oculorum sustinere ac pati, quo tamquam patris patriæ interfectores ac parricidæ designabantur, etiamsi perpetrati parricidii pœnam oblivione senatusconsulto decreta effugissent. Nobilis ea de re locus est apud Curtium, ubi Dioxippus Atheniensis, *conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur,* non ferens, mortem sibi ipse narratur conscivisse. lib. 9.

CAP. XX.

Visus expositio Physica.

EXistimavi non inutile factum adfore, si qua de Visu ad præcedentis capitis illustrationem subjicerem, rationemque redderem cum istius, quæ præcessit, ex odio læsionis oculorum, tum & illarum, quæ ab invidia procedunt, & amore res ipsa tangit animum: Sed ab oculorum sensu similitudo petita est, quia per oculos ad animum affectibus apertissima via est. Ordiemur igitur ab oculis: & inde ad ipsum animum facili flexu convertemur. Hippocrates hanc esse visus rationem docet: Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου, inquit, τῆς μήνιγγος φλέβες καθήκουσι ἐς τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τοῦ ὀστέου ἑκάτερον. διὰ ταύταιν τοῖν φλεβοῖν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διηθέεται τὸ λεπτότατον τοῦ κολλώδεος. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῦ ἀπὸ αὐτῶν δέρμα ποιέει τοιοῦτον, οἷόνπερ περὶ αὐτὸ ἐστι τὸ διαφανὲς;

[illegible] τοῦ ὀφθαλμοῦ, [illegible] τοῦ ἐγκεφάλου, [illegible] [illegible] κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ περὶ τοῦ [illegible] ἔλεξα. Obſcure ſatis diviſa vocula ἐγκέφαλον a voce ὀφθαλμόν, facit ut addubitem, an non per compendium, ſeu per ellipſin, poſita ſit pro τοῦ ἐγκεφάλου τέρθρου, vel ſimpliciter, ἐγκέφαλον, alias enim ſcribendum puto τὸν ἐγκέφαλον. Nervus enim opticus, quam φλέβα, id eſt venam, appellat, duplex eſt ab initio, unde oritur: verum ubi ab ipſo ferme ſpinalis medullæ principio ſupra ſellam oſſis ſphenoidis proceſſere, conjunguntur, ac in unum meatum confunduntur, quod ad cognoſcendam viſus rationem diligenter notandum. Mox deinde diviſi disjunctique tranſeunt calvariam, quod hic noſter ὀστέον vocat, ipſique oculorum centro inſeruntur. Per hunc ait, utrumque nervum a cerebro, quod glutinoſiſſimi tenuiſſimum eſt percolatur. Cauſſam hic oſtendit pelluciditatis tunicæ oculi: ita ut talis ſit, quale eſt ipſum oculi pellucidum. Illud enim pellucet, quod ex aqua ſubtili conſtat & aëre, cum puriſſima terra intermixta, idque ex cauſa frigida. Nulla quippe non pellicula ex frigido ſeu interno ſeu externo corporibus liquidis inducitur, ut idem alibi nobis auctor pluribus oſtendit. Quo vero plus inerit ſiccitatis, eo major cum duritie innaſcetur obſcuritas. Ceterum verbum illud διηθεῖται indicare mihi videtur, exiſtimaſſe Hippocratem nervos hos eſſe opticos omnis expertes cavitatis, & ita tenui membrana conſtantes, ut ſit inſtar cribri ſubtiliſſimæ raritatis, ſubtiliſſimam humoris glutinoſi partem tranſmittentis. Quod autem porro id ait, ſicut in ceteris membra-

Libro de Princip.

nis accidisse dixerat, ad caput tertium & quartum referendum est, ubi glutinosam à cerebro manantem materiam frigidam ab operante interno calore non in ossa exuri, sed in membranam congelari docuit, liquescente tenuiore humoris portione, qui glutinosæ frigidæque cerebri materiæ partem constituit. Πολλὰ δὲ ταῦτ' ἐςὶ τὰ δέρματα, pergit auctor noster, πρὸ τοῦ ὁρέοντος διαφανέος, ὁκοῖόνπερ αὐτό ἐςι. Loquitur hic de tunicis, quæ tunica *agnata* à pericranio orta vestiuntur: qualis est *cornea* quæ à pelluciditate tenuis ac politi cornu nomen accepit, duræ matris seu meningis cerebri crassioris propago: item *choroides*, à pia matre, seu tenui meninge procedens; nec non *retina*, ex ipsa illa membrana cribrosa orta, per quam subtilissima glutinosi humoris portio dicta est transcolari; humore illo suo glutinoso (non à glutinosissimo) madens; qui id ipsum post humorem crystallinum in oculis præstat, quod in speculis vulgaribus argentum vivum vitri crystallini tergo obductum. *Retinæ* partes videntur *Aranea* & *Vitrea*; quarum hæc vitreum, illa crystallinum humorem complectitur, qui in oculo id esse, quod animus in anima, merito dicendus est. De aqueo humore, qui intra uveam tunicam, seu choroidis anteriorem partem inclusus est, nil dicam, quia non facit ad institutum. Τούτῳ γὰρ, subjungit Hippocrates, τῷ διαφανεῖ ἀνταυγέει τὸ φῶς, καὶ τὰ λαμπρὰ πάντα. Τούτῳ οὖν ὁρῇ τῷ ἀνταυγέοντι. Ὅ, τι δὲ μὴ λαμπρόν ἐςι, μηδὲ ἀνταυγέει, τούτῳ οὐχ ὁρῇ. Huic capitis hujus parti illustrandæ explicandæque uberius priora præmissa sunt. Adverti verissimum es-

se in rebus ad sensus pertinentibus, quod apud Lucretium legitur:

Cetera de genere hoc mirandē multa videmus,
Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt.
Nequidquam: quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipsi,
Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus visa.
Nam nil ægrius est, quam res discernere apertas
A dubiis, animus quas ab se protinus addit

Ita enim hæc legenda esse in meis ad hunc Poëtam notis fusius ostendo. Hi igitur opinatus animi fecerunt, ut multi homines, etiam Sapientissimi, existimarint, emittere nos ex oculis radios, queis ea, quæ videre dicimur, sentiamus. Sic Vitruvius: *Non enim veros videtur habere visus effectus, sed fallitur sæpe ab ejus judicio mens. Quemadmodum etiam in scenis pictis videntur columnarum projecturæ, mutulorum ecphoræ, signorum figuræ prominentes, cum sit tabula sine dubio ad regulam plane: similiter in navibus remi, &c. Hoc autem sive simulacrorum impulsu, seu radiorum ex oculis offusionibus, uti Phisicis placet, videamus, utraque ratione videtur ita esse, uti falsa judicia oculorum habeat aspectus.* Epicurus, qui Democritum plerumque in Physicis secutus est, putabat corpora minuta.

—— Rerum effigies, tenuisque figuras,
Mittier ab rebus, summo de cortice earum; Lucret.

Oculosque nostros forma sua, & colore ferire. Locus est ea de re perelegans apud Ciceronem lib. II. epist. ad Atticum, III: *Fenestrarum angustia, quod reprehendit nam cum, scito te Κύρυ παιδείαν reprehendere nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus ajebat, viridariorum διαφάσεις latis luminaribus non tam esse suaveis. Etenim ἔσω ὄψις*

De proprietate rerum.

 ἔξω,

μὲν ἕν· τὸ δὲ βαδιζόμενον β, γ· ἄλλως δὲ δ, καὶ ε. vides enim cetera. Nam si κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις videremus, valde laborarent εἴδωλα in angustiis: nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. Erat autem Atticus Epicureus; Cicero Platonem magis sectabatur. In hoc igitur magnopere a vero aberravit Epicurus. Non enim rerum *imagines*, uti illas vocabat, sed lux ab rebus repercussa pervenit in oculos nostros, & in eorum humore crystallino imaginem rerum repræsentat. Quid lux sit, alibi diximus, nimirum particulas esse igneas subtilissimas, ac volatissimas. Describitur illa præclare à Bartholino Anglico: *Lux*, inquit is, *est substantia summe simplex, summe multiplex in efficacio, summe mobilis, absolutæ penetrationis, omnis naturalis motionis principium & origo: summe perfectibidis, summe jucunda, summe communicabilis. Lux se multiplicat gignendo. Gignit namque lux lucem, & lux genita simul gignit lucem sibi succedentem.* Hæc igitur lux in crystalloidem tunicam post repercussum à rebus incidens, imaginem ibi format: quem sensus in nervorum opticorum supra os sphenoïdes conjunctione residens per continuationem partium in tunicam Crystalloidem, sive araneam desinentium ope spirituum opticorum percipit, ac porro menti per medullam oblongatam cognoscendam transmittit, ubicunque ea tandem sedem habuerit. Hipparchus autem statuebat, radios ab utroque oculo porrectos extremitatibus suis, tamquam manibus, corpora extra oculos posita apprehendere, apprehensionemque eorum visui reddere. At Plato *καὶ συναύγειαν*, ut vocabat, res visu cognosci censebat, concurrente emisso ab ocu-

Plutarch. IV. de placit. Philos. c. XIII.

lis

lis lumine cum emisso lumine corporum in cognato aëre, qui diffusu conversuque facilis ignea visus vi penetretur. Cæterum hæ duorum maximorum hominum sententiæ facile refutari possunt. E reliquis enim sensibus statim probari potest, emissiones non fieri à Sensibus, sed receptiones. Sic nec aures emittunt particulas attractivas sonorum; neque nares odorum, nec lingua saporum: nec corpus de se spargit quidquam, quo alia corpora tactu sentiat. In his autem & illis summis viris, & aliis etiam nunc permultis hominibus acutissimis, error accidit omnino navigantium errori contrarius. His enim terræ accedere aliæ, aliæ recedere videntur, ipsi quiescere: hi vero emittere se, agere aliquid opinantur, cum recipiant, & patiantur: quod autem quidam nativam aliquam oculis lucem attribuunt, recte id facere videntur, modo quis recte interpretetur. Insitus enim spiritibus opticis multus est calor, unde illa ineffabilis eorum per nervos opticos regyrantium, & ad sensum mentemque visa referentium celeritas. Sed hæc lux interiora collustrat ab exteriore luce adjuta, dum illam facilius digerit ac distribuit: quo major autem calor spirituum, eo & acrior visus: sic ut in ira sæpe scintillæ ex oculis exsilire videantur, quæ copia caloris est nimia spirituum agitatione expressi; quemadmodum e vehemente lique percussu oculorum, ubi eædem particulæ igneæ ictu condensatæ, coactæque, scintillarum nobis speciem præbent ex oculis excidentium, repercussu scilicet undique ad tunicam crystalloidem directo. Huic calori ra-

dii etiam illi tribuendi sunt, qui ex oculis emanantes in alia corpora incidunt, eaque afficiunt, ut fit in invidia & amore, per naturæ seu convenientiam, sive repugnantiam. Sed radii illi non tanti sunt, ut repercussu suo visum adjuvent, nedum ut his visus causa adscribenda videatur. Nec obstat, quod objici possit, radiorum emissionem ex ipsa visus intentione facile probari, quum quid acriore contuitu perlustramus, oculosque in illud defigimus: Hoc enim ipsum & aliis sensibus evenit: fitque, cum mens spiritus sensibus inservientes tamquam ministros & satellites suos, uni inhærere diligentius jubet ministerio, volubili alias celeritate inconstantes, & alia omnia, quæ occurrunt, repræsentanda, exploranda ve properantes. Unde nonnumquam accidit, quod Plinius alicubi ait, ut oculis apertis nil cernamus, animo caligante, quod & melancholicis, & θεωρητικοῖς familiare, dum rebus aliis intenta mente, spirituumque suggestiones negligente, nec vident quidquam, nec audiunt, sibique, quod de Catone narratur, in ipsa turba faciunt secretum.

Magnopere porro & illi mihi falli videntur, qui Chrysippi sententiam secuti, ideo tenebras videri posse putant, quod radii ex oculis ignei profundantur, non autem nigri: quum revera non tenebræ sed in tenebris corpora aëris vel alia quævis. quod multæ etiamtum post abitum Solis aëri lucis solaris particulæ inhæreant: sicut e varia noctium obscuritate, ubi vel reflexus lucis Solaris impeditur, vel nubes crassiores intercedunt, vel cæ-

lum

lum contra ſerenum eſt, abunde liquet. Hoc eſt igitur, quod Hippocrates noſter volebat, *videre oculum, quum ipſius perſpicuo*, ſeu tunicæ araneæ, *lumen, vel ſplendor* αὐγάζει, id eſt, *offulget: ubi vero non offulget, non videre.* Quare vero jam oculi cuiquam doleant, quod apud Terentium Chremeti Phormio eventurum pollicetur, cauſſæ ſunt aliquammultœ. Derivatam ab oculis corporis ad animi lumina tralationem præteribimus; & iſtorum immorabimur affectioni, unde & horum perturbatio patebit. Lucem diximus particulas igneas eſſe: ubi igitur illæ multæ ſunt, fit plendor: & hic ſi nimius, quam pro oculorum ſenſus teneritudine, urit. Χροὰς καλοῦμεν, inquit Plato, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀποῤῥέουσαν (per repercuſſum, uti dixi) ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν. Τῶν δὲ χρωμάτων πέρι τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων, ἐμπίπτοντα δὲ εἰς τὴν ὄψιν, τὰ μὲν ἐλάττω, τὰ δὲ μείζω, τὰ δὲ ἴσα τοῖς αὐτοῖς τῆς ὄψεως μέρεσιν εἶναι. Τὰ μὲν οὖν ἴσα ἀναίσθητα, ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν, τὰ δὲ μείζω, ἢ ἐλάττω. Τὰ μὲν συγκρίνοντα, τὰ δὲ διακρίνοντα αὐτὴν, τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶτταν στρυφνοῖς, καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα δυναίεα ἐκαλέσαμεν ἀδελφὰ εἶναι, τά τε λευκὰ, καὶ τὰ μέλανα, &c. Τὸ μὲν διακριτικὸν, τὸ δὲ ἐναντίον αὐτοῦ μέλαν. Τὴν δ᾽ ὀξυτέραν φορὰν, αὐτὰς τῶν ὀφθαλμῶν τὰς διεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν, καὶ τήκουσαν, &c. Λαμπρὸν καὶ στιλβὸν ἐπωνομάσαμεν. Subjiciemus Platoni Lucretium, optimo Philoſopho præſtantiſſimum Poëtam. Hic igitur lib. IV:

In Timæo.

Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri:
Sol etiam cæcat, contra ſi cernere pergas;
Propterea quia vis magna eſt ipſius, & alte
Aera per purum graviter ſimulacra feruntur,

Et feriunt ocul os, turbantia compositurας.
Præterea splendor, quicunque est acer, adurit
Sæpe oculos; ideo quod semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Hinc invidiæ dolorispatebit causa. Appollodorus Comicus:

Πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται.

Aut, ut Horatius:

lib. II. Epist. I. *Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes*
Infra se positas.

Georg. l. Patebit & Amoris: de quo Virgilius?

Carpit enim vires paullatim, uritque videndo Femina.

Idyll.II. & Theocritus: --- Ἔρως δ' ἄρα καὶ Λιπαραίου
Πολλάκις Ἁφαίστοιο σέλας φλογερώτερον αἴθει.

Nihilque frequentius, in veterum Poëtarum scriptis, quam *fascinantes*, & *urentes* oculi, *tela* oculorum, & quæ id genus alia. Unde ille in Epistolis Aristeneto tributis inter maxima emendatæ pulchritudinis argumenta numerat τὸ ὄμμα καίπερ ἀγαπωμένοις ἡδὺ, ὥσπερ καὶ τὸ ἄστρων πῦρ, φῶς μᾶλλον δὲ ἢ πῦρ. Cujusmodi & Plato apud Pollucem φωσφόρα ὄμματα appellat Eleganter Sidonius

lib. II. c. I. Carm.ii.

Fundebant oculi radios: color igneus illis,
Non tamen ardor erat.

Erat hic de fascino, deque rerum naturæ convenientia exspatiandi campus: cujus quam incredibilis ac inenarrabilis vis ac potestas sit, in Chemicis præcipue laboribus experimur; varia nobis ignium natura occurrit: quæ & Plutarcho animadversa, & à Bechero in Physica subterranea exposita est. Sed intra lineam præscriptam memet continere satius du-

lib. III. Conviv. qu. III.

co.

co. Est autem inter ea, quæ oculos lædunt, fumus etiam, & ceparum, alliorum, raphanorum, *quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu*, aliorumque id genus plurium exhalationes, quarum omnium rerum magna acrimonia est. Scitum illud in Moreto:

Sæpe viri nares acer jaculatur apertas
Spiritus, & simo damnat sua prandia vultu:
Sæpe manu summa lacrymantia lumina tergit,
Immeritoque furens dicit convicia fumo.

Jam vero quidquid acre est, ex calido & sicco constat cum subtili substantia permixto. Ergo & hic particulæ igneæ, ῥέουσι τέμνοντα, φερόμενά τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, uti Plato ait in eodem Timæo. Quod autem fumus, & acria reliqua, oculis, id illi menti animi, quorum hominum nobis ingratus adspectus est. *Feriunt* igitur *oculos* nostros, & *vulnerant*, ut de Cæsaris percussoribus Florus, & de Catilina Cicero: quibus illustrandis hoc caput dicatum fuit, atque destinatum.

CAP. XXI.

Flori nonnulla restitua.

PErgam nonnulla, uti cæpi, in Floro restituere. Is igitur lib. II, cap. VI: Hic erat Scipio, qui in exitium Africæ crescit, nomen ex malis ejus habiturus. Lege: Hic est Scipio. Ita enim in Aemilio Paullo Plutarchus: Οὗτός ἐστιν ὁ Σκιπίων, ὁ τὰς ἀνικήτους Καρχηδόνα καὶ Νουμαντίαν κατασκάψας. Alia ratio est temporis in Livio cum ait: Hic erat juvenis,

nis, penes quem perfecti hujus belli laus est: ubi nec *est*, nec *erit*, locum habet; quia & *est*, quod sequitur, prior *est* obstat, & si *erit* Livius scripsisset, idem quoqe verbum terminate sententiam oportuerat. Alia item ratio est istius Virgiliani, lib. vi. Aeneid.

Hic Marcellus erit.

Illud enim Anchises de necdum nato. Quod si ita & in Floro legendum, tum & *crescat* pro *crescit* reponendum existimem.

Eodem capite rectius mihi e Sarisberiensi, leviter adjuto legi posse videtur: *Si, (quod Pœnum illum dixisse Adarbalem Bomilcaris ferunt) si Annibal, quemadmodum vincere, sic & uti victoria scisset.* Vulgo legitur *quemadmodum sciret vincere, sic uti victoria scisset.* Eadem postpaullo capite legitur: *Hinc illi cognomen novum, & reip. salutare, Cunctator.* Non videntur mihi Scriptoris mentem assecuti, qui *verum* pro *novum* supponunt. Scribe: *cognomen pravum, at reip. Salutare.* Fuit enim hoc ei datum initio in contumeliam: sed quia salutare deprehensum est reip, vertit postea in gloriam. Et est, sane perquam pravum in duce nomen Cunctatoris, si modum res excedat. Notam Alexandri μηδὲν ἀναβαλλόμενος celeritas. Notam Sallustii, *priusquam incipias consulto: ubi consulueris mature facto opus est.* Aureum vero illud Augusti, σπεῦδε βραδέως, quamvis cunctationem probare videatur, a Cunctatoris item vitio longe est remotum.

Leve est, quod eodem capite mendum ex defectu latet *Tarentus,* inquit, *ad nos redierat* lege, *Jam Tarentus ad nos* redierat deinde post: *ut scias etiam præsagia fatis fuisse*; repone *fati.* Sic post-paul-

paullo: *Hæc fuit illius viri non sine præsagio quodam fati imminentis prima confessio.*

Libro II, cap. XI, vexatus à multis locus occurrit, quem & nos tentabimus: *Gallogræciam quoque*, inquit, *Syriatici belli ruina convolvit. Fuerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuisse cupidus triumphi Manlius eos visus simulaverit, dubium est. Certe negatus est victori triumphus.* Rescribendum puto. *Gallogræciam quoque Syriatici belli ruina involvit*: (ita recte Heinsius ut. lib. III. c. 5. *Itaque conversus ad proximas gentes totum pœne orientem ac septentrionem ruina sua involvit*) *Fuerant inter auxilia Regis Antiochi*, (id est, ea belli caussa prætexebatur; sicut præcedentibus quoque duobus capitibus caussa belli expressa est,) *Fuerintne an fuisse cupidus triumphi Manlius eos simulaverit, dubium. Certe negatus est victori triumphus*, cetera ab ineptis librariis assuta sunt. Geminus huic occurrit locus lib. III. c. III. *Vallem fluviumque medium hostes tenebant: nostris aquarum nulla copia. Consulto id egerit imperator, an errorem in consilium verterit, dubium; certe necessitate aucta virtus causa victoriæ fuit.* Inscripto libro nostræ Bibliothecæ legitur; *Fuerant inter. an fuissent, an cupidus triumphi, &c.* Sed nec incommoda lectio est; *Fuerintne inter auxilia Regis Ant. an fuisse cupidus, &c.* Præfero tamen illam alteram. Paulo post, judicium nonnullorum desidero, qui Salmasii conjecturam a nostro quoque scripto libro confirmatam rejecerunt; legentis. *Ceterum gens Gallogræcorum, sicut ipsum nomen indicio est, mixta & adulterata; reliquiæ Gallorum, qui Brenno duce vastaverant Græciam, mox orientem sequuti in media Asiæ parte sederunt*; ubi legere malim, *in media Asia consederunt.* Ut apud Virgilium. *Atque Itala consederat urbe.* Lib. II. cap. XVIII. *Numantia quantum Carthaginis, Capuæ,* In 2. An.

Ca-

Corinti opibus inferior; ita virtutis nomine & honore par omnibus; summumque, si viros estimes, Hispaniæ decus. Proba hæc omnibus visa: mihi deprava-vata, judicet lector ego ita Florum scripsisse arbitror, *Numantia quam Carthagini, Capuâ & Corintho opibus inferior; Ita virtutis nomine, & honore par omnibus*, pro *ita* reponerem *in tantum*, nisi ista ætate *quantum* pro *quemadmodum* usurpatum scirem; sic Suetonius: *id de imperatore Romano, quantum eventu postea patuit, prædictum, Judæi ad se trahentes, rebellarunt.*

In Vespa-siano, c. VI.

CAP. XXII.

FLORUS aliquammultis glossematis liberatus.

Concisus est Florus: & hinc multa in eo ab aliena manu. Ita lib. III, cap. XIII. in vulgatis legas: *Jam ut speciosiora vitia tangantur, nonne ambitus honorum ab iisdem divitiis incitatus?* dele vocem *vitia*, quæ nullius hic pretii. Ita & postpaullo: *Denique illa ipsa principatus & dominandi cupido, unde nisi nimiis opibus venit?* Consule & confer priora, dices e vestigio à vitiata mala manu esse. Contra hoc eodem capite duæ mihi voces excidisse visæ, quæ restituendæ sunt. In vulgatis est: *Unde gladiatorii adversus dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis favorem effusa largitio, quum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit?* Inconnexa oratio est, quæ una addita voce ita est redintegranda: *nisi quod ad conciliandum* &c. pro *quum spectac. indulget*, malim, *dum sp. indulget*. Si cui vero hæc unius vocculæ insertio non arriserit, is me nod illubente *&* *facit* in *faceret* mutabit. Paulo inferius ante, *Hæc Catilinam*

loquam patriæ suæ impegit; vox *atqui* desiderari videtur, quæ & præcedentis, & sequentis Sententiæ *ἐπιφωνήματι* addita est. Non negem tamen abesse posse.

Capite sequenti XIII vocula itidem abest, quam miror in ipsa locorum similium collectione à Freynshemio non animadversam: *Et misera, inquit, respublica in exitium suum merces erat.* Illa Senecæ, *qui se pretium sui fuit*: magis autem hæc Petronii, *Roma ipsa sui merces erat*: indicium facere potuerant in Floro legendum: *in exitium suum sui merces erat.*

Vindicabo hoc ipso capite vulgatam lectionem a doctissimorum suspicione. Ea hæc est: *Quid enim tam justum, quam recipere plebem jus suum a patribus?* mutatur *jus* in *rus*: sed repugnantibus, quos vidi libris, & inprimis Sallustio, ubi de hac ipsa re agit in Catilinaria: *Alii, sicuti jura populi defenderent.* Et in Jugurthini belli historia: *Sed sane fuerit regni paratio plebi sua jura restituere.* Ita enim illic scripti libri, quos consului. Neque vero, etiamsi illic *rura* pro *jura* legere præstiterit, & *rus* Floro admiserim: quin potius & *a patribus*, tamquam glossema, ejecerim. Quod proxime sequitur, & sequenti capite repetitur, alias a me examinabitur, cum novam Flori cum volente Deo dabo editionem. cap. XXXVIII. cap. XXXI.

Capite XIV. ulcus est, quod nunc tangam forte an & sanabo: *Sed ubi intercedentem legibus suis Octavium videt Gracchus, contra fas collegii, jus potestatis, injecta manu depulit rostris.* lege: *Sed ubi intercedentem leg. suis octavium videt Gr.: contra fas & jus* distinguere volens, illi *collegii*, huic *potestatis* vocem adjunxit. Alias malim, *contra*

sacro-

sacrosanctae jus potest. Paullo ante legitur: *Nec deerat obvia manu tota inde nobilitas.* Malim illa *obvia manu* deleri, quia mox *manu* sequitur, ac dein iterum, *obvia nobilium manu*, quod a Flori elegantia alienum.

Cap. XVII. duas iterum spurias voces lubens ejecerim: *in hoc*, inquit, *statu rerum, pares opibus, animis, dignitate (unde & nata Livio Druso aemulatio accesserat) equitem Servilius Caepio, senatum Livius Drusus asserere.* Recte Graevius: *unde & nata Livio Druso aemulatio.)* Solet enim tam concise Florus: Sed malim, & hic, & mox in sequentibus *Livii* nomen expungere. Possit & legi: *& inde nata Drusum aemulatio accenderat.* Non multo post: *His motibus ut resisteret Drusus, plebem ad se Gracchanis legibus, eisdem socios ad plebem spe civitatis erexit.* Lege: *plebem ad se Gracchanis legibus, socios ad plebem spe civitatis traxit.* Cetera ab ineptis sunt librariis, qui Florum illustrare voluere. In Freculpho legitur, *spe libertatis illectus.* Quod conjecturae Lipsianae favet, *allexit* praeferentis. Malo tamen, *traxit* & *erigere* hic locum non habet. Melius sequenti capite; ubi: *ad quam spem eos cupidine dominationis Drusus evexerat.* Nam *erigere aliquem ad se spe dom.* vix Latinum puto.

Sequenti cap. XVIII, statim in initio vox *bellum* delenda legendumque: *Sociale vocetur licet, ut extenuemus incidiam si verum tamen volumus, civile bellum fuit.* Nam & *illud* ab interprete est. respicit enim oratio inscriptionem capitis, quae a Floro ipso fuerat notata: *BELLUM SOCIALE.*

Eodem capite locus est tantum non conclamatus: *Quum omne robur fortissimorum. Fidelissi-*

mo-

morumque sociorum sub suis quisque signis haberent municipalia illa prodigia, Poppædius Marsos, & Latinos Afranius: Umbros totus senatus & consules: Samnium, Lucaniamque Telesinus. In Treculpho *Vestini* pro Latinis nominan. *Umbros totus senatus & consules* vitio scioli alicujus irrepsere, qui margini codicis, ubi de harum gentium debellatione agitur ex Epitome Liviana LXXIV. adscripserat, *Umbros Plotius Legatus.* Lege igitur: *Poppædius Marsos, Vestinos Afranius, Samnium Lucaniamque Telesinus.* Videtur tamen, ut parum in his accuratus fuit Florus pro *Vestinis Etruscos* posuisse: quia infra easdem illas quatuor gentes rursus nominat: ac si, ut initium earum furoris, ita & exitum ac datas pœnas referre voluerit.

CAP. XXIII.

Deucalionis & Pyrrhæ fabula Chemicè enarrata.

ΔΕινόν γε ἡ ἄγνοια, καὶ πολλῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία. Quam enim voluptatem, utilitatemque e cognitis rerum caussis, ipsaque veritate perspectu capere licet, illa intervertit: nec sua cæcitate, infelicitateque contenta, aliis etiam calumniando obstat, qui publico prodesse cupientes veritatem in medium protrahunt, antea latentem, vel plurimis ignoratam. Quis enim eorum, qui Sacrorum nostrorum ignari, & ἀμύητοι sunt, non ridebit, aut carpet: vel, si mihi amicior est, non dolebit, amabili me etiam nunc insania ludi; & hæc actum affirmare, Deucalionem & Lucian. de Calumnia.

 Pyr-

Pyrrham, quos omnis Antiquitas Thessaliæ adscripsit, Aegyptios fuisse: sive potius totam hanc Deucalionei diluvii fabulam Aegyptiorum commentum esse, grande Chemiæ arcanum? ipsum Deucalionem Solem esse, Bacchum, Osirin, & quid non? Pyrrham vero Lunam, Proserpinam, & μυριώνυμον Isin? Non ero magies, sed & ero magus, si forte (quod aliquando sibi licere Plautus existimavit, ut Athenas sine architectis Romam transferret) ego quoque Parnassum montem una cum tota Phocide sedibus suis evellam, & unico digito, quod ajunt, e Græcia per Syriam in Aegyptum transferam. *Parturiunt montes*, subjiciet aliquis. Videamus, an ridiculum murem. Quod antequam tentemus, aliquanta nobis Deucalionei diluvii historiæ pars ex Ovidio in medium proferenda est.

In Sticho,

Lib. 1. Metam.

Separat inquit, *Aonios Actæis Phocis ab arvis,*
Terra ferax &c. usque ad
Et Documenta damus, qua simus origine nati.

Hactenus Ovidius: e quo, quæ præcessere, & ad rem pertinere videbuntur, suisque quæque apta locis inserentur. Hæc autem subjecto veluti commentariolo explicabuntur, ubi prius paucula de Lycaone dixerimus in antecessum. *Lycaon* Symbolum est sulphuris impuri omnia corrodentis, devorantisque, qui *Jovem*, id est spiritum æthereum, purum, immortalem.

Nocte gravem somno nec opina perdere morte,

Sed frustra conatur. Omnia hic notatu & animadversione dignissima, *Nox*, *somnus* gravis, *mortis* intentatio inopina. Juppiter aurum philosophicum est; Lycaon autem lupus ille

ille sit Philosophicus Antimonialis, quem Basilius Valentinus designat, *cui Canities eadem, est eadem violentia vultus; idem* oculi lucent: *eadem feritatis imago.* Quod vero sequitur;

> *Nec contentus eo missi de gente molossa*
> *Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:*
> *Atque ita semineces partim ferventibus artus*
> *Mollit aquis, partim subjecto torruit igni,*

Quis non hic reguli stellati confectionem agnoscat? Nonne *obses de gente Molossa*, qui Epirotæ, spiritus est martis philos. qui *occiditur*, id est, fixatur? nonne *ferventes* aquæ sal tartari phil.? nonne *subjectus ignis* Salpetræ, philos. seu nitrum?

> *Quos simul imposuit mensis, tum vidit e flamma*
> *In dominum, & dignos evertit tecta penates*

Jupiter; id est, ubi ea in crucibulo seu vase philos. liquefacta sunt, spiritus igneus qui ad fixitatem reduci non potest, impuritatem Lycaoniam omnem flammis absumendam reliquit, atque ipse integer evasit, & in cælum rediit. De Jove *Sole*, ac Jove *Marte* videndus Macrobius: quæ omnia vix explicari poterunt, nisi ad Chemiam recurratur. Soli vero & Marti additus *lupus*. Legitur & *Lycus*, seu *lupus*, Martis filius apud Hyginum: & lupus Lycopolitanis pro Deo cultus in Aegypto: Duo item fuere filii Osiridis Anubis & Macedon, quorum ille *canem*, hic *lupum* insigne armorum tulit. Jam vero ad *noctem* potissimum spectat, quia lycaon Jovi insidiatus est, quod ab Homero Sol Λυκηγενὴς appelletur, & anni λυκάβαντες dicti; etiam ipse alias duplici de caussa λυκοκτόνος, & λυκωρεὺς, similis huic

Clav. 1. Hesych. in λυκο-κτόνος. Albric. de Deor. imag. Fab. c. 59. 159. Philo Jud. de legat. p. 646. Theodoret. pag. 51. Gr. affut Diodor. l. 1. c. 2. Il. d'. Heraclid in Hom.

Allegor. Hesych. Calli- hymn. in Apoll. Georg. l. 15. Pindar. Olymp. IX & XIII. Pausan. Plut. de Is. & Osir.

lycaoniæ Lynci Scytharum regis immanitas Triptolemo *noctu* insidiantis, qui, ut est apud Ovid. extremo V. metamorphoseon, de quo mox,

Patria est clara mihi, dixit Athenæ:
Triptolemus nomen: patuit mihi pervius æther.

Dona fero Cereris, & ubi & *Athenæ*, quæ in Minervæ tutela, & nomen *Triptolemi*, in quo ternaria Mysticus numerus, præ ceteris notanda, & quod hunc attinet, ut eo magis concentus harum fabularum pateat, adscribere non pigebit, quæ apud eundem Poëtam lib. IV. Fast. leguntur, ubi ita de Cerere:

Noctis erat medium, placidique silentia somni:
Tripolemum gremio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum; tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono.
Itaque foro pueri corpus vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.

De *igne* Lycaonio jam vidimus. De immortalitatis procuratione in sequentibus plura. Patria porro Lycaoni *Lycæus mons*, aut certe ejus confinia: qui mons *Pani* sacer: unde Virgilius:

Ipse nemus linquens patrium, saltusque Lycæi,
Pan ovium custos.

Sed & ipse Jupiter *Lycæus*; imo & Apollo *Lycæus*. De Pane supra vidimus. Somnus vero res quietis, & hyemis. Hinc ipse Deus ille Phrygum est, hyeme dormiens, æstate vero vigilans: sive, ut Paphlagones volebant, qui hyeme vinculis coërcetur, vere autem movetur,

tur, & solvitur: quo tempore festum Isidis est post æquinoctium nempe vernum, quo Jovis pedes hactenus junctos, & coalitos ac concretos, ut Eudoxus tradidit, ab Iside dissecantur, ac diducuntur, ita ut ipsius gressus ac incessus jam modo expeditus sit ac liber, qui antea adstrictus erat, impeditus. Fixis his pedibus contrarii plane pedes gigantum, seu potius volumina Serpentina. Eodem pertinet & Vulcani pesalter claudicans apud Poëtas, & Saturni apud Basilium Valentinum. Sed pergamus ad Ovidium:

Separat Aonios, supple spiritus. Aonii παρὰ τὸ ἄειν, a spirando. Ea propter Musæ *Aoniæ* alatæ. Hi in *diluvio*, id est fusione reguli stellati (hoc enim velut aptissimo & perspicuo maxime lapi phil. conficiendi exemplo utendum mihi esse video, ut intelligar) separantur, secernanturque ab *Actæis arvis*, id est, a terra Philosophica. Ἀκτὰς Græci τοὺς αἰγιαλοὺς, καὶ πετρώδεις, καὶ παραθαλασσίους τόπους appellabant, ut est apud Hesychium; quem Salmasius illic frustra sollicitat. Præstitisset in sequentibus corrigere: Ἀκτή. ὁ αἰγιαλὸς καὶ παραθαλάσσιος τόπος, παρὰ τὸ προσάγνυσθαι αὐτῷ τὰ κύματα. reliqua vero ibidem alii emendarunt.

Phocis, terra sublimis montana. Duplici hic utar hujus vocis origine, quarum altera a Phœnicia, vel Hebræa, petetur lingua, indicata a Bocharto; altera ab Græca. *Phaue* Phœnicibus sursum & *Phancani* celsus, sublimis. Secundum Bochartum igitur Phocis, uti diximus, celsa & montana regio. Supra *Lycæum montem* habuimus, mox & plura de *montibus* in universum. Quod ad Græcam attinet etymo- in Phaleg. l. 1. c. 30.

 lo-

logiam, quæ mihi semper in hac fabula erit potior, utpote à Græcis ad similitudinem Ægyptiorum ficta, Invenio apud Hesychium, Φωνείας τὸ κάκιστον χρυσίον. & apud Homerum occurrit.

Odyss. Φωκάων ἁλιοτρεφέων ὀλοώτατος ὀδμή.

Omnia ubique repeti non possunt. Quare versiculi explanatio ex iis petenda erit, quæ mox de *Mari*, & alibi *odore* dicimus.

Terra ferax, dum terra fuit, quia non amplius in diluvio apparet, sed tota aquis abruta est, ac latet. De hac Terra ita Onomacritus: Ἡ λοχίαις ὠδῖσι κύει καρπὸν πολυειδῆ.

in Hymno in Terram. Plutarchus in Amator. extremo, ἀνθρώπων μητέρα, καὶ ζώων vocat, καὶ φύλων ἁπάντων γένεσιν.

Pars maris, Philosophici, in fusione reguli, cum omnia in liquorem redacta sunt, & fluida facta, atque volatilia.

Onomacr. in hymn. Μήτηρ μὲν Κύπριδος, μήτηρ νεφέων ἐρεβεννῶν.
Καὶ πάσης πηγῆς, νυμφῶν ναοῖσι βρυούσης.

Lambspriuck. fig. I. *Natant in nostro mari*, ait alicubi egregius Philosophus, *Duo pisces sine omni carne & ossibus. Hi in propria aqua coquantur: Tunc immensum ex his mare fiet*.

Et latus subitarum campus aquarum, quia omnes spiritus salis, sulphuris, & Mercurii confluxere.

Mons ibi Monti comparatur terra purificata & spiritualis, elevata a priore, quæ subsidit. Hinc montes Cybelæ seu *Rheæ* sacri. Cornutus: Ἐπεὶ δὲ ἄνωθεν ὄμβροι καταῤῥέουσι, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐπεγειρόμενοι φαίνονται, πρῶτον μὲν τὴν ἴδην ἐπωνόμασαν αὐτῇ μετέωρον ὄρος, καὶ ὃ μακρόθεν ἐστὶν ἰδεῖν, Ἰ-

δαῖαν

δοῦσαν αὐτῇ συνεπαγγελλούσαντες καὶ τὸ ἡμερωμένον τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι γινομένων ζώων, τοὺς λέοντας ἡνιοχουμένους ὑπ' αὐτῆς παρεισήγαγον. Ita hunc locum partim e vetere libro, partim e conjectura restitui. Nec Cybelæ tantum *montes* sacri, verum & *Jovi*; ut supra vidimus, qui & in Idæ montis cacumine cum Junone coiisse ab Homero fingitur ac *Minervæ*: item Aesculapio, cui Carthaginenses in summo arcis, seu Byrsæ fastigio templum posuerunt, & Carthagine nova in proximis collibus: nec non patri ejus Apollini, qui in arce Trojana coli solitus. De cultu vero Deorum in excelsis, seu montium culminibus, adiri Seldenus poterit de dis Syris; mox & nos paucula alia adferemus. Plut. q. Rom. 94. Serv. ad IV. Aen. 58. Synt. II. c. 8.

Verticibus petit astra duobus, id est, duobus spiritus Sulphureo & Mercuriali. De duabus Herculis columnis, ceterisque huc facientibus alibi latius.

Nomine Parnassus, venia hic mihi petenda, ut cum etymologis etiam mihi aliquantulum ineptire liceat. Bochartus, Leyth, aliique Parnassum a Syriaco *Parnes* deducunt, id est, a *pascendo*, & cur non potius *Paran*, quod a *paar*, decorare, & *noasch*, id est, *speciosa domus ignis*? præsertim quum in eo αὐτόματον πῦρ etiam Sophocles agnoverit, inquiens:

> Σὲ δ' ὑπὲρ διλόφου πέτρας
> Στέροψ ὄπωπε λιγνύς.

Antigone vers. 1139.

Ad quæ verba Scholiastes: παρ' ὅσον αὐτόματον πῦρ ἐκεῖ εἶσι ἀναδίδοται. Quid autem arti Chemicæ magis convenit, quam ignis domus, quæ ipsa ab igne nomen accepisse creditur! adeo ut Lapis noster suo jure nomen *Bar chumi* tueri

 id

Lib. IV, c. 1. Phaleg. possit, id est filii caloris. Neque vero me fugit Bochartum virum eruditissimum vocis *Chemiæ* etymon ab Arabico *Chema* deducere, quod occultare significat, quod ars illa arcana sua omnibus ambagibus involvat, ejusque Scriptores cuncta λοξῶς tradant, majoreque illa obscuritate, quam ipsa sphynx solebat, obvelent. Verum uti nec illud damno, ita quoque non video, cur non & alterum a calore tractum æque verum sit. Ceterum probare minime queo ejusdem viri absurdam plane Sententiam, qua artem hanc novitatis damnati. Quum enim ipse Firmicum illius meminisse fateatur, qui Constantino Magno σύγχρονος fuit, ex illo ipso testimonio videre potuisset artem Chemicam multo, quam ipse existimat, esse antiquiorem, quandoquidem is illius, non ut nuperæ, & χθὲς καὶ πρῴην inventæ meminit, verum simpliciter, quasi longo vetustoque usu cognitæ. Ego vero eam circa hæc tempora magis innotuisse, & cum pluribus esse communicatam, putem, quæ antea inter paucos delituerat. Amor enim, seu charitas fraterna in Evangelio tantopere commendata, impetravit a nonnullis, qui e Pythagorica secta, vel ex Ægyptorum etiam sacerdotum ordine ad fidem transibant Christianam, ut arcanum illud grande fratribus nonnullis aperirent, præsertim Diocletiani ævo, cum res Christiana mirandum in modum affligeretur; ut hoc subsidio inopia pressis eo cumulatius posset subveniri. Nam ipsis etiam illam Moysis ac Josephi temporibus multo esse vetustiorem tam mihi persuasum est, quam quod maxime: & ex insigni illa omnium, quas confe-

ro inter se, & expono, fabularum veterum concordia, sive harmonia & concentu tam perspicue id ipsum puto elucere, ut vix ulla dubitandi causa relicta sit. Verum ne Parnassi nostri obliviscamur, malim ejus etymon a Græcis petere, a παρὰ & νάσαι, ab *effluendo*: unde & νασμοὶ, ἀποῤῥοιαι, ῥύσεις, apud Hesychium. *Parnassus* igitur Græcis sit, unde multa fluenta procurrant. Et est sane in eo monte *Hippocrene*, fons ex ungulæ *equinæ* pulsu prognatus, cujus equi jam supra meminimus. Nil autem, puto, vetat, quominus cujus ille rei in arte Chemica Symbolum sit, hoc loco exponam, ut sua quoque præcedentibus quæstionibus maxima ex parte obtingat solutio. *Equum* Soli quondam dicatum accepimus, ob celeritatem significat & in Chemia spiritum igneum solarem, penetrantem. Hinc *Hippa* Bacchi nutrix Onomacrito: Non eidem ἐλάσιππος: *Scyphius* equus e Neptuni semine ortis *petra dormiensis*: ipse Neptunus primus frenos repe-risse dicitur, queis equi coërcerentur: Jupiter in *equum* mutatus, ut cum matre *Pirithoi* concumberet: *equus* ab Oro *leoni* prælatus; ab equis suis discerptus *Hippolytus* ab *Aesculapio* vitæ restituitur: equis suis Diomedes ab Hercule lacerandus objicitur. Multaque id genus alia, ab antiquis ficta sunt, ut his involucris veritas occultaretur.

Superatque cacumine nubes, transit Spiritibus suis frigidam regionem, unde alias constricti frigore vapores in terram rursus decidunt: exserit caput ex illis diluvii procellis, nubibus tenebris: de quibus dixerat:

In Hymnis. Schol. lycophron. p. 123. Schol. Sophocl. Oed. Colon. 535. Schol. Homer. Il. 263. Plut. de Iside & Os. p. 358.

Servius ad VI. Eclog. 41. Apollodor. lib. I.

——— Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum, &c.

Huc ubi palii in Atho monte Deucalionem servatum ferunt, quidam & tempus addunt, nimirum, *nono* die.

Deucalion, Δευκὴς Græcis λαμπρὸν, splendidum; & δεύκειν φροντίζειν. Ab utraque voce Deucalionis etymon peti potest: malim tamen a priore. Splendor enim igni tribuiter, & est huic noster ignis filius. Hinc & Satyri Hesychio Δευκαλίδαι: de quîs supra. At si quis a posteriore præferat, huic pater προμηθεὺς aderit. Filia vero ejus fertur Protogenia, de qua Pindarus in Olympionicis:

Hygin. f. 155. od. IX.

φέροις
δὲ Πρωτογενείας ἄστει, γλῶσσαν, ἵν' αἰολο-
βρόντα Διὸς αἴσᾳ Πύῤῥα Δευκαλίων τε Παρ-
νασοῦ καταβάντε δόμον ἔθεντο πρῶτον: ἄτερ
δ' εὐνᾶς ὁμόδαμον κτισσάσθαν λίθινον γόνον,

Pausan. Eliac. prior.

Ubi inprimis τὸ ἄτερ γονᾶς notandum. Nepos ex hac filia Deucalionis *Aetlius* traditur, pater *Endymionis*, *a Luna* adamati. Ipse porro Deucalion alias & *Opus* dictus.

Tractat. IX nov. lun. Chem.

Cum consorte tori, Pyrrha, spiritu alcalico femineo, cui suus etiam multis inest ignis. *Scias*, inquit Sendivogius, *mulierem non discrepare a viro: ex eodem semine, & in una matrice ambo nascuntur: nihil defuit præter digestionem. Et ut matrix purior est in sanguine & sale; sic Luna ex eodem semine cum sole, & eadem matrice; sed matrix magis habuit de aqua, quam de sanguine digesto, secundum tempus Luna cælestis.*

Hesychius. Schol. Homer. ιλ. α.

& ut hic *Pyrrham* Deucalionis habemus uxorem, ita & Thetidem Πυῤῥαίαν *Peleo* postea in conjugium dabimus, ut ex his Achilles nascatur μὴ θηλῶν χείρων θηλῆς; (sicut Deucalionis soboles

boles ἄπερ γονῆς) *Nono* post anno mittendus ad *Lycomedem*, τῶν λύκων μηδόντα regem *Scyri* insulæ argillosæ, (quemadmodum Deucalion *nono* die ad Parnassum appulit) ut illic femineo latens habitu *Pyrrhæ* nomen ferat nono postea die pestem *Achivis* ad *Trojam* depulsurus. Pyrrha autem dictus, quoniam capillis *flavis fuit*, & *Græce rasum* Pyrrhon *dicitur*. Ite jam, qui Græca intelligitis, & negate artem nostram antiquam esse. Hygin. f. 96.

Parva rate, ventre venti, spiritu Mercuriali. Hermes in tabula smaragdina: *Portavit me ventus in ventre suo*. Hoc est illud navigium, Jovis Hammonis, ac solis Ori; itemque Isidis: hæc est illa arca, seu κιβώτιον, qua Cadmus Thebas. Jason Colchos, Saturnus in Italiam, Hercules in Hesperiam transfretarunt, & de Hercule quidem, ejusque poculo, seu lebete, supra cap. IV quædam huc facientia diximus, dicemus postea & alia de *cunis* ejus, ubi Persei & Andromedæ fabulam exponemus. Diodor. sicul.

Adhæsit, glutine sympathetico, seu convenientia naturæ, magnetismo Philosophico.

Corycidas Nymphas, Hesychius: κώρυκος, θυλάκιον. οἱ δὲ πλοῖον. De *parva rate* vidimus: item de Aegyptiorum Deorum super *navigium* collocatione. Nymphæ vero, seu Naides, virtutes aquarum præsides sunt, & animæ generationem subeuntes. Ad hæc cum antra Nymphis sacra sint, nullum sane ipsis convenientius Corycio in bicipiti Parnasso. Fuit & aliud in Cilicia ejusdem nominis antrum percelebre; in quo Mercurii, Dei Nymphis amicissimi fanum fuit, unde illud ἑρμαῖον ἄδυτον vocat

Op-

Oppianus: nobile idem Typhonis fabula, cujus idem meminit Oppianus, inquiens:

lib. III. Halicut.

> Ἠνὶ δὲ Κωρυκίῳ βυθίην παρακάτθετο πέτρην
> Παιδὶ ποτὲ τόν φασι Διὸς ῥυτῆρα γενέσθαι,
> Ζηνὸς μὲν ῥυτῆρα, Τυφαόνιον δ' ὀλετῆρα.

exstat hæc fabula apud Hyginum, aliosque.

cap. 196. *Numina montis*, Onusas, item Minervam &c. Hesiodus in Theogonia:

> Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
> Οὐρανὸν ἀστερόεντ', ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι,
> Ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.
> Γείνατο δ' οὔρεα μακρά, θεῶν χαρίεντας ἐναύλους
> Νυμφείων, αἳ ναίουσιν ἀν' οὔρεα βησσήεντα.

Nati vero *montes*, ut Cornutus ait, κατ' ἐξοστρακισμὸν τῆς γῆς. quod elegantissime dictum. confirmat Sendivogius; *calor*, inquit, *centralis subtilem aquam in aërem elevat; quod spissum est ex sale vel pinguedine, distribuit terræ: unde res variæ nascuntur: residuum saxa & petræ fiunt.* Est & ὀρεία Ceres, & Ἀκρία, vel Ἀκραία Venus. Notabilia sunt hæc Hesychii: Ἀκρία, ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Ἄργει ἐπί τινος ἄκρας ἱδρυμένη, ἀφ' ἧς καὶ Ἀκρίσιος ὠνομάσθη. ἔστι δὲ καὶ ἡ Ἥρα, καὶ Ἄρτεμις, καὶ Ἀφροδίτη προσαγορευομένη ἐν Ἄργει κατὰ τὸ ὅμοιον ἐπ' ἄκρῳ ἱδρυμέναι.

tract. XI. nov. lum. Chem.

Schol. Apollon. 295. p. Pausan. in Att.

Fatidicamque Themin, Abripior profecto in stuporem, quum, quam præclare hæc singula ab antiquis naturæ spectatoribus ficta sint, & excogitata, considero: quæ, licet ad instar Penthei in plurima frusta dilacerata, ac sparsa, facile tamen reperiri, colligique in unum corpus possunt. Oraculum hoc Delphicum Neptuno primum ac Telluri commune fuit. Neptunus deinde Telluri tradidit, illa Themidi, Themis Apollini. Qua propter & in

Pausan. in Phoc. p. 320.

& in Delphico deinde templo ara fuit Neptuno sacra. de Neptuno superius egimus. Tellus Latona est, mater Solis & Lunæ: *Theia* illa, de qua Hesiodus: In Theogonia.

Θεία δ' Ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε Σελήνην
Γείναθ', ὑπευνηθεῖσ' Ὑπερίονος ἐν φιλότητι. id est:

Sed magnum solem, sed te quoque, splendida Luna,
Thia Hyperionio de semine protulit orbi.

Meminit & Pindarus, qui illam ita compellat: Isthmionic. od. v.

Μᾶτερ Ἀλίου πολυώνυμε Θεία,
Σέο γ' ἕκατι καὶ μεγαθενῆ νόμισαν
Χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων.

Ubi jam non obscuris, sed apertis verbis res ipsa indicatur. Est autem Tellus eadem quidem, quæ ab Hesiodo Theiæ mater dicitur, sed alio tamen respectu: nimirum, quum adhuc pars erat rudis & indigestæ molis, e qua deinde ope caloris emergens, ac cælo a se discreto rursus conjuncta Theian generat, hoc est, se subtiliat, & purificat: ac sic tandem depurata fit mater Solis & Lunæ. Themis soror Theiæ est, ejusdem matris proles; sive eadem potius, sed alio iterum intuitu. Hæc assidet Jovi, & tribuit cuique suum, ne in lecto amoris vir uxori præpolleat, neve uxor marito. Ubi illa conjunctio peracta; tradit ipsa Phœbo, tamquam digniori, oraculi sedem. Præterea & alia Themidis consideratio est. Sacer enim illi numerus quinarius; de quo fuse supra a nobis disputatum. Dividit hic *decadem* in duas partes æquales, quod Justitiæ est, estque semper inter binos numeros inter-

me-

medius; qui in primo ex imparibus quadrato, ac pariter impare novenario denarium, συμπλήρωσιν, καὶ τελείωσιν τοῦ κόσμου, conficiunt, ut ex hoc Theonis Smyrnæi schemata conspicuum est:

In Mathemat.

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Meminimus & paulo ante novenarii dierum & annorum numeri: addam nunc & illud, nominari eum *ὁμόνοιαν*, sive *concordiam*, ob insignem duorum cuborum 1 & 8, (sicut & quinarius ex duobus item cubis constat 1 & 4) & duorum trigonorum perfectorum 3 & 6 coadunationem. Quapropter non frustra Glaucus

---- Purgante nefas novies sibi carmine dicto
Pectora fluminibus justus supponere centum.

Ovid. XIII. metam. extrem.

Quæ tunc oracla tenebat, Sole, seu Phoebo, nondum nato:

Non illo melior, cum multi sint in materia spiritus, hic omnium est purissimus, ideoque & immortalis, atque item justissimus, non plus appetens, quam quod natura desiderat.

Aut illa metuentior, eadem hujus, quæ illius ratio. Et egregie *metuentior* dicitur, quia femina *pati*, non *agere* solet.

Jupiter ut liquidis, Ignis Philos. cælestis, materia astrorum subtilissima.

Stagnare paludibus orbem, MUNDUS de tota quatuor elementorum compage dicitur; continetque spiritus Alcalicos & Acidos, tam volatiles, quam fixos, cum sua Terra & Aqua, & Astris. Dixit antea Ovidius, *OMNIA*

pontus

pontus erat: factum id autem XVII die mensis septimi, computando a mense Martio, qui olim anni primus, cujus neomenia creatio inchoata fuit, & commotum diluvium.

Et superesse videt, qui lupus noster ceteros omnes devorat spiritus, solem vero & Lunam revomere cogitur.

Nubila disjecit, id est, plenilunium ostendit; & ut Pythagoræi loquebantur, Typhonicas ἀντίφραξιν exhalationes.

Nimbusque aquilone remotis, exsiccata humiditate alcalica per spiritum igneum, acidum, siccum.

Et cælo terras est, utrumque spiritum volatilem cumpurificata terra sua & spiritibus fixis conjunxit.

Nec maris ira manet, effervescentia illa subsidit. Dixerat in prioribus:

> *Nec cælo contenta suo Jovis ira: sed illum*
> *Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.*
> *Convocat & amnes, qui fontibus ora relaxant,*
> *Et defrænato volvuntur in æquora cursu.*

Ut enim diluvium fieret utriusque & Acidi & Alcali spirituum volatilium opus erat procursu, coadunatoque impetu.

Positoque tricuspide telo, Mercurii, sulphuris, salis.

Mulcet aquas, id est, humorem exsiccat *Supraque profundum* &c. Describit hic eleganter triplicem spiritum seu ventum Basilii, quum in reguli stellati Philos. efformatione inter se incipiunt conjungi. *Vulgo dicitur*, inquit ille, *duo tertium facile superare, ac prosternere: præsertim si ad exercendendam malitiam affatim spatii fuerit. Ad hoc solidissimo naturæ fundamento nixus affirmo, geminum advenire ventum debere Vulturnum dictum, ac dein simplicem, Notum; qui ab oriente & ab occidente vehementer spi-* Clav. VI.

rabunt:

rabunt: quorum cessante motu, ita ut ex aëre facta sit aqua, hoc habeto: ex spirituali fieri corporale, numerumque per quatuor anni partes, in quarto cælo, postquam septem planetæ imperium suum exercuerunt, dominaturum: inque infima palatii parte cursum suum perfecturum. Est autem Triton Neptuni & Amphitrites filius, Mercurius Philos. ὁ μεσίτης.

Conchæ sonanti, aër enim concavus est, & in Allegor. Homer. percussus sonum edit. Heraclides Ponticus: καὶ γὰρ ὁ μὲν ἠχεῖ ἐσβόθῳ πλήξας τ᾽ ἀέρα ῥοίζῳ ἀποτελεῖ.

Fluctusque, idem, quod supra innuit; ut cessent ab illa priore agitatione, & residеant spiritus.

Tortial, eximia comparatio tortilis buccinæ est, & circulationis spirituum in materia, a centro ad circumferentiam, & a circumferentia ad centrum assiduo motu regyrantium.

Littora voce replet, utrumque leonem tum ab oriente quam a meridie compescit, & ad concordiam revocat.

Trachin. init. *Ut ora Dei madida tor. barba*, Ita & Sophocles de Acheteo:

------- ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος
Κρουνοὶ διεῤῥαίνοντο κρηναίου ποτοῦ.

Ita Poëæ de viris, id est spiritibus masculis. *Barba* enim caloris & virilitatis symbolum, ut supra explicuimus, ubi Jovis & Aesculapii, *barbati* utriusque, meminimus. Sic Lucian de Dea Syria, & barbatus aliquando ejus pater Phæbus, qui Macrob. l. v. c. 1. alias imberbis, & ipse Bacchus, seu Dionysus, promissa barba apud Diodorum: ubi Eclog. IV. scilicet omnibus jam suis numeris perfectus, & absolutus vir evasit. De quo Virgilius:

Hinc

Hinc ubi jam firmata virum te fecerit ætas,
Cedet & ipse MARI vector, nec nautica pinus
Mutabit merces: omnis feret OMNIA tellus.
Ipse etiam in pratis aries *jam suave* rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera *luto:*
Sponte sua sandyx *pascentes vestiet agnos.*

Ubi *Sandyx* longe quid aliud est, quam vulgo sibi interpretes imaginantur. Est enim ille color, quem agni metallici ab aureis Aesculapii radiis accipiunt. Ubi vero de feminis seu nymphis, sermo est, tum capillorum humentium meminere. Sic Ovidius, de Arethusa:

Cum caput Eleis Alpheias extulit undis, l. v. metam.
Rorantesque comas a fronte removit ad aures.

Omnibus audita est, spiritus illi evestigio ad sal fixum se receperunt.

Jam mare littus habet, humiditas jam superflua consumta est volatiles spiritus figuntur.

Flumina subsidunt, spiritus coëunt, & coadunantur in terra sua, seu alveo Philosochico.

Colles exire videntur, spiritus apparent fixiores, accidit id primo die mensis decimi, quum Phoebus Delphis oracula reddere incipit.

Limumque in fronde relictum, pinguedinem suam, unde oleum inexstinctum Philosophorum exprimitur.

Redditus orbis erat, regulus stellatus jam erat absolutus.

Quem postquam vidit inanem, omnibus scil. aliis spiritibus exstinctis, & diluvio absumtis.

Deucalion, eodem modo Orpheus loquens

inducitur a Basilio Valentino clave XI. qui capit, capiat. Magnum hic secretum revelatum est.

O *soror, o conjux*, de his dicendum, quod de Iside & Osiride Plutarchus dicit: Οὕτω δὲ διανοεῖσθαι χρὴ καὶ ταύτην τοῦ ἀνδρὸς μεταλαγχάνουσαν ἀεὶ, καὶ συνοῦσαν ἔρωτι τῶν περὶ ἐκεῖνον ἀγαθῶν καὶ καλῶν, ὥσπερ ἀνδρὸς νόμιμόν ἐστι, καὶ δίκαιον ἐρᾶν ἐν δικαιοσύνῃ. Ab hoc non recte intellecto fraterno conjugio prava illa apud Aegyptios nata est consuetudo conjugiorum inter fratres & sorores, quæ cum nonnullis aliis Aegyptiorum sacris ad Athenienses transisse videri possit.

Pag. 374.

Patrüeles origo, verissime. Acidum enim & Alcali iisdem prognata parentibus.

Nunc ipsa pericula jungunt, ipsæ in regulum redactio.

Vitæ non est fiducia certa, quia nil agere possunt, necdum satis excocti fixique necdum capaces generandi.

Terrent etiamnum nubila mentem, adest etiam nunc regulo sulphur aliquod externum adustibile, quod per ignem rursus expellendum. Hæc enim est illa vera ἐκπύρωσις mundi, de qua veteres Philosophi, & noster superius:

Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & MUNDI moles operosa laboret.

Lipſ. Manuduct. ad Stoïcam Philoſ.

Sophocles apud Justinum Martyrem:

De Monarchia Dei.

Ἔσται γὰρ, ἔσται κεῖνος αἰώνων χρόνος,
Ὅταν πυρὸς γέμοντα θησαυρὸν χάσῃ
Χρυσωπὸς αἰθήρ. ἡ δὲ βοσκηθεῖσα φλὸξ
Φλέξει μανεῖσα.

Lucretius in quinto:

Principio maria, ac terras, cælumque tuere:
Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Tris species tam dissimileis, tria talia texta,
Una dies dabit exitio: multosque per annos
Sustentata ruet moles & machina MUNDI.

Servius ad Virgilii Eclog. VI. *Sane sciendum, & per diluvium, & per ecpyrosin, significari temporum mutationem.* (vers. 42.) Insignia sunt, quæ Nigidius retulit: (lib. IV. de Diis) *Quidam*, inquit, *Deos, & eorum genera, temporibus & ætatibus distinxerunt*: (Ita hic locus mutilus supplendus est) (Apud Serv. ad Ecl. IV.) *inter quos & Orpheus. Primum regnum* Saturni, *deinde* Jovis; *tum* Neptuni, *inde* Plutonis: *nonnulli etiam*, ut Magi *ajunt* (id est Chemici) Apollinis *fore regnum. In quo videndum est, ne* ardorem (*sive illa ecpyrosis appellanda est*) *dicant.* Et recte Stoici, (modo ut oportet, ea accipiamus) ἐν τῇ ἀποκαταστάσει mundi post hanc deflagrationem *cadere de cælo semina* dicunt, quibus hominum genus instauretur. Nascitur enim HOMO noster de cælesti semine, vereque in eum quadrat, quod adulatorie Virgilius Pollionis filio tribuit,

Jam nova progenies CÆLO demittitur alto:

Quippe qui perfectissimum instar universi est. (Ecl. IV.) Basilius Valentinus: (In Prolegom. Magni Lap.) *Jam vero de semine hoc, quod metalla operantur, ita illud habeto, influentiam quandam cælestem divino nutu ab alto demitti, eaque Syderum proprietatibus mixtam, ex hoc conjugio tertium quid gigni; quod essentia terrenæ sit. Atque hoc est initium seminis nostri, ejusque prima origo. Ex illis tribus prodeunt elementa, quæ deinde igne Aetnæo agitante perfectum corpus pariunt,* Est autem hoc semen spiritus Mercurialis, Neptunius, qui cum sulphureo Joviali mixtus in uterum terræ sive salis Plutonium incidit, ibique alitur & crescit,

 do-

donec in Hominem efformetur Chemicum, partuque in lucem prodeat. Plura huc facientia invenies apud eundem cap. VI. de natur. & supernaturalibus, & apud Sendivogium tr. VI novi. lum. Chemici. Pertinent huc Orgia & παλίλαι veterum, lustrationesque per aquam & ignem. *Triplex autem omnis purgatio*, inquit, Servius; *Aut enim in Terra purgantur animæ, quæ nimis oppressæ sordibus fuerint, deditæ scilicet corporalibus blandimentis, id est transeunt in corpora terrena* (id est Salina:) *& hæc Igni dicuntur purgari*, (infernali, Typhonis castigatore Aetnæo) *Ignis enim ex terra est, quo exuruntur omnia. Aut in Aqua; id est transeunt in corpora marina*, (in Mercurialia, ut Glaucus, & Palæmon) *si paulo melius vixerint. Quod etiam in Statio legimus, ubi de auguriis tractat. Unde etiam in sacris omnibus tres sunt istæ purgationes. Nam aut tæda purgantur, & sulphure: aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur; quod erat in sacris Liberi. Hoc enim est, quod dicit in secundo Georgicon*: Tibique

Oscilla ex alta suspendunt mollia PINU.

Nam genus erat purgationis: & in ipsis purgationibus bonorum meritorum secutus est ordinem, ut ante aëriam, inde aquæ, post ignis diceret purgationem.

Ad Aen. VI.

Judicet jam æquus lector, qui Reguli stellati noverit confectionem, ecquid verius dici potuerit. Sed omnis eximetur caussa dubitandi, si quæ de Palilibus cecinit Ovidius, conferantur. Quod carmen non minus plenum mysteriis, quam hæc fabula est diluvii: ubi inter cetera:

L. IV. Fastor.

Hæc tu conversus ad ORTUS.
Dic TER, & in VIVO prolue RORE manus.
Tum licet apposita veluti CRATERE camella

LAC niveum potes, PURPUREAMQUE sapam.
Moxque per ardentes stipulæ CREPITANTIS acervos.
Trajicias celeri strenua membra pede
Expositus mos est, moris mihi restat origo:
Turba facit dubium; coeptaque nostra tenet.
OMNIA purgat edax ignis, vitiumque METALLIS
Excoquit. Idcirco cum DUCE purgat OVES.
An quia cunctarum contraria SEMINA rerum
Sunt duo discordes, IGNIS & UNDA dei:
Junxerunt Elementa patres: aptumque putarunt
Ignibus & sparsa tangere corpus aqua?
An quod in his VITAE caussa est; hæc perdidit EXUL:
His NOVA fit CONIUX; hæc duo MAGNA putant?
Vix equidem credo: sunt qui PHAETHONTA referri
Credant, & nimias DEUCALIONIS Aquas. &c.

Mirari sæpenumero ego soleo, quum hæc, & hujusmodi alia lego, Veteres suum ita, quem haberent, thesaurum ignorasse. Adeo ut illis, quam gallo Phædrus, querelam merito assignem; quem una opera emendabo:

Jaces indigno quanta res, inquit, loco!
O si quis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem maximum.
Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse, nec mihi quidquam potest.

Recte igitur Aegyptius ille sacerdos *Græcos semper pueros esse* dicebat: & id ipsum de Latinis, qui sua a Græcis fere omnia acceperunt, merito prædicari possit. Platon. in Timæo.

Quid tibi si sine me, quia alter sine altero efficere nil potest. Quod igitur masculus ille sulphureus calidus exstinguatur spiritus, femineus quoque mercurialis humidus eundem subeat casum necesse est, inque pontum, seu mare philos. unde prodierat, revertatur.

O utinam possem, est hoc illud solemne patrum votum, illa scilicet propagandi cupido, cujus ope homo immortalis fit, dum in liberis renascitur.

Paternis artibus, fingitur Deucalion Promethei fuisse filius, qui primus homines de luto finxit, Prometheus autem ὁ λόγος est πάντων κηδεμῶν, καὶ προνοία ἐπιτροπεύοντα. Cornutus eum τὴν ἐν τῇ τῶν ὅλων ψυχῇ κυρίαν interpretatur, ἣν οἱ νεώτεροι προνοίαν ἐκάλεσαν. Porro idem Prometheus ac Jupiter. De Luto postea ad fab. Pelei & Thelidis.

Atque animas formatae inf. terrae, Servius ad Eclog. IV. Virgilii: *Prometheus, Japeti & Clymenae filius, post factos a se homines dicitur auxilio MINERVAE caelum adscendisse; & adhibita facula ad rotam SOLIS ignem furatus, quem hominibus indicavit.* Parcam hic operae, & ero brevior, alias sat multa sunt, quae de Minervae auxilio, de ascensu in caelum, de facula, de rota solis, & monstratione ignis hominibus commodo dici possint. Sed sapienti verbum sat est.

Sic visum superis, caelo, caelesti spiritui, unde auxilium.

Hominumque exempla manemus, quia viventes mortui erant ἔμψυχοι νεκροί. Quiescebant enim.
In Camilla p. 139. *Quies* autem (quae Heracliti apud Plutarchum sententia est) propria est mortuorum. Κίνησις δέ τις, ἢ σὺν κινήσει πάντας ἢ γένεσις, ut apud eundem

dem Plutarchum alibi legitur. Conferantur hæc cum clave XI Basilii Valentini. Plutarch. de If. & Osir. p. 357.

Dixerat, & flebant, erunt sine dubio permulti, qui flosculum hunc esse poeticum arbitrabuntur. Ita & ego olim existimavi: nunc aliter sentio, & hunc fletum opinor non multum diversum esse ab Isidis de fletu ad fontem.

Placuit cæleste precari, optime, de cælo enim homini Chemico nova vita: inde felicitas angelica, de qua in clavibus Basilius. Verum non ad Themidis oraculum Deucalionem semet contulisse tradit Apollodorus, sed Jovi *Phyxio* sacrificasse qui Mercurium ad eum misit: quicum Basilii solem alatum comparare licet, de quo clavi XI. l. I.

Per sacras sortes, obscura est ars Chemica, si qua alia & absque divina revelatione non intelligitur.

Nulla mora est, pergendum in opere. Hinc respicit illud adeptorum præceptum. Non esse ab incepto semel opere cessandum.

Cephisidas undas; κηφὸν Græcis argentum significat. Et Cephisus fluvius oves albas efficit, ut Melas ex eodem lacu ortus nigras. Dicitur præterea multum terræ pinguinis. Seu limi vehere, ita ut cum Acheloo & Nilo hac in parte comparetur. Etymologiam Hebraicam hic negligam, quamvis a veritate & natura ipsa non sit aliena. Cephisus autem in opere nostro Alcalicus est spiritus, humidus frigidus, multum ferens pinguedinis, qua terra nostra reddatur fertilior. Vitruv. l. VIII. c. 3. Diodor. l. I. cap. IV.

Inde ubi libatos, ubi eo spiritu imbuta materies

Heraclides Pont. in Hom. Allegor.

ries lapidis Phil. ἐπεὶ τῇ νυκτὶ συνοικειωθεῖσαν ἀχλὺν ὁ λευκὸς ἀὴρ ἐπὶ τὸ καθαρώτερον ἐλάμπρυνε.

Vestibus & capiti, interiora enim purissima sunt exteriora tantum ab impuro reliquo sulphure purganda.

l. I. Biblioth.

Flectunt vestigia Sanctæ ad D. D. Redeunt ad Justitiam, quæ Dea proportionis præses suum cuique tribui jubet; uti jam supra ostendimus; Apollodorus autem Deucalionem non Themidi, sed Jovi Phyxio sacra fecisse, supplicasseque scribit, qui *Mercurium* ad eum miserit. Hunc Basilius cl. XI. *solem alatum* vocat.

Lucian. in Dial. deor. Apollodor. l. III. Diodor. Sic. Ovid. Metam. l. IV. Apollodor. Heraclid. in Hom. Alleg. Schol. Homer. Il. ό. Ovid. l. III. metam. Plutarch. in Theseo Schol. Hom. Il. π. 140.

Quarum fastigia turpi &c. qui regulum stellatum novit, & hæc intelliget; item quid sint *sine ignibus aræ.* Ignis enim spiritus penetrans, volatilis, *securis* Vulcani; *ensis* ejusdem Peleo dono datus: Ensis Herculi dono datus a Mercurio; ejusdem *Clava* a Vulcano, *arcus* ab Apolline acceptus: item *alatæ* ejusdem *sagittæ*; quibus e terra cælum impetit, & quidem, quod notandum ἰῷ τριγλώχινι βαλών tam Junonem, quam Plutonem: *Harpe*, quam Minerva Perseo attulit: Tenedia *securis: Ensis* Solis Chrysaoris: *jaculum* & hastile Cadmi: *clava* Thesei: *hasta* Achillis a Chirone excisa, a Minerva polita, seu rasa, a Vulcano præparata. Hæc tot fabularum harmonia necdum sufficit, credo, tuendæ Chemiæ antiquitati, & demonstrationi veritatis fabulis occultatæ. Quid facias hominibus ad incredulitatem obfirmatis? At hi quidem suis fruantur delicias; nos nostris. Aræ igitur sine ignibus, est terra fixa unde omnis extractus est spiritus volatilis, seu Mercurius. Reliqua cuivis aperta planaque fore puto ex præcedentibus. Quare Deuca-

calioneam hanc fabulam primum ad nutricem Syriam deferam, & ab ea ad parentes ejus, Aegyptios; hoc prius addito, *velationem* illam *capitis*, quæ a Themede imperatur & vestium, recinctum, ossaque matris, eorundemque post terga conjectum omne multiplicationis mysterium continere, quod e collata clave XI Basilii Valentini retegi potest atque revelari. Porro ritus ille velato capite deos adorandi hinc mihi originem traxisse videri possit, cujus caussa frustra aliunde petitur. Non enim me Virgilii turbat auctoritas, apud quem Aeneas jubetur

PURPUREO velare comas adopertus amictu. III. Aeneid.
Ne qua inter Sanctos IGNEIS in honore Deorum
Hostilis facies occurrat, & omine turbat.

Ita autem illic pro *omina* legendum. Quamquam, quum rem recte intueor, Chemica & hæc ratio videtur. *Hostilis* enim *facies* est corrosivum impurum sulphur, quod puritati lapidis inimicum est, & *omine turbat*, id est in ipsa confectione perniciosissimum est, opusque corrumpit. Emendatiunculam vero meam Plutarchus confirmat, ἢ μᾶλλον, inquiens, εὐλαβούμενοί τινα φωνὴν προσπεσεῖν αὐτοῖς ἔξωθεν εὐχομένοις ἀπαίσιον καὶ δύσφημον. Quem namque metuere poterant soli in terris relicti Deucalion cum Pyrrha? Præterea notat Servius ad illum Virgilii locum, Soli Saturno & Herculi facientibus caput non velatum, ne imitatio numinis esse videretur: quod solus Saturnus ex omnibus Diis, excepto Hercule, velato capite essent. Quod tamen de Deabus affirmari minime potest: quandoquidem in nummis, aliisque veterum monumentis, Junonis, Pudici- In Numa.

tiæ, Pietatis, &c. Dearum capita velata conspiciuntur. Qua de re plura Tristanus de Numismat & Schegkius in Præmessis, sed & Pandoræ a Minerva *calyptra*, seu velum, quo caput tegeret, cum corona aurea, ac florum diversicolorium serto datum, Hesiod. Theog. 574. De Saturno non est quod miremur, cui *latere* familiare est, etiam in nostro opere. De Hercule vero, nisi ad *μυχαῖον* ignem referas, non ita liquet. Imo vero eo referendum est. Notemus & illum recingendi vestes ritum. Silius de Hercule nostro, sed jam Gaditano id est bonæ fortunæ: & mox:

Lib. III. belli Pun.

Discinctis mos thura dare
Pes nudus, tonsæque COMAE.

& ejusdem generis Dido apud Virgilium:

IV Aen.

Unum exuta pedem vinclis in veste recincta.

Plura ex eodem Virgilio, Ovidio, AGellio, aliisque, exempla colligere operæ pretium non puto: nec item multa de illo ritu in medium proferre, quo *post tergum jaci* lapides jubentur. Satis ille notus est e Theocrito, ejusque interprete Divino Virgilio: cujus Pharmaceutria sine stupore perlegere nequeo, adeo *terna* illa *triplici diversa colore licia*, *triplexque*, eorum *nodus*, ex ipsis mihi intimis artis penetralibus videntur depromta. Ad hæc ad Cephisi limum, de quo paulo ante, pertinet,

Eclog. VIII.

LIMUS ut hic durescit, & hæc ut CERA liquescit
Uno eodemque IGNI: sic nostro Daphnis amore.

Sed illic tam multa sunt, ut vix pleno mihi e commentario explicari posse videantur: mola salsa, bitumen, lauri, exuviæ Daphnidis, ea-

earundem terræ mundatio, venena Pontica, Lupi ex hominibus, animæ sepulchris excitæ, cineres in profluentem jacti. Flamma αὐτόματος, hylax in limine latrans, id est Anubis Aegyptius Hori custos: ac tandem reditus Daphnidis, id est adventus Horapollinis. Atque hæc, quod ajunt, per viam, dum in Syriam properamus.

In ea Dea nobis benivola & Comis hospitium offert magnificentissimum, templum suum Hierapolitanum. Quod ut, quale sit, cognoscatis, Lucianus adeundus erit, illius κοσμος. Ego ex illo paucula quædam excerpam, quæ ad propositum pertinere videbuntur. Ille igitur, ἔνδοθι δὲ, inquit, ὁ νηὸς χρυσῷ τε πολλῷ ἀπολάμπεται, καὶ ἡ ὀροφὴ πᾶσα χρυσέη. ἀπόζει δὲ αὐτοῦ ὀδμὴ ἀμβροσίη, οἵη λέγεται τῆς Ἀραβίης. καὶ τηλόθεν ἀνιόντι προσβάλλει πνοιὴν κάρτα ἀγαθήν. καὶ ἢν αὖθις ἀπίῃς, οὐδαμὰ λείπεται, ἀλλά σευ τά τε εἵματα ἐς πολλὸν ἔχει τὴν πνοιήν, καὶ σὺ ἐς πάμπαν αὐτῆς μνήσεαι. Præmiserat Auctor in prioribus historiam diluvii, & Deucalionis: dein disputaverat de conditore templi; quem nonnulli *Attyn*, alii *Bacchum* fuisse voluerint, cum suscepta adversus *Aethiopas*, (vide quæ de his ante a me dicta sunt) expeditione isthac transiret. Dehinc ad ipsum templum describendum descendit, quod ait undique apertum fuisse: quomodo & *Junonis* illud in via a Phalero Athenas ducente fuisse structum Pausanias docet, & aliud in foro Eleorum. *Aurea* porro omnia in templo, & ipsum etiam tectum Justinus martyr *auream* Venerem ex Aegypto deductam vult ab Homero: Καὶ χρυσῆν δὲ Ἀφροδίτην, inquit, ἀπὸ μαθήσεως τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἱστορίας. Ἔγνω γὰρ καὶ τίμιος χρυσῆς

De Dea Syria.

in Atticis & Eline. poster. in Parænet.

τῆς Ἀφροδίτης ἐν Αἰγύπτῳ λεγόμενον, καὶ πεδίον χρυσῆς Ἀφροδίτης ὀνομαζόμενον. Quid poteſt clarius? Sed & Aegyptiorum deus *Apis* ex auro, de quo conſulendus Seldenus quod Minervæ natæ Rhodii primi ſacrificaſſent, Jupiter Rhodiis aurum pluit. Aurea item *corona*, qua ab ipſa Pandore exornata. Aureum monile fuit Eriphyles. Aureus *Aries*, de quo contentio nata inter Atreum & Thyeſten, Aureus ille Phryxi. Aurea *amphora* a Vulcano Baccho data, in qua dein condita fuere Achillis OSSA. Schol. Hom. ιλ. ψ'. Aureus *Crater* Mercurii. Aureum *cymbium* Iſidis. Apol. l. xi. *Canes* aurei & argentei dati a Junone Neptuno, ut una Jovi inſidiaretur. Facilis autem hujuſce figmenti explicatio eſt; ἐπειδήπερ ἡ πυρώδης οὐσία κατὰ τὴν χρόαν ἐμφερεστάτη χρυσῷ. Sic & intelligent imperitiores, quid apud Philaletham *Aurum noſtrum* ſit.

de dis Syris. Hom. Il. β.

Scholiaſtes Homer. odyſſ. Heraclid. in Allegor. Homer. in Introitu Aperto. lib. xi miles. Plut. de Iſid. p. 357.

Odorem quod attinet, eundem & Iſidi ſuæ tribuit Apulejus: *Talis ac tanta Spirans Arabiæ felicis germina, divina me voce affata eſt.* Hæc Apuleji vera magia fuit, quam ab Aegyptiis didicit, licet alterius male reus. Iſtius modi ſuavem odorem eadem Dea regiis ancillis afflaverat; ut alibi indicavimus. Hic eſt ſuavis ille odor, quem in opere noſtro miſelli deſtillatores exſpectant, in ſuis aludelibus neſcio quas terras virgines digerentes. Credant, quæſo, hi boni viri, numquam hunc ſeſe reperturos, quamdiu vitris utentur circulatoriis. Circulatio hæc interna eſt in ipſa materia: & *odor ſuavis* veris Chemicis eſt abolita immundi ſulphuris corrodente malignitate, depurati Mercurii Phil. vis penetrativa. Poterat hoc

eos

ços meus, quem veneror maximè, præceptor Basilius docuisse: quem quia fortasse neglectui habent, quamvis vix ullum in eo verbum non singulari sit animadversione dignissimum, Helvetii, Viri in Chemicis, quod ad medicinam exercitatissimi, *Vitulum Aureum* consulant: in quo ars ipsa tantum non aperte, ac sine ullis ambagibus exponitur. Tridui opus, tribus vix constans florenis, per catillum fictilem non autem per vitrea vasa absolvitur. Methodum in confectione reguli stellati velut in speculo postea pluribus ostendam. Materia tantum reticebitur. Cetera benivolenti sufficient: malevolus, ut plura accipiat, mereri non videtur.

Pergit Lucianus: *Ἔνδοθεν δὲ ὁ νηὸς ὐκ ἀπλόος ἐςὶ, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ θάλαμος ἄλλος πεποίηται. Ἄνοδος καὶ ἐς τῦτον ὀλίγη.* Hic thalamus, sive hoc *penetrale*, solium est Plutonis, in quo ignis salinus, cujus Aegyptii prolem & excrementum esse dicebant MARE. Habuimus superius *penetralia maris* ex Homero. Sic nulla Sanctiora apud veteres fuere templa sine cellis, sine penetralibus: quæ penitius in terra philosophica latentis ignis fuerunt Symbola. Serv. ad VI. Aen. 396.
Apud Aegyptios templorum *διαθέσεις τῇ μὲν ἀνειμένον εἰς πτερὰ καὶ δρόμους ὑπαιθρίους καὶ καθαρούς*, (quæ spiritus Mercur. & Sulph. volatilis indicia) Plut. de Isid. & Osir.
τῇ δὲ κρυπτὰ, καὶ σκότια κατὰ γῆς ἐχόντων στολισμάτων, hoc ipsum significabant ignis latentis secretum, postea se diffundentis in apertum, (unde & adyta sine tecto, quale Junonis in via a Phalero Athenas ducente, & in foro Eleorum, de quibus Pausanias. item Apollinis Delphici, de quo Justin. l. XXIV. c. 8. &c.) [illegible]-

[illegible]

μὰν διεξαγωγὴν. ἄλλο αὐλὰ τοῦ Διὸς ἐν τῷ χόρτῳ μου;
ut Cornutus ait, hoc loco vulgo corruptus.
Hæc & *Septorum* Pyratheorum ratio est, de
quibus e Strabonis xv. libro nonnulla Selde-
Serv. ad nus: hæc & *sedilis* Vulcanii expositio est, quo
iv. E- Junonem inclusisse fertur. Et ut superius *navi-*
clog. *gia*, λέβητας & *lebetes*, & *scyphos* habuimus,
spiritus volatilis vehicula: ita hic fixi hujus
Apulejus spiritus invenimus, non secus ac Herculis in-
lib. xi. victi *cunas*: quibus Isidis *aurea vannus aureis con-*
Milesf. *gesta ramulis*, & *mystica vannus Jacchi* respondent,
Virgil. inde tam Λικνῖτα, quam Λικνίτης dicti. Quo &
Georg. I. veterum ille mos respexit in vanno infantes
166. Hesych. collocandi; quamquam & cribum Philosophi-
Schol. cum denotat, quum in reg. stellati confectio-
Callim. ne Mercurius Antimonii cribrando in fun-
hymn. in dum decidit. Hæc autem penetralia non cui-
Jovem. vis adire aut introire licitum, sed tantum
sacerdotibus, & his quidem sanctissimis:
οὐ μὲν πάντεσσι ἱρεῦσι, ἀλλὰ τοῖσι μάλιστα ἀγχιθέοισι.
Ἐν δὲ τῷδε ἐκέαται τὰ ἕδεα, τὴν Ἥρην καὶ τὸν αὐτοὶ Δία ἐόντα
ἑτέρῳ οὐνόματι κληΐζουσι ἄμφω δὲ χρύσεοί τε εἰσι, καὶ ἄμφω
ἕζονται. Ἀλλὰ τὴν μὲν Ἥρην λέοντες φορέουσιν, ὁ δὲ ταύροισι
ἐφέζεται.

Duo hic Dii occurrunt, Juno Divum regi-
ad Ae- na Jovisque & soror, & conjunx, atque ipse
neid. 51. Jupiter. *Physici*, inquit Servius, *Jovem æthe-
rem, id est, ignem volunt intelligi, Junonem vero aë-
rem & quoniam tenuitate paria sunt dixerunt esse ger-
mana*. *Idem* alii: *Interdum pro aëre jmo, & pro
æthere Jupiter accipitur. Aliquoties & pro aëre, &
pro ethere Jupiter. Juno vero pro terra & aqua: sicut
hoc loco intelligimus. Nam æther non habet pluvias: un-
de æthera pro Jove accipimus, cui tribuuntur aër &
ether: quæ mixta terræ, & humori universa procreant.*
Habemus igitur Deucalionis & Pyrrhæ pa-
rentes,

rentes, eosque *Sedentes*: sunt enim spiritus necdum commoti, sed quiescentes, Acidi & Alceli. Nam *sedere* tranquillitatis est. De Jove liquet e simulacro Jovis Phidiaco apud Eleos: & e nummis antiquis, in quibus Jupiter plerumque sedens effictus est. Albricus: *Jupiter pingebatur in throno eburneo in sua majestatis sede sedens.* *Tauri*, quibus insidet, cum Neptuno Jovi communes: utrique enim tauri tributi; id est ignei spiritus; quamvis alii aliam causam adferant. De Neptuno Virgilius: De Deor. imagin.

Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos II Æn.
Sollemneis Taurum ingentem mactabat ad aros. 201.

Solebant enim suas sibi dicatas, amatasque habere Dii victimas. Cujus antiqui ritus Virgilius semper observantissimus. De Jove Servius ad illud ejusdem Virgilii, *Et maxima* II Georg.
Taurus victima: quia triumphantes de albis tauris sacrificabant. 146.
Triumphi vero in honorem Jovis: unde: & *triumphantes omnia Jovis insignia habebant*, ad Eclog.
ut idem Servius notat. Sed de tauris post paullo plura, nec una hæc res est, quæ Jovi cum Neptuno communis. Nam & tridens utrique datus: imo & nomina: qua de re erudite M. multa congessit Tristanus ad Claudii; nummum tertium. Leones quod attinet, quibus Juno vehitur, sunt & hi ignei spiritus, sed fixi, & in materia delitescentes: unde & Cybelæ tributi, quam in nummis suis leoni insidentem effixere veteres, & in marmoribus currui insidentem, cui juncti leones. Lucretius: x, 27.

Hanc veteres Grajum docti cecinere poëtæ lib. II.
Sedibus in curru bijugos agitare leones.

Aëris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem; neque posse in terra sistere terram.

Et hæc quidem credita, sed non vera ratio est. De curru Junonio Servius: *Habere Junonem currus certum est. Sic autem esse etiam e sacris Tiburtibus constat; ubi sic precantur:* Juno Curitis tuo curru clypeoque tuere hujusce curiæ vernulas salvos. ita enim hunc locum legere malim, quam ut vulgo solet: *Vernulæ curiæ* sunt aditui, templorum curam gerentes. *Curia* enim templum, *quia nonnisi in augurato est loco*, ut ex eodem alidi discimus.

ad I Virg. Aen.

Καὶ δῆτα τὸ μὲν τοῦ Διὸς ἄγαλμα ἐς Δία πάντα ὁρῆ, καὶ κεφαλὴν, καὶ ὄμματα: καὶ ἕδρην. Ἡ δὲ Ἥρη σκοπέοντί τοι πολυειδέα μορφὴν ἐκφανέει. καὶ τὰ μὲν ξύμπαντα ἀτρεκέει λόγῳ Ἥρη ἐστί. Ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. Λειρὶ δὲ τῇ μὲν ἑτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἑτέρῃ δὲ ἄτρακτον, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει, καὶ πύργον, καὶ κεστὸν, τῷ μούνην τὴν Οὐρανίην κοσμέουσι. Ἔκτοσθε δέ οἱ χρυσός τε ἄλλος περικέαται, καὶ λίθοι κάρτα πολυτελέες. Τῶν οἱ μὲν λευκοὶ, οἱ δὲ ὑδατώδεες, πολλοὶ δὲ πυῤῥώδεες. Quod Jovis ait agnosci statim caput, vultum, & sedem, ætherio spiritui proprium id est, qui statim agnoscitur, quia numquam mutatur. Caput & oculos conjunxit & Homerus; ubi ita de Agamemnone Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διῒ τερπικεραύνῳ. Cui inde & templum Lacedæmone, Ἀγαμέμνονος Διὸς, ut Tretres ad Lophronem docet. *Caput* Jovis quale fuerit, ex antiqnis optime cognoscitur seu nummis, seu statuis seu monumentis aliis. De *oculis*, qui Jovi placidi, sed ignei, multa dici possint. Est enim oculus corporis huma-

ad VII. Aeneid. 174.

ni pars proxime ad naturam animæ accedens, multo igne eoque purissimo repleta: unde & Jupiter, seu Deus, sive Osiris, Ægyptiis *oculi* imagine expressus, & Sol ac Luna *oculi* Ori. Exposuimus alibi, quid esset Minerva. Huic *oculus* sacer teste Fulgentio. Ita enim ille: *Omnes etiam Deos Jupiter ad nuptias* (Pelei & Thetidos, id est ad confectionem Lapidis Philos. ut postea docebitur,) *dicitur convocasse, illa de caussa, quod putarent ethnici singulas partes in homine singulos Deos obtinere, ut Jovem* caput, *Minervam* oculos, *Junonem* brachia, pectus *Mercurium.* In Chemia purissima pars est ignei spiritus; quo pertinet ejusdem etymon a nonnullis e Plutarcho allatum, qui χημίαν nigrum oculi Ægyptiis significasse notat Diodorus lib. 1. radios. Hunc idem Oro a Typhone ereptum scribit, & donatum Soli. Quod in arte nostra notatu dignissimum. Sic Palyphemo Neptuni filio ab Ulysse, sapiente viro, & artis perito, *oculus* unicus erutus, postquam *vino rubro* fuit depositus. Sic Orioni ab Oenopione item eruti oculi. Orion vero e mixta urina, quam Jupiter, Neptunus, & Mercurius in *Tauri* ab Hercule immolati corium fecerant, ut ait Hyginus, natus est. Ubi omnium nomina & natura animadvertenda. Oenopioni a bibendo *vino* nomen formatum. Ecquid magis convenire potest? an vero hæc frustra, vel casu ita ficta sunt? Dabo vero & aliud argumentum. Ephialtæ Neptuni, ut quidam volunt, filio, vel Aloës ex Neptuni filia, *lævus oculus* sagitta ab Apolline effossus, dexter ab Hercule. Explicet ipse sibi lector: ego ad alia propero. Sed tamen

Plut. de Isid.

votr. p. 372.

III Mythol. in Pelao

De Is. & Osir.

Apollodor. l. 1

fab. 195

Apollodor. l. 1.

non prætermittendum, Pani item *igneos* fuisse *oculos* attributos. Ita enim fere Onomacritus, qui eum Κερυφῆς ἐφύμνηθεν ἐλαφρόζωον πυρὸς ὄμμα appellat sicut & ipsum Solem κόσμου περίδρομον ὄμμα. Sed, ut ad Lucianum revertamur, Juno in hoc simulacro πανθέα non ita facile agnosci poterat. Conjuncta vero hic variarum Dearum attributa, quia materia plures in se formas admittit: atque inde μυριόμορφος & μυριώνυμος Isis dicitur: cujus ideo & amiculi varius color est, quippe ποικίλαι χρώμασι, καὶ διαφόροις, ut Plutarchus ait. φῶς, σκότος, ἡμέραν, νύκτα, πῦρ, ὕδωρ, ζωὴν, θάνατον, ἀρχὴν, τελευτήν. Vetus inscriptio apud Gruterum:

In Hymnis.

Te tibi, una quæ es OMNIA,
Dea Isis
Arrius Balbinus v. c.

Estque ea, ut idem in Crasso Plutarchus exponit, ἡ ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρέχουσα αἰτία καὶ φύσις, ἡ πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν κατα, δείξασα. Hinc illa *Minervæ* aliquit habet: quæ *Promethea* in formando *homine* adjuvit: item *Veneris*, *Lunæ*, *Rheæ*, *Dianæ*, *Nemesis* & *Parcarum*. Habuimus superius Minervam Equestrem. Apud Pausaniam etiam χαλινῖτις occurrit, quæ Bellerophonti auxilium tulit in domando & conscendendo Pegaso. Hanc Albricus oculos triplici colore splendidos habere ait; sicut & Chimæra, quam Bellerophon debellavit, triplex monstrum fuit,

In Corinthiac.

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

& sicut hic Serpens, ita & in ejus ægide capilli Medusæ, unius de tribus sororibus, mori

Serpentes: quibus sororibus unus tantum fuit oculus, de quo paulo ante, isque a Perseo ereptus. At hanc quidem fabulam diligenter simul atque erudite, ut & alias nonnullas, Vigenerius explicuit. Venus nostra est illa [illegible], cujus Suidas & Photius meminerant; illa [illegible], illa *alma* parens Lucretii, illa *ἀναδυομένη* e *mari*: illa Carthaginensium cœlestis, quam Elagabalus Soli suo collocabat in matrimonium, Phœnicum Astarte: Parcarum natu maxima, item Πρᾶξις, [illegible], Aes Philosophorum, ignis salinus, magnes Solaris, Os Ori; ideoque & amatoriis cum Iside & Luna præesse rebus credita, quod ipsa tam ardenter solem appetat: hinc, ut supra vidimus, renes ei & inguina dicata. De ceteris Apulejus pro me satisfaciet. *Sceptrum* porro Symbolum est imperii ac potestatis, quod tralatitium. Quod & Plutoni tribuitur a Pindaro, & Albrico, solio Sulphureo insidenti, unde quatuor emanabant flumina. *Fusus* ad Parcas attinet, quæ tres, uti triplex salis, sulphuris, & Mercurii concordia, perpetuoque in generatione *Hominis* decurrens tractu volubilitas; unde & Herculis Scuto ab Hesiodo insertæ sunt. Caput lunaribus *radiis* illustratur, quod regere in multiplicatione Deucalioni jubebat Themis. Radii vis est subtilissima e Lunæ corpore emanans: sicut & e reliquis Planetis; inprimis autem ex ipso Sole, corpora cuncta penetrans, & pro sui qualitate varia diversimode afficiens, & & mutans. *Turritum* Cybelles caput est, *quod omnis potentiæ elatio sit in capite*, ut Fulgentius ait. Hinc liquet cur Jovi deorum hominumque regi caput superius idem consecratum dixit. Re-

In not. ad Philostrati Persea:

Pausan. in Att. p. 33. & p. 81.

Lib. XI. Milesi.

l. III. Mythol.

 ctius

ctius Cornutus: ἐπεὶ ἀρχηγός ἐστι τῆς πρώτης καὶ ἀρχεγόνου οὐσίας τοῦ κόσμου. *Cestus* e supellectile veneris petitus est. Quapropter Juno Jovem suum penites concalfactura apud Homerum.

Ceston de Veneris sinu calentem petiit. Est autem *cestus*, non quod doctissimus Rigaltius in suis ad Onosandri strategica notis existimat, tunica aliqua; sed vis illa attractiva, seu magnetica, qua Martem suum

Circum fusa super recubantem corpore sancto.

delenit, ac demulcet. Quam si Theocriti *Iÿnga*, appellaverimus, sive etiam Ἑκατικὸν στρόφαλον, de quo Psellus, aut *Hippomanes* Virgilianum, non peccabimus. Philosophi nostri Amorem, *magnetem* appellant, qui non tantum radios, quo cuncta vivificet, e centro ad circumferentiam quaquaversum dimittit: sed & virtute magica, naturarumque cognatione, eodem retrahit, revocatque a circumferentia ad centrum; amplexuque mutuo irradiata corpora conjungit. In quo circuitu cuncta penetrans, sursum illa deorsumque continuo motu volvit, & in orbem agit. Hinc ipse ab antiquis *circulo* comparatus: hinc &, *cingulum*, seu *cestus* Veneris: ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς. Qui quidem accommodotissimè ad naturam varius seu ποικίλος fingitur, pro varia magnetismi ratione. Ab hoc perpetuo
II Reg. XVII. motu Deus ille Chivæorum, cujus in sacris libris mentio fit, *Thartak* appellatus est: est is Sol, qui assiduo circuitu orbis circulum lustrat; תור, lustrare circumeundo in orbem, & רָתַק *alligare*, unde רַתּוּק *catena, cingulum*. Quem Judæi irridentes, & ad nominis etymon al-

ludentes

ludentes *asinum* fuisse dictitant, quod unus idemque utriusque labor esset, in circulum munus obeuntis, solis in cælo, asini in pistrino: *ubi in orbe termini circumfluentis reciproco gressu sua recalcant vestigia errore certo vagatur*, ut eleganter Apulejus. lib. IX. Milef.

Aurum & *gemmæ* pretiosæ Cybelæ seu Rheæ rursus propriæ sunt. Est enim illa, ut Albricus ait, *lapidibus pretiosis, & metallorum diversorum Varietate vestita.* Varius illis color est, albus, aqueus, id est, cæruleus, & igneus: qui colores in opere nostro notissimi.

Τὸ δὲ μέζονος λόγου ἄξιον, τοῦτο ἀπηγήσομαι. Λίθον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φορέει. Λυχνὶς καλέεται, οὔνομα δὲ οἱ τοῦ ἔργου ἡ συντυχίη. ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὸν ἀπολάμπεται, ὑπὸ δέ οἱ καὶ ὁ νηὸς ἅπας, οἷον ὑπὸ λύχνοισι φαείνεται. Ἐν ἡμέρῃ δὲ τὸ μὲν φέγγος ἀσθενέει. Ἰδέην δὲ ἔχει κάρτα πυρώδεα.

Insigne hoc sane, & recte Luciano majore dignum visum animadversione. Similem *lychnidi* huic existimo *carbunculum* illum, seu διπ-φασῆ λίθοι, quem Molochum ἐπὶ μετώποις ἄκροις habuisse Theophylactus annotavit: quemque Basilius Valentinus mediæ coronæ fastigio insertum finxit, qua Senis sui caput circumdat, cui & *canos* cum *incanomento capillos* tribuit, *cingulumque vitæ*, (qui cestus veneris) & *nudos pedes*, ad exemplum nostri Deucalionis. Quærat hic aliquis cur illa gemma noctu tantum luceat, interdiu vero imbecilli lumine sit? dicam, ubi prius obscurum Pindari locum illius fulgore illustravero. Is igitur:

ad Act. Apostol. c. VII.

Prolegom. clavium.

Pyth. od. III.

Ἀλλ' ἐπεύξασθαι μὲν ἐγὼν ἐθέλω

Ματρὶ, τὰν κοῦραι παρ' ἐμὸν πρόθυρον

Σὺν πανὶ μέλπονται θυμῷ
Σεμνὰν θεὸν ἐννύχιαν.

Eadem Dea Rhea est: hanc cum Pane, quod haud frustra dictum, fictumve, Virgines *nocturnis* sacris celebrabant. *Nox* enim illis dicata: & ideo Pani quoque *ignis* perpetuus, non
in Arcadicis. secus ac Rheæ, seu Vestæ, ali solitus, teste Pausania. Sic ex Rheæ & Saturno *nocte* geniti quinque Dii illi, de quibus supra. Hic *ignis* Vestæ *Lucernis* exprimebatur, qui in omnibus Græcorum Prytaneis, & quidem *ἐν πρυτανείοις* perpeti lumine ardebant, de quibus multa e-
l. 1. c. 2. rudite, ut solet, Casaubonus ad Athenæum. De Romana Vesta Florus: *inprimis*, inquit de Numa, *focum Vestæ Virginibus colendum dedit, ut ad simulacrum cælestium siderum custos imperii flamma vigilaret.* Hic iterum *Virgines*, & initio quidem tantum *quatuor*: quia in conjugio Solis & Lunæ (sive etiam Rheæ & Panos, si quis ita malit,) virginitas non amittitur; nil decedit integritati seu Minervæ, seu Dianæ, seu Musarum. Legimus etiam in sacris libris: *In prin-*
Genes. c. 1. *cipio creavit Deus Cælum & Terram. Sed terra erat sterilis. Erant enim tenebræ super Terram.* Latebatque tum lux in intimis terræ visceribus ac penetralibus abscondita. Hujus imago erat aureus ille Atrei *agnus*, quem is in interiore regiæ servabat *septo*, a Thyeste dein subreptus. Nam & hæc fabula Chemica est, a Lambspringio in Theatro Chemico explicata, ubi pater filium devorat, *ignis* fixus volatilem. Est hic & Baccho locus, ad quem chorus Sophocleus:

Ὦ πῦρ

Ἰὼ πῦρ πνεόντων ἄστρων — in Antigone, 1159.
Χοραγὲ, καὶ νυχίων
Φθεγμάτων ἐπίσκοπε,
Παῖ Διὸς γένεθλον,
Προφάνηθι σὺν Ναξίαις
Σαῖς θυίαις περιπόλοις,
Αἵ σε μαινόμεναι
Πάννυχοι χορεύουσι
Τὸν ταμίαν Ἴακχον.

Ἐν μέσῳ δὲ ἀμφοτέρων ἕστηκε ξόανον ἄλλο χρύσεον, ὀυδαμὰ τοῖσι ἄλλοισι εἴκελον. Τὸ δὲ μορφὴν ἰδίην ὐκ ἔχει, φορέει δὲ τῶν ἄλλων θεῶν εἴδεα. καλέεται δὲ σημήιον καὶ ὑπ' αὐτῶν Ἀσσυρίων. Οὐδέ τι οὔνομα ἴδιον αὐτῷ ἔθεντο, ἀλλ' ὐδὲ γενέσιος αὐτοῦ πέρι καὶ εἴδεος λέγουσι. Καί μιν οἱ μὲν ἐς Διόνυσον, ἄλλοι δὲ ἐς Δευκαλίωνα, οἱ δὲ ἐς Σεμίραμιν ἄγουσι, καὶ γὰρ δὴ ὦν ἐπὶ τῇ κορυφῇ αὐτοῦ περιστερὴ χρυσέη ἐφέστηκε.

Asseruimus hoc jammodo signum Deucalioni: verum quod nomen a Syris inditum attinet, depravatum id esse e Phænicia voce *Samajim* quivis facile agnoscet. Fuit hoc signum hermaphroditicum Bali, seu *Baalis Samajim*, regis, seu domini cælorum; de quo consulendus Seldenus de Dis syris; & Bochartus in Phalego, ubi de Minerva seu Diana agit *Belisama*, quæ noster hic Deus *Lunus*, barbata potensque Deus Venus, Deucalion cum Pyrrha. Potest & vir eruditissimus Huetius respici de Dionyso, ejusque signo Pantheo Ausoniano; & Germaniæ quondam lumen Reinesius in inscriptionibus. De Semiramide nota omnia, ut & de *columba*, e mythologis antiquis Vossio, Seldeno, Bocharto, aliisque. Quod in nostro opere *columbæ* sint, facile conjectu; spi-

Syntagm. II. c. II.

l. I. cap. 42.

Demonstr. Evang. propos. VI. c. 10. 2. pag. 10.

Hygin. fab. 197. Odyss. μ'. περὶ ὕψους, Scct. IX. in Allegor. l. VI Aeneid. ritus scilicet volatiles Acidi & Alcali, Jovi ambrosiam ferentes, ut Homero fingere visum est, quod plerique veterum, & in his Longinus meus, concoquere non potuere. Explicat Physice Heraclides: Chemicaliter; quibus nil columbis, presertim Virgilianis celebrius, a Venere Aeneæ ad *aurum ramum* indagandum submissis.

Μετὰ δὲ τὸν θρόνον τοῦτον (dixerat paucula de solio Solis) κέεται ξόανον Ἀπόλλωνος, οὐκ οἷον ἐώθεε ποιέεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες Ἀπόλλωνα νέον τε ἥγηνται, καὶ πρωθήβην ποιέουσι· μοῦνοι δὲ οὗτοι Ἀπόλλωνος γενειήτεω ξόανον δεικνύουσι, αὐτὴν δὲ, τὸ νέον ἀτελὲς ἔτι νομίζουσι. Μοῦνοι δὲ καὶ εἵμασι κοσμέουσι.

Recte hoc ab iis expositum, de *barba*, vim illa perfectam ac virilem Apollinis indicari. Hinc & *Barbatus* Dionysus, & imberbis, apud Diodorum: & de barba nonnulla legere est
lib. V, c. 1. apud Macrobium: nos quoque aliqua superius attigimus. *Vestis* Apolline item recte data est,
cap. IV. quod eam aliis deinde planetis fratribus Apollo noster elargiturus sit. Sic & Pandoræ vestis a Minerva data candida: ab eadem
Hesiod. Theog. 574. peplum Herculi, idque tricolor; item Hermionæ in nuptiis. Nec Apollo tantum vestitus:
Diodor. sed & Osiris flammeo. Sic & Isidi *varium velum*
Plut. de If. & Osir. p. 371. tributum & *nigrum* Lunæ: quo & Apis contectus. Hæc, sive ad obscuritatem artis, quæ multis velata est obscurorum nominum involucris; sive ad cujusque naturam sideris refe-
Plut. de If. & Osir. p. 382: & 372. ramus, certe Chemica Mysteria sunt de obscuritate testis illa inscriptio fani Saitidis Minervæ locupletissima; ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν καὶ ἐσόμενον. Καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν.

χαίρειν. Plutarch p. 354. de Is. & Osir. Quod naturam attinet, Vestis apud Chemicos sulphur est, de quo eleganter Sendivogius: *Prima metallorum materia est humiditas quædam mixta aëre calido: & est in forma aquæ pinguis, adhærentis unicuique rei puræ vel impuræ: in uno loco tamen abundantius, quam in altero. Quod fit, quia terra est in uno loco magis aperta & porosa, vim* attractivam *habens, quam in altero. Provenit aliquando per se in lucem, induta veste aliqua præsertim in locis, ubi non habet adhærere alicui. Cognoscitur ita, quia res omnis ex tribus principiis est composita: in materia vero metallorum unica tantum sine conjunctione, excepta veste, vel ejus* umbra, *scilicet* sulphure, &c. p. 559. Musæi Hermet. tract. 111.

Δίι μὲν οὖν κατ᾽ ἡσυχίαν θύουσι, οὔτε ᾄδοντες, οὔτε αὐλοῦντες. τοῦτ᾽ οὖν δὲ τῇ Ἥρῃ κατακέχαρτεται, ἀείδουσί τε καὶ αὐλοῦσι, καὶ κρόταλα ἐπικροτοῦσι.

Bene Sane: quia strepitus in Alcali & Acidi pugna ex effervescentia obortus, non à Jove, sive Acide, sed ab Alcali seu Junone venit, cujus partes, ab Acido disjunguntur penetranturque. Idem de Rhea tradit Cornutus: καὶ ταύτην συμπαρεισάγουσι τυμπάνοις, καὶ κυμβάλοις ἢ λαμπαδηφορίας χαίρουσαν. Hæc omnia in Reguli nostri prima præparatione familiaria, Inde & æra pulsa in Lunæ defectu: inde sistra Iridis. Poterant & alia multa ex eodem commentariolo, seu syntagmatio adferri, uti v. gr. quæ de templi aditu, sive ingressu refert ad τὰ εἴσω, τὰ πρὸς ἀνατολὴν, ut Ægyptii volebant, id est, ad orientem solem: De *lacu* ante templum, imagine aquæ, quæ in principio rerum: unde & ante omnia veterum, etiam Romanorum delubra semper *aqua & lacus*: apud Ægyptios autem in pompa quoque *aqua* prælata fuit. De festo incipiente *vere* peracto:

τὸ γὰρ ἔαρ, ut ait Plutarchus, θαλερὸν καὶ γόνιμον, καὶ ἀνθοσμής: ideoque & Ægyptiis Phamenothi mensis, qui nobis Martius, novilunio festum celebratum, quod ingressum Osiridis in Lunam appellabant: & Virgilius:

lib. II. Georg.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum pater omnipotens foecundis imbribus æther
Conjugis in lætæ gremium descendit.

Ubi τὸ *tumere* est ὀργᾶν, id est, ut Hesychius interpretatur, ὑπεκλελυμένως ἐπιθυμεῖν. Sed & Chemici hinc operis initium petunt. Quin & eruditi viri mundi majoris creationem inceptam suo quodam *vere*, *autumno* demum absolutam existimarunt; & hinc anni Judaïci civilis initium ab autumno. Certe Chemicus Mundus in autumno perficitur, Lapis ille decantatus, cujus nativitatem non *nono*, *decimove* ad exemplum minoris mundi circumscribimus, sed ad Orphei lyram moderamur, in qua licet *Septem* tantum chordæ sint, *novem* tamen circulorum harmonia, uti jam cap. IV. diximus, a Musis absolvitur, præside Phœbo Musageta. Neque vero id nihil est, quod festum illud Aegyptiorum πυρὸς aut λαμπτῆς appellatum fuit; quum initium ab igne fiat: neque item frustra apud Lucianum nostrum ut apud Ovidium de Latona, *ara in medio lacu lapidea est, eaque sertis coronata, & accensis odoribus calens*. Est enim illa in medio confusi adhuc mundi latentis ignis fixi Symbolum: de quo supra hoc ipso capite, atque item alio, ubi de Latona egimus at *serta* etiam apud Pandoram invenias, quam Pallas variorum florum serto coronavit. Quod autem Junoni lacum ingredi

cap. XVII. Hesiod. in Theogon.

di licet, Jovi non licet, ne *Pisces* prior aspiciat; & hoc ex intima arte est, ne spiritus comburantur, expellanturve volatiles, si fine subsidio Alcali humidi defendentis, in quod se recipere queant, vehementiori evestigio ignis ardori exponantur. Spiritus enim *Pisces* sunt, sed Alcalici volatiles; ut *columbæ* volatiles Acidi. Sed de his jam egimus: illos quod attinet, Venus, cum Typhonem fugeret, in piscem mutata est: de Atergatide Semipisce consulendus Seldenus: de Nemesi Athenæus l. VIII., p. 334. Syros porro & Aegyptios sacerdotes piscibus abstinuisse, jam consociibus nomen, *μείζον' ἰχθὺν, ἢ* [illegible] citat ex Teleclide idem Athenæus p. 335. Huc refer, quod Plutarchus de Pisce Isidis narrat; in flumen eum incidisse, dum *cepas* captat, atque ita interiisse. De Iside & Osir. Cepe namque spiritus acres sunt, & corrodentes; atque hinc illa Sacerdotibus Ægyptiis adeo exosa, ut iis semper abstinuerint. Valet & addita apud Plutarchum ratio, solam hanc plantam decrescente Luna vigere, atque incrementum capere. Quod & nos de spiritibus acribus Sulphureis in opere nostro affirmare possumus. *Luna* enim est, quæ eos coërcet, uti supra innuimus, ubi de Cephiso fluvio. Confer, si lubet, clavem septimam Basilii Valentini, quæ hinc plurimum lucis accipiet, uti & huic vicissim Symbolo datura est.

Postquam satis jam diu in tam amoeno hospitio sumus commorati, e Syria in Ægyptum transibimus e sacrorum colonia, ad metropolin, a Luciano ad Plutarchum. Hic ubi in Commentario de Iside & Osiride totam illo- p. 358.

rum

l. 11. rum fabellam detexuit, diriora quædam se resecuisse ait, veluti quæ tamen apud Diodorum Siculum exstant, de Oro membratim discerpto, & de Iside capite truncata; subjungitque: Ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως, καθ' ἣν μάλιστα νοεῖται τὸ θεῖον, ὡς ἀληθῶς πραχθέντα καὶ συμπεσόντα δοξάζουσι καὶ λέγουσιν, ἀποπτύσαι δεῖ, καὶ καθήρασθαι τὸ στόμα κατ' Αἰσχύλον, οὐδὲν δεῖ λέγειν πρὸς σε. Unde mihi abunde liquere videtur, non fuisse illam fabulam a sapientissimis hominibus confictam, ut unam creationis universi historiam, summique numinis cognitionem, intricatis hujusmodi & obscuris ambagibus involverent, & ab oculis vulgi removerent; cujus particeps fieri cum ad Numinis gloriam, tum ad pietatis cultum summopere intererat: Verum ut sibi, suique ordinis συμμύσταις veram Philosophici Lapidis scientiam sartam tectam atque illibatam conservarent. Adeo ut ex omnibus, qui ad illos olim e Græcia adventasse dicuntur, Philosophis, nemo præter Homerum, & Pythagoram tanti arcani particeps factus esse videatur. Est hujus quidem aureum femur, & Symbola, silentiumque, quinquennale: illius fabellæ operi divino intextæ; imo & totum Trojani belli argumentum, hoc facile probaverint. Sed ut ad institutum: prolixior est fabula hæc Plutarchi de Iside & Osiride, quam ut describi commode tota possit. Excerpam igitur præcipua quæque, in quibus mirifica cum Græcorum fabulis concordia animadvertitur, etiamsi videantur diversissima. E clandestino Rheæ cum Saturno congressu quinque totidem diebus Dii nati finguntur: *Osiris* prima; secunda

Arveris,

Aroveris, nonnullis *Apollo*, vel *Orus* major; *Typhon*; quarta *Isis*; quinta *Nephthys*, quæ & *Venus*, & *Finis*, & *Victoria* appellata est. Rheæ maritus fingitur *Sol*, & cum eadem itidem congressus *Mercurius*: ita ut Osiris & Aroveris Solis filii dicantur, Isis filia Mercurii, Typhon & Nephtys Saturni. Exponuntur hæc ab p. 375.
ipso Plutarcho Physice: Chemica eorum explicatio statim obvia erit, si quis cujusque parentum naturam respexerit. Ut enim Sol caloris & siccitatis, ita Saturnus Deus frigoris Servius ad Virgil. I Georg. 12, & 335.
est & pluviarum; easque in Capricorno facit gravissimas. Mercurius ἀνδρόγυνος, aër est intermedius, caloris & frigoris, siccitatis & humiditatis particeps, utrorumque gluten, & copula Ægyptiorum Anubis, ὁ ὁρίζων κύκλος. Ubi Osiris natus, audita simul vox est, *Dominum omnium rerum in lucem prodire*. Hic Osiris noster est Deucalion; Isis, (Iseha,) Virago, Pyrrha. Deucalion Promethei filius, Osiris solis, *τοῦ πανδερκὲς ἔχοντος αἰώνιον ὄμμα*; *Omnia qui* videt, Onomacr. in hymnis.
& per *quem videt omnia tellus*, *MUNDI oculus*. Ovid. IV metam. qui & aliis cognominibus illustris; Isis Mercurii nata ἐν πανύχοις volatilis, ut & ille, cui veteres talaria pedibus addiderunt. Sol *Promethei* cognomen accepit, ἐπιτηδείως πρὸς τοῦτο ἰχύσης κατ' ἀρχὰς τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως: ut est apud Cornutum. Mercurius χρυσοβέλεμνος in veteri oraculo apud Eusebium. Osi- De Nat. Deor.
ris prima die natus; Aroveris, secunda, quippe perfectior, & exemplum sensile MUNDI Præpar. Eu. l. IV, c. 23.
sola mente videndi. Ab Acido namque mare, id est Sole, Jove, Prometheo, nascitur primo splendor, Phebus, Deucalion: qui altera die, id est repetita operatione, fit Aroveris,

ris, Orus, Major. Typhon prior Saturni proles, effervescentia est Alcalica, quæ Orum majorem discerpit, & Isidi caput abscindit. Post hanc effervescentiam nascitur Nephtys, seu Venus, quæ & finis operis, ac Victoria est. Consequetur enim *Orus* minor, qui noster Lapis. Conjugium hic Osiridis & Isidis, Veneris & Typhonis uberius explicare, quidque Osiridi ab inventis tribuatur laudum, non tam operosum mihi, quam supervacuum videtur. Conferantur ea, quæ deinde in Reguli stellati confectione dicentur: & egregie omnia videbuntur convenire. Quod autem de Osiride capsulæ incluso, & firmatis plumbo liquido immisso operculi commissuris refertur: sane quam nimium aperte spiritum volatilem solo Saturno figi indicat. Unde Flamellus: *Prima Mercurii coagulatio minera plumbi.* Sed quare id factum *decimo Septimo mensis Athyr*, cum Sol *Scorpium* ingreditur? Cur Osiris in *mare* demissus legitur? frustrane hæc? minime sed & in sacis libris XVII. die primi mensis Noë arcam ingressus. Legatur porro Fontina Bernandi Comitis Trevisani, in quam Rex ad lavandum ingreditur: gemella videbuntur animum advertenti: nam me quidem plura addere piget, tædetque. His igitur omissis alia nonnulla percurram, quæ ibidem non contemnenda visa sunt. In cerimoniis Osiridis funebribus τιμὴ ξόλȣ, & χίοις λίιȣ recensentur. *Arboris* ignis Symbola sunt: præsertim vero acido multo abundantes, ut sunt pinus, quercus; juglans, olea, myrtus, &c. Hinc suis illæ dis sacræ; pro cujusque vel salis acidi, vel sulphuris, natura. Huc pertinent omnes δενδροφορίαι,

βαϊοφορίας. - - - - &c. ritus. De Baccho *Δενδρίτῃ* superius egimus, ut & de Pane *sylvano*, quo & Hercules cognomine censetur. *Linum* vero Alcali significat; τὸ γὰρ λίνον φύεται μὲν ἐξ ἀθανάτου τῆς γῆς, καὶ καρπὸν ἐδώδιμον (i. spiritum volatilem alcalicum) ἀναδίδωσι, λιτὴν δὲ παρέχει, καὶ καθαρὰν ἐσθῆτα, καὶ τῷ σκέποντι μὴ βαρύνουσαν, εὐάρμοστον δὲ πάσῃ ὥρᾳ. ἥκιστα δὲ φθειροποιὸν, ὡς λέγουσι. Quod unum verbum additum oculos etiam cæforum operire possit. Quid enim *φθείρειν* Græcis significet, & quid *φθεῖρες* sint, ac unde generentur quis ignorat. *Lineas* autem vestes recentes ab iis appeti non est necesse pluribus exponere *φθεῖρες* igitur hic sunt spiritus corrodentes, fumidi, quos ab opere nostro abesse oportet: quippe qui illud corrumpant. Liquet jam, puto, cur Isiaci *linigeri*. Erant in illo apparatu & *χοαὶ*, imbres *τρόφιμοι*, de cælo irrigui. Hinc illud Poëtæ:

Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.

Omnis enim ritus ille inferorum ab Aegyptiis venit, omnisque in sacris libatio. Isidi ait Apulejus libatum *Lacte ex aureo vasculo in modum papillæ rotundata*. Diodorus trecentas sexaginta quinque urnas quotidie a Sacerdotibus repleri *Lacte* solitas tradit in honorem Osiridis. *Lacte & aqua* Musis fieri solitum, teste Varrone apud Servium *Lacte & oleo* Nymphis; *Lacte & melle* Pani facturam se pastor apud Theocritum promittit, Eidyll. v. *Lacte divino* Triptolemus a Cerere educatus est, ut est apud Hyginum. Ovidius in vi. Fastor.

lib. xi. Milesf.
lib. 1, c. 2.
in Virg. Ecl. vii.
fab. 147.

Abstinet alma Ceres; somniquæ papavera caussas
Dat tibi cum tepido Lacte bibenda, puer.

Anthol. εἰς θεούς. Ovid. IV Fastor.

Lac & mel Mercurio libari jubet Antipater:

Εὔχολος ἑρμείας, ἰὼ ποιμένες. ἐν δὲ γάλακτι
Χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδομένῳ μέλιτι.

Lacte fiebat Pali & Cybellæ. *Lac* autem omne spirituosum est, ac Symbolum *pinguedinis terræ, quæ nascitur in uberibus terræ, vel conservatur a putrefactione Sale naturæ.* Ita Sendivogius. Habet & nonnulla alicubi de Lacte Basilius noster, ubi eum operi nostro comparat, & inde cremorem, caseum, & Serum extrahit. tract. x.

Meminit porro Plutarchus serpentis *Cneph.*, de quo videsis Porphyrium apud Eusebium. Estque hic τοῦ παντὸς symbolum. Quod vero de *coloribus* ait, Osiridis *nigro*, Ori *albo*, Typhonis *rubro*, ea nemini non, modo non plane in libris Chemicis hospes sit, facilia sunt intellectu. Omne namque humidum Chemici in opere suo *nigrum* esse dicunt, unde illud ope *ignis* educendum est: ubi vero siccitas omni humiditate consumta dominatur, *albedo* nascitur. Hic Apollo est, secunda die natus. Jam sub omni albedine latet *rubedo*. *Quidquid extrinsecus album est, intrinsecus est rubeum*, inquit Joh. Isaacus Hollandus: *& quidquid extrinsecus est album.* Typhon vero effervescentia ignea merito *rubri* coloris est: quia per eum opus ad maturitatem perducitur. Hæc sunt artis nostræ ænigmata. Ideo mox & Osiris Pluto fiet tricipiti Cerbero instructus; qui & Serapi, & Bacchus, ὅτι τὴν φύσιν μετέβαλε. Peccat autem graviter Plutarchus, cum Phrygiis literis credendum esse negat, quæ *Charopon*, id Pyrrham ovidianam, Herculis filiam prodebant, & Typhonem Herculis Isiaci filium. Est enim Hercules idem qui Pluto, Sol, Jupiter, &c.

Βῆλος

Βῆλος ἐπ' Εὐφρήταο, Λίβυς κεκλημένος Ἄμμων, Nonnus

Ἄπις ἔφυς Νειλῷος, Ἄραψ Κρόνος, Ἀσσύριος Ζεύς. Dionys. l. XL.

De quo & Servius aliqua ad Virgilium. Sic I Aen. & Phylarchum male erroris insimulat, ipse- 133. met errans, qui Bacchum ex *India*, id est e sale igneo, *boves* duos, id est igneos spiritus, Apin & Serapin adduxisse tradiderat. Postea enim Bacchum, seu Dionysum ταυρόμορφον, & τοῦ βοείῳ προσεπληθόντα, & βουγενῆ cum Osiride comparat, eandemque esse affirmat. Hic jam *taurum* habemus, cui Jupiter in templo Deæ Syriæ insidebat. Hic sunt affines *boves* Neptuni, unde is μυκηθὰς appellatus: hinc liquet, cur ei *Nigris tauris* factum. Affinis & *vitulus* Mercurii, & *vacca* Minervæ. Unde Ovidius:

Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit: IV Metamorph.
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo;
Ara Jovis media est. Mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.

Et quis ille, qui has aras ponit? Perseus, imbre aureo progenitus, quem Lapidis Phil. Symbolum esse postea docebimus. Quis est, qui non ad hunc omnium a Græcis, Syris, seu Phænicibus, & Ægyptiis varia confictarum fabularum consensum tanquam attonitus obstupescat? Sed adjiciamus & alia pluscula. Bos femella, seu *vacca*, *septies* circa templum Solis ducta sub solstitium hybernum apud Ægyptios, teste eodem nostro Plutarcho. Nota p. 372. & fabella *boum Solis* ex Homero & Apollodo- Serv. ad ro. Apollo quin etiam *Thurius*, a tauris, qui VI Aen. Chaldæis θῶρ. Bacchum ταῦρον legas apud Athe- 256. næum & ταυροφάγον apud Hesychium. Neptu-

nus ut μυκηθὸς, de quo paulo ante, ita & ταῦρος & Ταύρου, ejusque festum ταύρεια. Sed & Plutoni, Isidi, & Osiridi taurum Diodorus quoque assignatos narrat. Rheæ currus, ut *leonibus* plerumque, ita aliquando & *tauris* tractus, ut ex Onomacrito patet. De Diana notius est, quam ut recensere necesse sit. Occurrit & Minerva ταυροπόλος apud Hesychium. Cadmi vero *vacca* de qua in Metam. Ovidius, tota nostri operis est. Quin & inter Gnosticorum deliria *Vriel*, id est Deus ignis, *Taurino* vultu. Qui igitur *tauros* Deos, vel Diis tributos didicerit, non jam *cornutos* mirabitur deos solem, Bacchum, Oceanum, Neptunum, Pana, Serapin Lunam, Isidem, Cererem, Asturten, &c.

l. III. Origenes adv. Celsum p. 295.

Rectius illud Plutarchi videtur, nec est tamen, quod a *letitia* Sarapidis etymon deducit, quia hilaritas puritatis est. Pergit & ulterius, sed ipse ignarus quid dicat: & cum de *Amenthe* Ægyptiorum loquitur, id est, ut explicat, *dante & accipiente*, quo animæ abeant defunctorum; ad Deucalionis nostri jacta post terga matris ossa accedit: ut *Sarapis* inde prodeat, qui simul Osiris & Isis, Deucalion & Pyrrha, verum jam in cælitum numerum relati, conjuncti, & in unam speciem adunati, interfecto Typhone a victrice Venere: cui mox Deæ jure suo a Pythagoræis ἰσογώνιος figura tribuitur, sicut & Rheæ, Cereri, Vestæ, ac Junoni, atque item Mercurio; cum *triangularis* Diti, Baccho, & Marti assignetur; quibus & *trisulcum* Jovis fulmen, & Neptuni *tridentem*, *&* *triformem* Hecatem & trigeminam Pallada, τρικέφαλον Mercurium, sed alio respectu, &

τρίον-

περιπλάσσειν αἰδοῖον ἔχοντα Osirin licuisset adjungere: sive ille *ternarius* numerus τὴν ὑγρὰν φύσιν denotet, ἀρχὴν καὶ γένεσιν οὖσαν πάντων ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ πρῶτα τρία σώματα, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ποιήσασαν, ut Plutarchus vult, sive tria Salis, sulphuris, & Mercurii principia Significet: sive naturam ignis in *triangularem* figuram assurgentis exprimat: unde & *Pyramides* Deo soli sacræ & Veneris Amathussæ simulacrum *pyramidalis* lapis; quæ Cnidi Paphique domina & mas erat, & femina. Eadem & Elegabali solis; & Ἀγυιέως erat figura. Ac de his quidem figuris plura legi possunt apud Eusebium. Quæ de fuga *septem* dierum Typhonis dici possunt, sibi jam quisque facile subjiciet: nos autem ad simplices primum & apertiores alias, dein & ad reconditas magis, & μυστικωτέρας Ægyptiorum sacerdotum rationes in Plutarcho transibimus. Nilus igitur in *mare* currens, & Osiris in *mare* a Typhone projectus, & Deucalion diluvium patiens, quando *Omnia pontus erat*, una eademque est reguli nostri præparatio, quum tota Materia diluvio ignis diffunditur. *Typhon* spuma, id est, calor effervescens. Nascitur enim e motu undarum spirituoso: quod & in naturali homine, non tantum hoc philosophico, evenire Hippocrates docet. Hinc Priapus Typhon habitus, ut est apud Diodorum & Venus Ἀφροδίτη, Ἀφρογένεια: eique *myrtus* sacra, quæ littoribus gaudet. Hinc Ἀφρὸς μύρτου apud Hesychium, myrti bacca: & μύρτον contra τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, οἱ δὲ τὸ περὶ μαλθὲς γυναικὸς; quorum prius & apud Aristophanem invenias: & μυρτάλη nomen muliebre, quod Olympiadis aliquando fuit matris Al. M. Describitur porro

Præp. Euang. lib. III. c. 2.

De Genitura l. v. vi.

Serv. in v Aen. 801.

Schol in Sophocl. Oedip. Colon.

in Lysistrata. Typhon perelegantter ab Apollodoro, ubi inter alia πᾶν τὸ σῶμα κατεπτέρωτο, αὐχμηραὶ δὲ ἐκ κεφαλῆς καὶ γενείων τρίχες ἐξηνεμοῦντο. πῦρ δὲ ἐδέρκετο τοῖς ὄμμασι. Plutarch. de Pythea p. 401. ipse μετὰ συριγμῶν ὁμοῦ καὶ βοῆς in cælum *petras* jaculatur *candentes*, & ex ore procellas emittit lib. 1. ignis. Unde perterrefacti Dii omnes, quod ejus *manus* in occidentem & orientem porrigerentur, in varias animantium semet formas transmutarunt. Sunt & illic plura egregia: ut & apud nostrum, scholiastem Sophoclis in Antigonen, Hyginum, aliosque. Ex Hesiodo vero memorandi nati ex eo & Echidua, *Gorgon*, *Cerberus*, *Draco* custos aurei velleris; *scylla* Sex canibus succincta, & ab Hercule interemta; *Chimæra*, *Sphinx* Boëotia, *hydra* novem capitum, & *Draco* Hesperidum: quæ omnia ad Chemiam pertinent.

Symbola in Minervæ saitidis templo visa non recte exposita sunt. Infans illic est initium operis, Cupido: Senex Saturnus, filium devorans, Rex, opus jam usque ad multiplicationem absolutum. Accipiter spiritus igneus volatilis, piscis spiritus alcalicus: Hippopotamus conjunctio Acidi & Alcali, maris & feminæ. Λέγεται γὰρ ἀποκτεῖναι τὸν πατέρα, τῇ μητρὶ βίᾳ μίγνυσθαι. Hic mihi Jovis cum Rhea concubitus occurrit. Quantum hæc mea a Plutarchi illa distet explicatione, conferenti patebit. At illa, quæ sequuntur, meliora sunt, & veriora: Τὸν Ὄσιριν μὲν ἁπλῶς ἅπασαν τὴν ὑγροποιὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν εἶναι, αἰτίαν γενέσεως, καὶ σπέρματος οὐσίαν. Τυφῶνα πᾶν τὸ αὐχμηρὸν, καὶ πυρῶδες, καὶ ξηραντικὸν ὅλως, καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι. διὸ καὶ πυῤῥόχρουν γεγονέναι τῷ σώματι. Quæ omnia, sicut & multa ex præcedentibus etiam in Diodoro siculo inve-

nias,

nias. Insignia sunt illa, quæ de Osiridis in *flumen* a Typhone abjecto *membro*, ad genitalem vim igneam in materia humida operantem post paullo referuntur: quæ eadem sunt, quæ Græci de cælo patre a Saturno falce exsecto, *genitalibusque* in *mare* abjectis fabulati sunt. Cornutus: Τέως δὲ ὁ Κρόνος ἱστορεῖται συνεχῶς κατιόντα ἐπὶ τῷ μίγνυσθαι τῇ γῇ τὸν Οὐρανὸν ἐκτεμεῖν, καὶ παῦσαι τῆς ὕβρεως. Ὁ δὲ Ζεὺς ἐκβαλὼν αὐτὸν τῆς βασιλείας κατεταρτάρωσε. Ita vetus liber. Mirifice vero ad nostri reguli stellati illustrationem faciunt naturæ, quæ apud Plutarchum deinceps sequuntur: Ἡ δὲ ὑγρότης σβεννῦσα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ξηρότητος αὔξει, καὶ ῥώννυσι τὰς ἀναθυμιάσεις, ὑφ᾽ ὧν τὸ πνεῦμα τρέφεται, καὶ τέθηλεν. Multo etiam magis, quæ de Iside, ubi eam Philosophice ita explicat: Ἡ γὰρ Ἶσις ἐστὶ μὲν τὸ τῆς φύσεως θῆλυ, καὶ δεκτικὸν ἁπάσης γενέσεως, καθὸ τιθήνη, καὶ πανδεχὴς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν μυριώνυμος κέκληται, διὰ τὸ πάσας ὑπὸ τοῦ λόγου τρεπομένη μορφὰς δέχεσθαι, καὶ ἰδέας. Ἔχει δὲ σύμφυτον ἔρωτα τοῦ πρώτου, καὶ κυριωτάτου πάντων, ὃ τἀγαθῷ ταὐτόν ἐστι, κἀκεῖνο ποθεῖ καὶ διώκει. Τὴν δὲ ἐκ τοῦ κακοῦ φεύγει καὶ διωθεῖται μοῖραν. ἀμφοῖν μὲν οὖσα χώρα, καὶ ὕλη, ῥέπουσα δὲ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐξ ἑαυτῆς, καὶ παρέχουσα γεννᾶν ἐκεῖνο, καὶ κατασπείρειν εἰς ἑαυτὴν ἀπορροίας καὶ ὁμοιότητας, αἷς χαίρει καὶ γέγηθε κυϊσκομένη, καὶ ὑποπιμπλαμένη τῶν γενέσεων. Sed ut ad Deucalionem revertamur, Anticlides, inquit Plutarchus, Isin Promethei filiam, Dionysi uxorem facit. Sic & Deucalionis soror & conjux erit, & Deucalion Dionysus, cujus Orus filius, quem Isis εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμου αἰσθητὸν ὄντα γεννᾷ, &c. διὸ καὶ δίκην φεύγειν λέγεται νοθείας ὑπὸ Τυφῶνος, ὡς οὐκ ὢν καθαρὸς, οὐδὲ εἰλικρινὴς, οἷος ὁ πατὴρ λόγος, αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτὸν ἀμιγὴς καὶ ἀπαθὴς, ἀλλὰ νενοθευμένος τῇ ὕλῃ, διὰ

lib. 1. Bibl.

 τὸ σωμ.

τὸ συμβολικόν. Περιγέγραπται δὲ καὶ νικᾷ τοῦ Ἑρμοῦ, τουτέστι τοῦ λόγου, μαρτυρούμενος, καὶ δεικνύμενος, ὅτι σοφὸς τὰ νοητὰ τῆς ἡ φύσις μεταχηματιζομένην τὸν κόσμον ἀποδίδωσιν. Ὁ δὲ σάρος οὗτος αὐτῆς ἐστιν περιεσμένος, καὶ τέλειος, οὐκ ἀκμαρημὰς τὸν Τυφῶνα πεπλάσατιν, ἀλλὰ τὰ ὀργανικὰ καὶ ἰσχυρὸν αὐτῶν παρῃρημένος: Ubi Horus de Regulo stellato. Phil. capiendus est; qui ex Deucalionis & Pyrrhæ conjugio natus; idem tamen est Deucalion & Pyrrha, sed conjuncti, perfectioresque, necdum tamen absolutus lapis.

CAP. XXIV.

Hesychius emendatus, & suppletus.

HAbuimus cap. preced. Deam Venerem, marem & feminam. Nil adderem in re pervulgata, nisi insigne in Hesychio mendum occurreret, ubi de eadem Dea agit. Ἀφρόδιτος, inquit; Θεόφραστος μὲν Ἑρμαφρόδιτόν φησιν. ὁ δὲ τὰ περὶ Ἀμαθοῦντα γεγραφὼς παιωνίσιον ἄνδρα
p. 286 τὴν θεὸν ἐσχηματίσθαι ἐν Κύπρῳ λέγει. Vir illustris Isaacus Vossius, quum vitium hoc animadvertisset, in suis ad Catullum observationibus corrigit, Παιῶνι ἴσον, id est Apollini, vel Aesculapio. Nam hic quoque aliquando imberbis fingebatur teste Pausania. Sed fugit hic Virum maximum judicium suum & memoria. Legisse enim
ad Virg. Aen. 11. 632. verisimile est in Servio: Est etiam in Cypro simulacrum Barbatæ Veneris, corpore & veste muliebri, cum Sceptro & natura virili, quod Ἀφρόδιτον vocat: cui viri in veste muliebri, mulieres in virili veste sacrificant. Lege igitur, ὡς πωγωνίαν, vel πωγωνίαν ὡς ἄνδρα. Nec dubita, quin assentientem habiturus sis ipsum

Vossium. Occasione hujus vocis supplebo & alium in Hesychio locum, hactenus mutilum. Ἀνασελγαίνει, inquit, μαργαίνει adde ἀφροδισιάζει, ex scholiaste Aristophanis, Nub. p. 151.

CAP. XXV.

Lusus ingenii.

REficiendus paulisper animus est, & ab intentione sat longa remittendus, recreandusque. Exspatiabimur igitur aliquantulum ad amoena Musarum viridia: ibique, si non inter lauros, certe sub umbra requiescemus,

> *——— Varios ubi flumina circum*
> *Fundit humus flores: ubi candida populus antro*
> *Imminet, & lentæ texunt umbracula vites.*

Sed quod pace tua factum velim, benivole Lector, non te jam, sed alium quendam præstantissimum Musarum alumnum alloquar, cum eoque eximio bonæ mentis ἀέτῳ tempus hoc quietis voluptatisque innoxiæ, & honestæ, humanæque, suaviter conteram. Quis ille sit, scire aves? GISBERTUS est CUPERUS Vir Consularis, Daventriæ suæ magnum decus, nec minus harum, quas colimus, literarum. Ejus honori, quia inter publica, quibus in Ordinum Generalium concilio obvenientibus negotiis infinitis distinetur, honorem Musis habet, ac tribuit non contemnendum, caput hocce dabimus, dicabimus, consecrabimus. Nec est, quod argumentum pluribus enarrem. Τοὔργον τάχ᾽ αὐτὸ δείξει.

Viro Amplissimo, & Eruditissimo
D. GISBERTO CUPERO,
COS. DAVENTRIENSI,
Ejusque Civitatis nomine ad
Consessum Præpott. DD. Ordd. Gen.
FOEDERATAE BELGICAE
Delegato. S.

Intentam nimium mentem dum forte retendo,
Et studia Aoniis seria laxo modis;
Jamque per antiquos Latii vagus erro poëtas,
Jam vates lustro, Græcia docta, tuos:
Corripit incautum sacri scintilla furoris,
Fingit & in numeros insolita ora novos.
Ecce fluunt versus; sed quos suus arguit horror
Non esse ingenui germina læta soli.
Hos dum ego sollicitus parcente coërceo cura,
Exacti metuens pondera judicii,
Illi indignantes perrumpunt claustra, obicesque,
Inque tuum fugiunt, Culte CUPERE, sinum,
Tu tamen hosce, precor, nequam licet & fugitivos,
Pro nostra facilis suscipe amicitia.

Εἰς Σωκράτην.

Σωκράτη' εἰν ὀνείροις πιύσας μόρον ἄδικον Ἄσης
Θαύμβει, τὸν τ' Ἑρμῆν τοῖδε προσεῖπε τρέμων:
Ἑρμῆ; μή με θέλ' ἄγειν δεῦρ' εἰς Ἀχέροντα τὸν ἄνδρα,
Ὅς χ' ἀρετῇ, σοφίῃ θ' Ἑλλάδ' ἐφαῖνε ὅλην.
Δείδια γὰρ, μὴ καί μοι ἐκεῖ τὸν πολύσοφον
Ἄλλον ἀποσκεδάζοι. Φῶς δ' ἄγ' ἐς αἰθέριον.

Εἰς

Εἰς Ἀστέρα.

Ἀστέρος ἡ Κυθέρεια τὸ πάγγλυκυ κάλλος ἰδοῦσα,
Ὡς ἕτερόν σ', ἐβόα, νῦν μὲν Ἄδωνιν ἔχω,
Φῆ· ἀπαλοῖς αὐτὸν δὲ βραχίοσιν ἀμφιλέκεστο
Καὶ τρὶς καὶ τετράκις κῦσε στόμ' ἰόπνοον
Ἐζήλωσ' ὁ Ἔρως. συμπαίζων δ' ὡς περὶ κρήνην
Ἄφνω ἐνὶ κρήνῃ πνῖξε τὸ παιδάριον.

Εἰς Φιλέρωτα.

Ναϊάδες, τί γοᾶτε; τί κλαίετε; τὸν Φιλέρωτα
Αἶ μόρον ὠκύμορον κλαιόμεν, ὦ Πέταλον.
Ὃς μὲν τοῖς πάντεσσι μετέπρεπε παισὶν ἐν ὥρᾳ,
Τῆς δ' ἦν Ἀγλαΐης αὐτὸς ἡ ἀγλαΐη.
Ὃν χ' ὁ Ἔρως, Κυθέρειά τ' ἐφίλεον, αἵ δέ τε πᾶσαι
Ἀμφαγάπων χάριτες, χ' ἵμερος ἀμφέχυτο.
Ἄθλιε παῖ, σὲ κλαιόμεν. ὦ πεποθημένε, σεῖο
Πένθιμοι ἀτυχίας εἵνεκ' ὀδυρόμεθα.
Ὅς γε σκιὰν ἐθέλων τὴν σὴν φιλέειν ἐνὶ κρήνῃ,
Αἶ αἶ ὀλισθήσας τὸν θάνατον φιλέεις.

Εἰς βοΐδιον Μύρωνος.

Ὥς ποτε τὴν δάμαλιν πεινῶν λύκος ἶδε Μύρωνος,
Ὡς ἐπιπηδήσας τ' αὖθις ἔχηνε μάτην.

Εἰς τὸ αὐτὸ, Αἰολικόν.

Πρός ποκα τὰν δαμάλαν ἔσπευσε Μύρωνος ὀδίτας,
Ὡς τὸ γάλακτι βαρὺ δίψος ἰασόμενος.
Οὔθατα δὲ θλίψαις δαρὸν, καὶ πολλὰ μογήσαις,
Οὐδὲν σταλάσδην ὡς ἴδε σταγόνιον,
Φεῦ, φεῦ, ἀμβοάει, τὺ κακόμοχθος, ὄκκεν ἐμεῦ μὲν
Λιμῷ ἄμμε καὶ γάλα τεῦς δ' ἐξέπιεν δαμάλας.

Εἰς Νίκην.

Νίκη, θεῶν τίς; εἰπὲ δή, θεῶν ἥ τις
Πάντ' ἐκμαθὼν μάντις σοφὸς τὸ κάλλιστον,
Τοῦτ' οὔνομά σοι ἔδωκε; σῷ γὰρ εὐμόρφῳ
Εἴδει, ὅλου τε σώματος εὐπρεπεῖ κάλλει,
Σύμπαν πιθήκων πᾶς γένος μακρῷ νικᾷς.

Εἰς Λύκον. Ex Herodot. l. 159.

Τίπτε παῖ ἀφρονέων ἱεροὺς τοὺς τῆς Ἀφροδίτης
Στρουθοὺς συλήσας δύσσεβες ἔργον ἔτλης;
Σχέτλιε, μὴ οὕτω θερμαῖς ἄγρα ἐπιθέσθαι.
Ὦ ἐπιστῇς αὖ, ἤδη ὄλισθε σφαλείς.
Ἀλλ' οὐκ ἔστι θεῶν φυγέειν ποτὲ ἔκδικον ὄμμα.
Ἀντὶ δὲ τῶν καλιῶν, σόν, παῖ, ἀφεῖλε βίον,

Εἰς χρυσοῦς Λοδδίκους.

Χρυσὸς, ὦ Λοδδίκε, πολὺ φοβερώτερός ἐστι.
Χάλκεον οὐδ' οὕτω σε τρομέουσι λαοί.
Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ μαλακώτερός ἐστι
Τῷ χαλκῷ χρυσὸς, ὅσ' ἐλάττων ἔχει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ χίλιοι ὀλβιόντων Λοδδίκοι
Χρύσεοι, οὐ τρέσσει αὖ χεῖρ' ὑφεξόμενος.

Εἰς χρύσιν.

Εὔστηλος, εὐμήκης, κάλλους τ' ἐπιζάχροος αὐτὸς
Αὐτοφυοῦς, λευκῆς λευκοτέρη χιόνος.
Οὐλόθριξ, κυανῇ τε κόμῃ περιέχυτ' ὑακίνθου,
Εὐστέφανος, καὶ εὔοφρυς, καὶ ἑλικοβλέφαρος.
Ὄμμασι δὲ στίλβουσι διαυγέσιν οἷά δὴ ἄστρα,
Ῥῖνα τ' ἔχει δὴ, οἵην ἡ Κυθέρεια ἔχει·
Ἐν δ' ἁπαλαῖς τε κεκρυμμένον τῶν ἐρατεινῶν παρειαῖς,
Τὸν γλυκερόν θ' Ἵμερον, τόν τε στόλον Χαρίτων;
Καὶ στόμα τοῦτο γε ῥόδων, τῶν τ' ἡδυπνοώτερον ἴων,

χείλεα

χείλεά τε ζαθέης ἀβρύνει ἀβροσύνης·
Ἀλλὰ καὶ εὔμορφος δὴ, καλλίπυγός τε, εὔσφυρός τε
Ὥστε ὅλως εἰπεῖν, Καλλοσύνης ἰδέα·
Τί ὅτι οὖν φιλεῖς, αἰεί με, χρύσεις, ἐρωτᾷς,
Τίς δὲ ἡ αἰτία; Οὐκ ἔραμαι ξοάνων.

Ex Anthologia versa.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν·

His franis, atque hac norma, Rhamnusia, factis
Sit modus, & linguæ sint tibi fræna monet.

Γαίης ἐκ Γαλατῶν μηδ' ἄνθεα ἥς ἀπὸ κόλπων
Ἀνθρώπων ὀλέτειρας ἐριννύας ἐβλάστησαν.

Gallorum e terra nec florea Serta: sinu quæ,
Pestiferas furias mortalibus extulit atro.

Φράγκον φίλον μὲν ἔχῃς δὲ, γείτον' οὐκ ἔχῃς.
Amicum habere Gallum pervelis, vicinum neutiquam.

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς Ἀστὴρ ἐμός· εἴθε γενοίμην
Οὐρανὸς, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω.

Tu stellas, mi stella, tueris. Cur ego cælum
Non fio, ut te oculis pluribus intuear?

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος·
Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

Lucifer in vivis nuper, mi stella, reluxti:
Nunc vita functis mortue Vesper eris.

Ἄλλο

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ' ἀνάπηρος,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore Servus,
Iro pauperior, Dïs in amore fui.
vel.
Servus ego, & claudus defecto corpore, & alter
Irus, dilectus Dïs Epictetus eram.
vel
Servus eram, dum vixi, Epictetus: corpus habebam
Dibile, pauperior Iro, at amor superûm.
vel
Servus Epictetus, claudusque, & egentior Iro:
Sic tamen & superis ille ego charus eram.
vel.
Ille ego Epictetus Servusque, & corpore claudus,
Pauperieque Irus, cara fui superum.

CAP. XXVI.

Florus aliquoties tentatus.

Δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, vetus est verbum, at non semper verum. Nam & priores aliquando curæ meliores sunt. Exemplo nobis erit in corruptissimo flori loco emendando Freinshemius: qui optimam conjecturam, & verissimam, abjecit, ut Socero placeret. Flori hæc sunt verba, de Scævola: *Ut scias, inquit, quem virum effugeris, idem trecenti, juravimus.* Quid
l. 1. c. x. hoc, ait Freinshemius, ad æstimationem viri, trecentos, an plus, minusve habeat sociorum! putaveram legendum, *quàm parum*.
Sed

Sed quum. .q l. habeant *quemvix*, melius emendat Berneggerus, *quam vix effugeris*, hoc est, quam vix effugere poteris; ut istud *effugeris* futurum notet. Antequam mihi Frenshemii editio ad manum esset, jam ipse conjeceram restituendum. *Quam patum effugeris*: nec poteram damnare conjecturam, quæ tam efficax esset ad terrorem. Postea a Freculpho eandem confirmatam vidi, qui non aliter ex antiquis olim codicibus hunc locum descripsit: nisi quod in præcedente versu, *intulit* pro *injicit* habet. Videtur & Livius illi favere, qui hæc ita effert: *Nec unus inte ego hos animos gessi: Longus post me ordo est idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen, si juvat, accingere, ut in singulas horas capite dimicas tuo &c.* In eodem Floro, vix concoquere possum. elephantos in spectaculum Belli procurrentes. Ita enim ille: *Actum erat, nisi conversi elephanti in spectaculum Belli procurrissent.* meminerat jam ante elephantorum: ita ut illius vocis iteratione opus non fuerit. Lego igitur: *Actum erat, nisi conversæ in primam aciem Belluæ procurrissent: quorum cum magnitudine, &c.* Qui nasum Criticum habent, ad hanc scio, conjecturam nares non corrugabunt: præsertim ubi post paulo legerint: *Nam productis in primam aciem rursus elephantis; unum ex his pullum adacti in caput teli gravis ictus avertit.* Si *rursus*, ergo jam semel ante. Sequitur: *qui quum per stragem suorum percurrens stridere quereretur, mater agnovit, & quasi vindicaret, exiluit: tum omnia circa hostilia gravi timore permiscuit.* Legendum puto: *qui eum per stragem suorum recurrens stridore quæreret matrem, agnovit ea & quo se vindicaret, exiluit: tum omnia circa: &c.* Phædrus.

lib. I. c. XVIII.

lib. III. fol. XVI.

Inter capellas agno balanti canis
Stulte, inquit, erras, non est hic mater tua:
Ovesque segregatas ostendit procul.

Non illam quæro, quæ cum libitum est, concipit.

lib. II. Ita illic legendum pro *non est hæc mater tua*. Antique scriptum, *heic*, errori ansam præbuit. Lucretius.

Præterea teneri tremulis cum vocibus hoedi
Corníger as norunt matres, agnique petulci
Balatu pecudes. Ita aliquando malebam, pro

IX. Æn. *Balantum pecudes.* quod imitatus Virgilius:

Quæsitum aut matri multis balatibus agnum.

Plautus bacchidibus, scena, *quis sonitu*:

——— *Non vides, ut palantes*
Sola libere grassentur? quin ætate credo esse mutas.
Ne balant quidem, cum à pecu cetero absunt.

Basilius M.: διὸ καὶ ὁ δημιουργήσας αὐτὰ Θεὸς τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων περιουσίας παρεμυθήσατο. πόθεν γὰρ ἐν μυρίοις προβάτοις ἀρνειὸς τῶν σηκῶν ἐξαλλόμενος οἶδε μὲν τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπείγεται, &c. καὶ ἡ μήτηρ ἐν μυρίοις ἄρρεσιν ἐπιγινώσκει τὸ ἴδιον; id est porrò est & *quasi vindicaret* retineri, id est, volens, vel existimans, se vindicare. Sic lib. III. 19. *Acriusque multo, quasi & illum vindicaret, vicos, castella, oppida diripiens, &c.* alias mihi non absurdum videtur, *quasi vindicatura, exsiluit*; Eodem capite sequitur: *Nec enim temere ullus pulchrior in urbem, aut speciosior triumphus intravit.* Codex noster, aliique non nulli, ut & Freculphus, probante Salmasio, habent *alius*. Si recte genium Flori novi, scripsit: *Nec temere alias.* Ita & paulo ante: *nec alia magis, quam Tarentina victoria &.* Ubi itidem

Homil. IX. in Hexaëmeron.

ex vetere libro, *nec alias magis*, reponendum. Sic. lib. III. c. VI. *Non alias tam in cruenta victoria usi sumus.*

Lib. II. cap. XV. de Chartag. bellis ita loquitur: *Atque siquis trium temporum momenta consideret, primo commissum bellum, profligatum secundo, tertio vero confectum est. Sed hujus caussa belli, quod contra foederis legem adversus Numidas quidem semel parasset classem & exercitum: frequens autem Masanissæ fines territabat.* Prestare censeam: *Itaque siquis trium. temp. momenta consideret, primo comm. bellum, profligatum secundo, tertio vero confectum esse dicet. Caussa belli, quod contra foederis legem adversus Num. quidem semel par. classem & exerc. frequens autem Masanissæ fines attrectaret.* Ita & lib. III. cap. V: *Caussam quidem illius belli prætenderat, apud Cassium legatum, attrectari terminos suos Nicomede Bithynico.* Et apud JCtos furtum definitur, *Contractatio alieni invito domino.* Recte vero postpaulo Freijnshemius vocem urbis semel ejicit, probantibus viris doctis, sed alieno loco: ejicienda enim est post vocem *æmulæ*. Idem proxime sequente sententia factum oportuerat, ubi, *ut tantum loco moveretur*, rectius legas, quam, *ut urbs tantum loco moveretur.* priori censuræ adstipulatur Vellejus: *Hunc finem*, inquit, *habuit* l. I. *Romani imperii Carthago æmula.* poteriori sermonis elegantia, quæ istiusmodi ineptas additiones respuit. Ad hæc *urbs* moveri loco non poterat; de *civitate* concesserim: quæ non muris, sed civibus continetur. Mox illud, *ut migrarent finibus imperatum*, nescio quomodo minus placet. malim simpliciter; *ut migrarent imperatum*, vel, si quid addendum, *ut migrarent sedibus imperatum.* Illud enim est contra historiæ fidem. Sequitur aliquanto post insignis locus qui multorum

torum

lorum ingenia frustra exercuit: *Mancino deinde consule terra marique fervebat obsidio. Operis portus nudatus & primus, & sequens, jam & tertius murus: quum tamen Byrsa, quod nomen arci fuit, quasi altera civitas resistebat.* Si quid in hoc genere studiorum video, legendum arbitror: *Mancine deinde eos. terra marique fervebat obsidio. Per partes nudatus & primus, & sequens, & jam tertius murus.* pro *nudatus*, (quod tamen egregium & elegans alias in obsidione verbum) etiam *expugnatus* lege possit. De *portu* enim mox noster dicet eum a Scipione obstructum esse.

Ad finem cap. xxvi.

Libro eodem cap. XVII: *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtiberius fieri, quum & contrebiam memorabili cepisset exemplo, & Nertobriges, Majore gloria pepercit.* Ita Vir Clariss. qui nuper edidit. Verum longe alia mihi videtur Florus esse usus elegantia Sermonis, quam hic nemo advertit animum. Lege igitur: *Cato (ille Censorius) Celtiberos, id est robur Hispaniæ, aliquot præliis fregit. Gracchus (pater ille Gracchorum) eodem centum & quinquaginta urbium eversione multavit. Metellus, (ille, cui ex Macedonia cognomen: erat enim Celtiberici vilius:) quum Contrebiam memorabili cepisset exemplo, Segobrigæ majore gloria pepercit.* In Scriptis erat, *Celtiberius filius: Celtibericus fieri, &c.* In initio conjeceram: *nam Celtiberici sprevit.* quod mihi etiam nunc non displicet.

Eodem cap. extremo: *Claudium Unimanum pæne ad internecionem exercitus cedidit: & insignia cum trabeis ac fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tropæa fixit. Tandem etiam Fabius Maximus Cos. oppresserat.* Lege: *Claudum Unimanum pæne ad internecionem exercitus cecidit: & insignia cum trabeis & fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tropæa fixit.*

fixit. Tandem eum Fabius M. Cos. oppresserat. Freculphus ita habet: *cecidit: & trabeas, fasces, ceteraque insignia Romana in montibus suis tropaea fixit,* deletis, *quæ ceperat.* Quæ mihi lectio valde arriserit, si ita concipiatur: *ceteraque insignia imperii in montibus suis tropaea fixit.* Sic lib. III. cap XX: *Captaque de prætoribus insignia, & fasces ad ducem detulere.* Sallustius in Catilinaria, cap. XXXV. *Cum fascibus atque aliis imperii insignibus in castra contendit.* Valerius Max. l. V, c. I. *Occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis:* quem locum cap. X. excussi

CAP. XXVII.

Libellus Supplex pro Anglo captivo.

EA plerumque hominum solet esse non morosorum facilitas, ut ineptum parentum erga Liberos amorem, qui dote aliqua vel formæ, vel indolis bonæ eminent, æqui bonique consulant, humanæque imbecillitati ignoscant. Eandem nunc ego humanitatem, benigne lector, à te quoque tantum non certa spe præsumo, nec ægre laturum confido, inseri fortuitis hisce libellum supplicem, olim pro Anglo captivo scriptum; qui mihi eo gratior est, quo sinceriora & ab invidia libera judicia, tunc temporis promeruit. Erant homines nonnulli, quales etiam nunc experior, malivoli, qui laboribus meis, atque, præfiscini dixerim, diligentiæ invidentes, occasionem mea studia carpendi, calumniandique, ex infrequenti Latini sermonis usu captabant, negabantque, ullam mihi illius adesse facultatem. Accidit autem mihi per

quam opportune, ut victis insigni prælio Anglis, captivi nonnulli ergastulo nostro publico includerentur asservandi: quos dum viso, offendo inter eos adolescentem nonnulla linquæ Latinæ cognitione imbutum. Natalibus ejus ac studiis cognitis, misertum est illius infelicitatis: sublevandæ intentum ea me subiit cogitatio, posse illi per libellum supplicem libertatem à Consulibus nostris impetrari. Scripsi igitur hanc epistolam, utqne consulibus ipsius Angli nomine traderetur ab Optimo & Amplissimo Viro D. AEMILIO COOLIO impetravi, quem sua virtus, funestis illis libertati patriæ furentis plebis tumultibus, anno CIↃ IↃ CLXXII. cedentem, inter præclara nostri seculi decora atque ornamenta collocavit: cujus eximiis in remp. meritis & perpetuæ erga me benivolentiæ, si qua mihi unquam *Illustrium Batavorum Vitas* scribendi facultas dabitur, debitam laudis in omnem duraturæ posteritatem gratiam rependam; cum & CANTII mei manes revirescere partam virtutibus suis gloriam sentient, seque inter *candidioris notæ* proceres gaudebunt memorari. Sed, ut unde Digressus sum, revertar, Deprehensa tum invidia est. Quid autem decretum fuerit, quid actum, indecòrum mihi sit exponere. Hoc tantum dicam, amplissimum me tunc laborum meorum cepisse fructum, invidiamque veneno suo, quod effusum resorbere cogebatur, acerbissime castigasse. Dabis igitur communi hominum vitio, quod, quæ multam mihi quondam voluptatem attulit, epistolam, forte cum chartas nonnullas pervestigo, oblatam amore ad-

du-

ductus importuno, inter hasce hujus semestris subcesivas, & subsecundarias commentationes Fortuitis meis inseruerim.

PRO ANGLO CAPTIVO.

Si quid de te, fortuna, conqueri licet, ea mihi prima querela erit, quod egens, inops, captivus, alienum cogor auxilium implorare. Grave illud ingenuo animo, oneri cuiquam esse, antequam fueris usui: verum multo gravius est ipsum tristissimi casus pondus, qui me, non infelicem hactenus, brevi temporis momento reddit infelicissimum. Acerba fortuna, & inimica bonis, quo me detrusisti? in quod malorum barathrum me conjecisti? quæ tibi è mea abjecti hominis calamitate gloriæ accessio? quis ex ignobili victoria titulus sperari potuit? Dabitis dolori justissimo, Viri, ac Domini Amplissimi, dabitis humanarum rerum vicissitudini, quod pauca quædam cum iniqua illa expostulo, paucisque singultibus majori querelæ proludo. Atque utinam mixtos lacrymis gemitus, & ex intimo corde transfundere, quibus animi vestri, supplicum precibus nihil unquam denegantes, ad opem mihi quoque misero ferendam flectantur! Non autem de me maxime sollicitus vestris genibus advolvor: major me cura torquet, & angit animum penitior dolor, quoties carissimi capitis, matris meæ reminiscor. Hujus laniati sinus, & sordida facies, pellunt ab oculis soporem, & si malorum ille domitor somnus Brevem quandoque ægræ menti requiem præbet, moesta mihi continuo afflictæ matris anilis obversatur imago, suam meamque sortem deplorantis. Sint aliis, quos eadem, quæ

me, gentis nostræ clades involvit, justæ dolendi causæ: habeant parentis, quorum filiis una mecum libertas erepta est, cur inclementer fortunæ dicant: Verum illi absque controversia, justissimi planctus sunt, ille luctus sincerissimus, qui nihil unquam tale commeritis adeoque nec opinantibus præter fas exprimuntur. Miserit alios ad hoc bellum abominandæ cædis aviditas: alios auri sacra fames; alios inanis gloriæ cupido; aut, quæ bellandi causa speciosissima est, amor patriæ: Me patriis præceptis ad pacem informatum: (quid enim præco pacis filium nisi charitatem, cujus alumna pax est, docuisset?) me patriis monitis ad pacem imbutum auctoritas Regia, seu ministri potius Regii nîl non e libidine sua moderantes, in navem conjecere. Notus est ille dirus gentis nostræ mos: volentes nolentes pecudum instar abiis abigimur, quibus alienus sanguis nimis vilis est. Hi me Pharmacopolæ in artis rudimentum famulantem ad hoc mali compulerunt, ut manus humani generis saluti destinatas cruore tantum non civili macularem. Præterquam enim, quod omnes homines hujus universi cives aliquatenus posse dici videntur, illis tamen multo magis hoc nomen competit, quibus eadem de Deo ac divinis opinio, eadem colendi ratio, atque una quasi Sacrorum civitas est. Ite nunc, queis lubet, & discite bonas artes, quas mox nefario fortuna scelere contaminet. Longe mihi parentum vota, longe data studiis tempora, longe mens recti conscia, & pura labis: bello captus, eheû! captus, in carcere, in compedibus, inter sontes detineor. Possent hæc

mihi

mihi mala vitæ tædium afferre, meque ægritudine animi ac mœrore exstinguere, nisi, quæ semper afflictis adest, jam dolore fessum spes solaretur. Hæc omnia promittens infelicem, labantemque spiritum sustentat; hæc prece supplici Vos adire jubet, & obsecrare, ut humanæ sortis memores, infortunatum adolescentem confectæ parentis luctui donare dignemini. Non ego redditus meis huic reipublicæ nocuero, non profuero retentus. Non pendet ab hoc capite communis salus, pro qua lubenti illud animo devoveam. Cum mihi parcetis, consuletis matri: & ubi hujus ætatem cogitabitis, meam quoque adolescentiam respicite. Opes mihi tenues ærumnosam pollicentur senectutem; nisi nunc formicæ imitatus industriam, in hoc velut vitæ meæ vere seminavero, ut æstate colligam, quæ hyeme erunt depromenda. Sed & in dubios casus, & subsidium matris, parcenda quædam; & hæc unde? quid enim ab inchoata nuper arte, & necdum probe cognita præsidii, quid spei? Dum hic in sordibus carceris hæreo, & illa effugient, quæ jam tenere me putabam, & ætas avolabit, quæ comparandis addiscendisque artibus maxime idonea est. Sic omnis mea spes, vita, salus, Viri ac Domini Amplissimi in vestra sita sunt benignitate. Vos pristinæ me restituere libertati, vos reddere parenti, vos reddere potestis & saluti: quod ut velitis, per vestra vos genua, per vestram liberumque vestrum Salutem, per fortunam ac genium hujus reipublicæ, oro atque obtestor. Annuite, quæso, benivolo vultu: & habebitis intus conscientiam recte collocati

beneficii testem locupletissimam, habebitis domi, qui ad tantæ benignitatis famam obstupescant: habebitis foris indefessum vestrarum laudum præconem, ex hoste devotissimum, e captivo clientem. Sed nec in ingratum tam grande conferetis beneficium: nam quamvis vestra conditio in illud dignitatis fastigium evecta sit, quo gratæ mentis meæ conatus vix possint aspirare; nullam tamen occasionem dimittam, qua, quod vobis non licet, Vestris apud nos civibus rependam. Valete. Amplissimi Domini, & diu feliciterque rempublicam gerite. Dabam Goudæ. CIↃIↃC LXVI. a. d. VI. Eid. Julias.

CAP. XXVIII.

Fraudes Sacræ.

PRoferre hic animus est insigne fraudis exemplum ab eo hominum genere excogicogitatum, quod per speciem pietatis humanæ credulitati turpissime illudit. Deprompsit hoc nobis Græce eruditus Jesuita Andreas Schottus, è veteri Ant. Augustini codice, qui Stobæi declogas phisicas continebat. Ἀποσπασμάτιον dicit esse e Porphyrii περὶ στυγὸς commentariis. Quoniam vero illius cognitio ad alias complures id genus fraudes agnoscendas utilissima mihi visa est, operæ me pretium facturum duxi si fragmentum hoc, licet multis mendis inquinatum Latine verterem. *Accipe*, inquit, *quæ regnante Antonino Emeseno*: (est is Elagabalus.) *hospites quidam in Syriam è Mesopotamia adventores Bardesani aliquando narraverunt, prout ea ab ipso Bardesano literis mandata, proditaque sunt.*

Humanar. observ. l. v. c. xx.

Refe-

Referrebant illi, stagnum quoddam etiam nunc esse cui apud Indos Exploratorio *cognomen sit; in quod Indorum quisquis criminis alicujus reus factum negitet, inducatur.*

Explorari autem a Brachmanibus hoc pacto: interrogant primum hominem, cujus delatum nomen est, velitne per aquam illam in se inquiri? Recusantem velut confessum reum ablegant ad tribunal, daturum illic admissi facinoris commeritas pœnas. At si quæstionem admiserit, inducunt eum una cum accusatoribus in illud, quod memoravimus, stagnum. Nam & hi in aquam descendere coguntur, ut & ipsorum exploretur animus, verene an per calumniam reum accusaverint. Ergo ubi & hi & ille stagnum ingressi sunt, ad adversam pertendunt ripam. Stagni vero alitudo passim vix ad genua attingit: nec ultra adscendit, si reus insons fuerit: si ut is tuto stagnum transeat. Quod si vero culpæ proximus fuerit, progressus aliquantum increscentibus aquis sensim obruitur, capiteque tenus immergitur. Tum voco brachmanes inde retractum tradunt eum accusatoribus, rogantes, ut intra mortis supplicium corrigatur. Raro autem accidere, ut negare quis crimen ausit, omnibus passim per hanc aquam redargui metuentibus atque indicari. Hanc igitur sponte patratorum facinorum habere Indos indicinam. Ceterum eorum quæ præter animi sententiam, ac inviti committerent, imo & quorumvis, etiam spontaneorum, adeoque totius vitæ aliam etiam apud eos esse explorandi rationem, ac viam: qua de Bardesanes hæc memoriæ prodit, quæ ad verbum describenda duxi. Narrabant etiam, inquit ille, specum illic esse ingenuum, ingentem, in medio ferme perexcelso monte, in quo statua visatur cubitum, ut conjectabant, decem admodum vel duodecim, erecto corpore, manibus in speciem fere crucis dispessis: cujus dextra faciei pars virum, sinistra foeminam referat: nec vultus tantum, sed est brachii, pedisque, adeoque universi vero feminea: Sic ut ipso statim primo intuitu conjuncta hæc in uno corpore collataque inter se amborum diversitas spectatores mirifice com-

 mo-

moveat, ac perturbet. Ajebant *item dextræ hujus statuæ mammæ solem insculptum, sinistræ Lunam; utrique autem brachio angelorum numerum, tum cuncta, quæ spectentur in hoc mundo: ut sunt cælum, montes, maria, flumina, Oceanus, plantæ, animalia, ceteraque id genus alia. Hanc statuam Deum filio dedisse, quum mundum conderet, ut exemplar haberet condendorum. Rogabam,* pergit ille, *ex qua ea statuæ effecta esset materia: At hoc neque se, neque quemquam scire mortalium, non ipse modo Sandales, sanctissime affirmabat, sed & omnes, qui aderant, ceteri. Neque enim auream esse, nec argenteam, nec æream, nec lapideam, nec ex ulla alia ejusmodi materia: proxime tamen potius ad Ligni speciem accedere verum durissimi, &, si quod aliud incorruptibilis; Neque tamen esse lignum. Addebant hisce, fuisse olim de regibus quendam, qui ex occipiti statuæ capillum evellere voluerit: sed emanante statim sanguine adeo perterritum animum consternatum; ut vix intercedentium pro ipso, Brachmanum precibus recreari, Deoque reconciliari potuerit. Hujus statuæ vertici Dei imaginem veluti throno cuidam insidere, ajebant: ac totam subinde, statuam æstuante aëre, sudore diffluere, qui ventulo flabellis facto à Brachmanibus sistatur; quod ni faciant, plurima deffluentis sudoris copia, omnem circum illam tellurem velut virigari. Interiora autem, atque ipsum adeo specus recessum, longo ab aditu intervallo remotum obscurum plane esse, ac tenebrosum: ita ut penetrare cupientes facibus opus habeant, quo viam inveniant. In hoc intimo recessu januam ulterius tendentibus obstare, per quam aqua effluat, illa, quæ circa extima specus restagnet. Hac intrare conantibus, qui semet ipsi explorare volunt, si puri, innoxiique fuerint, patere viam, ac statim amplissimum sese aperire aquæ fontem limpidissimæ, potuque gratissimæ; eque fonte illa, quam diximus, unda emanet. Sed qui in culpa reatuque sint, multo nisu intrare nitentes non posse; ita*

sese

se se illam coartare. Repulsos igitur confiteri sodalibus delicta, rogareque, ut pro se reliqui precibus placent Deum, diutinisque semetipsi jejuniis macerent. Illic offendisse se, Sandates, ajebat, *Brachmanum conventus annuos, ad condictam diem: Ceterum nonnullos illic assidue commorari, ceteros undequaque quotannis tempore æstivo, atque etiam autumnali, vigente cummaxime vindemia, cum ad statuæ contemplationem tum ad mutua colloquia convenire, suique experimentum capere, si qua forte per prædictam januam intrare possint. Illic quæri, de insculptis illi corpori figuris: non enim facile esse eas omnes assequi, quod & multa sint, & omnia seu animalia, seu plantas, quævis terra ferat. Atque hæc sunt, quæ de sua explorationis aqua Indi narrant; Puto autem & Apollonium Tyaneum aquæ hujus, quæ in specu est, meminisse. Brachmanibus enim scribens jus jurandum aliquod concipit:* Non per aquam Tantaliam qua me initiastis. *Ita enim existimo,* Tantaliam *ipsum ideo illam appellare, quod ad se adire summo studio annitentes, ex eaque potum petere desiderantes, perpetua illa expectatione torqueat, & castiget.*

Doli hujus technas aperire facile est: erant enim intus meatus subterranei fistulis plumbeis instructi, atque adornati, unde ab hujus doli consciis sacerdotibus aqua clam emittebatur. Hi namque cum ex ipso vultu tum e sermone, aliisque multis argumentis, facile de cujusvis innocentia, integritateque facere poterant conjecturam. Hinc signo dato, adapertisque clanculum valvulis, immissa in stagnum aqua repente ad eam, qua opus erat, adsurgebat altitudinem. Nec alia in propellenda in antro janua machina adhibita fuit. Si quis ea de re dubitat Lucianum velim respiciat, qui non unum fraudium istius modo exemplum recen-

set.

set. Eadem enim arte in Deo Syriæ templo, Καὶ ἄλλα θαύματα, καὶ ξόανα θεοπρεπέα, καὶ θεοὶ δὲ κάρτα αὐτοῖσι ἐμφανέες. ἱδρώει γὰρ δὴ ὦν παρὰ σφίσι τὰ ξόανα, καὶ κινέεται, καὶ χρησμηγορέει. καὶ βοὴ δὲ πολλάκις ἐγένετο ἐν τῷ νηῷ, κλεισθέντος τοῦ ἱροῦ, καὶ πολλοὶ ἤκουσαν. Quam facile vero istiusmodi miracula fingi, sudorque impositis vesperi salis granulis noctu liquescentibus simulari, statuæque fidiculis, uti νευρόσπαστα solent, rotulisque, arte mechanica frabefactis, ac dispositis, verti, torqueri, moverique loco; tandem clamores & voces fingi possint, etiam sine arte magica, per tubulos scilicet parietibus insertos, ac in statuarum ora desinentes, nostra etiam secula norunt, stultam stupidæ plebis credulitatem hujus modi technis sæpenumero circumveniundo. Narrat porro in eodem libello Lucianus, si modo illius is auctor est commentarioli, Apollinis in eo templo simulachrum suapte moveri fuisse solitum, & absque Sacerdotum interventu per se oracula edidisse. Ὁ δὲ, inquit, αὐτός τε κινέεται, καὶ τὴν μαντηίην ἐς τέλος αὐτουργέει. Adscribam & sequentia, ut inde dolus eo liquidius cognoscatur. Τρόπος δὲ αὐτῆς τοιόσδε. εὖτ' ἂν ἐθέλῃ χρησμηγορέειν, ἐν τῇ ἕδρῃ πρῶτα κινέεται. οἱ δέ μιν ἱρέες αὐτίκα ἀείρουσι. ἢν δὲ μὴ ἀείρωσι, ὁ δὲ ἱδρώει, καὶ ἐς μέσον κινέεται. εὖτ' ἂν δὲ ὑποδύντες φέρωσι, ἄγει σφέας, πάντῃ περιδινέων, καὶ ἐς ἄλλον ἐξ ἑτέρου μεταπηδέων. τέλος ὁ ἀρχιερεὺς ἀντιάσας, ἐπειρέεταί μιν περὶ ἁπάντων πρηγμάτων. ὁ δὲ, ἢν τι μὴ θέλῃ ποιέεσθαι, ὀπίσω ἀναχωρέει. ἢν δέ τι ἐπαινέῃ, ἄγει ἐς τὸ πρόσω τοὺς προσφέροντας, ὅκωσπερ ἡνιοχέων. In itinere Gallico multa me id genus μηχανήματα Lugduni in musæo Servierii, viri nobilis, vidisse memini, suaviterque mirificam Episcopi

ſcopi *** ingenii riſiſſe tarditatem, arte omnia illa diabolica fieri cenſentis, nec exiſtimantis tantum, ſed & ad gravem iiſque altercationem procedente jurgio errorem ſuum ſtuporemque defendentis, magiæque virum egregium & innocentiſſimum inſimulantis. Unde facile conjectu eſt, quam levi opera in hujuſmodi, ut feruntur, miraculis imponi qui pueri inſtar ſapit bimuli rudi popello poſſit; quum & Epiſcopalis dignitatis homini, ſi illa mechanemata in templis ſacriſque imaginibus adhibita fuiſſent, ſine dubio perſuaſum fuiſſet, non jam diabolica illa ſed divina vi dirigi, moverique. Accalamaſſet & ipſe, alioſque ſuo exemplo ad tollendos pariter clamores excitaſſet, *Miraculum*, *Miraculum*. Hujuſmodi vitulantium, ſeu potius vitulorum, opera Pſeudomantis ille Luciani ad tantam ſanctitatis famam pervenerat, Deuſque ejus Glucon tam præſens viſus fuerat, ut haberet quod ſibi gratularetur Lucianus quod præſentiſſimum ab eo vitæ periculum effugiſſet. Meretur ille commentariolus, ut plus quam ſemel legatur. Et certè ſi frequentiore ille uſu gereretur, minus fortaſſis haberemus hominum craſſorum pinguiumque, quibuſvis id genus fabulis, ac fraudibus habentium fidem.

Ejuſdem farinæ eſt & commentum illud ignis αὐτομάτου, cujuſmodi in Græcia alicubi impoſitas aræ victimas abſumpſiſſe Pauſanias retulit. Suave eſt illud Servii: *Certe apud majores aræ non incendebantur, ſed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebat altaria.* Prudentior multo fuit Horatius, cui *Gnatia Lymphis*

Eliacor. l. Virgil. XII. Æn.

Gra-

Iratis exstructa dedit risusque, jocosque:
Dum flamma sine, thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Judæus Apella.

CAP. XXIX.

In Floro aliqua correcta.

cap. xix. lib. ii. Videre mihi videor in Floro vitium, quod nemo hactenus vidit. Oculatior hic aliis fuerim, an parum oculi prospexerint, tuum, Lector, esto judicium. Ita verò Florus: *Centum sequentes ferreos plane & cruentos, & si quid immanius: quippe qui Jugurthinis, Cimbricis, Mithridaticis, Parthicis bellis Gallicis atque Germanicis, quibus coelum ipsum gloria ascendit, Gracchanas, Drusianasque cædes; ad hæc servilia bella miscuerunt, & nequid turpitudini desit, gladiatoria.* Ubi priora & sequentia cum his confero, personarumque intricatam in vulgata, & per obscuram commutationem, & absque ulla distinctione confusam, scripsisse Florum conjicio: *quippe quis Jugurthinis, &c. Miscuerit*, quibus sc. annis centum ferreis. Ita in præcedenti colo; *Quibus Africam, Macedoniam, Sic. Hispaniam domuit.* Atque ita semper populi Romani personæ uno tenore hæc omnia adscribuntur, cujus nomen, si *anni* aliquid interea egisse dicantur, repetendum foret ante vocem *ascendit*; licet nec sic sequentia commode cohæreant. Eodem capite hæsit etiam in nupera editione aliud vitium minutulum, in quod jam ante aliquod annos in meis ad Ausonium notis digitum intenderam: *Denique se ipse conversus. Marianis atque Sullanis; novissime Pompeji & Cæsaris manibus, quasi per rabiem & furorem,*

rorem, (nefas) semetipse laceravit. Ita sequenti capite; *mixtis (nefas) veneno pontibus, ad deditionem quarundam urbium.*

Capite proximo quod legitur, *tota in semet regna veniebant*, quamvis non improbem, malim tamen, si res mei sit arbitrii, legere, *obveniebant*: quod in hæreditatibus proprium verbum est. Eodem capite sequentia ita partim ex conjectura, partim ex scripto libro reformem: *Aristonicus, regii sanguinis, & ferox juvenis, urbes Regibus parere consuetas, partim facile sollicitat: paucas resistentes, Myndon, Samon, Colophona vi recipit. Crassi quoque prætoris cædit exercitum, ipsum vivum capit. Sed ille memor & familiæ, & Romani nominis, custodem Barbarum virgula excecat, atque in exitium sui, quod volebat, ira concitat. Mox à Serperna domitus, & captus per deditionem, in vinculis habitus.* Freculphus habet, *cum ira & dolore exarsisset.* Sicut Lipsii sententia & prior Salmasii, rejiciendæ non fuerint, Capite v. l. III. aliquanto plus non mihi modo, sed & aliquam multis aliis, iisque viris doctissimis, negotii hæc sententia facessivit: *Quippe cum effugisset hostem Colchos, Siciliæ quoque littora, & Campaniam nostram subito adventu terrere voluit: Colchis tenus jungere Bosphorum, inde per Thraciam, Macedoniam Græciam transilire: sic Italiam necopinatus invadere tantum cogitavit.* Aliorum non repetam conjecturas; apponam tantum meam: Legendum igitur puto: *Quippe cum effugisset in Colchos,* (vox enim *hostem*, hic inepte inculcata est) *Siciliæ quoque litora, & Campaniam nostram, subito adventu terrere voluit. Colchis etenim jungere Bosphoron: inde per Thaciam, Macedoniam & Græciam transilire, & sic Italiam nec opinatus invadere tantum cogitavit.*

Con-

Consilium erat Mithridatis e Colchis in Tauricam transire Chersonesum, atque inde transmittere in Thraciam: peragrata vero Thracia, Macedonia, & Græcia consensa rursus classe, quæ per Propontidem & Hollespontum recto cursu circa Apolloniam ipsum, aut Dyrrachium, vicinave littora, opperiretur, legere Siciliæ littora, terroreque provinciæ quasi suburbanæ injecto, in ipsa Campania exponere exercitum, atque ita Romam pergere, inopinatoque eam impetu opprimere. Occurrit eodem capite multo etiam difficilior locus, quem nescio antentare ausim. Sed quid nocet tentasse? non enim res capitis est, sed honesti laudabilisque studii, ubi abfuerit temeritas. Hierosolymam, inquit, defendere tentavere Judæi: verum hanc quoque intravit, & vidit illud grande impiæ gentis arcanum patens, sub aureo uti cælo. Lipsius valdequam ingeniose conjecerat, *sub aureo vitem cælo.* Nam in Tacito legas; *Vitisque aurea templo reperta.* Vossius, aliique vulgatam defendunt. alii *velo* substituunt; alii *cillo.* Hoc mihi tamen videre videor, τὸ *patens* ad sequens comma referendum: & a priore segregandum: dein illud *uti*, vel *utis*, ut in Salmasii codice erat, partem esse corruptæ vocis pro *uris.* Legi igitur possit: *& vidit illud grande impiæ gentis arcanum, patens ab aperturis cælum; vel patentibus aperturis cælum*: aut, si quis ita malit, *patens per aperturas cælum.* Aperta fuisse veterum adyta, seu potius subdivalia, notius est, quam ut probari necesse habeat. De *Aperturis* in sacris ædibus videndus est Vitruvius lib. IV. Rem ipsam quod attinet, de ea ita Freculphus,

phus, qui plerumque bonos scriptores secutus est: *Nihil autem gravius in ista clade Judeorum genti visum est, quam sanctum illud arcanum nulli cuiquam prius visum, alienis esse detectum. Denique Pompejus una cum suis comitibus in templum ingressus, ubi neminem præter pontificem adesse fas erat*, (legerat sine dubio; unde hæc descripsit, *quo neminem pr. p. adire fas erat*) *quæ intus erant, candelabra eum lychoris, & mensas, ex quibus libare atque adolere moris erat, & vascula ex auro cuncta perspexit, congestamque pigmentorum molem, ac sacræ pecuniæ, prope ad duo millia talentorum.*

Cap. VI. ejusdem lib. III. glossema e margine in contextum irrepsisse videtur orationis. *Non alias*, inquit, *tam incruenta victoria usi umquam sumus: sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque prospectum singulari consilio ducis, qui maritimum genus a conspectu longe removit maris, & mediterraneis agris quasi obligavit.* Lege: *Neque fidelior in posterum reperta gens ulla est: Singulari consilio ducis, &c.* Similia, sed itidem corrupta occurrunt lib. IV. cap. XII. *Certa mox fides, & æterna pax, cum ipsorum ingenio in pacis partes promtiore, tum consilio Cæsaris, fiduciam montium timens, in quos se recipiebant, castra sua, sed quæ in plano erant, habitare & incolere jussit. Ingentis & illud consilii: Natura regionis circa omnis aurifera, miniique & Chrysocollæ, & aliorum colorum ferax. Exercere solum jussit.* reliqua non a Floro sunt, sed ab interpretibus; qui non his tantum fraudem fecere, sed & pluribus aliis. Sic cap. sequente in initio: Creticum bellum, si vera volumus noscere, nos fecimus. Vox *noscere* a mala manu est. probabant ea, quæ cap. XVIII. hujus libri leguntur: *Sociale vocetur licet, ut extenuemus invidiam: si verum tamen volumus, civile bellum fuit.*

Animadvertit tale quid & Freinshemius cap. VIII; ubi, *Baleares per idem tempus insulæ piratica rabie corruperant maria*: ubi ei vocula *insulæ* merito suspecta est: mihi vero & illa altera *corruperant* in *corrupuerant* mutanda videtur. Sic lib. III, cap. VI: *Cilices invaserant maria*, id est *corripuerant*. Sunt enim hæ voces ἰσοδυναμοῦσαι.

Libro vero primo cap. IX. extremo: *Et proximus quibusque correptis totam sub se Italiam, redegit.* Ita enim illic legendum. & lib. IV. cap. II. *Cæsaris furor atque Pompeji urbem, Italiam, gentes, nationes, totum denique qua patebat imperium, quodam quasi diluvio, aut inflammatione corripuit.*

Liberabo & proximum caput non minus inepto glossemate. *Sequens*, ait, *longeque cruentior pugna Belgarum; quippe pro libertate pugnantium.* Ultima sunt ex Cæsare lib. I. de bello Gall. In prioribus delenda vox *pugna*: & subintelligenda præcedens *motus*. *Primus*, dixerat auctor, *Galliæ motus ab Helvetiis.* Hic igitur, *sequens longe cruentior Belgarum.*

Cap. XI. inepte vulgo & perquam putide legitur: *Regiis inhians ille thesauris, nihil ne imaginario quidem jure. Sed Seleuciæ se responsurum esse, respondit.* Lege: *nullo, ne imaginario quidem jure, Seleuciæ se responsurum esse respondit.* Scio ego acumen aliquod vulgatæ inesse lectioni nonnullis visum iri: sed quomodo *nil* respondit, qui *se Seleuciæ responsurum* respondit? Dio: Ὁ δὲ Κράσσος ἐκείνῳ τε ἐν Σελευκίᾳ τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ἐρεῖν ἔφη. Nec aliter Plutarchus: Κράσσου κομπάσαντος, ὡς ἐν Σελευκίᾳ δώσει τὰς ὑποκρίσεις, γελάσας ὁ πρεσβ. &c. Alias, *nihil ne imaginarii quidem juris*, legendum foret.

Eodem capite bis scriptum Floro caput Crassi hosti ludibrio fuisse, quod ab elegan-

tia.

tia Flori alienum. Quoniam vero omnia illic mirandum in modum pertubata sunt atque confusa, ita ea restituenda existimo: *sic miserabili strage deletus exercitus. Filium Ducis pæne in conspectu patris eisdem telis operuere. Ipse in colloquium sollicitatus, signo dato vivus in hostium manus incidisset, nisi tribunis reluctantibus fugam barbari ferro occupassent. Sic quoque recisum cum dextera caput, relatumque ad regem, ludibrio fuit, neque indigno. Aurum enim liquidum in rictum oris infusum: ut: cujus animus arserat auri cupiditate, ejus etiam mortuum & exsangue corpus auro ureretur. Reliquiæ infelicis exercitus, quoquemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque distractæ vix nuntium cladis retulerunt.*

CAP. XXX.

Miscellæ Emendationes.

CONjicere in hoc caput decrevi Miscellas quasdam emendationes, seu conjecturas potius, prout illæ mihi in manus venere. In oratione Ciceronis Catilinaria tertia cap. 1, vulgo legitur: *Nam totius urbis templis, delubris, tectis, ac mœnibus subjectos prope jam ignes, circumdatosque restinximus.* Elegantius in vetere libro Scriptum: *Nam toti urbi, templis, delubris, tectis, ac mœnibus omnibus subjectus &c.* Non advertissem ad hæc animum, quod voce *urbis* templa, delubra, &c. contineantur, nisi mihi Favorinus apud A. Gellium aurem vellicasset, admonuissetque, hanc ita scribendi rationem Tullio dedita opera fuisse usurpatum. Is enim lib. XIII, c. XXIV. hæc habet: *Sicuti in libro ejusdem M. Tulli, qui de constituendo accusa-*

cusatore est, una eademque res pluribus verbis vehementer atque atrociter dicitur: Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret, quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit. *Nam quum urbes totas semel dixisset,* sedes delubraque *addidit, quæ sunt ipsa quoque in urbibus.*

In Dione Cassio turpe mendum est lib. XXXIX, ubi de Gabinio agit, e scelerum conscientia male animato: ὥστε καὶ χρόνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφικέσθαι, καὶ νύκτωρ ἐς τὴν πόλιν ἐσκομισθῆναι, ἔξω τε τῆς Ἰταλίας συχνὰς πάνυ ἡμέρας μὴ τολμῆσαι φανῆναι. Lege, ἔξω τε τῆς οἰκίας. Erat enim jam Romæ domi suæ; nec præ flagitiorum admissorum conscientia, ac pudore, & metu in publicum prodire audebat.

p. 452. Parif. Apud Plutarchum in Sylla legas: Ἠνία μὲν οὖν ταῦτα τὸν Μάριον ἔτι δ' ἐλαττούμενος ἢ ἄξιον αὐτοῦ φθονεῖσθαι τὸν Σύλλαν, ἐχρῆτο πρὸς τὰς στρατείας, τὸ μὲν δεύτερον ὑπατεύων πρεσβευτῇ. Τὸ δὲ τρίτον χιλιάρχῳ. Interpres omnino, ut sæpe alias, mentem scriptoris non cepit, quam vertit; *Quanquam autem stimularunt ea Marium, minus tamen quam ise ratus incidiosum Syllam, legatum eum ad exercitum in secundo consulatu habuit, & in tertio tribunum militum.* Corrige: ἔτι δὲ ἐλάττονα ἢ ὑπ' αὐτοῦ φθονεῖσθαι τὸν Σύλλαν ἡγούμενος. Vertenda ea fuerant; *Vrebat id quidem Marium: verum quod Syllam adhuc dum humiliorem multo, quam cui ipse invidere deberet, existimabat, usus eo est legato in secundo consulatu; in tertio tribuno.* Ita Amphion ad Parthenopæum apud

lib. IX. Theb. Statium.

> *Congressus dum nemo tuos pugnamque minorem,*
> *Dignatur bellis, iramque relinqueris infra.*

Apud

Apud eundem in Mario unica literula corrupta magnam orationi labem attulit. Ita enim de illo jam ab exilio reduce: Ἀλλ' ἐσθῆτι φαύλῃ κεχρημένος καὶ κομῶν, ἀφ' ἧς ἔφυγεν ἡμέρας, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα γεγονὼς ἔτη, βάδην προσῄει, βουλόμενος μὲν ἐλεεινὸς εἶναι, τῷ δὲ οἴκτῳ συμμέμικτο τὸ οἰκεῖον τῆς ὄψεως αὐτοῦ πλέον τὸ φοβερόν. emendatio facilis est, nec tamen ab interprete, ut videtur, animadversa. Lege πνέον τὸ φοβερόν. i. e. *Spirans terrorem.* Non multum diversa de Romanis ad caudinas furculas sub jugum missis Calavius Offilius apud Livium: *Silentium illud obstinatum fixosque in terram oculos, & surdas ad omnia solatia aures, & pudorem intuendæ lucis, ingentem molem irarum ex alto animo cientis indicia esse.* p. 430. lib. IX.

Suetonius in Julio cap. XXIV. de imprudentia L. Domitii agens; *Sed cum L. Domitius,* inquit, *consulatus candidatus minaretur, Cos. se effecturum, quod prætor nequisset, ademturumque ei exercitus, Crassum Pompejumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos compulit, ut detrudendi Domitii caussa consulatum alterum peterent; perfecitque utrumque, & ut in quinquennium sibi imperium propagaretur.* Reponendum puto: *Crassum Pompejumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos, ut detrudendi Domitii caussa consulatum alterum peterent, perfecitque, ut utrumque: & ut in q. s. imperium prorogaretur.* Vox *compulit* pro *perpulit* e margine in contextum irrepsit. fortean tamen legere præstiterit: *ut detr. Dom. caussa cos. alt. peterent, & ut in qu. s. imp. prorogaretur: perfecitque utrumque.* Sed prior lectio magis e veritate historiæ. Cæsaris enim consilium erat, ut hi duo alterum consulatum peterent: at illi tam prolixa in eum fuere voluntate, ut ejus tuendæ dignitatis gratia utrumque petierint: quæ de re pluribus Dio,

& in Cæsare Plutarchus. Industria Lipsii in Tacito emaculando insignis fuit. Nonnulla tamen illum effugere vitii affinia: quale est hoc de Messallinæ impudicitia lib. XI. Annal.

Dum industria cubiculum Principis occulit adulteros, dedecus quidem illatum, sed exitium procul absuisse. Correxerunt alii: *dum histrio cubiculo principis occultatur, dedecus, &c.* Aliorum, quod nuperrima mihi editio ad manus non est, respicere conjecturas non licuit; apponam igitur tantum meam: *Dum histrio cubiculum principis insultat liberius, dedecus quidem illatum, sed exitium procul fuisse.*

Idem lib. XV. de conjuratione agens Pisoniana, caussamque reddens, quæ Lucanum ad societatem criminis perpulisset: *Lucanum,* inquit, *propriæ caussæ accendebant, quod famam carminum ejus Nero premebat, prohibueratque ostentare, vanus assimulatione.* Lipsius, *vanus amulatione.* rectius *vanissima æmulatione.* Et hæc hactenus.

CAP. XXXI.

Reguli stellati descriptio, fabularumque nonnullarum Chemica expositio.

REgulum hic stellatum descripturus sum, qualem in prioribus promisi; vulgarem illum, qui veri & Philosophici sit imago: & in quo, velut in speculo, omnia, quæ ante dicta sunt, agnoscas. Suppeditabit ille omnium ferme antiquissimarum fabularum clavem: &, ne temere hoc dixisse videar, subjiciam aliquas ex optimis, quæ sint omnium instar.

R.

R. Antimonii optimi ſplendentis, longis ſtriis, ſi ad manum eſt, Hungarici, p. ij
Limatur. Chalybis, ſeu clavor. chalybeorum puriſſ. p. j
Salis petræ
Tartari albi opt. ana. p. jß.

Chalybs, ſeu clavi, ſive & lamellæ, in crucibulo tam capaci, ut materia quartam tantum ejus partem occupet, candefiat, igne intentiore: Huic infundatur ferreo cochleari Antimonium, impoſitoque operculo excitato igne liqueſcat. Ubi inſtar aquæ fluit, injice cochleari mixtum cum ſale petræ tartarum per partes, mox ubi injectum illud obturando crucibulum. Ubi detonuit, rurſus partem injice. & repete, uſque dum omni ſal petræ cum tartaro injectum, fuſumque ſit. intendendus autem ignis eſt. ut probe omnia liqueſiant, & miſceantur. Effunde tum in conum concavum æreum, vulgo cornu antimoniale appellatum, verum ſevo prius, ſeu particula candelæ illitum, & ad ignem modice concalefactum: diligenterque bacillo ferreo, molliter tamen, latera ejus concutiendo fac ut regulus ſubſidat, ſcoriæque eleventur. Ubi refrixere omnia, ſeparantur ſcoriæ leviter decuſſæ, & apparet regulus prima ſæpe vice eximia, ſtella inſignitus, modo gradus recte fuerint obſervati: ſæpe namque intenſo nimis igne ſtellam conſumtam vidi, exhauſta aqua, ſeu humiditate Mercuriali. Quod ſi ſtella non apparuerit, regulus in pulverem redactus cum æquali ſalis petræ & tartari pondere iterum tertioque, donec ſcoriæ rubeſcant, in recente crucibulo fundatur. Cavendum vero

ro ab antimoniali fuma sive exhalatione, qui venenatus, & phthisin, aliaque adfert incommoda ac morbos. Erit & unicà vice purgatissimus, si pro sale petræ & tartaro cineres clavellati sumantur, in crucibulo prius intenso igne calcinati. Quam primo Salem petræ antimonio injeceris, Typhonem agnosces cælum magno strepitu candentibus lapidibus petentem: & intelligere incipies illa scholiastæ Sophoclis: Ὁ τυφὼς, οὗτος γὰρ στροβίλων καὶ κυκλώδους ἔφορός ἐστιν, ἀστέρας καὶ ἐπάγει σκηπτῶν, καὶ στροβιλώδη ἄνεμον, ἄχθος καὶ λύπην οὐράνιον, καὶ αἰθαλώδη πίμπλησι, καὶ ζημιοῖ τὸ ἐκεῖ πεδίον ὕλης πεδιάδος, ἤγουν τῶν ἐν γῇ συρφετῶν, αἰκίζων καὶ μαστίζων πᾶσαν φόβην καὶ τρίχωσιν (N. B.) χθονὸς, βοτάνας λέγω, καὶ δένδρα. ἐμεστώθη δὲ πᾶς ὁ ἀὴρ σὺν τῷ πεδίῳ, καὶ οὕτως τῶν ἐν γῆς συρφετῶν πεπλήρωται. Τυφὼς δὲ λέγεται ὁ κυκλώδης ἄνεμος. Ἡσίοδος;

ad Antigon. p. 413.

Ἐκ δὲ Τυφωέος ἔστ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων.

Poëtæ ipsius verba sunt;

Χρόνον τάδ' ἦν τοσοῦτον ἔστ' ἐν αἰθέρι
Μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος,
Καὶ καῦμ' ἔθαλπε. καὶ τότ' ἐξαίφνης χθονὸς
Τυφὼς ἀείρας σκηπτὸν, οὐράνιον ἄχος
Πίμπλησι πεδίον, πᾶσαν αἰκίζων φόβην
Ὕλης πεδιάδος. ἐν δ' ἐμεστώθη μέγας
Αἰθήρ· μύσαντες δ' εἴχομεν θείαν νόσον.

Quem ultimum versum nec Scholiastes intellexit, nec intelliget quisquam, nisi peritus artis. Est enim alias θεία νόσος, *Herculeus* morbus, vulgo comitialis, & caducus. Capies & illa Virgilii:

IV Aeneid.

Ecce autem primi sub limina solis, & ortus,
Sub pedibus mugire solum, & juga coepta moveri
Sylvarum, visaeque canes ululare per umbram
Adventante Deo.

Ubi singula ferme verba μουσικώτερόν τι subinnuunt. Euclides in Sectione Canonis Musici: Εἰ ἡσυχία εἴη καὶ ἀκινησία, σιωπὴ ἂν εἴη. σιωπῆς δὲ οὔσης, καὶ μηδενὸς κινουμένου οὐδὲν ἂν ἀκούοιτο. Εἰ ἄρα μέλλει τι ἀκουσθήσεσθαι, πληγὴν καὶ κίνησιν πρότερον δεῖ γενέσθαι. E reactione sulphureae naturae salinaeque oritur tertium quid, Helmontii *Gas*, seu spiritus silvestris; qui primus fermentationis effectus. Hinc apud Plutarchum Panes & Satyri, qui sylvestres sunt Dii, seu spiritus, primi sensisse Osirin feruntur, cum is a Typhone fratre in mare dejectus esset. Habitabant autem hi circa *Chennin*. *Chen* autem Aegyptiis plantam significabat. *Prima materia*, inquit Sendivogius, *est herba vel arbor, quam tu creare nescis: secunda materia est semen: In hoc multiplicatur herba vel arbor.* Post silvestres spiritus subtiliores ipsius fermentati partes: tertio ipsa fermentati substantia, qui quasi sanguis plantae est. *Planta* igitur, ubi eum tota sua terra a trunco separatur, atque a radice sua in aliam terram transplantatur, est *Aqua Terra* est substantia naturae, quae dicitur *Oleum*, & *Ignis*, cum *spiritu quinta Essentiae*; quam aqua secum asportavit a terra foetente, unde exivit, & destillando emanavit. *Aqua* haec possidet naturam illorum, e quibus elicitur, & separatur. *Truncus*, qui separatur, vel *radix*, unde exiit, sunt faeces *Terrae*, quae objiciuntur: quippe unde jam haec tria *Aqua*, *Aer*, & *Ignis* exierint. Alia *Terra*, *cui planta*, sive *Aqua* implantatur,

Tr. vij. novi. lum. Chem.

 est

est terra, *alba*, *& rubea*; ubique tum nascitur, atque radicatur. Hæc impregnatio necdum est perfecta, sed perfectionis medium. De fæcibus illis, quas nos *scorias* nominamus, Onomacritus olim canebat, ita Dianam alloquens:

Πέμπους δ' εἰς ὀρέων κεφαλὰς νέους τε ϗ ἄλγη.

In hac impragnatione *Sol spiritum suum generantem cum semine emittit, quem muliebre semen concipit, & in calore ita conservat: unde filius nascitur, & fit substantialis. Quando terra splendorem Solis & Lunæ assumit, tunc novum aliquod corpus nascitur, quemadmodum novus foetus in utero materno: & terra Solem & Lunam in se recipit, & concoquit, foetuique tuo cibum porrigit de die in diem, donec fortis potensque* pag. 286. & p. 169. *fiat. & tunc foetorem & nigredinem abjiciunt, & de colore uno in alterum convertuntur.* Ita auctor Gloriæ Mundi. Hic est ille spiritus, qui ad imitationem spiritus majoris mundi intima quæque & minutissima metalli, adeoque ipsas atomos pervadit, ac solvit; convenientia sibi jungit, ac adunat, alit, & auget; aliena ab sua natura segregat, & ejicit. De hoc igitur non minius vere dixeris, quod de illo altero Virgilius:

Principio Cælum ac Terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque Astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde Hominum, Pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ Marmoreo fert monstra sub æquore Pontus.
Igneus est ollis vigor, & cælestis origo.

Hic spiritus verus est ille liquor *Alkahest*, qui etiam *Vitra* penetrat, universale solvens: quod frustra imperitiores e Venere sibi petunt, quæ ipsam

ipsam *Venerem* ignorent. Sed respiciant illi primum harum lucubrationum caput. Illic enim eam inventuri sunt. Quo vero singula cognitiora sint, ipsaque adeo natura reguli stellati melius percipiatur, e Beckero, Tachenio, aliisque nonnulla huc facientia excerpemus. Omnia mineralia, cujuscumque sint generis, quæ metallica corpora absconsa continent, adjuncta habent acida, sulphura nimirum varia; quæ impediunt, quo minus metallum ab impuritate fodinarum liberari possit. Hac in difficultate confugiendum necessario est ad alcalia, quæ celerem præstant opem. Hinc additur antimonio chalybs cum tartaro ac sale petræ: quod cum a sulphure accenditur, pro parte deflagrat, pars vero cum tartaro in alcali vertitur. Ab hoc alcali absorbetur omne acidum, quicum alias omnis antimonii Mercurius, qui metallum ejus, aufugeret: sed hac via, adjuvante cumplurimum martis limatura, exsolutus liberatusque acido suo sulphure Antimonii Mercurius decidit, petitque fundum. Vel, ut alii volunt, arsenicale Martis ac ipsorum salium sulphur arripit cognatum sulphur antimonii: & hoc est, quod Basilius Valentinus ait, Venenum, quod veneno pellitur. Stellam ab additorum salium copia quidam provenire existimarunt. Sal enim cum sulphure junctum formam striatam exhibet. Ego, licet hoc non rejiciam, præcipue tamen ab aquæ Mercurialis, seu salis alkali volatilis interni; affluentia cum lucida puraque terra conjuncta, per congelationem nasci existimo puraque terra conjuncta, per congelationem nasci existimo: sicut in decici- Clave 1.

cidente nive, nec non in ipsa glacie stellas sæpissime formatas vidimus, calore innato per externum frigus constricto; atque in radios stellares directo. Ut enim *omne lumen*, teste Seneca, *rotundum est*, ita radios emittit pyramidales, qui vulgatam nobis stellarum figuram referunt, e rotundo centro in acuminatam extremitatem desinentes. Dissolvit enim vis ignea, cietque motus a centro ad circumferentiam ducens. Contra vero quod frigidum est, contrahit a circumferentia ad centrum, constringitque res similes, & dissimiles in unum. Hic igitur Mercurius ita congelatus *Regulus* appellatur, &, si prospere cesserit, *Stellatus*. Neque tamen is est, uti monui aliquoties, Mercurius Philosophorum verus, sed imago tantum. Verus enim ille cum spiritu sulphuris salisque veri conjunctus principium & finis est, constans, æternus, ut ita loquar: unde verum Aurum potabile multo facilius, quam ex ipso auro extrahitur, paraturve. Conjunctio vero ita peragitur: *primo* inquit Basilius Valent, *leni calore* valde immaturus mercurialis solvitur spiritus, quo deinde magnetice sulphurea anima extrahitur: tandem, quod in terra delitescit sal itidem a Mercuriali spiritu, tamquam proprio ac suo magnete educitur. Ita illa tria vi magnetica, & amore conjuncta nascuntur. Sed revertamur ad regulum. Sunt in eo potissimum hæc quatuor consideranda, Acidum fixum ac volatile: quæ quatuor in Chao antimonii ope ignis externi excitato Archeo continuo motu in orbem vertuntur, ac se multo amplexa in unum corpus coëunt. Hæc sunt, quæ vulgo vo-

l. 1. nat. qu. 2.

lib. III. de universali mundi.

vocantur *στοιχεῖα*, sive *elementa*: *quorum vicissitudine*, ut ait Cicero, *MUNDI continuata natura est. Nam ex terra aqua, ex aqua oritur aër; ex aëre aether. Deinde retrorsum vicissim ex aethere aër; ex aëre aqua; ex aqua terra infima. sic naturis his, ex quibus OMNIA constant,* sursum deorsum, *ultro citroque commeantibus Mundi partium conjunctio continetur.*

Ὁ ἀὴρ, inquit alius Philosophus, μεταβάλλει εἰς ὕδωρ συνιστάμενος, εἰς δὲ πῦρ διαλυόμενος. ὥσπερ αὖ πάλιν τὸ διαχεόμενον εἰς ἀέρα φθείρεται, συνιστάμενον δὲ εἰς γῆν. Timaeus Locrus tribuit *terram* Lunae, *aquam* Mercurio, *aëra* Veneri, *ignem* Soli; tum ordine retrogrado *ignem* Marti, *aëra* Jovi, *aquam* Saturno, *terram* Sphaerae octavae: in qua ultima latet, quod multis latet. Haec elementa etiam animalia esse sibi veteres persuaserunt. Aegyptii Deos inde quatuor fecere, praesides HOMINI nascenti, *δαίμονα*, sive Solem, Lunam, sive *τύχην*, Amorum, & *ἀνάγκην*: quorum Amor, quod notandum, *osculo* significabatur, Necessitas *nodo*. Paulo aliter Seneca: *Aegyptii*, inquit, *quatuor elementa fecere deinde ex singulis bina, marem & feminam. Aërem marem judicant, qua ventus est; feminam, qua nebulosus & iners. Aquam virilem vocant mare; muliebrem omnem alium. Ignem vocant masculum, qua ardet flamma; & feminam, qua lucet innoxius tactu. Terram fortiorem marem vocant, Saxa, cautesque: feminae nomen assignant huic tractabili ad culturam.*

Plutarch. de primo frigido.

De Anima mundi.

Serv. ad IV. Aen. 324.

Macrob. I Saturn. c. 19.

l. III. nat. qu. c. 14.

His accedit *quinta Essentia*, quam Aristoteles *Ἐντελέχειαν* appellavit, *dissimilis illis quatuor prioribus, e qua essent ASTRA, Mentesque singulares, subjecta omnibus, sine ulla specie, carensque omni qualitate Materies, ex qua OMNIA expressa atque effecta sunt.*

Et

Et hæc mihi de Regulo stellato sufficere videntur. Conferri cum his poterunt Basilius & Sendivogius: apud quos itidem *cœlum*, *Solem*, *Lunam*, *astra reliqua*, *homines*, *bruta*, *aves*, *arbores fontes*, *lapides*, *&c.* invenies. Ergo igitur fabulæ supersunt nonnullæ, explicandæ, enarrandæque; quo data fides liberetur.

cap. 11. & cap. 12. De *Jasone* nil dicam, quia jam alius occupavit, prævortitque. De *Cadmo* consuli poterit Philolethes in Introitu Aperto: qui tamen ostendit potius quid velit, quam edisserit. Ut enim de *quercu*, ad quam transfixus Draco, nonnihil addam, nemo non fatebitur Chemicorum, multum huic arbori acidi inesse fixioris: unde & astringit. Vultne aliquis & acidum in ea volatile redditum? petat ab Isidoro, Basilidis filio ac discipulo, exponi sibi, τί ἐστιν ἡ ὑπόπτερος δρῦς, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ πεποικιλμένον φᾶρος; de quo consuli poterit Clemens Alexandrinus. (lib. VI. Stromat.) Quibus vero Diis sacra ea fuerit, multi ante me multis docuere. Ego tamen id ipsum ea de caussa preticere nequeo, quia Deorum ipsorum sæpius a me facta mentio, ad quorum naturam respexisse veresimile est, qui suas cuique arbores tribuerunt. Jovi igitur eam veteres consecrarunt, ac Junoni, nec non Rheæ. quin & *nymphas* in iis habitare, unaque cum ipsis vivere & exstingui fabulati sunt. Chemici, uti dictum acidum in ea arbore considerant, quod & plurimum in igne est. Jupiter æther, Juno aër calidior, sæpe & terra, & Rhea eadem, omnes inclusum possident ignem plurimum; de quo & aliqua superius cap. v. *Dracones* Chemicis Duo sunt, alatus, qui Philosophorum Mercurius: & sine

& fine alis, qui sulphur. Utrumque *Hercules*, qui sal Philosophorum, in ipsis statim cunis interemit: alterum *Apollo* mox post diluvium: & *Cadmus* noster eundem *Marti* sacrum, quam primum ubi in *Boeotiam* appulerat, peregrinæque *oscula* terræ fixerat, sacra facturus *Jovi*. Quia vero draco in tutela martis est, Valentiniani Raphaelem suum, qui ipse planeta Mars est, serpentiformi vultu effinxere sunt iidem non Marti tantum, sed & Soli, Apollini, Libero, Jovi Sabazio, Heroibus, Cereri, Proserpinæ, Hecatæ & Minervæ sacri. Artemidorus: Οὐ μόνω ἱερὸς ὁ δράκων, ἀλλὰ καὶ πάσης μυστηρίου χωρικοῦ ἦν. Porro nec Harmoniam Martis & Veneris filiam Cadmi uxorem Philalethus attigit, nec eorundem in dracones metamorphosin, ἣν ὁ μὲν ἀπηνὴς καὶ φιλόνεικος. ἡ δὲ μειλίχιος καὶ γλυκύθυμος. Hæc est iterum illa amicitiæ & inimicitiæ harmonia, ἔρις & φιλία Empedoclis, *concordia discors* Ovidii. conjugium Acidi & Alcali: Describit hanc Cadmi conjugem perquam eleganter Martianus Capella; *Tandem*, inquit, *inter Phoebum Pallademque media Harmonia sublimis ingreditur: cujus sonorum caput auri coruscantis bracteis comebatur, Caso etiam tenuatoque metallo rigens vestis modulis ad motum gressumque rata congruentia temperatim (ita lego,) blandis lenit crepitaculis tinniebat, Cujus incessum mater Paphia, ut eam contingeret, sequebatur, licet pulchris rosea numeris, ac libratis passibus moveretur, vix tamen poterat imitari.* Dextra autem *quoddam gyris multiplicibus circulatum, & miris ductibus intertextum velut clypeum gestabat; quod quidem suis invicem complexionibus modulatum ex illis fidibus circulatis omnium modorum concinentiam personabat. Læva autem virginis quam plures ex auro adsimulatæ, parvæque effigies theatralium voluptas*

Origenes adv. Celsum p. 295.

Lib. IV. c. 69.

Plut. de Isid. & Osir. p. 370.

lib. IX. de nupt. Philos.

lupiatum, religataque pendebant. Verum illa orbis non chelys, nec barbiton, nec tetrachordon apparebat: sed ignota rotunditas omnium melodias transcenderat organorum. Denique mox ut ingressa, atque ejusdem orbis sonuere concentus, cuncta illa, quæ dissona sua vitas commendarat, velut mutescentia tacuerunt: ipseque tunc Jupiter, cælestasque Dii superioris melodiæ agnita granditate, quæ in honorem cujusdam IGNIS ARCANI, *ac* flammæ insopibilis *fundebatur, reveriti intimum patrimumque carmen, paulum in venerationem extramundanæ omnes intelligentiæ surrexerunt.*

Adnectam de Harmonia paucula ex Heraclide Pontico, quæ ad Regum nostri illustrationem plurimum facere videntur. Is igitur
p. 105. & 105. in Homericis Allegoriis: Ἕως μὲν οὖν, inquit, ἀφιλόνεικος ἡ ἁρμονία τῶν τεσσάρων στοιχείων διακρατεῖται, μηδενὸς ἐξαιρέτως θάτερον ἀνασκευάζοντος, ἀλλ' ἑκάστου μετ' ἐμμελείας, ἣν εἴληχε, τάξιν οἰκονομουμένου, ἀκινήτως ἕκαστα μένει. Εἰ δὲ ἐπικρατήσειέ τι τῶν ἐν αὐτοῖς, καὶ συνεργήσειεν εἰς τελείαν φορὰν περιελθεῖν, τὰ λοιπὰ συγχυθέντα τῇ τοῦ κρατοῦντος ἰσχύϊ μετ' ἀνάγκης ὑπείκει. Πυρὸς μὲν οὖν ἀθρόως ἐκζέσαντος, ἁπάντων γίνεται κοινὴ ἐκπύρωσις. εἰ δὲ ἀθρόον ὕδωρ ἐκραγείη, κατακλυσμῷ ὁ ΚΟΣΜΟΣ ἀπόλλυται. Neglixit item Philalethes progeniem Cadmi: nepotesque Actæona & Penthea, queque præ ceteris commemorasse debuerat, *Ignigenam, satumque iterum, solumque bimatrem*. Neglexit & conditas a Cadmo Thebas, Herculis patriam, utrumque uberrimum longæ disputationis, si cui otium fuerit, argumentum. Mihi, cui non licet esse tam beato, ad Pelea transire satius erit.

Quis autem Πηλεύς? nonne παρὰ τὸν πηλὸν ita dictus? quid Homini Chemico proprius, qui πηλὸν πλάσσει? aut si quis παρὰ τὸ πάλλεσθαι malit,

lit, de motu eo perpetuo jam ante aliqua attigi. Est enim *perpetuum Mobile in* hoc MUNDO, continuo motu descendentibus cœlestibus virtutibus, seu spiritu a Sole & Luna in hæc inferiora demisso perpetim, regyrante. Hinc & Achilli filio *πηλιὰς* hasta. Verum tamen malim *ἀπὸ τοῦ πηλοῦ*. quo significatu poeta Oceanum patrem rerum *αἰθόνα πηλὸν* appellavit: & apud Platonem *ὑγροῦ πηλοῦ ποταμοὶ*, flumina liquatorum molarium sunt, seu lapidum sulphureorum; de quibus Severus in Ætna: Phædone extremo: v. 394.

Pars oculis manifesta jacet: rubet, ipsaque dura est,
Ac lapis in pingui fervent incendia succo.
Quin etiam vario quædam sub vimine saxa
Toto monte liquant; illis custodia flammæ
Vera tenaxque data est: sed maxima quippe molaris
Illius incensi lapidis sibi vindicat Ætnam.

Ad quem locum Scaliger peropportune hæc Strabonis attulit: *Ταχείως ἐν ταῖς κορυφαῖς τῆς πέτρας εἶναι ἀναβάλλεσθαι, τὸν ὑπερχυθέντα τῶν κρατήρων ὑγρὸν πηλὸν μέλανα, ῥέοντα κατὰ τῆς ὀρεινῆς. εἶτα πῆξιν λαβόντα γίνεσθαι λίθον μυλίαν.* Hujus *μέλανος* bituminosique *πηλοῦ* naturæ Peleus noster est, cui Thetis collocatur, *Θέτις δὲ*, inquit Hesychius *ἡ μήτηρ Ἀχιλλέως, καὶ ἡ θάλασσα, ἡ δὲ γῆ λέγεται Τηθύς*: quam non frustra Hesiodus *ἐρατεινὴν* appellat, ac Oceano in conjugium dat. Sic & apud Homerum legimus: in Theogonia.

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Sed ut ad Pelea regrediamur, in limo, sive ἐν τῷ πηλῷ multum est Acidi: quia & multum Martis, uti experimentis pluribus cognitum. De limo Cephisi, Acheloi, Nili, deque Thebarum etymo Hebraico limum significante superius quædam dicta. Ex hoc limo, seu Peleo, & Thetide, natum iri in fatis erat, qui patre foret præstantior. Ad has igitur nuptias celebrandas Dii omnes convenere: quemadmodum iidem & in officio nuptiali Cadmi, seu Jasis & Harmonias, frequentes adfuere. Sic in nostræ operis conjugio omnes planetæ convivæ sunt nuptiales: de quibus fuse Basilius & Philalethes. Operæ hic pretium est e Fulgentio aliqua describere, ut inde perspici possit, quam prope Græci verum viderint. *Thetidem*, inquit, *dici voluerunt aquam, unde & Nympha dicta est. Hanc Jupiter, quasi Deus, conjungit Peleo. Πηλὸς enim Grece, Latine* lutum *dicitur. Ergo terram, cum aqua commixtam volunt HOMINES genuisse. Unde & Jovem cum Thetide voluisse concumbere dicunt, & prohibitum esse, ne, si majorem genuisset,* (ita hic legendum) *eum de regno expelleret. Ignis enim, id est Jupiter, si cum aqua coeat, aquæ virtute exstinguitur. Ergo in conjunctione aquæ & terræ, id est Thetidis & Pelei,* Discordia *Sola non petitur:* (i.e. non vocatur ad nuptias: *illa videlicet caussa quod CONCORDIA utrorumque elementorum HOMO gignatur.* In his nuptiis autem tres Deæ de pulchritudine contendunt, cujus præmium *aureum malum.* Datur hoc a Paride Veneri, id est, illi spiritui, qui in opere nostro *abundantiore colore vestitus est, cujus corpus mera tinctura est, non absimilis colori, qui in optimo metallo conspicitur, ac propter coloris abundantiam in rubedinem* se

lib. III. Mythol.

in Practica.

e extendit, ut est apud Basilium: *cui speciosum rubei coloris vexillum MUSICA praefert*; *in quo depicta CHARITAS vestibus* viridibus *pulcherrima* : *cui curopalates SATURNUS*. Thetis igitur, femina, Alcali est, sive materia, omnium formarum capax, nec minus mutabilis quam ipse Proteus, eodemque dolo, quo ille, capta, matrimoniique vinculo adstricta. Hic jam opus erat Acidi vi penetrante. Ergo Chiron *hasta* Peleum *fraxima*, Neptunus *Balio* & *Xanto equis*, Volcanus eum *ense* donat: Dii alii aliis muneribus. Ex his parentibus in lucem editur ACHILLES, heros noster Chemicus, TROIAE fatalis victor ac pernicies: *quem velut HOMINEM PERFECTUM mater in aquas intingit Stygias*. Alii Thetidem, quum filio immortalitatem conciliare vellet, in *foco* eum clam igne obruisse tradunt. Idem de Iside Plutarchus narrat, & de Cerere Hyginus, Ovidius, &c. Verum turbatas omnes intervenientibus forte parentibus exurere omnino mortalitatis vitium non potuisse. Adest enim HOMINI nostro, inhaeretque, sed non penitus, sulphur impurum: & hinc ei moriendum, ut de hinc clarificatus resurgat, CAELESTIBUSQUE spiritibus aequetur. Sed nec sine mysterio est, quod Scholiastes Homeri *Septimum* cum a Peleo igni ereptum tradit, ceteris extinctis. Audiamus jam Chemicos. *Si corpus*, inquiunt illi, *fluxum fiat*, & *comburatur*, *ad genitorem suum sese flectit*, & *subtilis MAGNESIA fit aërea*, & *ad terram vertitur*, *quae illam spiritualem facit*, & *vivificat*. Plura clavis VII. Basilii suppeditabit, cujus haec fabula quaedam interpretatio

Apollodor. l. III.

Fulgentius, l. III.

Liber Aluc. p. 334. mutilei Hermet.

est. Ex Achille, quia necdum ab omni sulphuris pravi labe purus, Pyrrhus nascitur, Deucalioneæ Pyrrhæ cognominis: huic *Trojam* expugnare dabitur. Mater ipsi *Deidamia*, *hostium domitrix*, avus maternus *Lycomedes*; & in hoc iterum LUPUM agnosco. Vultis & de *Leuce* aliquid? de ea Mela: LEUCE Borysthenis ostio objecta, parva admodum, & quia ibi Achilles situs est, Achillea cognomine. De terra ALBA & pura, deque salina albedine superius paucula dicta sunt, quæ respici poterant. Superest ipsa TROIA; cujus ab Apolline Ignis Deo, & Neptuno tridentifero maris domino, exstructos fuisse muros antiquitas fabulata est. Hunc *Hector* tuebatur impurum sulphur, quod firmissime materiam amplectitur, & tenet. Hic ab Achille interficitur, & *ter* circum Trojæ muros raptatur: quo sublato facilis Deinceps Trojæ est expugnatio, sed ita tamen, ut Herculis *Sagittis* opus sit.

lib. II. cap. VII.

Absoluta Pelei, Persei fabulam aggrediar. Huic Danaë mater,

Quam clausam implevit foecundo Jupiter auro.

De qua quam multas nobis nugas Græci Latinique interpretes? si solam λάρνακα considerassent, agnovissent & Deucalionis arcam, & Osiridis; & *cistam* Bacchi *amphoram auream* Vulcani, & *arcam* Jasonis, & Erichthonii *cistam*, Tennisque *Triodita* capsam, cui ille cum sorore *Hemithea a Cyeno* patre inclusus dicitur. & ad insulam non Leucen, sed *Leucophryn* delatus: omnesque hos plusquam Gordios nodos *Tenedia securi* unico solvis-

Oppian. l. IV. Schol. Hom. 91. Tzetzes Chil. VII. 96. Ovid.

vissent ictu. Sed & Brizomantis scapha, de qua Athenæus, agnita fuisset; cui quum sacra facerent deliades. σκάφας αὐτῇ περιφέρειν πάντων πλήρεις ἀγαθῶν, πλὴν ἰχθύων. Arca hæc, seu scapha, seu navigium, Venter venti est. De *piscibus* dictum superius. Addas his & *poculum* Herculis licet, (nam *cunæ* ejus non sunt hujus loci) quo ille tamquam navigio ad abducendos Gerijonis *tricorporis boves* profectus est. Adde & *poculum* solis, quo is ab oriente in occidentem vehi solitus. ducet enim nos illud ad celebrem in Illyrico locum, cui Κύλικες nomen: παρ' ᾧ ἐστὶ τοῦ Κάδμου καὶ Ἁρμονίας μνημεῖον. Illic otiose haurire *poculum Heroum* dabitur, & cum πολυηςοφόρῳ Cerere epulari. Nec est ut quisquam cyclopeas minas hic exspectet, Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι. Ille enim jam unico ab Vlysse *oculo* orbatus est, *ter* hausto vini *rubri* poculo. Altor educatorque Persei (nam ad hunc redeundum est) fuisse perhibetur Πολυδέκτης, multæ dulcedinis. Et temperator Acidi: de cognatione forsan *Deucalionis*. Ubi vero Perseus adolevit, Gorgonas tres adortus, unico *oculo denteque* inter se uti solitas, Medusam prætento crystallino, vel æreo levigato splendente scuto interemit: cujus coma *Serpentifera*. Medusæ sanguine natus Pegasus, *alatus equus*: cujus ope, & *harpes* a Minerva datæ, interfecto cete, *Andromedam Cephei*, *Aetiopum* regis filiam promeruit, *Phœnicis* neptem. *Cephea* ad *Cephisum* fluvium, *Phenicem* ad Achillis pædagogum, remittemus. Ex Andromeda virilis curæ uxore, filius Perseo genitus *Erythtras*, alter *Pyrrhus*. Hæc sunt, Be-

Metam. l. II.
Homer. lib. VIII.
Serv. ad VII. Aen.
Athen. l. XI.
Schol. Hom. Il. 319.

nivole Lector, quæ mihi nihil minus animo volventi Fors suggessit, dum lucretio destinatam operam editionum quarundam defectus retardat, & impatiens moræ longioris ardor quidquid obvium jubet arripere. Vale, & his, qualiacunque ea sint, utere, fruere.

FINIS.

JACOBI TOLLII

ἜΡΩΣ

ΚΟΙΜΩ΄ΜΕΝΟΣ,

ἢ

ὝΠΝΟΣ

ἘΠΙΔΩ΄ΤΗΣ

Editio altera priore multis partibus auctior.

GISBERTO CUPERO,

Viro Nobilissimo, & Amplissimo Daventriæ Civitatis Cos. eoque nomine ad Consessum Ordd. General. Foederatæ Belgicæ delegato,

JACOBUS TOLLIUS, S.

Ulta cum animi voluptate; quum nuper apud Vos essem, epistolam illam legi, Cupere *Nobilissime, cujus mihi inter ceteros, quos de studiis communibus Sermones cædebamus, indicium fecisti. Ea pro voluptate non modo magnas Tibi a me deberi gratias statim sensi, sed & evestigio decrevi, quam primum revertissem domum, reddere quod deberem: idque eo, si fieri posset, cumulatius, quo tua in me animi voluntas prolixior, & eruditio, longe omnium tuæ conditionis hominum cultissima, cum mihi, tum omnibus, qui bonas literas amant, utilior est, ac fructuosior. Utraque enim Hesiodum illud inculcat,*

—— Εὖ δ' ἀποδοῦναι
Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴκε δύνηαι.

Ut autem majore mensura possim, ipsa illa, quam colimus, fertilissima præstat eruditio, quæ desideriis

 nostris

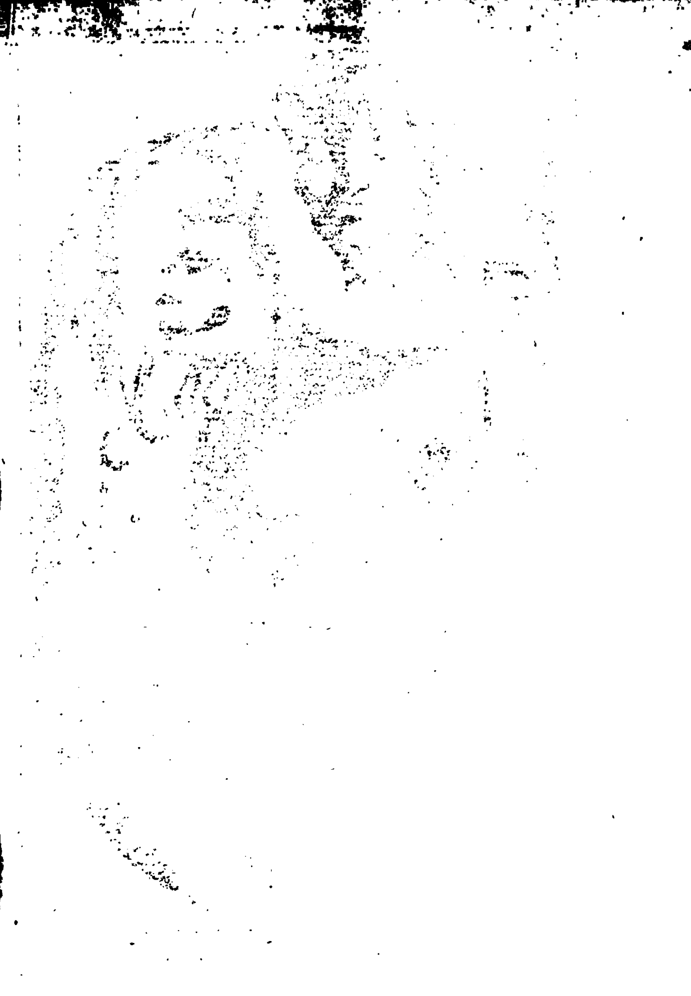
nostris numquam plane deest, etiamsi non semper, quantum volumus, suppeditat. Accipe igitur, quæ dum epistolam ipsam legi, animadvertenda occurrerant; quæque ad ipsius meæ prioris lucubratiunculæ illustrationem aliud agenti aliquando obvenere. Sed ea illa animi facilitate accipe, qua ignoscere studio soles, qui doctos labores tuos summopere admirati, impari tua vestigia passu calcant, adeoque non assequuntur. Epistola hæc Gallico sermone conscripta auctorem præ se fert Rondellium, virum ut hactenus mihi ignotum, ita, quantum ex hoc specimine videre licuit, elegantis ingenii, multæque in his studiis amoenioribus operæ, ac doctrinæ. Dedi & ipsius meritis, & publico commodo, quod illam Latine verterim: præterea, quæ mihi in mentem venere, subjeci; non omnia tamen, ut nequid nimis. Præcedit autem mea, quæ tempore prior fuit, commentatiuncula. Utramque ubi legeris,

------ Sincerum mihi
Candore noto reddas judicium, peto:

In quo lubentissime acquiescam. Adjeci pro corollario marmoris antiqui inscriptionem, ut hoc, quod non ita dudum collectarum inscriptionum fecisti damnum, quantum in me est, levem; addito & illarum quoque inscriptionum apographon, quas in Gallia partim ipse descripsi, partim ab amicis descriptas accipe. Hanc autem acceptam fero Viro Nobiliss. & eximio poëtæ, Joanni Sixio, Toparchæ in Wimmenum, in Amstelædamensi Republica, Senatori & Exscabino, in cujus Museo, si ad eam forte aliquando visere dignaberis, & antiqua plura marmora invenies spectatu dignissima, & nummorum veterum non contemnendam copiam. Interim his fruere, Vir Amplissime, & Vale.

Dabam Teutoburgo,
A. CIↃIↃCLXXXV. Eid. April.

JA-

Pressitque jacentes
Dulces & alta quies placidæque simillima morti. Virgil VI Aen. 522

JACOBI TOLLII

ἜΡΩΣ

ΚΟΙΜΏΜΕΝΟΣ,

ἢ

ὝΠΝΟΣ ἘΠΙΑΛΏΤΗΣ.

INter Antiquitatis monumenta, quæ nobis aut longi temporis injuria, aut immanis barbararum gentium rabies reliqua fecit, signa sunt, & simulacra, quæ plurimam mihi soleant afferre voluptatem. Non enim solum oculos oblectant, sed & animum sæpe instruunt salubribus præceptis, aut certe scientiam adaugent, quæ cognoscendis veterum dictis, factis, scriptis continetur. Quare gratissima mihi illa accidit occasio, quæ istiusmodi generis aliquot marmora quondam obtulit. In his Cupidinis erat signum leoni indormientis, reflexa in sinistrum humerum dextra, sinistra vero duo papavera complexi, quibus lacerta adrepit. Juxta dextrum latus hæ literæ, nec plurium vestigia visuntur: O. V. A. R. N. M. Hic Oedipo est opus. Sed quamvis ego nec Davus sim, nec Oedipus, interpretabor tamen: si bene, non sine aliquo fructu: sin male, ut alii melius. Ergo igitur ita explico: *Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit.* Est enim Somnus λυσιμέριμνος, κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν, καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύθιον ἔρδων, ut ait Orpheus, sive po- In hymnis.

l. 1. de natu. deor. c. 38. l.x, c.xi. Præpar. Euangel. tius Cercops, seu Cecrops, ut quidam putant, indicante Cicerone. Sive Onomacritus, uti ex Tatione veteribus traditum refert Eusebius. Vel, ut in Galliambo Poëtarum Latinorum delicatissimus Catullus,

Abit in quiete molli rabidi furor animi.

Hercule furente act. iv. sc ii. Uunde & a Seneca ita compellatur:

- - - Tuque o domitor
Somne malorum, requies animi.

l. iii. Argonat. Exemplum hujusce rei luculentum occurrit apud Apollonium, ubi Medeæ Jasonis amore ceptæ curis enarratis hæc subjicit:

Κέρην δ᾽ ἐξ ἀχέων ἀδινὸς κατελώφεεν ὕπνος.

l. iii. eleg. iv. Quin vix quidquam frequentius apud amorum scriptores. Hinc Tibullo,

- - - Menti Deus utilis ægra.

l. iv. p. 433. in Protrept. p. 125. l.i.c.84. Et Achilli Tatio, πάντων νοσημάτων φάρμακον. Critiæ vero apud Athenæum καμάτων λιμὴν, at Jamblicho ἀνάπαυμα κακῶν dicitur. Caussa in promtu est; πάσης γὰρ ἀπαλλάττει φροντίδος, ut est apud Artemidorum in Onirocriticis. Atque hinc illa Cythiæ Propertianæ:

Interdum graviter mecum deserta querebar
Externo longas sæpe in amore moras.
Dum me jucundus lapsam sopor impulit alis,
Illa fuit lacrymis ultima cura meis.

In Oreste & ex eo Plutarchus in lib. de superstitione. Quod autem somno *mitescere* amoris morbum dixi, id mirifice confirmatur hisce Euripideis; tametsi ad insanientem ea pertineat Orestem:

Ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου,
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.

Ὦ πό-

> Ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφὴ,
> Καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.

Ubi Oblivionem itidem somno adjungit, sic ut hic Oblivionis illi symbolum adjectum est, de quo post paulo plura. Non enim diu huic nostræ conjecturæ immorabimur. Symbola vero illa, quæ plus lucis admittunt, quantum in nobis est, illustrabimus, ut quid sibi statuarius voluerit, liquido appareat. Erat hic veterum mos laudatissimus, ea, quæ simpliciter atque aperte proposita minus erant habitura voluptatis venustatisque, symbolis involvendi; cum ut ingenia hominum diligentium & curiosorum ad ea perquirenda & penetranda excitarent, tum ut profanum vulgus ab his musarum atque elegantioris Eruditionis sacris arcerent. Sic inter exstantia Romæ signa vetera Cupido alius visitur, cogitabundus: quam consilii moram sapienter expressit artifex, dum eum sedentem finxit, & dextro pede testudinem prementem, quæ proserpit. Alterius exempli meminit Pausanias, refertque Veneris Uraniæ simulacrum, opus Phidiæ, Elide fuisse, quæ & ipsa pede testudinem premeret. Existimat Plutarchus ideo factum, quod testudo domiporta sit: ut hinc femina discat se domi continere, neque re familiari neglecta per vicinorum alienasve domos divagari. Nam, ut Gnomæ Græcorum docent,

In Eliacis poster.

In præceptis Conjug. & de Iside & Osir.

> Γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστι σώζειν οἰκίαν.

Sive, ut apud Æschylum Eteocles,

In Septem ad Thebas.

> ----- Μὴ γυνὴ βουλευέτω
> Τἄξωθεν. ἔνδον δ' οὖσα μὴ βλάβην τίθει.

Qua-

Synesius de Providentia. Quapropter Osiris unam mulieris esse virtutem arbitrabatur, si nec corpus ejus, nec nomen janua efferretur. in quam sententiam nonnulla etiam Philo Judæus habet; quorum nunc describundi copia non est.

Addit & alteram rationem, qua silere monetur mulier, quod hoc animal lingua careat: nam ut eædem dicunt gnomæ:

Γυναικὶ πάσῃ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Simocattia quæst. phys. XIII. Quia, uti veteres illi severi homines existimabant, pudicitiæ loquacitas non convenit: adeo ut & aves feminas, & cicadas ideo a natura mutas creatas esse opinarentur, ut haberet homo muliera plura taciturnitatis exempla, quæ imitaretur. Poëtæ Græci, qui non immerito σοφοὶ priscis dicti sunt, multa in hunc sensum protulere: inprimis autem ille feminei sexus exagitator Euripides, cujus hi duo versus utramque Plutarchi rationem complectuntur. In Heraclidis.

Γυναικὶ γὰρ σιγή τε, καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον, εἴσω δ' ἥσυχον μένειν δόμων.

Aliquanto vero brevius Aeschylus, in eadem, cujus paulo ante memini, fabula

Σὸν δ' αὖ τὸ σιγᾶν, καὶ μένειν εἴσω δόμων.

sunt & alia id genus plura apud Lycophronis scholiastem aliosque, quæ dedita opera prætereo.

aliam alibi reddit. vid. Cartari de gli imagini de gli Dei. P. At licet hæ rationes bonæ sint, nihil obstat tamen, quominus & alia æque verisimilis dari possit. Venus Urania, quod nec pueros fugit, amoris sancti & conjugalis habita est præses, longeque a Venere altera, quæ πάνδημος dicta,

dicta, diversa: ut quæ nullis voluptatis aut libidinis stimulis uteretur; verum potius casto quodam, puro, & tantum non cœlesti amore corda devinciret. Ea propter hanc quoque cunctabundam, tardissimeque festinantem, non secus atque Cupidinem nobis proponi existimaverim; quod de matrimonio cogitantibus consilia caute & lente ineunda sint. Artemidor. l. II.

Incumbit autem, sive indormit Leoni noster Cupido, ut ejus potestas indicetur, cui sævissimæ fortissimæque feræ subjiciantur. Dictum est Epicharmi Comici, Fulgent. III Mythol.

Δαμασθεὶς ἔρως λεοντείᾳ δυνάμει θολερός.

Et inter vetera Græcorum epigrammata Argentarii cujusdam hi versus reperiuntur: Stobæus c. 61. & Anthol. l. c. 27.

Αὐγάζω τὸν ἄφυκτον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
χερσὶ λεοντείαν ἡνιοχοῦντα βίαν, &c.
---- ὁ γὰρ τὸν θῆρα δαμάσσας
ἄγριον, οὐδ' ὀλίγον φείσεται ἀμερίων.

Qua ratione ductus Arcesilas leænam sculpsit, *aligerosque ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii e cornu cogerent bibere, alii calcearent soccis.* Varro apud Plin. 36. 5.

Est & nummus Plautillæ, cujus nobis ectypon Tristanus dedit, in quo Venus *Victrix* exhibetur, sinistra palmam, dextra pomum gestans assistente Cupidine velum ab oculis remotum gerente, & a tergo effricto clypeo, cui leonis insculpta effigies. quæ omnia Amoris vim, & hinc *victricis* Veneris veluti triumphum sat clare indicant. p. 243.

Hinc & ad matrem ipsum gloriantem Lucianus inducit, familiarem se jam leonibus matris Deum conscensis eos tergis, & apprehen- In Dialog. deor.

hensis jubis velut equitem agitare. θαῤῥεῖ μῆτερ, inquit, ἐπεὶ καὶ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη ξυνήθης εἰμὶ καὶ πολλάκις ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα, καὶ τῆς κόμης λαβόμενος, ἡνιοχῶ αὐτούς. οἱ δὲ σαίνουσί με, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα, περιλιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι.

in Ciri. Notum illud Virgilianum

Ille etiam Pœnos domitare leones.
Et validas docuit vires mansuescere tigris.

in Theogon. 121. ut & illud Musæi, Αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ. Et hoc Hesiodi:

Λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων
Δάμναται ἐν στήθεσι νόον.

Situs ille corporis, & dextræ manus in humerum alterum rejectio, *membris languore solutis*, uti de ipso Deo somno loquitur Ovidius, fatigationem innuit, quæ quiete dispungitur; non secus atque dextra super caput reflexa requiescentem e longo labore denotat apud Lucianum. Cujusmodi apud Boissardum inter part. VI. p. 5. antiquas alias statuas una Nymphæ cujusdam est hoc corporis situ dormientis. Nec frustra est, quod in aurem sinistram dormit. Illud enim repetiti somni indicium, adeoque animi cura levati. Prius enim, si medicis auscultandum, in dextra dormire salubrius, qui somnus ut primus, ita altissimus. Sed expergefactum semel redormire non tam faErasm. in Adag. cile, nisi omni cura vacuis. Nota sunt adagia *in utramvis*, *& in dexteram aurem dormire*. & quod & hic locum habere aliquem videtur, *pedibus porrectis*. quo pedum situ ipsius nobis somni simulacrum exhibet Boissardus.

Pavaver ad conciliandum somnum, & dolores sopiendos. Parmeno Byzantius apud Athe-

Athenæum: καθύπνος ὡς μήκωνα φάρμακον πίνων.

Hinc Somni Dei revinctum papaveribus caput in antiqua statua Musei Fuggerorum. Ovidius de Nocte:

Interea placidam redimita papavere frontem Nox venit,

Et apud eundem Ovidium de regia Somni.

Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeraque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.

Et apud Orpheum,

Ὕπνου θυμίαμα μετὰ μήκωνος.

Nec non apud Silium,

---- Curvoque volucris
Per tenebras portat medicata papavera cornu.

lib. v. B. Rhenanus in epist. ad Pirckheimerum. L. xi. Metam. 605. Gemma Basilid. lib. x.

Cereri item tributum papaver. Testis gemma Gorlæi, & nummus Græcus Neronis apud Tristanum, in quo Messalina Cererem repræsentat papavera & spicas tenens. ut omittam nummos Domitiani & Neronis apud Angelonium, aliosque apud Spanhemium. Theocritus de Cerere:

pag. 155. Comm. Histor. in dactylioth. 117. Eidyll. xII. n. 47.

----- ἁ δὲ γελάσαι
Δράγματα καὶ μάκωνας ἐν ἀμφοτέρῃσιν ἔχοισα.

Ceres enim, ut ait Servius *Jove admonente dicitur cibo papaveris orbitatis oblita.* Ovidiùs de Cerere medicinam factura filio Celei ἀγρυπνίᾳ laboranti:

Illa soporiferum, parvos initura penates,
Colligit agresti lene papaver humo.

Callimachus in Cererem. Fastor. l. iv. ad Virgil.

Dum

Geor. I, *Dum legit oblitæ fertur gustasse palato,*
78. & v. *Longamque imprudens exsoluisse famem.*
212.
L. III. Et recte *oblita* dixit. μήκων enim, ut Hesy-
Præpar. chius ait, πᾶσας λήθην ἐμποιοῦσα.
Evang.
De nat. Quamquam aliæ quoque rationes ab anti-
deorum. quis adferuntur, quod nempe fertilitatis exi-
Galenus I. stat symbolum, uti tradidit Eusebius; & e
VII de nummo liquet Hierapolitanorum, ac Apo-
fac. theosi Augusti in nobili illa gemma, cujus no-
simpl. bis explicationem Tristanus & Rubenius de-
II Geor- dere. Vel quod hujus rotunditas ac turbinata
gicor. figura terram in Sphæræ modum rotundam
131. I. esse significet, ut Phurnutus voluit: vel, quod
Georg. credibilius, quia veteres olim papavere in ci-
212. bo usi sunt: unde & *vescum*, *&* *Cereale papaver*
IV Æne- Virgilius appellavit: alibi vero *soporiferum*.
id. 486. Nam utroque modo convenit pastui. Quod ve-
Plinius teres rustici non ignoravere. Ii enim, quod la-
l. XIX, bore & opere rustico fatigatis utraque corporis
c. 8. refectio esset necessaria, *panis sui crustis papaveris candidi semen inspergere* solebant. Egregius ea de re locus est apud Philostratum: Καὶ εἰ μὴ ὄψει τὰ
Lib. II. χνίζεις, οὐδὲ ἔχεις. ἄρτοι γὰρ μελιέφθῳ μετέχουσι, καὶ τοῦ σε-
Imag. in λίνου, καὶ ἐπὶ μήκωνος, ἥπερ ἐστὶν ἥδυσμα τοῦ ὕπνου. Meminit alicubi Athenæus βολητίνου ἄρτου, qui antequam pinseretur, inungebatur mactra oleo, & subtus semen papaveris aspergebatur. Verum notabilior eodem libro, & huc magis faciens est alter ejusdem locus. Μηκωνίδων δ' ἄρτων, inquit, μνημονεύει Ἀλκμὰν ἐν τῷ πεντεδαι δεικνύστῳ, οὕτως:

Κλίναι μὲν ἑπτὰ, τόσαι τράπεσδαι μακωνίδων ἄρτων,
Ἐπισιφεῖς σελίνῳ τεσαμῳ κἠν πελίχναις πέδαισι.

ad

Ad quem locum Casaubonus ex Hesychio ἐνθυλάμια πλάσματα ἐκ μήκωνος καὶ ἐκ σησάμου adfert: & e Petronio *verba sesamo & papavere sparsa*, pro mellitis ac suavibus. poterat & illa ex Plauti Poenulo addidisse, ubi puella amasio videtur *nil nisi laterculos, Sesamum, papaveremque, & triticum, & frictas nuces loqui*, quod sicut illorum omnium, ita & papaveris sapor dulcis & gratissimus est: unde & ipsum papaver tostum cum melle in secundis mensis olim positum est. Adhæc hortense papaveris genus est, quod θυλακίτην medici vocant panificiis accommodatissimum & saluberrimum. cap. 27. p. 214. Act. 1. sc. 2.

De hoc papaveris genere ita Dioscorides l. IV. c. VI. Μήκων ἡ μέν τις ἐστιν ἥμερος, κηπευτὴ, ἧς τὸ σπέρμα ἀρτοποιεῖται εἰς τὴν ἐν ὑγιείᾳ χρῆσιν, καὶ σὺν μέλιτι δὲ αὐτῷ σησάμου ἀντὶ χρῶνται, καλεῖται δὲ θυλακῖτις.

Quod autem pacis tempore cerealium fructuum copia erat, hinc factum puto, ut in antiqua gemma cum mater pacis Concordia effingeretur insertis sibi dextris, quæ inter duas spicas medium papaver continerent. Tum ejusdem conciliatrix Victoria papaver, spicam, & gubernaculum sibi haberet addita. Gorlæus gemma 94. Gemma 7.

Papaver porro & Lunæ sacrum est, quæ noctis Dea, cum ob vim soporiferam, tum quod ejus extrema muris incisis; seminaque ejus populi frequentiæ similia sint, tum verò ut fœcunditas innuatur, quam Luna rebus mundanis præstat. Ausonius autem in Cupidine Crucifixo, quod papaver Proserpinæ quoque Porphyrius apud Euseb. de præpar. Euang. III, XI. Ælian.

l. xvi, c. 12. Hist. animal. dicatum esset, in obscuris, & tantum non nocturnis inferorum umbris papaveri locum fecit, idque *gravidum* appellavit, dicens:

Errantes sylva in magna, & sub luce maligna
Inter arundineasque comas, gravidumque papaver.

Pausan. in Corinth. p, 103. Nec alia de caussa Veneri quoque idipsum dicarunt veteres, quæ plurima mortales prole beat. Unde & Veneri facientes Ovidius *tritum niveo cum lacte papaver sumere* jubet. Caussa est in promtu; namque

Cum primum cupido Venus est deducta marito,
Fast. l. IV. *Hoc bibit: ex illo tempore nupta fuit.*

l. 1. eleg. ult. Hinc liquet, cur in re amatoria, ubi de Hylæ raptu loquitur Propertius,

---- Irriguo surgebant lilia prato
Candida purpureis mista papaveribus.

l. IV. Georg. 545. Quodque magis ad signi nostri facit illustrationem, cur Proteus apud Virgilium Aristæo præceperit:

Inferias Orphei lethæa papavera mittes.

lib. 11. Qui scilicet oblivisci vivus deamatæ Euridices nequiverat. Præter illas, quas memoravi, Deas, Cybele quoque papaver sibi vindicabat: mater scilicet Deûm, eademque Terra, parens omnium, quæ, ut Lucretius meus canit,

Muni-

Munificat tacita mortalis multa salute, tom. I.

Nummi complures exstant apud Tristanum, pag. 131. Spanhemium, aliosque & antiquus lapis apud pag. 625. Boissardum, in quibus Cybele papaver tribuitur, nonnumquam solum, aliquando cum adjunctis spicis; quod & bono Eventui factum. Tradit enim Plinius in hist. naturali, boni Eventus simulacrum in Capitolio fuisse, quod sinistra papaver & spicam teneret, dextera pateram, opus Euphranoris. In Boissardi vero Topographia spei eadem assignata in vetusto lapide, cum hac inscriptione: tom. II. pag. 133. Part. IV. p. 120.

M. AUR. PACORUS ÆDI
TUUS SANCTÆ VENE
RIS IN SALUST. HORTIS
SPEI
ARAM CUM PAVEMENTO
SOMNIO MONITUS SUM
TU SUO. D. D.

Apposite sane, quum spem Pindarus *ἐγρηγορότων ἐνύπνια* appellaverit; de quibus plura ad Ausonium. Epist. XXIV. extrem.

Sed & *invicto mithrae* papavera cum spicis data; ubi ex inscriptionibus Smetianis didici: qui idem, qui sol, uti postpaulo pluribus indicabitur. Lacerta superest; neque ea frustra addita; vel quia est oblivionis imago, utpote *cui animali nulla sit memoria*. Convenitque fol. XXI. vers. Plinius l. 2. c. 66

Odyss. N. nitque adeo Somno, quem Orpheus αὐθαιγεννήτου λήθης vocat.

lib. IV. Concinit hisce Lucretius meus

Hoc ideo fieri cogit natura, quod omnis
Corporis affecti sensus per membra quiescunt;
Nec possunt falsum veris convincere rebus,
Præterea MEMINISSE jacet, languetque sopore.

Dionysias. l. XLVII. Unde apud Homerum Vlysses post multa mala exantlata,

Δὴ τότε γ' ἀσπάσιος εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει.

Τίκτει γὰρ γλυκὺν ὕπνον ἀεὶ πόνος, ut ait Nonnus: Sive ut idem Lucretius ait,

---- *Multo sopor ille gravissimus exstat,*
Quem satur aut lassus capias.

Vel quia perquam somnolentum est animal: unde & ἑξαμηνόβιος σαῦρος Græcis dicitur, quia hybernis mensibus sub terra degit, ibique tamquam continuo sopore devincta delitescit.

Eidyll. II. Boissard in Topogr. Possit & alia dari ratio, quia hoc animal inter venereorum veneficiorum instrumenta est. Hinc illæ minæ Simæthæ apud Theocritum, in Pharmaceutriis:

Σαῦραν τοι τρίψασα κακὸν ποτὸν αὔριον οἰσῶ.

Et in vetustis marmoribus frequens lacertæ a columbis, venereæ item avi, dilaceratio: vel à ciconia, ad truncum myrti, arboris Veneri consecratæ, cujus ramis columbæ insident. Poterant hic quædam de scinco, quæ Lacerta Ægyptia est, adferri, si res pateretur, cu-

jus apud medicos multus ad irritamenta veneris usus est. — In Corinthiacis.

Hæc scripseram, cum aliud agenti commodum sese hic locus offert Pausaniæ; Καὶ μετ᾽ αὐτὸ ἄγαλμα ὀνείρου. καὶ ὕπνος κατακοιμίζων λέοντα, Ἐπιδώτης δὲ ἐπίκλησιν. Quo Largitoris cognomine Jupiter quoque cultus Lacedæmone, teste Hesychio. Et apud Mantinenses templum habuit, eodem Pausania teste, ea scilicet ratione, quod mortalibus bona daret. Meminit & Plutarchus adversus Epicurios. Unde id ipsum suspicor esse Somni potius quam Cupidinis signum. Nam & alatus Somnus est, ut apud Poetam: — p. 1194. edit. Paris.

Ipse volans tenues se sustulit ales in auras; — v. Æneid. 861. 11. el. 1.

Nec non apud Tibullum:

Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia nigra pede. — lib. x.

Item apud Silium:

——— Non te majoribus, inquit
Ausis, dive, voco: nec posco, ut mollibus alis — in Ruffin. l. 11.
Des victum mihi, somne Jovem.

Eruntque hæ alæ, ut omnia inferorum, furvæ. Claudianus:

Cæperat humanos alto sopire labores — l. XLVIII.
Nox gremio: nigrasque sopor diffuderat alas.

Nonnus in Dionysiacis:

Καὶ σκιεροῖς πτερύγεσσι περιστρέψας δέμας Αὔρης — lib. 11. el. 1. in Hecuba.
Ὕπνος ἔην βάκχου γαμοστόλος.

Neque aliter Tibullus;

Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia nigra pede.

Sanchuniathon apud Euseb. de Præpar. Euang. l. 1, c. x.

Ita & nox Euripidi dicitur μελανοπτερύγων μᾶτης ὀνείρων.

Ovid. l. 1. Metam.

Est enim non minus volucris, atque ipsum tempus; cujus simulacrum alatum esse neminem fugit. Quia igitur homini & somni data tempora, & vigiliarum, ideo Thoyth Ægyptius imaginem Saturni effinxit, quæ præter quaterna lumina:

Sylv. l. v. iv.

Unde suis vicibus capiebant bina quietem,
Binaque servabant, atque in statione manebant,

Totidem haberet alas, quarum binæ explicatæ, binœ vero contractæ atque demissæ & vigilantis quietem, & quiescentis vigiles curas significarent.

Apud Stobæum; serm. vi. extrema. Themist. Orat. 11. Lucret. l. iv. Orpheus in hymn. l. xxxi. Dionys. Odys. 1, v. 373. in Ajece l. viii, Agatzonn.

Fingitur item Somnus juvenili facie, unde eum Papinius Statius *juvenem divum placidissimum* vocat. Euclides duos facit, unum νέωτερον ϰ μήτ' ἐγχιώδη, alterum πολιὸν ϰ γέροντα. Qui naturam respexerit humanam, causam facile viderit. Quod autem Leonem καθυπνομίζει, id ipsum eum λυσιμελῆ εἶναι ϰ πανδαμάτορα denotat. Ita Nonnus: ὕπνε, τί πανδαμάτωρ κικλήσκεαι. Et ante hunc Homerus:

Κάλλει μιν ὕπνος ἥρει πανδαμάτωρ.

Sophocles autem παγκρατῆ vocat. Et Sophoclem, quantum conjicere licet, interpretatus Val. Flaccus, *omnipotentem.*

—— *Teque ciebat*, inquit de Medea,
Somne pater, somni omnipotens; te Colchis ab omni
Orbe voco.

Nam-

Namque Somno *debile fit corpus; languescunt omnia membra*. Nec non *αὔακλα παύλαν ζωάν, ὑπόστα τεῖφδ ἄγρια χθών*. Pyth. IX.

Aufert enim sensus, ut ait Cicero, *actionemque tollit omnem*. in Aristot. de somno & vigil.

Ex illo vero concubitu leonis & somni cuivis statim patebit, quam apte ὕπνος σύγκοιτος γλυκύς Pindaro dictus fuerit & est nobilis locus Themistii rationem reddentis, cur ἥδιστος καὶ γλυκὺς dicatur: Ὅτι inquit, τῶν περὶ ἡμᾶς παθῶν ὁ ὕπνος ἥδιστόν ἐστι· πρῶτα μὲν γὰρ αἴσθησιν ἀλγηδόνος πᾶσαν σβέννυσι διὰ τὴν ἡδονὴν πολλῷ τῷ οἰκείῳ κεραννυμένην. ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν κρατεῖ, κἂν ὦσι σφοδρόταται. at nihil σφοδρότερον leone, qui affectuum impetuosorum symbolum; præsertim, quum leo somni parcissimus sit, oculosque habeat inter dormiendum non omnino clausos, sed splendescentes, qui hic plane connivent. Quam ob causam & Ægyptiis leonis caput hieroplyphicum vigilantis custodiæ Symbolum fuit. Quin & fuere, qui leones insomnes crederent, inter quos Manetho Ægyptius; atque ea propter dicatos soli, cujus oculos omnia contuentes nil fugiat. Unde illud Ovidianum:

v. de fin. c. XIX.

Pierius Hier. glyph. l. I.

l. IV. Metam.

——— *Videt hic Deus omnia primus.*

Et hoc Homericum,

Ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάνθ' ὑπακούεις.

Clausos oculos quod attinet, in re naturali atque vulgatissima suavissimum illud Pindari epitheton etiam hic somno invidere nolim, qui illum κελαινῶπιν νεφέλαν vocat. βλεφάρων ἁδὺ κλαΐστρον Pyth. 8.

Reliqua tam belle conveniunt, ut operam

ludere velle videar, si in illis adstruendis longiorem posuero. Unum est, in quo hæreo; ænigma illud literarum. Quod sive ab ingenio fuerit profectum statuarii, sive ab impostura vendentium, quo carius emeretur, alium forte me feliciorem quandoque interpretem nanciscetur.

FINIS.

RONDELLII

PROFESSORIS TRAJECTI AD MOSAM

EXPOSITIO,

SIGNI VETERIS

TOLLIANI.

DISSERTATION DE M. DU RONDEL PROFESSEUR à MAESTRICHT,

Contenant l'explication d'une Antique, & envoyée à l'Auteur des Nouvelles de la Republique des Lettres.

D*Epuis peu il m'est tombé entre les mains l'estampe d'une Antique assez curieuse. C'est un Lion & un Garçon qui dorment ensemble. Le Lion est appuyé sur une de ses grifes, & le Garçon sur le Lion, & tient je ne sçay quel fruit de la main gauche. Au dessous, il y a un Lezard qui paroît vouloir se jetter sur ce fruit, & à main droite il y a ces lettres* OVARNM, *qu'on prétend être mysterieuses. Comme je revenois de lire l'Anthologie, quand on me montra cette estampe, je crûs d'abord, que c'étoit le Cupidon d'Argentarius, qui aprés avoir bien couru à cheval sur un Lion, se reposoit paisiblement avec sa monture: A la verité, on ne remarque ni carquois, ni fléches, ni flambeaux dans la Figure. Mais le Sculpteur pourroit bien avoir oublié toutes ces petites choses. D'ordinaire les gens de son métier ne sont pas fort exacts. Et puis, il ne faut point tant d'attirail pour reconnoître l'Amour. La beauté est un caractere indelebile dans ce Garçon. On n'a qu'à le voir, le cœur dit bien-tot que c'est luy.*

Neanmoins, aprés avoir bien rêvé sur les rapports, les convenances, & les proportions, qu'il pourroit y avoir

1. Indicaveram jam hunc in Anthologia locum, versusque Argentarii subjeceram.

2. Describit eam sat luculente dormientis itidem Cupidinis Apulejus; apud quem imminens mariti capiti de-

l. v. Miles.

RONDELLII

Professoris Trajecti ad Mosam

EXPOSITIO,

SIGNI VETERIS TOLLIANI

NOn admodum multi dies sunt, Vir Clarissime, quum in manus meas ectypon incidit antiqui marmoris, valdequam, siquid in hisce intelligo, perelegantis. Leo in eo visitur, juvenisque: uterque somno oppressi. Incumbit ille pedibus anterioribus; hic leoni: tenetque sinistra manu fructum nescio quem, cui lacerta paulo inferior inhiat, & insidiatur. Ad latus dextrum hæ literæ occurrunt; O. V. A. R. N. M. quas nonnemo ænigmaticas opinatur. Sicut eram recens ab Anthologiæ Græcæ lectione, quum hoc mihi ectypon exhibebatur, suspicabar evestigio, Cupidinem hunc esse [1] Argentaii, ab agitando leone fatigatum, cumque vectore suo requiescentem: quamquam nec pharetra in marmore, nec Sagittæ ejus, nec faces apparebant: cujus supellectilis, tamquam non magni momenti rei neglectum incuriæ adsignabam sculptoris, abs quo hominum genere accuratam in hoc genus operibus diligentiam frustra exspectes. Adhæc tanto non opus erat apparatu, ut Amor agnosceretur: cujus indicium certissimum ipsa [2] formæ venustas facit; sic ut ad primum statim ejus intuitum ipse nobis animus filium hunc esse Veneris subjiciat. Verum re penitius postpaullo considerata, dum quæ leonis,

decepta Psyche *videt capitis aurei genialem cæsariem ambrosia temulentam, cervices lacteas, genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos.*

avoir entre un Lion, un Garçon, un Lezard & des fruits, j'ay crû & crois encore qu'il faut que ce soit toute autre chose que Cupidon. Je me suis confirmé dans mon opinion, par l'explication qu'un certain sçavant homme nommé Tollius a donné à ces lettres. Il croit que O V A R N M, signifient ou peuvent signifier Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit. *Mais il n'a pas pris garde, ce me semble, que la nuit est le veritable temps des Amans. C'est l'hoberge de l'Amour, dit Properce,*

Hospitium tota nocte paravit Amor.

C'est les Bacchanales de Venus, Veneris Orgia, *à ce que dit le bon homme Hephestion; & c'est la Buniére des Plaisirs, à ce que chante un vieux Poëte de la Gréce; ἱερὸν ἡδονῆς ἄγαλμα, &c. Vous sçavez les impatiences des Amans. Ils disent mille injures au Soleil; ils s'impatientent aprés les tenebres; un jour leur semble une année. Ainsi, Monsieur, quand ce seroit Cupidon, bien loin de conclure, comme Tollius, que ces lettres O V A R N M peuvent signifier* Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit, *je conclurois au contraire* Omnis Vis Amantium Requiescens Nullius Momenti. *D'où vient cela?* C'est, *Monsieur, que*

Mili-

1. Sed ex hoc loco, qui lib. III. extremo exstat, id ipsum Noctis epitheton vix elicias.

Dionysia cor. l. XXXII. 2. Quid igitur faciemus illo Nonni, qui ὕπνον ὁμόζυγον ἐρώτων dixit? nonne post Veneris prælia quies gratissima est? quorsum igitur illa de Vulcano Virgilius?

l. Æneid.

--- *Placidumque petivit*
Conjugis infusus gremio per membra soporem.

Nec aliter de Peleo, Catullus in Epithalamio.

In Symposio. Nec abludunt illa Platonis de Amore:

--- Οὗτός ἐστιν ὁ ποιῶν
Εἰρήνην ἐν ἀνθρώποισι, πελάγει δὲ γαλήνην,
Νηνεμίην ἀνέμοις, κοίτην, ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει.

In Mimis. Verius igitur illud P. Syri:
Arcum intensio frangit, animum remissio.

nis, adolescentis, lacertae, & fructuum inter se congruentia, quisve ad se invicem respectus esset, examinatius expendo, repente aliter sentire cœpi, (neque me illius etiam nunc sententiæ pœnitet) existimavique, rem Cupidine longe aliam esse. Confirmavit eam magnopere Tollii cujusdam, hominis non indocti, qui literas illas aut significare, aut non incommode significare posse putat, *Omnis Vis Amoris Requie Nocturna Mitescit.* Verum enim vero non animadvertisse mihi videtur, nocturnum tempus amantibus omnium longe esse aptissimum. Quare & Propertius Noctem *Amoris hospitium* appellat: [1] *Hospitium*, inquit, *tota nocte paravit Amor.* & Hephestio, *Veneris orgia*: poëta vero Græcus, ἱερὸν ἡδονῆς ἀγκάλῃσι. Nec te fugit impatiens moræ amantium desiderium; uti neque sexcenta, quæ soli assidue faciunt, convicia, dum nimis tarde in Thetidis fugiens sinum, festinantium gaudia moratur, quibus hora dies, dies annus est. Adeo ut, etiamsi Cupidinis esse signum concesserim, tantum a Tollii sententia mea discrepet; ut contra ea literas illas significare potius censeam, [a] *Omnis Vis Amantium Requiescens Nullius Momenti.* Et unde hoc quæso? nisi quod

Mili-

illudque pervulgatum Ovidii:

> *Quod caret alterna requie, durabile non est.*
> *Hæc reparat vires, fessaque membra levat.*

Sed & ipse Cupido apud Apulejum non aliter rem gerit. Nox aderat, inquit hic. *& maritus aderat, primisque Veneris prœliis velitatus in altum soporem descenderat.* Pervigilium certe Veneris paucarum noctium est: nec semper *ad [illegible] similes astruuntur*, ut idem [illegible] Photide sua ad confinia lucis usque pervigil fecisse se alibi gloriatur. Vocabimus igitur Venerem in partes Miles. l. II. altera [illegible], Auribus Rondellii insusurraturam; Τὸ [illegible] Mile-siac. l. v.

Militat omnis Amans, & habet suá castra Cupido,
Attice crede mihi, militat omnis Amans.

Vous sçavez là-dessus la Clinopale de Domitien.

Mais supposé que ce fut l'Amour, il faudroit que tous les personnages de la Piéce, eussent chacun quelque caractere de cette passion. Ce Dieu ne s'arrête jamais nulle part, qu'il n'y laisse de ses marques. Le souci, le trouble, l'inquietude, Injuriæ, suspiciones, inimicitiæ, bellum, *&c. sont toûjours de sa compagnie. Mais ici, comment distinguer tout cela? L'Amour dort fort paisiblement. Autant en fait le Lion. Il n'y a que le petit Lezard qui veille. Et n'estce pas assez, dira quelqu'un, pour qu'on s'en défie? Il ne veille pas pour rien. Sans doute, à la vûë du fruit que tient Cupidon, il se sera récrié* QVARNM Oestro Vernantis Amoris Resistere Nil Miserius. *Il en voudroit tâter le pauvre petit, aussi bien que les plus grosses Bêtes, & il s'imagine qu'il ne luy en prendroit pas plus mal, qu'à tous les Animaux de son voisinage. Ne vous étonnez pas de cela. Tout aime dans la Nature; jusqu'aux Tigres & aux Philosophes. Cette celebre personne dont nagueres vous avez fait l'Eloge, a aimé une fois en sa vie, & je sçay plus d'un Secretaire de sa passion.*

Cependant, tout amoureux qu'auroit pû être nôtre Lezard, je ne le tiens gueres capable de rafiner en galanterie. D'ordinaire ceux de son espece, ne disent pas grand' chose. Et quoy que le Sanglier qui tua Adonis nous ait appris que c'étoit pour baiser la cuisse de ce garçon qu'il y avoit attaché ses défenses, & qu'ainsi les bêtes les plus farouches sont capables de dire des douceurs, si elles ne sont capables d'en faire, je ne croy point du tout qu'un Lezard fut assez enjoüé pour

dire

Plutarch. in Mario 1. Agnosco in his & quæ sequuntur, facetiam ingenii Gallici elegantiam.

p. 417. 2. Lucianus de Musca, καὶ τὸ δῆγμα δὲ αὐτῆς, καὶ ἡ

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.
Ut autem de instituta in eum finem Domitiani Clinopale plura dicam, nec tuus, nec meus permittit pudor. Veruntamen fac Amoris esse signum: ubi igitur in singulis, quæ nobis hoc marmor exhibet, hujus affectus characteres, & indicia? Neque enim Deus hoc non ubique, ac passim sui quædam velut vestigia relinquit. *Injuriæ, suspiciones, inimicitiæ, bellum*, ceteraque id genus alia, perpetuo illum comitantur. quæ quis hic invenerit, aut deprehenderit? ipse placido correptus somno requiescit: neque alia leonis species; Sola vigilat lacerta! Quid enim? inquit aliquis: nonne hoc sat amplum dubitandi argumentum est? neque vero illa frustra vigilat. procul dubio namque ad conspectum illius, quem Cupido manu tenet, fructus exclamaverit: *Oestro Vernantis Amoris Resistere Nil Miserius.* Nam & ipsa illius degustandi desiderio exæstuat, non secus atque vastioris corporis animalia: nec quidquam ab eo sibi mali metuit, quem innoxium ceteris de vicinia animadvertit. Adeo in rerum natura nihil est, ne quid amor te lacertæ perturbet, quod ab amore alienum sit; ne tigrides quidem, imo nec philosophi. Certe ille, cujus a te nuper prædicatæ multis laudibus virtutes, vir celeberrimus & amavit aliquando, & in amore, siqua illius arcanorum participi fides, οὐκ ἠτύχησεν. Non est tamen, ut ab lacerta quid elegantiarum, aut acuminis in amore exspectes, licet illa stimulis incitetur, agiteturque Cupidinis. Non est, crede mihi, tam felix hujus bestiolæ indoles: & id genus animalcula ad hoc ingenii decus non adsurgunt. Nam quod aper ille, cujus sævo dente dilectus Veneri cecidit Adonis, appetisse se pulcrum femur ejus, ut Theocrit. Eidyll. xxx.

ἄμετρος ἐπιθυμία, οὐκ ἀγροικότητος, ἀλλ' ἐρωτικός ἐστι σημεῖον, καὶ φιλανθρωπίας. εἰς γὰρ δυνατὸν ἀπολαύειν, καὶ τοῦ κάλλους τὸ ἀσπάζεσθαι. In Muscæ Encomio.

dire une pointe, & encore moins assez hardi, pour toucher Cupidon ou quelque chose de son équipage. Cet Animal est timide de son naturel, & par conséquent incapable de demeurer devant un Lion, qui tout endormi qu'il peut être, ne laisse pas d'inspirer la frayeur, à quiconque le regarde; ferociam animi in vultu retinens. *Ainsi, nôtre Lezard, ou n'auroit pû dire rien qui vaille, comme un Amoureux transi, ou n'auroit rien dit du tout.*

Je conclus la même chose des fruits de l'estampe, que Tollius prétend être des Pavots. Cela ne s'ajuste nullement à l'humeur de Cupidon, toûjours éveillé, toûjours guay, toûjours folâtre. Passe, pour de Roses, des Oeillets, du Jasmin, &c. Mais des Pavots, Monsieur, ce desagréable & mal plaisant fruit, qui n'est venu au monde, que pour faire bâiller, ou pour faire dormir, il n'est bon en verité, que pour des malades du Prosedanum. *Il y a plus. On ne sçait ce que c'est que les fruits de nôtre figure. Ils ont autant la mine de petites Oranges ou de petites Grenades, que de Pavots ou de Mandragores. Et si cela est, comme cela pourroit bien être, il faut que ce soit toute autre chose que l'Amour ou le Sommeil. La plaisante alternative! C'est pourtant Tollius qui le soûtient. Mais enfin malgré ce qu'il en dit, le Sommeil n'est point un jeune Garçon. Le Poëte que cite cet Auteur, dit tout le contraire. Aussi est-ce un vieux bon homme confiné au bout de la Nature entre les bras de*

1. Si floribus hic locus foret, haberem, quod reponerem, quum nec purpureos papaverum flores in Hylæ raptu describendo Propertius aspernatus fuerit, uti supra ostensum, nec in laudanda nova nupta Catullus:

Epithal. Manlii.

Uxor in thalamo est tibi,
Ore floridulo nitens,
Alba Parthenice velut,
Luteumve papaver.

In Priapeiis. qui, & alicubi id ipsum inter Priapi donaria recensere veritus non est.

ut venerium illi basium figeret, ad diluendum crimen attulit; ab eoque nos animalia etiam cum maxime fera blanditias, etiamsi facere nequeant, dicere tamen posse didicimus, putasne ea de caussa persuaderi mihi posse, lacertam vel ingenio tam faceto esse naturam, Τὸ πάντων ἥδιστον ἐντυχὼν μεμιγμένοις ὕπνος ἡμῖν, ut elegantias loquatur; vel tam confidenti, confirmatoque animo, ut aut Cupidinem attingere ausit, aut eorum quid, quæ de Cupidinis sunt instrumentis? Nosti, quam natura meticulosum sit hoc animalculum, adeoque tanti animi roboris minime capax, ut ad leonis conspectum resistere sustineat, qui, tametsi somno captus, terrorem intuentibus incutere non cessat, *orociam animi in vultu retinens*. Unde colligo lacertam nostram vel argutum aliquod, & omante dignum dictum dicere nequisset, vel omnino nil dixisset. Idem ferme de fructibus affirmaverim; quos hoc ectypon exhibet; quosque Tollius *papavera* esse opinatur. Quis enim ex convenisse Cupidini concesserit, cujus agilis semper & vigilax natura, semper hilaris, semper blanda est, cui rosæ in deliciis, & molles violæ, & Plutarch. in Mario p. 417.

Fleti olim regum, & puerorum nomina, flores,
Mirator Narcissus, & Oebalides Hyacinthus,
Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis? Auson. in Cupid. Cruc.

At papavera, quo vix aliud tristius germen, cif.
T aut

ἔφερον δέ τοι ἢ κρίνα λευκά, Theocritus Eidyll. XI
Ἢ μάκων' ἁπαλὰν, ἐρυθρὰ πλαταγώνι' ἔχοισαν

In corollis enim, aut collectione florum, non unius habetur odoris ratio, sed & coloris: quo certe papaverum flores tam vario, tam grato, tam spectabili sunt, ut cum laudatissimis facile certare queant de principatu. Et, ut in regio illis Tarquiniorum horto locum fuisse taceam, quid? nonne Ovidius in Hyacinthi adolescentis longe pulcherrimi vultus morientis describendo similitudinem a violis & liliis petiit, iisque papaver medium inseruit? Ita enim ille a...

de l'Oubli & de la Paresse, à qui il faut qu'une Deesse fasse entrer tous ses rayons dans les yeux; pour l'éveiller un moment.

radios Thaumantias omnes
Impulit, inque oculos penitùs descendit inertes.

Voyez, s'il vous plaît, cette description, & jugez aprés, si cela s'accorde bien avec l'idée d'un jeune Garçon.

Stat super Occiduæ nebulosa cubilia Noctis.
Æthiopasque alios, nulli penetrabilis astro
Lucus iners. Subterque cavis grave rupibus antrum
It vacuum in montem. quà desidis atria Somni

Secu-

Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Metam. l. x. *Liliaque infringat fulvis hærentia virgis,*
Marcida demittant subito caput illa gravatum.

Veneri vero, satis alias delicatæ Deæ, papavera non displicuisse marmora nos docent, de quibus supra. Sed in nostro lapide papaverum capita dilapsis floribus jam semen ferunt; quod è crenis loculamentorum abunde liquet; quas in malis Aurantiis frustra quæras, in Punicis longe aliter videas figuratas.

De Deo Socratis. 1. Apulejus tamen Amorem & somnum ejusdem generis dæmonas tradit. ita enim ille, postquàm de Geniis deque dîs manibus egit: *Sunt autem non posteriore numero, præstantiori longe dignitate, superius aliud augustiusque genus dæmonum, qui semper à corporis compedibus & nexibus liberi, certis potestatibus curantur. Quorum è numero somnus atque Amor.* Unde & in antiquis marmoribus ac monumentis ita eorumdem confusæ sunt imagines, ut vix ab Amore Genium, Amoremque à somno distinguas. Et est in promtu ratio. Nam vitæ primus auctoritas: vitam intrantibus, sive inchoantibus additur Genius, adestque ad
Hesiod. in Theogon. extremum vitæ spiritum: quo semel extincto, una perpetua omnibus dormienda nox est; sopor & lethum, &
De Allegor. Homer. consanguineus leti sopor progenies. Praeterea duo hæc ἀφορίζεται [illegible] somnus, & Amor uocat Heraclides Ponticus appellat Alexandro etiam magno agnita.

2. Ambiguus fateor Statii locus est, cujus hæc verba:

aut inficetius reperias, quæque excitandæ sollummodo nata videntur oscitationi, conciliandoque somno, nonnisi *prosedamo* laborantibus conducunt. Quin & papavera esse; quis liquido dixerit? Aurea enim mihi potius Hesperidum mala, aut certe Punica referre videntur minora, quam papavera, aut mandragoras: & assentiere puto, ubi horum fructuum faciem accuratius consideraveris. Verum fac esse papavera, (neque enim hoc plane negaverim) juvenis tamen ille nec Amor, nec somnus est. Præclara, inquis, & festiva alternatio, dignaque Ovidiano stilo metamorphosis. Atqui hæc Tollii sententia est: quem probare mihi velim, somnum juvenem esse: plane enim diversum quid ille, quem in partes vocat poëta, de somno pronuntiat: quippe quem præcipitis ævi, & senili vultu, ad extremos naturæ fines in Oblivionis & Ignaviæ requiescere fingit amplexibus; eique excitando Dea opus esse, quæ cunctis immissis luminis sui radiis vix tandem sopore graves ejus oculos aperiat. Plin. l. xxvi, 10.

Crimine quo merui juvenis placidissime divum,
Quove errore miser, donis ut solus egerem,
Somne, tuis? Sylv. v. iv.

Nam si post τὸ *juvenis* interpunxeris, ad Statium ipsum referendum est. Sed hanc ambiguitatem Poëta facile tollere potuit, scribendo, *Crimine quo juvenis merui*. Ergo forsan ex hoc ego loco tam parum probavero somnum juvenem esse, quam è sequenti senem Rondellius sed quid illi faciet Euclidis, quem ex Stobæo attuli; ubi juniorem & seniorem somnum agnoscit? Ita vero ille: Ἔστι δὲ ὁ μὲν ὕπνος νεώτερος, καὶ μειρακιώδης δαίμων, εὔπειστος καὶ ῥᾴδιος ἀποφυγεῖν. ὁ δ' ἕτερος οὗτος πολιὸς καὶ γέρων, ἐν τοῖς πρεσβυτέροις τῶν ἀνθρώπων μάλιστα ἐμπεπτωκώς. quid Pausaniæ loco, ubi mors & somnus in ulnis noctis matris infantes? solvam hunc nodum paucis. Somnus ex illis Diis est, quibus non adsignatur certa ætas, uti nec certa ho-

Securumque larem segnis Natura locavit.
Limen opaca Quies, & pigra Oblivia servant
Et nunquam vigili torpens Ignavia vultu, &c.

Mais ce qu'il y a de plus convainquant, c'est que le Sommeil chez le Poëte que je viens de citer, ne paroît jamais sans sa Corne.

Clara

hominum ætati, sed universæ tribuitur. Senem quis vult? talem describit Ovidius:

Præterit hos senior; cunctisque è fratribus unum
Metams. l. XI. *Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, somnus*
Eligit. De quo paulo ante
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatoremque figuræ
Morphea;

Topograph. part III. p. 69. part. IV. p. 72. part. III. p. 48. Vultis ætatis mediæ, ac non præcipitatæ, verum potius virilis? talem nobis marmor antiquum repræsentat apud Boissardum. Juvenis expetitur? hoc vultu placide dormiens mento manu sinistra suffulto, inversa face in alio marmore exhibetur apud eundem Boissardum cum hac inscriptione: *Et secura quies, & nescia fallere vita.* nec non in alio, his superscriptis verbis: *somno Orestilla filia.* Puerum desiderat aliquis? plures apud eundem vetusti lapides occurrunt, in quibus puelli alati ad instar Cupidinum, sive Geniorum, facibus itidem inversis somnum perpetuum vita functorum repræsentant: inprimis autem ille notabilis, in quo duo ab utroque latere ædificii, cujus clausæ fores sunt, adsistentes porrecta manu januam clausam indicant; nec in vitam reditum sperandum; quo mirifice illa Horatii illustrantur,

Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere.

Cujusmodi nobis seu domus, seu templi, & alius lapis imaginem suppeditat, per cujus semiapertas fores Mercurius egreditur, qui mortuos ad loca infera deduxerat. ψυχοπομπὸς ille, de quo idem Poëta:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, Virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus, & imis.

——— *Radios Thaumantias omnes*, ait ille, *Impulit, inque oculos penitus descendit inertes.* L. x. Thebaid.

Adverte quæso animum, & videsis an ea somni descriptio in speciem, seu formam cadat adolescentis.

Stat super occiduæ nebulosa cubilia noctis,
Æthiopasque alios, nulli penetrabilis astro
Lucus iners: subterque cavis grave rupibus antrum
It vacuum in montem: qua desidis atria somni:
Securumque larem segnis natura locavit.
Limen opaca quies, & pigra oblivia servant,
Et numquam vigili torpens Ignavia vultu, &c.

Adhæc, quod ad refutandam aliter sentientis opinionem plurimum valet, numquam ab eo, cujus meminimus, Poëta somnus absque [1] cornu describitur.

Clara laboriferos cælo Tithonia currus
Extulerat, vigilesque deæ pallentis habenas
Et nox, & cornu fugiebat somnus inani.

T 3 Idem

1. Eoque curvo: quo & Silius eum instruit Servii sunt ad VI Æneidos: *somnum novimus cum cornu pingi.* Verum nec *virga* apparet, quæ & ipsi somno, sicut somni præsidi Mercurio, tribuitur. Ergo eleganter idem Statius, ad ipsum somnum: v. Sylv. IV.

——— *Extremo me tange cacumine virga.*

Et Virgilius:

Ecce Deus ramum lethæo rore madentem,
Vique soporatum stygia, super utraque quassat
Tempora, cunctantique natantia lumina solvit. v. Æneid.

2. Confundit hic Rondellius duo Pausaniæ loca, seu duo diversa ab eo memorata signa. Nam in hoc posteriore, ubi pedes somno intorti tribuuntur, infans ipse est, qui in priore; [illegible], adolescens.

3. Nisi fastigii obstaret incisura, quæ in mandragoræ pomis nulla est. dein & magnitudo diversa. Ita namque Plinius de Mandragoris: *Ferunt mala avellanarum nucum magnitudine.* Quod autem Isidorus poma illis tribuit *suaveolentia in magnitudinem mali Mattiani*, existimo illum de fructu Dudaim, cujus in sacris mentio fit, accepisse, quem nonnulli Mandragoræ fuisse pomum errore satis crasso tradidere.

Clara laboriferos cœlo Tithonia currus
Extulerat, vigilésque Deæ pallentis habenas,
Et nos & cornu fugiebat Somnus inani.

Et ailleurs,

manus hæc fusos à tempore lævo
Sustentat crines, hæc cornu oblita remisit.

Et cependant cette Corne ne paroît point dans la figure, comme on en peut être assuré en jettant les yeux dessus. Davantage c'est que si le Sommeil de l'estampe doit être celuy de Pausanias, comme le prétend Tollius, il faut qu'il ait les pieds tortus; & c'est néanmoins ce qui ne s'apperçoit nullement. Ce garçon quel qu'il puisse être, a les pieds fort beaux & dans un état fort naturel; du moins celui qui lui reste; & il n'y a point lieu ici de faire un mystère sur l'irrégularité des pieds, comme le prétendoient les Anciens, qui nous vouloient donner à connoitre par ces pieds tortus, la nature des songes ambiguë & trompeuse.

Ce fruit pourroit donc bien être des Mandragores. Vous le sçavez, Monsieur, elles sont l'emblême de l'Oubli, & ont donné lieu au proverbe des Grecs. On peut dormir avec le Pavot, & se souvenir de ce qu'on a fait: au lieu qu'on oublie tout ce qu'on a fait, quand on a bû de la Mandragore, à ce que prétendent les Anciens. Lucien dit que même à dormir sous la Mandragore, on perd la mémoire.

Mais d'où vient, direz-vous, qu'il faut que ce soit plûtôt

1. Cur igitur Virgilio, *Lethæa perfusa papavera somno?* an non illa uti recte hæc interpretatur Servius, *Plena oblivionis?*

2. Ignoscat mihi Rondelius, & quos ille auctores erroris habet, interpres Luciani, Erasmus in Adagiis, Faber in Thesauro Eruditionis scholasticæ, Cælius Rhodiginus in antiq. lectionibus, aliique fortasse plures, si τὸ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδειν, quæ Luciani verba sunt, aliter aliquantum interpreter, idemque significare putem, quod ἐκ μανδραγόρου καθεύδειν; qua phrasi idem scriptor alibi usus est. Neque vero Mandragoras arbor est, vel

In Timone in Encom. Demosthenis.

Idem alibi:

—— Manus hæc fusos a tempore lævo
Sustentat crines; hæc cornu oblita remisit.

Quod tamen cornu in hoc marmore frustra quæras. Præterea si somni hoc signum est, cujus Pausanias meminit, & ex eo accepit Tollius, [a] pedes habeat tortos necesse est, qui in hoc adolescente, quicunque is fuerit, pulcherrimi sunt, situque dormientibus familiari, quantum ex altero etiam nunc integro videre est. Poterant hic nonnulla, si res & tempus paterentur de intortis somni pedibus ex antiquorum sententia fusius exponi; qui naturam somniorum ambiguam, & obscuris ambagibus fallacem intortumque hoc argumento volebant denotari: sed his in præsens omissis hoc potius agam, dicamque, fructus hosce tam [3] mandragoras esse posse, (& esse fortassean) quam papavera. Ut hic ego tibi, elegantiarum harum omnium callentissimo, Mandragoram oblivionis esse symbolum pluribus probem, caussa nulla est, neque item ut te doceam adagium Græcis hinc olim natum. Papaver uti somnum consiliat, ita [1] non tollit memoriam: at qui mandragoram bibit, si qua veteribus fides, rerum earum omnium, quas fecit, dixitve, obliviscitur. Quin & memoriam amitti Lucianus ait, *si sub mandragora capiatur quies.* Quod

 si quæ-

vel altior planta, ut sub ejus umbra dormire quis possit. ne caulem quidem ei tribuunt naturæ interpretes, nisi tertio cuidam ejus generi, idque perambigue. Notum autem Græcorum præpositionem ἀπὸ tam *a* vel *ab*, vel *ex*, quam *sub* significare, sic apud Platonem, ἀπὸ σιτίων καὶ ποτῶν ἀλλοιοῦται. Dein nec illa Luciani sententia est, Jovem memoriam amisisse, verum Mandragora sopitum nihil audire, nihil intelligere eorum, quæ in terris scelerum patrarentur. Respicit igitur sopiendi facultatem in Mandragora potius, quam memoriam tollendi. De hac ample satis Dioscorides, & adagia Græcorum: de illa vero somnum

l. II. de Republ.
in Stratagem.
l. IV. c. 79. [1]
l. VI. de Rep.
l. I. c. 68.

plûtôt des Mandragores que des Pavots. C'est, Monsieur, à cause des rapports & des convenances de toute la Figure.... Et voici comment. Celui qui dort seroit le Soleil, toûjours jeune, toûjours beau, toûjours garçon; & ce seroit ici un tableau de la Religion des Persans, & des Medes. On l'adoroit chez ces Peuples, s'il vous en souvient, tantôt sous la figure d'un garçon, & tantôt sous celle d'un Lion qui porte une thiare & cela jusqu'au jour que l'année finissoit. Alors le Lion dormoit; le Garçon faisoit de même, tenant des Mandragores à la main; & seroit demeuré en cet état, sans le Lezard qui voulant faire quelques efforts pour ravir ce fruit de la main du Dieu, l'oblige à se réveiller pour reprendre ses forces & pour recommencer sa course. Ainsi dans le Lion il y auroit une image de la puissance du Soleil; dans le Garçon toûjours jeune celle de l'éternité; dans les Mandragores celle de l'oubli de toutes choses; & dans le Lezard le [illegible] *renou-*

minum conciliandi potestate Plato: τὸν δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρᾳ ἢ μέθῃ ἤ τινι ἄλλῳ συμποδίσαντας τῆς νεὼς ἄρχειν, &c. & in Onirocriticis Artemidorus ἐδόκει δέ μοι ἐν κεραμεῖ ἄνω τις εἰπεῖν τῷ Ἡφαιστίωνι τῷ Σακέρδωνι. Οὗτος τοὺς μὴ λύπας, ὥσπερ μανδραγόρας ἄνθρωπος, κοιμίζει. De Mandragora Frontinus; *ejus*, inquit, *inter venenum & soporem media vis est.* Unde *medici*, teste Macrobio, *insaniam fri-*
l. VII. Saturn. c. VI. *gidis oblinunt, modo papaveris succo, modo Mandragora, vel similibus.* De eodem Plinius: *Mandragoræ folia gravedinem*
l. XXV, 13. *afferunt etiam olfacta: quamquam mala aliis in terris mandantur. Nimio tamen odore obmutescunt ignari; per nimiam largiorem etiam moriuntur.* Et ut ad marmor nostrum illustrandum nihil desit, si forte quis & hunc fructum Cupidini adjungi velit, Venus eo cognomento aliquando fuit. Ita enim Hesychius in Μανδραγορῖτις Ἀφροδίτη, pro quo Palmerius Μανδραγόριτις Ἀφροδίτη legit. At si solis hoc symbolum; solem, sive Jovem Μανδραγόραν idem tibi Hesychius suppeditabit.

In comm. de Abr. ex. 1. Quid? in eodem signo duplici schemate sol adumbratus? vidisse me recordor in Basilidianis gemmis a Chifletio editis aliquammulta id genus Symbola, sed vel so-

laribus

si quæ feria, cur hos esse mandragoras malim, quam papavera, paucis quid sentiam, accipe: Sic enim cunctis hujusce figuræ symbolis optime inter se convenire ipsus fateberis. Adolescentem hunc, quem nobis somno sopitum lapis exhibet, solem esse arbitror, qui perpetuo ætatis flore semper viget, semper pulcher semper juvenis est: adeoque imaginem hanc ab ipsa petitam Persarum Medorumve religione. Colebant enim hæ gentes Deum solem, quod nec te præteriisse puto. (*Nobilis est hic locus Themistii*: ἀλλ' ὥσπερ ἀεὶ ἡμῖν πάθος ὁ ὕπνος ὁ ἀθάνατός ἐστι. περὶ ταῦτα γὰρ αἰσθήσεις ἀλγηδόνος πᾶσι σβέννυσι, διὰ τὸ ἡδέως, παλαιᾷ τῷ οἰκείῳ κεραννύμενη. ἐπιλήθη τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν χωρεῖ, κἂν ζῶσι σφυ-δρότητα. καὶ γὰρ πρὸς ἡδονὴν ἢ φιλοκερδοῦ: τότε δυσωπεῖ καθεύδειν, ἐπιόντος αὖθις τοῦ καθεύδειν, καὶ περιβολὰς ἐρωμένων περὶ τὴν καταδαρθεῖν νομίζει.) Apud Stobæum, serm. 119. effigie nunc adolescentis, nunc leonis tiaram caput induti, idque ad extremum usque labentis anni diem. Tum vero & leo dormiebat, & adolescens manu mandragoras continens: manebatque is *dulci devinctus lumina somno*, ni lacerta, ex ipsis Dei manibus hunc fructum rapere conata, expergisci illum cogeret, viresque colligere, ac redauspicari pristinum iter. Sic in leone adumbrata vis ac potentia Solis; in investis adolescentis perpetua juventa æternitas; in mandragoris omnium

v. Gemmas Basiliadian. Chiffletii. Pausan. l. I.

T 5 rerum

laribus radiis, vel quo alio noto insigni, distincta, & vel singularia, vel notæ solis effigiei addita. verum quia liber ad manum non est, nil certi de eo affirmare ausim. Assyrios vero solem non imberbem coluisse, verum barbatum, eaque de caussa Græcos insciitiæ arguisse Lucianus refert, de Dea syria. plura de his omnibus Vossius de Idololatria, & Alexander ab Alexandro in dieb. Genial. l. IV. c. XII.

2. Phryges solem deum opinati hyeme dormire, æstate vero vigilare, hyeme quidem κατευνασμὸν, æstate vero ἀνεγέρσεις βακχεύοντες αὐτῷ. Tertullianus alicubi: sic & Osiris quod *semper sepelitur, & in vivide quæritur, & cum gaudio invenitur, reciprocatarum frugum, & vividorum elementorum*, Plut. de Is. & Osir. p. 378. Lib. 1. ad v. Marc.

renouvellement de l'année. De sorte que ces lettres *O V A R N M*, ne signifieraient que Orbes Volvuntur Annorum Renovatione Nostri Mithræ. *Où avez-vous pris toutes ces belles choses là, me direz-vous? De quantité de Scholiastes, & entre autres Auteurs d'un nommé Hostanés que vous ne connoissez peut-être pas.*

Ce n'est pas avec vous qu'il faut s'arrêter, pour prouver que Mithra est le Soleil. Il y a long-temps que vous sçavez ces Vers:

Seu te roseum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu: Seu præstat Osyrim
Frugiferum: Seu Persei sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

La seule chose qui pourroit m'embarasser dans mon explication, ce seroit les aîles qui paroissent sortir du

dos

rum, & recidivi anni fidem argumentantur: sicut & arida, & ardentis natura sacramenta leones mire philosophantur.

3. Quia verno tempore calore solis invitata e latebris iterum prorepit: unde Græcis ἡλιακὴ σαῦρα inter cetera lacertarum genera, & ἐξ ἀγρυπνίας dicta, uti supra indicasse memini. Fuit & *Sol lacertus* teste Porphyrio, & sol σαυροκτόνος, de quo plura Gyraldus. Quam autem hoc serpentis genus amans solis sit, ex eo colligere est, quod, ubi visum tractu temporis amiserit. Solis illum radiis recuperare dicatur. Ita de eo Isidorus, & Ælianus. Contra nimios eam solis æstus sæpe vitare Virgilius prodit, apud quem in Eclogis legas:

Aristot. de Animal.
De Abstin. anim.
De Diis. lib. XII. c. 3.
de Animal.
Eclog. I.

Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant:
Nunc etiam virides occultant spineta lacertos.

4. Hinc *anni rota* apud Virgil. lib. VI. Æn. & l. I. Æn. *Triginta magnis volvendo mensibus orbes.* ad quem locum nonnulla huc facientia Servius.

1. Atqui apud Macrobium legas: *Præter hoc quoque Mercurium pro sole censeri multa documenta sunt. Primum, quod simulacra Mercurii pinnatis alis adornantur; quæ res monstrat solis velocitatem. Nam quia mentis potentem Mercurium credimus, appellatumque ita intelligimus ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν: & sol mundi mens est: summa autem velocitas est mentis; (unde ait Homerus, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα) ideo pinnis Mercurius quasi ipsa natura*

l. I. Saturnal.

solis

rerum oblivio; & in [3] lacerta anni renovatio. Sic ut literæ hæ nil aliud significent, quam, [4] *Orbes volvuntur Annorum Renovatione Nostri Mithræ.* Unde tibi, inquies, tantus tot elegantiarum proventus? dicam. Scholiastæ hunc mihi suppeditarunt haud pauci; & præter hos, aliosque scriptores multos. (*Plenius Xenophon ipse in Convivio, ubi ita Socrates:* Τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους κοιμίζει. *quare male illic interpres*; velut mandragoras dolores sopit: *quum vertere debuisset*, velut mandr. homines sopit.) * Hostanes quidam auctor fortean tibi ignotus. Non ideo tamen ignotum tibi, adeoque pluribus probandum puto, mithram solem esse, si modo illa ante oculos obversantur Papinii: v. Vossium de Idololatria Gentil. Tertullian, &c.

Seu te roseum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu: seu præstat Osirin
Frugiferum: seu Persei sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua mithram.

Unum obstat, aut obstare videtur, & in hanc sententiam discessum remorari: alæ nimirum, quæ de tergo hujus adolescentis promittuntur. [1] Solem enim, sive Apollinem alatum, neque pictum usquam, neque

solis ornatur. Hoc argumentum lucidius Ægyptii absolvunt, ipsius solis simulacra pinnata fingentes; quibus color apud illos non unus est, &c. Sed & Pseudo Orpheus, Χρυσέαισιν illum ἀγαλλόμενον πτερύγεσσιν, & πάντη δινηθεὶς πτερύγων ῥιπαῖς κατὰ κόσμον dicit. Est enim ille Protogonus, quem ibi compellat, Amor, sive sol, idem Phanes ibidem, & Priapus; aliis & Adonis, & Bacchus & Horus, & Osiris. Suidas de sole Priapo: Ἰς ἄγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ Ὥρου παρ Αἰγυπτίοις κατασκευάζουσιν, ἀνθρωποειδὲς τοῦτον, ἐν τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, &c. τὰ δὲ πτερὰ ἡ ταχύτητα τῆς κινήσεως δηλοῖ. ὁ δὲ κύκλον τὸν δίσκου τῆς περιφερείας· τοιοῦτον γὰρ τὸν Ἥλιον δοξάζειν. Immo & Hebræis sol alatus. Sicut autem solis imagines, sive simulacra, non unius coloris erant, ita & ipsi dies in Ænigmate Cleobuli Lindii apud Diogenem Laertium albi nigrique describuntur. Ænigma vero tale est; Hymno in Protogonum. In Πελάγει.

Et

dos du Garçon ; car le Soleil ou Apollon ne passe gueres pour un Dieu ailé. Il est vray. Mais puis que ses chevaux en ont, & même ses roues, pourquoy n'en auroit-il pas aussi ? Je me souviens qu'il en avoit des belles & bonnes à la journée des Tytans, lors que la peur luy fondit toute sa divine figure, & qu'il devint le plus joli Corbeau du monde. Arachné par malice ou autrement, le dépeignit une fois déguisé en Epervier, pour je ne sçay quelle Demoiselle, dont nous ne sçavons plus le nom. Et cela étant, vous voyez bien qu'Apollon avoit des ailes quand il luy plaisoit, & qu'il n'y avoit rien de si aisé à un Dieu de sa volée. Je vous dirois ici quelque chose de plus serieux, si nous avions encore les Eloges d'Apollon contenus en vingt-cinq Sermons, que nous avons perdus avec plusieurs autres Indigitamens de l'Antiquité. Je ne demeureray pourtant pas sans réponse. L'Hymne qu'on luy chantoit à une de ses Fêtes, contient entre autres attributs au nombre de quatre-vint & seize, celuy de μυριόμορφος. Et comme on ne sçauroit douter de cela sur peine de l'Inquisition Poëtique, Apollon pouvoit bien avoir des ailes, des griffes, des nageoires, &c. lors qu'il étoit question de montrer tout cela, & rien autrement. Je vous diray encore une autre chose. C'est qu'en Orient le Solèil étoit adoré chez plusieurs Peuples, sous la figure d'un Globe ailé avec un Serpent à l'entour. Tellement que le Sculpteur de nôtre Antique, par ouï dire, ou sur le dessein d'un peu plus habile homme que luy, a pû inserer quelque chose, qui appartint à Apollon, afin qu'il y eut dans son marbre, dequoy contenter tous les differens dé-

pois

Εἷς ὁ πατὴρ, παῖδες δὲ δυώδεκα, τῶν δ' ἑκάστῳ
Παῖδες τριήκοντα διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι.
Αἱ μὲν λευκαί ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὖτε μέλαιναι.

Alatum quoque solem Euripides agnoscit: cujus hæc ex Jone:

—— ἅμ' ἡλίε πτέρυγι θοᾷ: atque item apud Cedrenum p. 46. Orpheus; nec non Basilidianæ Gemmæ. Unde a-

pud

que fictum reperias. Verum, quum & equi Solis volucres perhibeantur; & ipsis quadrigarum rotis alæ tribuantur; quid caussæ est, quare ipsi negentur Apollini? Memini certis Poëtis illum quondam non implumem visum, quum objectus ei in gigantomachia pavor priorem formam excussit, & ex Apolline pulchellum nobis corvum exhibuit. Sed & Arachne, sive illa improbitate animi id fecit, sive qua alia de caussa, eundem nobis aliquando in accipitrem mutatum in tela simulavit, amore correptum virginis, cujus nomen ignoratur. Vides igitur Apollinem alatum, quum res poscere videtur: nec quidquam facilius proniusve Deo celeritatis tam volucris. Possent hic nonnulla majoris ponderis ac momenti argumenta in medium adferri, ni nobis injuria temporis quinque illos & viginti sermones, aliaque complura veterum indigitamenta invidisset, quibus Apollinis continebantur laudes. At non ea propter tamen linguarium nobis datum puto. Si quidem hymnus ille, qui die ejus quodam festo canebatur, inter sex illa & nonaginta, quæ ipsi tribuit cognomina, Apollinem *μυριόμορφον* indigitat: qui si *milleformis* fuit, ecquid & alas eum aliquando, & ungues, & pinnas habuisse, credere cunctabimur? præsertim, quum multi illum Orientis populi in alati globi, serpente circumdati; fœtive, speciem formatum coluerint? Non abhorret à sculptorum ingenio, adeoque & de nostro non immerito suspicari liceat, accepisse eum vel auditu aliqua, vel visu in schemate à peritioribus subministrato, quæ ad Apollinem spectantia marmori suo addenda puta-

Ovid. l. v. f. v. Met.
Ovid. l. vi. Met.
Ant. Liberal. fol. xxviii.
v. Voss. de Idolol. l. ix. c. xi.
Kircher. in Obel. Pamphyl. & mensa Ægyptiaca.

pud Prophetam Malachiam cap. Ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος δικαιοσύνης, καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ.

* De Hostane nonnulla Seldenus de Jure natur. & gentium p. 421. Meminere etiam Chemici in Turba; sed & hæc supposititia, quæ illi adferunt; & ficta: atque idem censeo de omnibus, quæ vel ab Eusebio, vel a scoliastis sub Hostanis nomine citantur; vide & Apulejum, & alios, &c.

vats de cette Divinité. C'est ainsi qu'en agissoient les Hierophantes, du moins les Hierophantes Platoniciens. Parce qu'ils adoptoient toutes les Religions du monde, ils faisoient representer une Divinité sous plusieurs formes, ou prenoient la plus considerable parcelle de chaque effigie, sous laquelle elle paroissoit en divers Païs, pour l'incorporer en une seule image. Ainsi, Venus à Cypre étoit homme & femme; en Assyrie un demi cercle de rayons; à Paphos une pyramide; à Rome tout ce qu'on vouloit. Et c'est de là, dit Ciceron, qu'est venu son nom; quæ quoniam ad res omnes veniret, Venerem nostri nominaverunt. Ainsi, notre Mithra ou Apollon, est un Palet en Pœonie, un Chien & un Loup en Egypte, tous les animaux du Zodiaque en Chaldée, & en Gréce il est toutes choses. Témoin cette priere des Theologiens du Paganisme: ἥλιε παντοκράτορ, κόσμου πνεῦμα, κόσμου δύναμις, κόσμου φῶς. Macrobe prouve ce que j'avance, par ce Vers d'Orphée,

Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης ἑλικαύγεα κύκλον, &c....

Voilà qui est bien étrange. Je l'avoue, Monsieur. Cependant ces Payens avoient quelque raison. Les Dieux ne paroissoient gueres en même forme à plusieurs Peuples. C'étoit le besoin des gens, la misere des Peuples, les occasions de récompenser ou de punir qui determinoient ces Dieux à paroître sous diverses figures. C'étoit aussi les Vallées, les Montagnes, les Antres, & tout autre sejour ou de la solitude ou du plaisir qui les engageoient à quitter la Cour Celeste & à venir s'ébatre parmi nous. Il est certain, disoit un Platonicien, que si j'avois à prescrire des Loix à des hommes d'un autre monde que le nôtre, ou qui viendroient d'être formez par quelque nou-

veau

De Pyth. orac. p. 400. edit. Piras.

1. Sæpe namque numero οἱ χθόνιοι ἐν πολλοῖς εἰσὶ χειμῶσι. Τὸ δ' ἀψυχεῖν οὐ πανταχοῦ, καὶ ἀνέμοι ἐπιφέρονται, uti Plutarchus ait.

2. Fateor me longe semper aliter hunc locum interpretatum, eandemque mihi Venerem visam Ciceronianam, atque illa est Lucretii mei, initu adventuque suo

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem.

putarit : ut haberet ejus cultorum diversitas, quod quisque tamquam suum agnosceret. Ita namque Hierophantæ solebant, saltem Platonici : qui, quod omnes omnium ritus adsciscerent, (Tale nobis numen, seu numinis simulacrum Lucianus in Dea Syria describit. Ἡ δὲ Ἥρη σκοπέοντι τοι πολυειδέα μορφὴν ἐκφανέει. Καὶ τὰ μὲν ξύμπαντα ἀτρεκέϊ λόγῳ Ἥρη ἐστι. Ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. Χειρὶ δὲ τῇ μὲν ἑτέρῃ σκῆπτρον ἔχει, τῇ ἑτέρῃ δὲ ἄτρακτον. καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει, καὶ πύργον, καὶ κεστὸν, τῷ μούνην τὴν Οὐρανίην κοσμέουσι. ἔκτοσθε δέ οἱ χρυσός τε ἄλλος περικέαται, καὶ λίθοι κάρτα πολυτελέες. ad quem locum plura in nostris Fortuitis.) idem numen vel varia specie effingebant, vel collectis, collatisque præcipuis singularum formarum à variis gentibus varie effictarum partibus, unam inde imaginem conflabant. Sic Venus quondam Cypriis mas pariter & femina; Assyriis radiorum semicirculus. (ut alii volunt umbilicus; ut rursus alii trigonon. quod ad umbilicum, notabilis est hic locus Hesychii: Γῆς ὀμφαλὸς ἡ Πάφος, καὶ Δελφοί. Unde hujus simulacri origo arcessi possit. Sed his multo plura alii, inprimis Spanhemius de Re Numm. & Marsham in Canone Chronolog. De trigono; refert illud Porphyrius ad feminal; eaque de caussa triangularem figuram seminis ac generationis symbolum, Venerique sacram esse dicit apud Euseb. in Præpar. Euang. Mallem vero hanc Ausonio meo ignotam fuisse, quam ut eam ex Aristophanis Lysistrata Epigrammati nonnimis casto inclusisset.) Paphiis meta, seu Pyramis, Romanis omnia: & hinc ille, teste Cicerone, apud eosdem nominis etymon & origo. [1] *Quæ autem Dea*, inquit ille, *quoniam ad res omnes veniret, Venerem nostri nominaverunt*. Ita & Mithra noster, sive Apollo, discus aliquando apud Pæonas fuit, canis & lupus apud Ægyptios, cuncta zodiaci signa apud Chaldæos, & apud Græcos omnia. Testes hæ gentilium Theologorum preces:

v. de Junonis simulacro Lucian. de Dea Syria. Servius ad II. Vigil. l. III. fatur. Macrobius. Lucian. de Dea Syria. Tacit. II. Hist. c. III. Serv. ad I Æneid. 724.

[1] l. de nat. Deor. c. XXVII.

Ἥλιε

veau Promethée, Je les arrêterois à l'idée que la Nature nous donne d'un Dieu. Je leur défendrois de le représenter en or, en argent, ou en yvoire, & encore plus de le représenter sous l'image d'un chêne, d'un fleuve, ou d'un oiseau. Je leur permettrois, peut-être, de jetter les yeux sur le Soleil, quand il se leve, pour admirer cette riche effusion de couleurs qui se forment des essais de ses rayons. Je leur commanderois de contempler cette clarté de la Lune si nette & si douce, qui semble ne se lever dans l'horreur des tenebres que pour nous consoler de la perte du jour. Et enfin, je leur ferois considerer cette Maison Celeste si vaste, si riche, si bien ordonnée. Mais puis que nous avons à vivre dans le Monde, & que nous sommes les derniers venus, il faut se conformer aux Loix reçûes, dont nous éprouvons tous les jours l'utilité. Laissons donc toutes choses en leur état. N'ôtons rien à l'opinion des Dieux. Conservons seulement leurs Symboles ou leurs enseignes, aussi bien que leurs noms. Car enfin, Dieu est une Essence tellement au dessus de nos sens, qu'il est necessaire de chercher dans les Animaux, dans l'Yvoire, dans les Fleuves, dans l'Or, dans les Montagnes, dequoy nous aider à parvenir à sa connoissance. A dire le vray, c'est une marque de nôtre imbecillité, d'agir de cette maniere, mais n'est-ce pas se racheter de cette imbecillité que de consacrer à ce Dieu, tout ce que nous avons d'excellent. Il ne faut donc point blâmer cette diversité de Culte & d'image. Concevez seulement qu'il est unique, qu'il faut l'aimer, & que c'est un crime de ne se pas souvenir de luy à tous momens. Voilà assez de paroles sur six lettres,

Je suis toujours, &c.

1. De his deorum apparitionibus vide collecta ab Illustr. Spanhemio, de Numism. Usu.

Ἥλιε παγκρατὲς, κόσμου πνεῦμα, κόσμου δύναμις, κόσμου φῶς. Quod & Macrobius probat hisce Orphei:

Κέκλυθι τηλεπόρου δίνης ἑλικαυγέα κύκλον, &c.

Mirabere; scio; nec sine caussa: verum nec sua gentibus ratio defuit. Non enim eadem specie Dii singulis populis [1] apparebant. Id enim & necessitas nonnumquam exigebat, & tristes gentium casus, & ipsæ, quæ se offerebant, debitas cum bene tum male promeritis rependendi vices occasiones. Sed & reductæ valles, & umbrosi montes, antrave fontibus rorantia, ceteraque id genus loca vel solitudine ducentia, vel amœnitate allectantia, invitabant sæpe Deos, ut, relictis cæli templis, deliciis ac voluptatibus fruerentur humanis. *Quin ego*, inquiebat olim non ignobilis Platonicus, *si quis alter exsurgat Prometheus, novumque mihi fingat orbem terrarum; aut si quis alius mihi ab hoc nostro detur meis formandus legibus ac institutis, interdicam hominibus, ne quam sibi aliam numinis fingant speciem, quam quæ nobis à natura præmonstratur: vetemque, ut vel in auro illud simulent, vel in argento, vel in ebore: multoque minus patiar, aut abietis id ipsum, aut fluvii, aut avis effigie exprimi. At hoc fortasse concedam, ut intentis in orientem solem oculis stupendam illam colorum mille, queis primi illius surgentis radii aëra collustrant, suspiciant admirenturque varietatem. Immo & intueri lunam jubeam, cujus mihi purissimus ac suavissimus candor non alia de caussa horribilis ac fœdas noctis tenebras dispungere videtur, quam ut amissæ nobis diurnæ lucis aliquod quamvis tenue præstet solamen. Tandem & hoc præcipiam, ut tota mente universam illam cæli molem contemplentur, cujus amplitudo quemadmodum vastissima, sic & omni cultus, ac ornatus genere affluenter instructa expolitaque est, atque admirabili partium omnium dispositione compositissima. Verumenimvero quandoquidem serior hæc ætas nostra est, vivendumque, uti sorte datum, pareamus positis legibus quarum utilitatem quotidie sentimus: nec mutemus, quod mutare nefas, neque quidquam huic de Diis opinioni de-*

Maxim. Tyr. Dissert. XXXVIII. Philo de legat. Theodoret. de Gr. affect. p. 51. Orpheus hymno in Apoll. Porphyr. l. IV. de abstin anim. c. IX. Servius ad I. Æneid. 333. Porphyr. de Antro Musar. Max. Tyrius, ut suspicor: sed codex non est ad manum.

 tra-

trahamus: verumpotius symbola eorum non secus atque ipsa nomina sarta tecta tueamur. Est enim naturæ Divinæ sublimitas longe supra captum nostrum: ideoque ab animalibus, ab ebore, ab auro, à planetis, à fluviis, à montibus petendum, quod ad illius adipiscendam cognitionem nobis esse possit adjumenta. Fateor ego perquam lubens hanc cognoscendi numinis rationem certissimum esse mentis nostræ imbecillitatis indicium: verum numquid non ab hac ipsa nos imbecillitate redimimus quasi, atque liberamus, quum Deo, quidquid possidemus eximium, consecramus? Minime igitur hæc cultus & imaginum diversitas reprehendenda est. Illud tantum animo teneamus, & unicum illum esse, & amandum: &, si vel momentum temporis illius obliviscamur, grande piaculum. Atque hæc ad illas sex literas sat multa. Vale.

Epicrisis

Arguta & erudita est hæc explicatio, Cupere Amplissime: sed ut suus rex reginæ placet, ita & mea mihi. Quare nil muto, & pervicaciæ convicium minime reformido, immo lubens admitto, dummodo illa mihi plures istiusmodi epistolas extundat. Vale, Vir Præstantissime, & his ingenii lusibus fave.

Inscriptio marmoris antiqui Sixiani.

Ἤλυθες οὐκ ἀβόατος ἐνὶ τριςταῖς δεκάδεσσιν
    Θεόδοτε τὴν ζώοις οἶμον ὀφειλομένην·
Καί σε τὸν ἐν σπονδαῖσι γεγαθότα πουλὺ μετ' ἀστῶν
    Μάτηρ αἰάζει μυρομένα στενάχει.
Πέτρος ὅδε ξείνοισι βοάσεται, ὡς ἀΐδαλος
    Ἀσφαλὲς ἀνθρώποις οὐδὲν ἔνειμε τύχα.
Εἴης τοι σὺν πατρὶ κεχαρισμένος, ὄφρ' αὖ ἐσαύψαι,
    Σώστρατος ἐν φθιμένοις μυρίον αἶνον ἔχῃ.

Interpretatio:

Sextum intra vitæ lustrum, sed non sine planctu,
  Fatatum cunctis Theudote carpis iter.
Teque inter cives libamina festa regentem
  Lætitia in media mater obisse gemit.
Hospes ab hoc saxo discas licet, omnia cæco
  Fortunæ instabilis vertier arbitrio.
At tu letus agas cum patre, ut sic quoque laudem
  Plurimam apud manes Sostratus obtineat.

Vix sextum absolvens lustrum,

Argumentum inscriptionis.

Theodotus hic Prytanis fuerat, id est curator reip., quorum curatorum erat una de publico in prytaneo cibum sumere. In hoc igitur convivio, die quodam festo, cum Dîs libatum esset, (fortean & fœdere aliquo cum vicina civitate icto) hilarius semet invitaverat; verum eadem nocte vita cum morte commutata, multo cum luctu matris insigne mortalibus documentum dederat, incerta humana esse, & intervenire etiam gaudiis nostris fortunam, eaque repentino aliquo objecto casu funestare. Hanc igitur inopinatam

tam & intempestivam Theodoti mortem carminis hujus epitaphii auctor deflet.

Notulæ.

Ηλυθες] Quadratis omnia literis scripta, sive potius insculpta visuntur, ita inter se cohærentibus, ut nullo spatio distinguantur: quemadmodum in omnibus ferme monumentis Græcis eadem continuatarum sibi literarum series apparet, absque ullis apicibus.

ἀβόατος] Doricâ dialecto, ut reliqua omnia. vox hæc planctum indicat, & vociferationes matris & agnatorum, civiumve, de fortuna querentium, ut in acerbis funeribus solet. ita ut de eo dici potuerit, quod in Anthologia de alio Theudoto, *Κάλλιπες ἠιδίστῃ μητρὶ γόους καὶ ἄχη*. Sic in eadem Anthologia l. III:

Ἀβδήρων προθανόντα τὸν αἰνοβίην Ἀγάθωνα
Πᾶσ' ἐπὶ πυρκαΐης ἥδ' ἐβόησε πόλις.

Θεύδοτε] inter Arundelliana marmora septimum numeratur a nupero editore, in quo item Theudoti mentio fit, qui duos amisit filios in prima adolescentia. Nec liberorum ætas, nec inscriptionis dialectus, ut hunc eundem esse suspicemur, permittit. *Theudotus* pro *Theodotus*, pervulgatum est, ut *Theudosius* pro *Theodosius* apud Claudian. l. in Ruffin.

Οἶμον ὀφ.] est hæc illa Horatii *calcanda semel leti via*. in Anthologia vero *πυμάτη οἶμος*, & *ὀλοὰ οἶμος Ἀΐδου*. atque etiam molliore multo sensu, *ὕπνος ὀφειλόμενος*.

Latini dicunt *Abire* in communem *locum*. Imo nec aliter Græci. ita *κοινὸς τόπος ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος*, apud Artemidor. l. I. c. 80. Contra apud Clementem in Epist. ad Corinth. Petrus & Paulus *εἰς τὸν ἅγιον τόπον* & *εἰς ὀφειλόμενον τόπον τῆς δόξης, πορευθῆναι* dicti. simili locutione usus & Ignatius in epist. ad Magnesios: & in Actis Apost. cap. I. 25. Judas *παρέβη πορευθῆναι εἰς τὸν ἴδιον τόπον.*

Ἐν σπονδαῖσι] in libationibus. fiebant illa diebus festis, in honorem deorum; præterea in fœderibus sanciendis multus earum usus, unde & pro ipsa fœderum sanctione nonnumquam accipiuntur, sive pro ipsis fœderibus. Erat autem tum Prytanum officium, legatos populi, quicum fœdera inibantur, in Prytaneum ad sacras epulas invitare: quod Græcis *ἐπὶ ξενισμὸν εἰς τὸ Πρυτανεῖον καλέσαι* dicitur. Apud Homerum legas:

Ἀτὰρ

——— Α'τὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
Ὅρκια πιςὰ θεῶν σύνάγον, κρητῆρι δὲ οἶνον
Μίσγον.

Nam ante epulas ipsis primum Dis libabant. Virgilius in IV. Georgicor.

Pars epulis onerant mensas, & plena reponunt
Pocula : Panchæis adolescunt ignibus aræ.
Et mater, Cape Mæonii carchesia Bacchi:
Oceano libemus, ait.

Hesychius: σπονδὴ. ὁ ἐπιχεόμενος ταῖς θυσίαις οἶνος, συνθήκη, ὅρκος. Homerus in fœdere Menelai & Paridis:

Οἶνον δ' ἐκ κρητῆρος ἀφυσσάμενοι δεπάεσσιν

Ἔκχεον,] in mactatas agnas scilicet, quo sacrificio fœdus illud sanciebatur: sicut apud Virgil. l. VI. Æneid. *Frontique invergit vina sacerdos.* Claudian. l. I. de laud. Stilic.

——— *Rex ipse micantem inclinat dextra pateram, secretaque telli,*
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.

Γεγαθότα] ex hoc verbo sententiam hujus epitaphii elicui veram, ut existimo, quæ & versu sexto confirmatur.

Πρύτανιν] Prytanes qui fuerint Athenis, Casaubonus, Seldenus, aliique sat accurate docent, urbis scilicet principes & Rectores, penes quos legum, fœderumque, & sacrorum cura. sæpe vero Πρυτάνεις quoque dicti οἱ ταμίαι, καὶ χορηγοὶ, præbitores, moderatoresque libaminum. Hesychius: Πρύτανις, βασιλεύς, ἄρχων, χορηγὸς, ταμίας, διοικητής. ita enim illic legendum. ut e Suida liquet, non autem τίμιος, ut vulgo legitur. Ita ut de his dici possit quod de alio Cicero c. X. de Harusp. responsis: *Tui sacerdotii sunt tensæ, curriculus, præcentio, ludi*, libationes, epulæque *ludorum publicorum.* Diebus autem his & conventibus festus Naucratitarum Prytanes albatis tunicis indutos fuisse refert. Athen. l. IV. p. 149.

Αἰδήλως] ego hoc non tam de sævitia fortunæ acceperim, quam de incomperto illius, & obscuro eventu. Sic alicubi αἴδηλον πῦρ legisse memini; qui ignis, unde ortus esset, nesciebatur. Egregie vero convenit ea interpretatio voci ἀσφαλὲς, quæ certum quid & stabile significat, & cui fidere liceat. Quid autem improvisum magis, quam repentina mors in ipsa festi diei lætitia? quid magis incertum,

certum, quam vitæ diu duraturæ spes, etiamsi vires integræ sint, & inconcussa valetudo? *An id exploratum cuiquam potest esse*, ait Cicero, *quomodo se habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperam?* idemque alibi: *Quis est tam stultus, quamvis sit adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperam esse victurum?*

Ἔειμεν] optime huc convenire hoc verbum videtur, præsertim Νίμεσιν intuenti, quam eandem esse atque fortunam doctis persuasum, bona malaque hominibus pro lubitu distribuentem, nimiamque felicitatem, voluptatemve acerbe castigantem: de qua nos plura ad Ausonium.

Σὺμ] pro σὺν, quia litera labialis sequitur. Sic in Arundellianis, aliisque Græcis marmoribus ν sæpe in μ mutatum videas, sequentibus labialibus μ π β φ. contra in γ, ante K, & X.

Καχαμ[illegible]] e ritu veteri. hinc in inscriptionibus sepulchralibus, Ἔσπερε χαῖρε. χρηστὴ καὶ ἄλυπε χαῖρε Νικηφόρε χρηστὲ χαῖρε. &c. Εὐψύχει, & similia. Latini vel *Salve Have* & *Vale* dicebant. de quo videsis Serv. ad Virgil. v. Aen. vers. 80. & inscriptiones Grut. & Reines.

Ἐσεύψω] marmor accurate intuenti facile apparebit ἐφραντοῦψω in eo scriptum. pro quo viri quidam alias doctissimi, & oculatissimi, εὐφραντὸν legerunt, atque *Ocrane tuo* in prosa, & carmine verterunt. Sed eundem & *Theudotum*, & *Omanum* appellatum, vix mihi quisquam persuaserit. non enim ita Græci. In ceteris nil difficultatis.

Arelate.

PAX AETERNA

DVLCISSIMAE. ET. INNOCEN
TISSIM. FILIAE CHRYSOGONE. IV
NIOR. SIRICIO. QVAE. VIX. ANN. III.
M. II. DIEB. XXVIII. VALERIVS. ET. CHRY
SOGONE. PARENTES. FILIAE. KARIS
SIMAE. ET. OMNI. TEMPORE. VI
TAE. SVAE. DESIDERANTIS
SIMAE.

PAX . . TE . . CUM

IVNIAE VALERIAE SERENIL
LE CONIVGI INCOMPARA
BILI LVCIVS SEPTIMIVS PRI
MITIVS CVM QVA VIXIT ANNIS
XVIII. DIES XXXVIII
MERENTI POSVIT.

Q. DELIVS. Q. F. NEO
VIVOS FECIT SIBI ET
SVIS.
H. M. M. H. N. S.

HIC DOR
MIT IN PACE SECVNDA
QVAE VIXIT
ANNOS XII ET
MENSES VIII DIES
XXII DEPOSITA V. IDVS
MARTIAS PARENTES
FILIAE DVLCISSIMAE.

PACI ET QVIETI
ET MEMORIAE ÆTERNAE.
Q. ARISTIO CHRESTO
IVN. QVI VIX. ANN. . . .
MENS. III. DIEBVS VII.
ATERIA CHRESTE
ET ARIST. CHRESIME FRATRI

ET ARISTIA HELPIS FIL.
DULCISS. ETΠAOI . .

D. M.
L. DOMIT. DOMITIANI
EXTRIERARCHI CLASS. GERM.
P. F. COCCEIA VALENTINIA
. . . JVS. PIENTISSIM.

Arelate.

Debita conjugio Apelles pia carmina ſcribit
Quam rapuit mœſto mors inimica viro.
Hæc debeat memores poſtrema in morte referre.
O requiem gratam, quam pia cura dicat.
Conjugis officium teſtatur carmine parvo
Extremumque tibi refero munus Sempronia,
Dulcis, caſta, viro reverens, pia, kara, fidelis:
Tot damna amiſſa conjuge jure fleo.
Te lapis obteſtor, leviter ſuper oſſa quieſcas,
Et mediæ ætati ne gravis eſſe velis.
SEX.POMPEIUS APELLES CONJVGI INCOMP.

INSCRIPTIONES A TERRINO V. CL.
in Parlamento Arelatenſi Senatore ſuppeditatæ.

KARISI DAMIS
IVVENIS INNOCEN
CARISIUS.
AMPHION ALEX
ANDER HER.
COLLIBERT.

D. M.

D. M.

IGNI EPICTETI
H. C. P.

IVLIAE FORTVNATAE
IVL. VALERIANVS
ET IVL. CRESCENT
ILLA ALVMNAE
DVLCISSIMAE
QVAE VIXIT AN
NIS XVI MENS IIII.

D. M.

C. PAQVI OPTATI
LIB. PARDALAE IIIIII
AVG. COL. IVL. PAT. AR.
PATRON. EIVSDEM.
CORPOR. ITEM PATRON.
FABROR NAVAL. VTRICLAR.
ET CENTONAR. C. PAQVIVS
EPIGONVS CVM LIBERIS SVIS
PATRONO OPTIME MERITO,

L. IVLI AVGVS
TALIS FABRI
TIGN. CORP.
AREL. IVLIVS
TROPHIMVS
PATER INFE
LICISSIMVS

D. M.

L. CORNEL. EVTYC
HETIS. QVI VIXIT
ANN. LXXX VIATTIVS
EVANGELVS PATRI
POSVIT.

CORNELI IVLIA
NI INFANTIS DVL
CISSIMI, QVI VIXIT
ANN. III. MENS. II. DI
ES XVII SI PRVDENS
SI SAPIENS SI QVASI
NON DATVS, CORNE.
EVTYCHES FILIO AMAN.

D. M.

A. VILLAE
GRATAE
ALLAIVS AVG. LIB.
VXORI OPTIMAE.

D. M.

VALERIA LVC.
LVCILLA
CN. CORNEL. LVCILIAN.
ET PROTOCTETO CONT. 1
PIENTISSIMIS
ET EUTYCHIAE.

POMPEIAN.
PIENTI.
CHRYSANT.
HEMIS VXOR.

MEMORIAE
L. ROMANI
ADRASTI
POMPEIA
VENVSTA
CONJVGI
KARISSIM.

A. BABBI M. F.
TERE. BENIGNA.

MEMORIAE ÆTERNAE.

D. M.

Q. COMINI HERMOPHILI
Q. COMINIVS SEVERINVS
PATRONVS LIBERTO PIENTIS-
SIMO PONENDVM CVRAVIT
ET SVB ASCIA DEDICAVIT.

AVRELIO EVSEBIO
QVI VIXIT ANN. XX. MENS.

1. contubernalibus

MENS. VI DIES XVI
AVREL. ALEXANDER
FILIO INCOMPARABILI.

DIS MANIBVS
P.
SEMPRONIAE
Q. FILIAE
TERTVLLAE.

D. M.

IVLIAE C. F. TERTVLLAE.
FLAM. COL. APTA.
L. VALLIUS ATILLIN, L. Grut.
NEPOS.

D. M.

CORNELIA AEGNE
SIBI VIVA POSVIT.
HAEREDES
CONDENDAM CV
RAVER.

D. M.

HIC JACET EX . . . ABERIA . . .
FELICI . . . . . HANC CON . . .
IVN . . . . DRI-CVM QVO
VIXIT CASTA VIRO . . SORTITA PER ANNOS
ATTIVS . . . . . OBITAE. .
—— REQVI . . . . ARAVIT.

IVLIAE LVC. FILIAE TVRRANIAE
VIXIT ANN. XX. MENS. VIII.
QVAE MORIBVS PARITER ET
DISCIPLINA CETERIS FEMINIS
EXEMPLO FVIT AVTARCIVS
NVRVI. LAVRENTIVS VXORI.

SEX. L. M. IVLII. C. E.
PARENTIBVS IVS.

I. O. M.
CONSERVATOR.
SEX. L. IVLI
VICTORIS VOTO
DICAVIT.

IVLIA ZOSIME
C. POMPONIO POLYCARPO
MARITO PIENTISSIMO
ET SIBI VIVA POSIVT.

—— VS, CVM QVO VIXI XXXX ANN.
SINE VLLO AEMVLO.

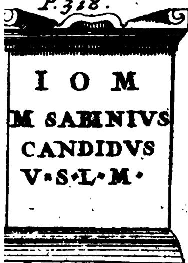
M. E g. . . PRAEFECT. . . PROMAG. F. PROVINCIÆ NARBONENSIS. . . AQVITANICÆ ADIVTOR CASSI MONT. . . . PROCONS. G. PROVINTIÆ. AVRELII FLACCI PROV. . . . ITEM. CASTRENSIS PROVINCIÆ ARELAT. . . M. ETTII RVFI MAG. EQVI. . TRIB. MILITVM VI. SACERDOS CAES VIENE DEM. F. X. DO HONORI . . EI STATVA EQVESTRI ORNA. . . PRO. AVG. EPIS. RE. . - - HEL. VER. M. ELECTVS. AVR. ACCIPIENDOS IN PRO. AQVITANICA.

Inſcriptio A°. CIↃ IↃ CLXXI.
Coloniæ reperta.

D. M.
C. SEVERINIO VITALI VETERANO
HONESTE MISSIONIS EX BF. COS.
LEG. XXXV. SERVERINIA SEVERINA
FILIA PATRI CARISSIMO ADSEREN
TE VITALIANO HILARIONE LIBERTO
FACIVNDVM CVRAVIT.

In Veſtigiis Aſciburgii reperta.

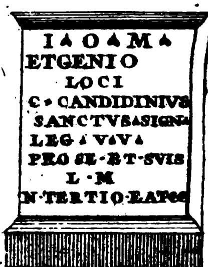
TIB. IVL. CARETIS F. . .
SDEBDAS DOMO TVRO
MISSICIVS EX COH.
SILAVCIENSI IV

.X MDCLXIX
ningentis circiter
fra urbem passibus
Vahali extractus.

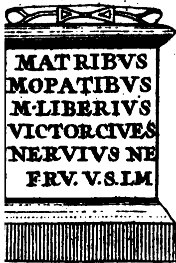
A° X MDCLV
supra urbem e nemo-
re imperiali Noviomagensium effossus.

Semimiliari infra urbem repertus.

Inscriptio A° CIƆIƆCLXXI
Coloniæ reperta.

D. M.
C. SEVERINIO VITALI VETERANO
HONESTE MISSIONIS EX BF. COS.
LEG. XXXV. SEVERINIA SEVERINA
FILIA PATRI KARISSIMO ADSEREN-
TE VITALIANO HILARIONE LIBERTO
FACIVNDVM CVRAVIT.

D. M.
Sex. Valeri
Erasistrati
Valeria M. F.
Marcella Patrono
P.

D. M.
Segoia decumina
Cornelia
Verina matri
piissimæ
posuit.

D. M.
Sextiæ Severæ
Q. Julius
Valentinus
conjugi
Karissimæ
defunctæ annorum
XXII

D. M.
Pompejæ
Terentiæ
P.... omæ Etæs
uxori
optimæ.

H. S. E. TI. I. L. ANIUS
F. C.
ET PRIMIGENIA
LIB. ANNO. III.
H. S. E.

à St. Eſtienne à Vſez

D. M.	D. M.
Titia	T. SpuriI. vol.
Philematio	Gratini
Viva ſibi et	T. Spurius
Suis fecit.	VitaLIs
	Patrono
	rariſſimI exempLI

à la barriere,

C. Domitio	C. Domitio	Laurino
Paterni F.	Paterno	Celti F.
militi leg. xv.		

Laurinus oeLTi F. heres TesTamenTo rogaTus.

D. M.	D.	M.
L. Petroni	C. SAA.	..Tere
Luciniani	onicio	ntio ſ
Petronia	Sabino	ecundo
Rhode ...	T. Severa	T. Sev. gR.
Piiſſim... P.	con. &	a P. P. P.
	UB. Afro	
	dite F.	
	P. P.	

---

au Duché.

		P.
D.	D. M.	D. M.
Betutiae	Comagiae	L. Portio L. F
Olimpinae	Comagl Fil	Vol. IIIIVIRO
		Sex.

Sex. Betutius Euprepes Libertae op timae & sibi	Severae L. VALerius GENVALIS Uxsori OptMÆ.	Milici leg. Aug Optioni Signifero

CAP.

CAP. XXXI.

SÆpenumero accidere solet, ut, dum aliud quærimus aliud inveniamus. Id ipsum & mihi nuper evenit. Quum enim Hippocratis nostri librum de Aer. Aq. & locis respicerem, incidi in caput 43: ubi de Scythis agit impotentia in re Veneris. Ἔτι τε πρὸς τούτοισιν, inquit, εὐνουχίαι γίγνονται οἱ πλεῖστοι ἐν Σκύθῃσιν, καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονταί τε ὁμοίως, καλεῦνταί δὲ οἱ τοιοῦτοι ἐνάρεες. Οἱ μὲν ἐπιχώριοι τὴν αἰτίην προστιθέασι θεῷ, καὶ σέβονται τούτους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνέουσι, &c. Redditque porro rationem hujus rei naturalem, nimirum venarum retro aures incisionem, quo remedio plerique uti soliti fuerunt, ischiade correpti ab assidua equitatione. Floruit eodem tempore, nimirum circa initia belli Peloponnesiaci, quod anno 1. ol. 87. inchoatum est, Herodotus Halicarnasseus. Hic de iisdem Scythis eadem ferme tradit quod ad morbum: sed causam perpetrato sacrilegio assignat. Οἱ δὲ ait de illis ab Ægyptiaca expeditione redeuntibus, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων; ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. τοῖσι δὲ, καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον. Videtur autem Hippocrates Herodotum recitantem audivisse, vel jam editam legisse historiam, quandoquidem seu Deo, seu Deæ, hunc non esse adscribendum morbum existimat; & uti dixi, naturalem ejus rationem reddit. Citat hunc Herodoti locum nobilissimus Criticus Longinus περὶ ὕψους, aitque periphrasin hanc ἀμίμητον esse. Unde

nec

ipse, quis ille morbus esset, cepisse mihi semper visus: & quicunque in eum commentati sunt, consimili in errore versati. Recte igitur me facturum putavi, si quæ mihi ad hunc Longini locum sect. XXVIII, vel ut alii divisere, XXV, antea notata fuerunt, his subjicerem. Tanaquillus Faber καζαμίνα interpretatus, ut homo dum vixit, perfacetus fuit, omnique Græca & latina urbanitate mirifice excultus, opprimere lectorem nasum jubet. Boileau, qui libellum hunc in Gallicum sermonem insigni cum elegantia, tum eruditione transtulit, de hæmorrhoidum fluxu accipit: quod ei scilicet, non secus ac mihi, incredibile videbatur, hoc posse morbo mares tangi. Sed me quidem hominis non incelebris idem affectus meliora docuit. Favebat Boilavio non dissimilis in sacris literis historia, licet ab eo non animadversa, quæ in eadem gente accidit, lib. I. Samuel. c. v. ubi Philistæis ob arcam fœderis interceptam immissæ hæmorrhoides. Narrantur enim aurei ab iis culi consecrati. Sic & Deuteronomii cap. XXVIII idem morbus inter pœnas numeratur, quas Moyses Israëlitis Dei verbis denuntiat, ab lege Deique veri cultu desciscentibus. Sed hic mihi morbus non magis femineus quam virilis videbatur. Quare in initio ad dysenteriam referebam, cujus virus & teter odor τοῖς καζαμινίοις non male respondet. Verum & hic utrique sexui communis. Dispulit tandem ex oculis tenebras Philo Judæus, usque verum viderem effecit. Is enim in libello ὅτι πᾶς ὁ σπουδαῖος ἐλεύθερος, de Diogene hanc historialam refert: λέγεται γοῦν, ὅτι

θεα-

θεασάμενός τινα τῶν ἀνθρώπων, ὃν θηλεία νόσος εἶχεν, ἀπὸ τῆς ὄψεως οὐκ ἄῤῥενα, προσελθὼν ἔφη, σύ με ϖαῖε. σὺ γὰρ ἀνδρὸς χρείαν ἔχειν μοι δοκεῖς. ubi ὁ θηλείαν νόσον ἔχων is eſt, qui apud Pollucem lib. VI, c. XXX, Κίναιδος, ἀνδρόγυνος, θῆλυς τὴν ψυχὴν, γύννις. Et convenit hæc explicatio interpretationi Herodoti, qui lib. IV, c. 67, eoſdem ἀνδρογύνους fuiſſe dicit, & a Venere τὴν μαντικὴν didiciſſe : ſic ut illi quaſi Veneris Galli fuerint. Erat autem Aſcalon urbs Palæſtinæ, in qua Cayſtrus Pentheſileæ filius Derceto uxorem duxit, ex eaque Semiramidem genuit. Unde natus illic Veneris cultus, quam Derceto fuiſſe e Diodoro, aliiſque diſcimus. Erat in vicinia in Libani montis vertice aliud Veneris templum, de quo Euſebius de laudibus Conſtantini : Γύννιδες γοῦν τινὲς, ἄνδρες οὐκ ἄνδρες, τὸ σεμνὸν τῆς φύσεως ἀπαρνησάμενοι θηλείᾳ νόσῳ ἐκ τὴν δαίμονα ἱλεοῦντο. Sed & apud Iſraëlitas ſub regibus Aſtartæ Veneris lucus fuit, cujus antiſtites effeminati, & exſecti. uti ex Hieronymo & Aquila interprete Seldenus docet Synt. II, c. 2. de Dis Syris. His liquere puto, quanto in errore verſatus ſit Longinus, periphraſin hanc inimitabilis elogio condecorans : qua de Cinædis apud Græcos & Latinos nil protritius.

JACOBI TOLLII
De
FONTIBUS ELOQUENTIÆ
ORATIO.

Serenissimo ac Potentissimo Principi, Domino,

DOMINO FRIDERICO GUILIELMO,

Marchioni Brandenburgensi,

Sacri Romani Imperii Archi-Camerario

ET

ELECTORI,

Supremo DUCI *in Borussia,*

Magdeburgi, Cliviæ, Juliæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, ut & in Silesia Crosnæ & Carnoviæ

DUCI,

Burggravio Norimbergensi,

PRINCIPI

Halberstadii, Mindæ & Camini,

COMITI

Hohentolleræ, Marcæ, & Ravensbergæ,

DOMINO

Ravensteinii, & Territoriorum Leoburgii & Butovii &c. &c. &c.

SERENISSIMO PRINCIPI
ac DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO
Marchioni Brandenburgensi,

Dignitatis Electoralis, Gloriæ Brandenburgicæ & Paternarum Ditionum Heredi,

Domino meo Clementissimo.

Natura ita comparatum est, SERENISSIMI PRINCIPES, ut, quum purior æther fulsit, nitidique solis radii illustre torpentibus aquis lumen infundunt, vitali simul illæ tepore incalescant, & discussis dissipatisque, queis turbabantur, iterum liquefactæ auctorem fortunæ melio-

lioris repercussa imagine omnium oculis è vestigio repræsentent. Quod in aquis natura, id in oratione mea ratio, quæ naturæ nonnunquam æmula est, effecit; & sicut in illa benefica irradiantis gratiæ Vestræ favorisque vis sentitur, ita & ipsa Augusta Nomina Vestra, pro imaginibus sacrorum vultuum, cunctorum obtutibus ostentare non cessavit. Majus illa decus adsciscere sibi non potuit: melius officiosæ gratæque voluntatis documentum angusti temporis iniquitas negavit: Nam quæ debetur plena gratiarum actio, SERENISSIMI PRINCIPES, eam tam contractis includi spatiis beneficii Vestri amplitudo non patitur. Destinatus igitur illi cum volente DEO, Vestroque adspirante favore, latior campus est: & cum Lucretius meus,

 Lon-

Longinusque in publicum exibunt, non modo patentius æquor explicandæ pandent prolixissimæ dediti dicatique animi mei voluntati: sed & alter exemplo, præceptis alter, eam qua menti, qua orationi meæ sufficient sublimitatem, quæ neque Majestatis Vestræ Celsitatem, neque benignitatis magnitudinem dedeceat. Assiduis interim supremum Numen precibus fatigabo, ut SERENISS. ELECTORALEM domum omni felicitatis flumine inundet, ac tam salutares Germaniæ, Christianæque reipublicæ Heroas humanis rebus salvos & incolumes, quam diutissime interesse patiatur. Ita vivam,

Serenissimis Nominibus Vestris

Devotissimus

JACOBUS TOLLIUS.

JACOBI TOLLII
ORATIO INAUGURALIS
DE
FONTIBUS ELOQUENTIÆ.

FONTES rivosque non admodum largos, quorumque modica tantummodo altitudo per umbrosas convalles, & opacos montium amfractus leni murmure decurrens camporum plana perennibus laticibus rigat, si quando de cælo minus imbrium depluit, atque æstas præter solitum torrida ferventibus solis radiis ingenuam telluris humiditatem exhausit, adeo sensim consumi, & ad hanc aquarum penuriam redigi sæpenumero videmus, ut in ipsis fontes fontibus quæramus; quærentesque non reperiamus. Hæremus igitur stupore defixi, miramurque illas undas, quæ vitrea sua pelluciditate cum oculos, tum animos spectantium recreare, & reficere solebant, cultaque agrorum sata, & hortorum blanda germina temperato humore fœcundare, ita evanuisse, ut earum desiderio non modo remotior seges langueat, sed & in ipsis riparum superciliis nata, ac veluti domestica gramina marcescant; florumque, quorum læta, & omni colorum lumine distincta varietas admirabili specie atque elegantia cum ipsa laticum amœnitate paulo ante de pulchritudine certaverat, vegetus ille, vividusque nitor tristi primum, lethalique pallore obducatur, ac tandem sparso per omnia quasi membra languore deficiat, & emoriatur. Sed quid ego fontes memoro, quid rivos? quum in-

 gens

Ao.MDC LXXXIV. gens illud bicornis Rheni flumen, cujus hac hyeme longe lateque effusam alluviem, velut vasta quædam altius attollentis caput Oceani æstuaria stupuimus, adeó exhaustum, adeo suis spoliatum undis

Ao.MDC LXXII. ante hos annos duodecim viderimus, ut & saltu transmitti potuerit, & ad memoriam diræ Batavis meis siccitatis per transversum illius alveum aratrum duceretur. At ubi denuó familiaris & solita cœli benignitas redit, demissique largiter imbres per terræ poros ac meatus diditi, dissipatique, fontium venas intrant, redit & fontibus rivisque prior facies; redit & agris discusso squallore pristinus decor; & herbis ac floribus vita redintegratur; omniaque veluti renata juveniliore vultu renident, ridentque; & quæ paulo ante vix semetipsa a pernicie atque ab interitu tuebantur, grata jam ubertate fœcunditateque luxuriant. Habetis hic, Auditores, fortunæ meæ imaginem, non artificum manu fictam, sed in hoc liquido fontium speculo naturali simulatione tamquam in tabella expressam, atque adumbratam. Nam qui quondam, dum clementior aura adspirabat, patriæque meæ ab cælo bene erat, de qualicunque hac pectoris mei scatebra non gravi aquarum pondere prona flumina, sed mediocres, & sufficientes irrigandis eorum, qui audiebant, animis rivulos effundere solebam, erepto repente cæli favore, & continuato per sat longum tempus torrentis sideris afflatu exarefactus, atque ad ignobilem tenuitatem exinanitus, vix ipse me noveram, requirebamque veterem illam copiam, qua quondam inter æquales non contemnenda fama prædicabar. Verumenimvero quandoquidem mihi jam nunc Divina providentia dimota pestilentis aëris pernicie novam ætheris speciem patefecit, & mitiora Serenissi. Principum sidera aperuit, quorum benignissimus influxus, almos ac vitales ciens imbres, in altiorem, nobilioremque pristino decoris & honoris gradum me reposuit, non tam restitu-

tus

me mihi videor, quam renatus, & novo, atque luculento leniter per saxa, per obices tralabentium aquarum agmine hortos, & arva, salutari humore imbuturus, & dispertita per omne florum genus aspergine, rosas, lilia, violas, narcissos, anemonas, & quidquid porro hasce terrae propaginum vel colore blanditur, vel odore delectat, una cum virentibus herbis, laetisque segetibus in dias luminis oras educturus. Qua spe, ampliore forsitan quam deceat, dum mihi ipse blandior, ita velim de animi mei sensu existimetis, Auditores, non ea me esse arrogantia, ut meis tantum viribus tribuam, aut ingenio meo tantum sumam: verum divina fretum benignitate, favoreque Sereniss. Principum [illegible], concipere non indecoram auctoribus suis animi fiduciam, qua memet ipse superaturum me confidam, & imposito duplicis Professionis oneri suffecturum. Ex hoc fonte haec de Fontibus Eloquentiae profluet Oratio; quam rogo aequis attentisque & auribus, & animis accipiatis. Nobile argumentum est, & siquod aliud, ad hanc rem, & ad hoc tempus cumprimis accommodatum: Quod quoniam duplici scaturigine distinctum, duobusque ortum capitibus cum ingenii divitiis, & a natura ad eloquentiam facti, tum ingenuarum artium ac scientiarum disciplinae, in unum amplissimum atque largissimum flumen confluit; quod deinde plurima cura & labore exercitationis augeatur; ego quoque orationem hanc in tres partes dividam: ac primum de ingenii copia; tum de liberalis & omnigenae eruditionis affluentia; ac tandem de longae & assiduae exercitationis adjumentis, pro loco ac tempore quam brevissime differam.

Sed antequam ad ipsum orationis filum deducendum progrediar, occurrendum mihi quorundam hominum stupori atque ignorantiae videtur, qui, quum vel minus ingenio valeant, vel idipsum literis

teris humanioribus non admodum excoluerint, primum hanc unam ac laudabilem putant esse eloquentiam, quæ celeri linguæ volubilitate ingentem verborum vim evomat potius, quam effundat: quæ ut recens deflata fortasse placeat; ita excussa nil solidi sensus contineat, & ad artis tamquam ad solis lumen admota, & inspecta penitius, ab accuratâ & exacta bene dicendi ratione tantum distare deprehendatur, quantum aqua intercute turgens corpus à sano robustoque differt: in quo bonus & incorruptus vitio sanguis per omnia membra vim, vigoremque vitalem, æqua temperie dispertit, venasque ac nervos, & ossa, integra valentique carne convestit. Dein, si jam in majore eruditionis luce versantur, eam, quam se nosse putant, eloquentiam veram, & ab hac, quam modo perstrinxi, inani projectaque loquacitate separatam atque distinctam, amplis illis quidem uberis, ac plenæ, atque affluentis orationis, veruntamen angustis nimium, & plurimum intra spatiosissimos, quos possidet, limites, coartatis finibus circumcludunt. Est enim, ut hunc errorem primum refutem, immane quantum discrimen inter Eloquentiam & Loquentiam; quarum illa facultas est ornate, & apte, sive congruenter, bene cogitata explicandi; hæc quicquid in solum venerit, maleve cogitatum fuerit, commode, facileque, & cum nonnulla sæpe verborum pompa profundendi. Notissimum est Sallustii de Catilina dictum, quod non recentiorum tantum, sed & veterum Criticorum ingenia plurimum exercuit: *Catilinæ*, inquit, *satis eloquentiæ*, *sapientiæ parum*. Contendunt eorum plerique, Sallustio *satis loquentiæ* scriptum, non *eloquentiæ*: quod *eloquentiam* in hominem insipientem cadere non posse censebant, cujus, sicut reliquarum bonarum artium, fundamentum esse *sapientiam* à Magistris Philosophis didicerant. Sed pace mihi Valerii Probi, pace A. Gellii, & eorum

omnium,

omnium, qui in eorum sententiam pedibus ivere, dixisse liceat, magno illos in errore versatos, qui non ad etymon vocis, & familiarem, usitatamque loquendi rationem potius, quam ad restrictam doctorum hominum interpretationem Sallustium respexisse arbitrati sunt: quum & *libidinosam eloquentiam* Fabius, & *lucrosam* Auctor commentatiunculæ de caussis corruptæ Eloquentiæ, *sanguinantemque* dixerit: ut alia multa omittam argumenta, quorum hic non est commemorandi locus. Neque vero eapropter non præclare Julius Candidus, & junior Plinius *eloquentiam* à *loquentia* sejunxerunt, illamque improbis hominibus, & quibus, ut Catilinæ, *sapientiæ parum*, disertis licet & facundis eripuerunt, solisque eam sapientibus ac probis viris propriam dicarunt. Verum accusanda hic potius est Latinæ linguæ inopia, & Græcæ contra ea opulentia, summópere laudanda, atque prædicanda. Nam quum Eloquentia vera facultas sit, uti paulo ante diximus, eleganter atque congruenter bene excogitatam animi sententiam exprimendi: nemo autem recte cogitet, nisi qui sapientia pectus imbutum habeat, & instructum; hanc cogitandi, cogitataque explicandi rationem, vimque dicendi, veteres Græci σοφίαν primum, id est, sapientiam; dein multo etiam magis enucleate λογιότητα, virumque eloquentem λόγιον appellarunt; quibus vocibus cum *ratio* continetur, tum *oratio*, qua utraque divinæ homines originis admonentur, & à brutis animantibus distinguuntur. Possem, si res hujus temporis esset, latius evagari, & interioris eruditionis armaria excutiens, de Mercurio artis inventore, & apud gentiles præside eloquentiæ ac tutelari Deo, nonnulla in medium afferre, cui hoc ipsum Λόγιος cognomen ab antiquis tributum didicimus: possem cum principum in Europa vigentium linguarum collatione in patriæ linguæ laudes ire, quæ Græcæ copiam, pre-

proprietatemque, quam proxime æmulatur; & ex hac, quæ vera esset Eloquentia, ostendere: possem & de Rhetoribus *hordeariis*, aliisque id genus vitiosæ orationis affectatoribus fusius disserere: sed quod adeo multa restent dicenda necessario, ut nec his omnibus tempus hoc suffecturum videatur, ad alterum memet convellendum, detrahendumque animis errorem conferam; eorum nimirum, qui Eloquentiam in sola atque unica abundantia atque ubertate sermonis sitam esse arbitrantur. Exstat & apud Virgilium Famæ, & apud Boëthium Philosophiæ descriptio, quarum & hæc & illa poëtica fingendi licentia velut in Dearum numerum relata,

Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.

His Eloquentiam comparabimus, quæ & ipsa humanis pedibus nonnunquam premit, partemque sui depressa sectatur; at, ubi semet ipsa erigit, caput in auras attollit, ipsumque æthera sublimi vertice perrumpit. Quod autem porro de Fama Virgilius,

—— quot corpore plumæ,
Tot oculi, totidem linguæ:

Quid? nonne ipsa Eloquentiæ quasi delineatio est, & ad vivum expressa imago, cujus tam oculata prudentia, cujus tam varia ac multiplex sermonis forma est, & species, quam ipsa rerum varietas immensa, & nullis unquam finibus terminata? Quid? quod non modo non semper affluens est Eloquentia, & multa verborum copia redundans, verum etiam pro rerum usu atque tempore aliquando plane muta. Muta Eloquentia! obmurmurabit forsan aliquis, & risum vix tenebit. Immo vero, Auditores, evenit aliquando, ut obmutescat, & plus silentio efficiat, quam longa, compositaque, & accurata oratione impetrare valuisset. Demetrium ferunt Philippi Macedonum regis [illegible] filium, quum in Senatu Romano ab Ætolorum, aliarum-

que

quæ Græciæ gentium legatis objecta patri crimina diluturus esset, pudore & verecundia obmutuisse; adeoque hoc ipso senatum commovisse, ut muto filii patrocinio delicta patris donarentur. Casu factum, inquiet aliquis. Quid si id ipsum artis opus fiat? An vero artis non est imitari naturam, eamque presso pede sequi? An Ajacis illud apud Homerum in Necyomantia silentium non omni dicendi facultate vehementius, non omni etiam acerbissima oratione asperius est? Jam illa Didonis apud Virgilium tacita Æneæ apud Inferos aversatio, ullane potuit humani ingenii facundia repræsentari? Prudentissime igitur, & ad Eloquentiæ leges appositissime, duo illi Poëtarum utriusque linguæ Græcæ Latinæque Principes, ad exemplum Timanthis, silentii velo affectus illos truces & perturbatiores odii, iræ, indignationis obnupserunt, quod eos nullo eloquii penicillo exprimi posse videbant, & effingi. Et ut Eurydices apud Sophoclem, ut apud eundem Deianiræ arte ficta, & ad imaginem Naturæ adumbrata silentia prætereamus, nonne, ubi rursus ab hominibus ad naturam reflectere & retorquere oculos libuit, in ipsis nonnunquam amnibus quidam tanquam mutus aquarum cursus, ac veluti silentium occurrit? nonne in Europa Rhodanum, in Asia Tigrin, Nilum in Africa, ingentia omnes flumina, illam ipsam rapidarum undarum molem, illosque contortos vortices, & ruentia quaquavorsum agmina, quibus paulo ante oppositos aggeres perrumpebant, & ingentem per agros satorum, arborum, villarum stragem dabant, occultare sæpenumero cernimus, & oculis nostris subducere, subireque tellurem, longo inde terrarum intervallo rursus erupturos? An vero & illa tum esse flumina negabimus, cum subsidunt, neque jam amplius conspectui nostro parent? Atqui divinum illud mentis lumen, cujus acies oculorum corporis aciem innumeris partibus

 supe-

superat, quodque omnia abdita tanquam aperta contuetur, sub terris etiam labentes fluctus persequitur, rimatur, contemplatur, & hæc stupenda naturæ miracula intimis ingenii sensibus ad perculsionem primo, mox & ad imitationem quam proxime potest admovet. Sed quid ego silentia memoro vel mœsta tantum; vel verecunda, vel irata? nonne omnis animi affectio uno quandoque vultu omni sermonis eloquentia facundius & efficacius explicatur? Nonne unicus oculi conjectus ad instar vibrati fulminis intima sæpe pectoris penetrat, percellit, exanimat? quod si nonnunquam

Pro fato patuit vultus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas,

quænam, obsecro, orationis truculenta comminatio; quod sævi, fulminantisque oris tonitru huic vel celeritati conferri possit, vel violentiæ, sicubi erudita industria personam naturæ induerit arti, & adscititio terrore velut nativo Eloquentiam circumdederit? Transeamus ad molliora, & à vultu ad alios non minus mutos animi interpretes declinemus. Demetrio Syriæ Regi capto à se, & liberaliter habito, quum iterato ex Parthia fugam tentasset, iteratoque è fuga retractus esset, ad exprobrationem puerilis levitatis, Parthorum Rex aureos talos misit. Potuitne ulla verborum contumelia gravior excogitari? Scytharum Rex Dario per legatos vel prælium, vel terram & aquam petenti, sagittas quinque, & cum his avem, murem, ranam misit. Potuitne ulla per feciales armorum bellique denuntiatio tristior ac terribilior ad aures, quam hæc ad animum Regis tacita imminentis exitii comminatio accidere? Ægyptii gens sapientissima, omnem sacram & profanam scientiam hieroglyphicis quibusdam notis, & animalium plerumque figuris, doctis & initiatis cognoscendam exponebant; profani vero vulgi intellectui licet in propatulo

tulo positam subtrahebant. Potuitne sagacius aliquod, vel prudentius consilium inveniri, quam quo mutis signis omnis arcanæ sapientiæ doctrina explicaretur luculentissime, simul & occultaretur? Ad hæc multa sæpe in oratione, licet illa sit eloquentissima, aures nostras prætervehuntur, nec inhærent: at quæ oculis ipsis ingeruntur, quorum sensus est acerrimus, ea plerumque etiam aliud agentes advertere animum cogunt, penetrantque & insidunt penitius, neque tam facile elabuntur. Mutæ Eloquentiæ subjungam mutæ proximam; vocalem illam quidem, sed unius tantum vocis promam, quæ nec ipsa, quales olim Dithyrambicæ, ridiculæve Comicorum, tricubitalis erit, sed unius tantum literulæ. Quum Philippus Alexandri, Macedonum Rex, ea ab Lacedæmoniis per epistolam petiisset, quæ libera civitas, & Lycurgi legibus superba, concedere vel nolebat, vel salva libertate dignitateve non poterat, ut ab incepto illum proposito non tam demoverent, quam dejicerent; non conciso suo dicendi genere παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, responderunt; sed unicam tantummodo scytalæ literam inscripserunt: &, quod neque Demosthenia δεινότης, neque sonora Æschinis magnificentia impetrasset, inopinata ac præfracta negandi formula extorsit. Quod si quis hoc gentis ingenio verborum semper parcissimæ assignandum potius arbitratur, quam judicio: quid? num & elegantissimo Poëtæ Philoxeno orationis luculentæ copiam defuisse existimabimus? qui, quum eum junior Dionysius in lautumias conjecisset, quod non modo non laudare carmina tyranni vellet, sed nec audire quidem ea sustineret, quærenti per literas Dionysio, ecquid jam pœniteret, epistolam totam sola illa litera negitante O conscribillatam remisit. Videbat scilicet vir acutissimus, neque constantiam suam animi ab adulando remotissimi, neque tyranni, omniumque, quos aut

pertulerat, aut timere poterat ab tyranno, cruciatuum ac tormentorum contemtum ulla se verborum qua gravitate, qua abundantia, sat efficaciter exprimere valere: verum inveniendum aliquid, & excogitandum, quod ipsa sui novitate atque vehementia immanem ferumque tyranni animum perccelleret atque perturbaret. Ab unius literulæ vocula ad unicam plurium literarum vocem; ab unica voce ad unicam sententiam veluti per gradus adscendam. Cæsar Julius, qui primus Imperium Romanum unius Principis subjecit arbitrio, eam multis, & iis quidem reconditis literis, & exquisitis, summoque studio atque diligentia bene loquendi laudem assecutus, ut inter perfectissimos & eloquentissimos Oratores a Cicerone referatur, quum tumultuantes milites ad officium revocare vellet, non prolixo, meditatoque sermone, sed unica tantum voce totam seditionem discussit. *Quirites*, inquit; & hac una appellatione, velut sparso inter concitatas apes arenæ manipulo, omnes iras, & omnes animorum motus compescuit. Et hæc quidem mitis, & tempori servientis ducis unica vox fuit; at illa ducis alterius plena terrore, & omni verbosæ orationis asperitate minacior ad Locrenses unica sententia: *Cicadæ vobis humi canent.* Cujus licet ambiguus auctor sit, neuter tamen ignobilis, ambo ingenio validi, sive is Dionysius fuit, ille, cujus modo meminimus, *Siciliæ* tyrannus; sive Stesichorus, quem Homero in carmine & virtutis & gloriæ proximum æmulum Fabius prædicat; sententiæ vero ipsius vehementissima brevitas a duobus doctissimis ac gravissimis artis Rhetoricæ scriptoribus Aristotele & Demetrio Phalereo, seu potius Alexandrino, omni etiam effusissimæ atque redundantissimæ orationi fuit antelata. Quod si igitur una sententia, si vox unica, si unica litera, si ipsum denique muti oris silentium ab Eloquentia non est alienum, quid? ab

illane

illane vel concisum dicendi genus, vel exile ac gracile excludemus? atqui nihil nobis facilius fuerit, quam vel nobilissimis sapientissimarum gentium exemplis, vel gravissimis eruditissimorum hominum testimoniis ac præceptis demonstrare, illam ipsam vel breviter vel tenuiter eloquendi rationem non modo inter genera Eloquentiæ esse numerandam, sed & illi, quam nonnulli solam laudant, plenæ atque amplæ dicendi facultati multis sæpe locis, atque temporibus esse præferendam. Recurramus iterum ad naturam fontium atque fluviorum, & in eorum varia magnitudine, quid verum sit, videbimus. Quum enim vel Cydnum intuemur Alexandri magni periculo & Friderici Ahenobarbi exitio nobilitatum, vel Mæandrum vagis erroribus in se recurrentem, vel Alpheum Arethusæ subter Jonii maris undis vestigia persequentem, vel Acheloum & antiquitate fluminis, & Herculea injuria, & filiabus Sirenibus celeberrimum, ceterosque id genus fluvios poëtarum carminibus, aut historiarum monumentis commendatos, num ideo eos amnium albo expungimus aut eradimus, quod nec Padi, nec Istri, neque Nili, neque Gangis amplitudinem habeant & altitudinem, verum potius eorum honori assurgant, submississque illos aquis, tanquam majorum gentium flumina, ceu numina, adorent? Quid? quod & hi, qui exiliores, & fontibus proximi fluvii, plerique cummaxime liquidi, amœni, auriferi, gemmiferi sunt? & ut has naturæ dotes aliquis aspernetur, quibus æquo animo carere est, certe ad levandam sitim, ceterosque necessarios humanæ vitæ usus, nil dulcius est, nil salubrius illa pellucentium fontium rivorumque nitida puritate, ludentium in flava glarea virentibus herbulis intermista piscium agmina ostentante. Quare sicut nec lacus palustres & putridi, utut late patentes ac diffusi, vivorum fluminum numero merentur accen-

 seri;

seri; neque item facundia, sive illa ex impuro pectore profluat, sive nullo artis ac rationis vel igne animata sit, vel sale condita, veræ eloquentiæ nomen obtinere ac tueri potest: ita contra ea tenuia, exilia, aut non nimis alta fluenta, dummodo viva sint, & naturali calore exsurgant, sive ea proprie accipiantur, sive per translationem ad eloquentiæ naturam explicandam deflectantur, non indecora generi suo sunt; & si non summo fastigio proxima, certe non abjecta, neque contemnenda: sed in illo sæpe honoris ac dignitatis gradu collocata, ut splendore suo elatiora, & in ipso altitudinis culmine constituta vel superent, vel exæquent. Disjectis igitur & amolitis, quæ obstare videbantur, ad ipsos Eloquentiæ fontes adeamus; quos duplici capite ingenii & eruditionis exsilire diximus, inque unum alveum confluere.

Illustris quondam cum apud Græcos, tum apud Latinos, artis scriptores quæstio fuit, Utrum natura plus ad perfectam, omnibusque suis numeris absolutam eloquentiam conferret, an doctrina? omniumque una ferme hæc sententia fuit, alteram alterius opem poscere, easque amice conspirantes, & quasi vinculo matrimonii nexas, eximium ac præclarum fœtum edere, cujus vita in omne ævum prorogetur, quique formæ emendatissimæ venustate, spectatores in admirationem sui rapiat, desiderio incendat, amore inflammet, ac tandem sui potitos in altissimum gloriæ fastigium elevet, & extollat. Sed hæc natura, Auditores, non est nostri arbitrii, neque nostræ res potestatis. Doctrinam, studium, laborem, diligentiam afferre ipsi possumus: naturam ad eloquentiam habilem & aptam dare nobis non possumus. Cæleste ea donum est, ea fonte divinæ manans benignitatis. Vulgare quidem dictum est, *Oratorem fieri, Poëtam nasci*: sed minus verum, & inter illa referendum, quæ benigna interpretatione lenienda sunt. Nam

si

si Eloquentia nostra vel voluntate, vel industria, acquiri, pararique posset, vanæ & ineptæ forent gravissimorum hominum querelæ, seculi cujusque sui infelicitatem deplorantium, cui vel nullus, vel rarus Orator obtigisset: nec perpetua laude semper-florentia Demosthenis & Ciceronis nomina invisas aliis fulgore suo tenebras offudissent. Scilicet ut in omni rerum natura, ita & in humano ingenio mira quædam indolis varietas elucet:

Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ:
Arborei fœtus alibi, atque injussa virescunt
Gramina.

Sed hoc nostrum est, nosmet nosse, id est nostram explorare naturam, nostra indagare, ac dignoscere ingeniorum momenta, quo illa vergant potissimum, & quo inclinent: quid ferre, quid sustinere queant, & quid perferre, quid perficere: eaque si ad Eloquentiam propendere & quasi facta esse deprehendantur, omni deinceps doctrina, cura, atque sollicitudine comere, fingere, exornare. Quare qualis istiusmodi natura, qualeve ingenium aut sit, aut esse debeat, operæ est cognoscere. Philosophi quum hominem describunt, constare eum dicunt ex animo & corpore, *quorum alterum nobis cum Dîs*, inquit Sallustius, *alterum cum belluis commune est.* Hujus animi partem principem esse mentem, cui duplices virtutes adsignant, ingeneratas & voluntarias: ingeneratas docilitate contineri & memoria: voluntarias illas esse quatuor pervulgatas, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, & Temperantiam, quippe quæ a libertate rationis proveniant, qua nil in homine divinius. Græci, a quibus omnis hæc doctrina fluxit, docilitatem, alteram illam ingenii partem, duobus etiam vocabulis paulo, ni fallor, dilucidius explicant, dividunt eam in *ὀξύτητα* & *ἀγχίνοιαν* id est, in acumen, & versatilitatem, sive celeritatem: sic ut is *ingenio-*

sus merito dicendus sit, aut, ut Platonis utar verbo, εὐπεφυκὼς, qui & ingenii acumine celeritateque polleat, & memoria. Acumine ad instar teli omnia penetrantur, perspiciuntur, cognoscuntur: celeritate multa brevi tempore percurruntur: memoria, quæ jam comprehensa perceptaque sunt, quasi fida quadam apposita custode continentur, conservanturque. Ceterum sicut usus valentissimus loquendi magister est, atque efficacissimus, ita & hic obtinuit, ut & judicium ad perfectæ rationis normam exactum, arteque perpolitum, quod proprie ad prudentiam pertinet, ad ingenium referatur: atque item magnificentia, quæ fortitudinis species est, rerumque magnarum & excelsarum cum animi ampla quadam & splendida propositione agitatio, atque administratio. Ejusmodi igitur ingenium, talemque naturam requirimus, quæ hisce sive dotibus animi sive virtutibus, si non amplissimis, mediocribus minimum, vel paulo etiam ultra mediocritatis gradum elatis, prædita sit, & instructa: quæ quo grandiores auctioresque fuerint, eo etiam laudabiliores, magisque exoptabiles censendæ sunt. Qui metallorum naturas rimantur, & exploratrices arcanorum hujus universi cogitationes suas in intima terræ demittunt, non modo *fulgorem reverentur ab auro*; sed & puritatem in eo admirantur, & pondus, & ductilitatem, & ex æquabili humidi & sicci, calidi & frigidi, seu potius Acidi & Alcali, temperie invictam, & inexsuperabilem adversus omnem vim elementorum, firmitatem & constantiam: cujus quanto ditior vena est, tanto ea metallicolis solet esse acceptior. Huic argentum proximum numerant, argento cuprum, cupro metalla reliqua: quibus quanquam suum singulis pretium est, & eximia dignitas, attamen ita primæ partes auro judicio intelligentium tributæ sunt, ut, quod proxime succedit metallum, longo demum illud sequatur in-

intervallo. Aurum igitur potissimum ab omni hominum genere prædicatur; aurum votis omnibus exoptatur; aurum certa fide, totoque pectore adamatur: & hinc illa per comparationem deducta eloquentissimorum virorum cognomina *Chrysostomi* & *Chrysologi*, quod eorum vel os aureum esse videretur, vel aurea ex ore fluens oratio. Olim, quum obtusiora homines, quam nunc, pectora gestarent, χρύσεα χαλκείων mutata legimus: at his aureis temporibus tam fatuum quemquam repertum iri vix puto, qui vel eloquentiam, vel cognomen *Euphradæ*, aureæ vel dicendi facultati, vel inde promerito cognomini præferat: neque item tam excordem, adeoque mentis oculos auri splendore præstrictum, qui non utrisque divinam eloquentiam anteferat *Theophrasti*: qui non ad Platonis, si facultas suppeditet, pervenire gloriam malit; cujus sermone usurum Jovem fuisse, si Græce loqui voluisset, veteres Græci jactitabant; quemque Marcus Tullius ob illam augustam cælestis eloquii majestatem Oratorum ac Philosophorum *quendam quasi Deum* appellare non veretur. Atqui hic idem Plato duos affirmabat in homine esse motus; externum unum, qui pulsu agitaretur alieno: alterum suum, qui per se ipse, ac sua sponte moveretur, & priore divinior solis inesset animis. Hunc motum, quod is omnis a calore proficisceretur, *igniculum* Philosophi appellarunt, & *auræ divinæ*, id est, ætheris *particulam*: qui, quo purior esset, & mobilior, atque celerior, eo quoque illum origini suæ propiorem esse, atque diviniorem. Hic ignis est, cujus ope Pericles tonare, fulgurare, totamque miscere Græciam dictus fuit: hic ignis est, qui ex anhelo Demosthenis ore perculsura reges fulmina vibravit: hic ignis est, qui Ciceronem contra hostes patriæ, Catilinam & Antonium, æstuantibus ira animis, armisque instruxit; illum prostravit, hunc ambussit, & ingenti fragore universum terrarum orbem implevit. Sed

 hic

hic ignis, quamquam cælestis, non semper fulmineus est, non semper iracundus, non semper horrisonus: est & leni splendore mitius coruscans; est & minus sæpe fulgens. Habet enim quiddam cum cognato æthere commune: qui, quum totus collucentibus astrorum ignibus dictinctus sit, ornatusque, quorum immensæ sunt plerorumque magnitudines, numerosissima tamen eorum diversitate, non minus quam ipsa pulchritudine, admirabilis est. Neque vero, si sol omnia sua luce collustrans diem ceteris eripit, aureusve pleno lumine prænitentis lunæ vultus noctem sibi pæne soli vindicat, non ideo minoribus sideribus suus honos, suumque decus est. Quid? non illa sat ampla, non illa omnibus animis amplectenda laus est, qua Catulliani juvenes Hesperum suum cohonestant?

Hespere, inquiunt, *qui cælo lucet jucundior ignis?*

Atqui ab hoc quidem lucidissimo astro Latinæ linguæ paupertati parva quædam scintillula Græcæ Linguæ affluentiæ alluxit, quum eum Latini quoque *Luciferum*, sicuti Græci φωσφόρον, appellarunt. Reliquis autem planetis, ut de sideribus aliis taceam, detractus plane suus honos a Latinis, quem Græci cumulatissime congesserant, Saturnum φαίνοντα, Jovem φαίθοντα, Martem πυρόεντα, Mercurium σίλβοντα dicentes atque suam cuique ac peculiarem, ac tametsi pro varia luminis magnitudine diversam, veruntamen præclaram & decoram appellationem tribuentes. Ut igitur siderum, ita & ingenii igniculorum magnitudo diversa est, & ab hac magnitudinis eorum differentia diversi in eloquentia gradus dicendi facultatis; veruntamen sua singulis & propria laus & gloria, qua velut ex alto radiantia ingenia perpetua luce micant, & refulgent. Quærat hic aliquis, cui non nimia ingenii vis & altitudo a natura obtigerit, quique nihilo minus ad illam laudatam Eloquentiæ excelsitatem

ad-

adſpiret, ecqua illa vel malignitas naturæ, vel defectus, arte aut ſtudio corrigi, ſarcirique poſſit, & ingenium aliquo modo augeri, attolli, & amplificarii? Occurram lubens huic tam bonæ menti, & porrigam ultro auxiliatrices manus. Quum animus noſter liquidus, purus, & ab omni labe intactus, in hoc corpus terreno principiorum genere confectum, tamquam in domicilium, immigravit, vigens illa ac vivida vis ejus, prout hoc magis minuſve impurum eſt atque inquinatum, magis minuſve retunditur, inficitur, infirmatur: illaque, qua cenſebatur, agilitas, & celeritas, gravitate, tarditateque corporeæ molis, velut injectis compedibus, conſtricta impeditur. Accedit ad hoc corporis contagium varia aëris ac cæli, ſub quo naſcimur, & degimus, affectio; unde vitalis corpori hauritur ſpiritus: accedit varia alimentorum qualitas, quibus corpus nutritur, atque educatur: accedunt hinc utplurimum enati corporis morbi: accedunt ipſius animi ægritudines: accedit prava liberorum educatio, vivendi diſciplina, ſtudiorum ratio, & hinc mala ingeniorum conformatio: accedunt vitia ſeculi, corruptique luxu & inertia mores publici: accedunt utriuſque fortunæ vices; & infinita alia, quibus animus humanus de ſuo integritatis ac bonitatis ſtatu dejici, & ingenium malo contagio lædi atque depravari ſolet. Quemadmodum igitur ſalientium aquarum rivi immunda circa ipſa ora illuvie obſiti, obſtructique, a ſordibus repurgari poſſunt, & tergeri, multiſque modis ita adjuvari, ac reſtitui, ut largiore dehinc, & liberaliore alveo defluant: ſic & ingenium plurimis poteſt & remoris liberari, & adminiculis ſublevari, quo majus robur colligat, & auctum viribus in ampliſſimam granditatem excreſcat. Ut enim de puriſſimi atque ſubtiliſſimi aëris delectu nonnihil dicam: quid niſi craſſus aër *βοιωτίαν ὗν*, rudentiaque *Arcadiæ pecuaria*, facetæ *Attici naſi* urbanitati deridenda propinavit? quid

nisi maligna cæli temperies *Sardos venales*, *alium alio nequiorem*, adagio notandos tradidit, & non minus noxium gentis ingenio, quam gravem & pestilentem corporis valetudini, ipsaque etiam terræ germina tristi amarore venenantem spiritum per omnem insulam diffudit? Unde nisi ab eodem vario cæli habitu, ac more, innstæ singulis gentibus suæ animorum notæ? Unde *Græca*, unde *Punica fides*? unde τρία κάππα κάκιστα; unde *fallaces Ligures*? unde *feminei mollesque Phryges*? unde *Pelasgorum rusticitas*, unde *avaritia Romanorum*, unde *Gallorum temeritas*, nisi ab aëris, sub quo vivebant, diversa ac dissimili temperatura? Quare, quemadmodum spissus, & ignavus, & impurus aër ingenii vigorem obtundit, & infringit, & gravi quodam torpore devinctum opprimit: ita contra ea purus, lucidus ac tenuis, & excitat ingenii igniculos, & alit, & adauget. Aëri, qui spiritus pabulum est, succenturientur cibi, qui pabulum corporis. Nam quo & hi tenuiores sunt, & simpliciores, ita & ad optimum animi non secus atque ipsius corporis habitum deprehenduntur aptissimi. Ubi enim sanguis per venas, & spiritus per arterias diditi sunt quam defæcatissimi; & hinc ad arcem corporis & animi sedem delati; tum vero rector corporis animus quasi satellitibus illis utitur vegetis, acribus, intentis, & ad omne ministerium & officium paratissimis: quorum alias officina nimia corporis mole, ingluvie, & dubiis, ac saliaribus cænis aucta, & exaggerata, submissis in cerebrum crassis, & noxiis vaporibus obstruitur, atque obstipatur. Non enim temere est, quod Epimenides Cretenses γαστέρας ἀργὰς appellavit. Nam nisi vir ille sapientissimus albos ingluvio ventres, desides etiam, & ἀέργους esse animadvertisset; & in illis nobis ventribus, seu corporibus, λαυνὰς φρένας, ut illas Pindarus vocat, id est, stupidas & bardas animas immorari, ancipiti convicio populares suos minime notavisset. Jam vero

quod

quod & eodem illos versiculo κακὰ θηρία esse dixit; quid aliud indicare voluisse videtur, quam & culta hominum ingenia ad intractabilem brutorum degenerare feritatem, si quando sublimia, & ad intuendum cælum data ora ad pastum abjecerint, eaque intemperantiæ, atque voluptatibus gulæ mancipio dederint? Renunciet igitur hisce necesse est, & de necessariis etiam corpori alimentis nonnihil aliquando amputet, qui ingenium alere animum induxit suum, ejusque magnitudini servire. Quod qui faciet, is, quod in vetere verbo est, de eadem fidelia duos dealbabit parietes, simulque & corporis bonæ consulet valetudini, & mentem mole noxia levabit. Nil autem ingenio tam perniciosum, quam mala corporis affectio, si qua Democrito, siqua medicorum principi Hippocrati fides: quorum præceptis obsecutus Chrysippus helleboro prius purgasse caput fertur, quo acrioribus animi sensibus ad disputandum uteretur. Verum, ut animi mentem morbi corporis infestent, & infirment; ut illam omni modo obterant & suffocent, tanto tamen ipsius animi ægritudines morbos corporis pestifera lue antecellunt, quanto & propiores sunt, & interius penetrant. Discite ex una omnes. Quid est, quod omnes ingenii nervos tam insensibiliter succidat, quid est, quod omnem Eloquentiæ splendorem tam plene obscuret, & obscuratum obstruat, & quasi sepeliat, quam mœror? Etenim quum Eloquentia cœtibus hominum gaudeat, iisque formæ suæ pulchritudinem, dignitatem, atque elegantiam cum omni pompa ornatuque ostentare gestiat, & in oculos ingerere: mœstitia contra ea diversissimas in hac vitæ fabula sibi partes sumit, & sub Homerici Bellerophontis persona *ipsa suum cor edens hominum vestigia vitat*, cœcoque murmure triste silentium rodens, usum sibi linguæ ipsa eripit, animumque natura excelsa affectantem gravitate sua ad horridam, sordidam, incultam, contemtamque deprimit humili-

militatem. Corpus nostrum Græci σῶμα, quasi quoddam animæ σῆμα, id est, sepulchrum, appellarunt: quod id ipsum ad pristinam, unde demitti illam existimabant, animæ sedem comparatum sepulchro potius, quam domicilio simile videretur. At quanto hoc illi æquiore jure nomen assignabimus, ubi mœror omne ingenii lumen exstinxerit, memoriam eripuerit, judicium corruperit, magnificentiam exanimarit, adeoque velut hedera amplexu suo omnes animi vires enecuerit: sic ut ille ipse animus, quem non modo *æternum* sapientissimi cum Philosophi, tum Poëtæ, verum etiam *Deum* dictitarunt, *sepulchri similis nil nisi nomen retineat?* Quare qui naturæ suppetias ferre desiderat, jacentemque erigere & attollere, abjectas istiusmodi animi affectiones, tanquam tabes & pernicies ingenii, & ex ingenio erumpentis eloquentiæ abarceat & expellat; hospitemque blandiorem & multo benigniorem in earum locum admittat lætitiam; quæ per se ipsa sermonis dives est, & omnis ornatus atque elegantiæ affectatrix. Quid ego hic porro de prava educatione, ceterisque, quas partim enumeravi, partim conjectandas reliqui, ingenii corruptelis agam, dicamve enucleatius? Sentio enim jam sic, Auditores, orationem meam aliquanto longius, quam par fuerat, extra præscriptas sibi lineas excurrisse. Quare, quæ supersunt, in tempus oportunius dilatis, revocabo illam in sua spatia, &, quos potissimum in eloquentia campos laudatus ingenii fons pererret, exponere aggrediar. Protritum, & pervulgatum est, Artem Oratoriam quatuor partibus constare; quarum quæ prima est, Inventio ad acumen potissimum pertinet ingenii, & ad fertilitatem: altera, quæ in disponendis orationis partibus versatur, tota judicii est; tertia elocutio cum ad ingenium, tum ad judicium pertinet, adeoque utrique communis est: quarta & ultima pronunciatio tota videtur esse memoriæ; licet & hic judicio locus

sit,

ſit, quo velut fulcro pars omnis Eloquentiæ ſuſtentatur. Totum igitur illud ſpatium, quod non argumenta tantum ad perſuadendum idonea complectitur, verum etiam omnem rerum & verborum infinitam multitudinem continet, ingenii noſtri celeritas percurrit; ſuppeditatque poſſeſſori ſuo tam felicem eloquii copiam, ut etiam nonnunquam ſit faſtidio. Ex his opibus, & ex hac inexhauſta penu, judicium quam aptiſſima quæque & optima deligit, arcemque occupans rationis, velut de quadam ſpecula, per omnem ſubjecti æquoris planitiem ad inſtar Homerici Jovis mentis lumina dimittit: ac, tamquam in campo imperator, non modo haſtatos in prima acie, principes in media, triarios in extrema collocat; velites, & levis armaturæ milites procurrere in hoſtem, eumque ad pugnam laceſſere; equitem in dextrum lævumque cornu ſecedere jubet: ſed & ordines ſingulos, imo ſingulos milites, tirones, veteranos, evocatos, explorat, examinat, probat; probatoſque, & admiſſos ita diſponit, ut in omnem occaſionem intenti, paratique, vel irruentem undequaque hoſtem ſuſtinere poſſint, vel conſiſtentem movere gradu, vel cedentem pellere, atque agere in fugam, vel fugientem profligare. Quid de ſuſpectorum auxiliorum dimiſſione; quid de inutilis lixarum, calonum, ſcortorumque caſtrenſium turbæ ſubmotione; quid de impedimentorum circumciſa mole; quid de eorundem contemta jactura, adeoque de omni imperatorio judicio prolixius diſputare opus eſt, quum nemo non eloquentiam ſua etiam habere caſtra fateatur, & ore ac lingua militare: qua plura, quam ferro, agmina proſtrata atque protrita legimus; urbeſque totas, quid urbes dico? imo univerſa regna, atque imperia, & ſervata, & ſubverſa? Verum non militum tantum, ſed & armorum, quibus milites ornentur, habenda cura eſt, & invenienda, parandaque eloquentiæ ſententiarum, ac verborum lumina, cultuſque, quibus in

pugna

pugna usus est. Intuemini, Auditores, ut ne alios memorem, unius Alexandri Magni exercitum fulgentibus armis, primum ferro ad victoriam, mox & argenteis clypeis ad ostentationem. Sed ubi hunc intuemini, considerate & ipsos milites, designatos jam tum victores Asiæ & triumphatores orientis. Quid videtis, quæso? militesne, an militiæ magistros? ordinumne ductores, an senatum alicujus priscæ reip. vel qualis Romanus Cyneæ visus? Unde hic armorum fulgor? unde hæc militiæ decora? nonne ab ipsius Imperatoris ingenii sollertia, judicii pondere, animi magnitudine? Quare date mihi Magnum Alexandrum, & ego vobis Eloquentem dabo; cujus copiæ, id est, cujus oratio magnifica, culta, ornataque sit; & simul manu strenua, & ad omnem animi altitudinem facta: in qua sunt, quæ emineant, quæ ordines ducant, quæ ceteris imperitent. Verum nec unum requirimus, aut poscimus Alexandrum: sint Miltiades, sint Themistocles, sint Epaminondæ, sint Fabricii, Fabii, Germanici, Corbulones, Aëtii, Bellisarii: sint his etiam minores duces atque imperatores; sed sint ingenio, judicio, animi sublimitate pollentes. Frustra enim Eloquentiæ fores pulsabuntur, si natura inepta & difficilis aditum negaverit. Reginam veteres Eloquentiam finxerunt; sed quis rex, aut quæ regina sine ministris aut amicis ab admissione? sic & ad hanc reginam nemo vestrum admittetur, nisi cui ingenium palatii fores aperuerit, judicium adeundi tempus indicarit, magnificentia compellandi fiduciam dederit, memoria dicenda subjecerit. Tum vero vos amica manu blandoque vultu præfecta prætorio propius, & ad ipsum deducet Eloquentiæ solium, admovebit ad osculum, suaque commendatione, ut in amicorum vos illa numerum referat, ut aurea vos donet corona, ut veste purpurea, ut aureo cingulo, impetrabit. Quæritis, quænam hæc Præfecta prætorio Eloquentiæ sit, Auditores? Eruditio est, alter

Elo-

Eloquentiæ fons, ut ordine posterior, ita prior copia, & dignitate. Ex hoc enim fonte longe etiam beatior, quam ex ingenii scatebris, rerum & verborum abundantia erumpit, unde sacra pariter & profana Eloquentia amplissimum, & pulcherrimum corpus facit: tum vero in utraque ipsius ingenii Eruditio moderatrix est, atque gubernatrix. Sed Eloquentia sacra illud præter profanam habet præcipuum, ut ea divino nonnunquam spiritu ita animetur, ut omnem humani ingenii, & eruditionis apicem transcendat, &, velut ex ipso cælo motis missisque tonitrubus ac fulminibus, sustineri nullo modo possit, nullaque illi dicendi facultas ulla ex parte comparari. Ab hac aspiratione, & ab hoc afflatu divino, qui mentem, quam insedit, ita implet, ut alienata, & furori proxima videatur, Eloquentiam hanc nostram secernemus; quæ ab ingenio profecta ab eruditione incrementum sumit; & ubi jam exercitatione confirmata est, atque omni sui parte perfecta, tam multis tamen partibus illa divina inferior est, quam multis foetentes cœnosæ paludis aquæ a suavissimis & saluberrimis Nili fluentis superantur. Hujus admiratione perculsus Augustinus non paulo ante memoratos Demosthenem aut Ciceronem, sed Paulum in ore, sicut Romam in flore, & Christum in carne, inanibus & a ventis auferendis votis videre exoptabat. At sicut illa perrara, ita contra ea frequens Eruditionis humanæ in Eloquentia sacra usus est, quæ scientiarum & artium cognitione continetur. Moysen utique arcana Ægyptiorum sapientia non sine supremi numinis cura atque providentia imbutum, institutumque sacræ nos literæ docent, sanciendi cum populo suo foederis ab ipsis incunabulis destinatum conditorem. Quid? num alia de causa Esaias optimis in aula regia disciplinis innutritus esse existimandus est, quam ut eo clariore deinde voce nasciturі Christi caneret Evangelium? Num Paulum alio consilio ad Gamalielis pedes eductum at-

que

que eruditum fuisse verisimile est, quam ut stupenda postea facundia Christum crucifixum gentibus prædicaret? Quare cum trium nobis eruditissimorum hominum exempla sacra scriptura reliquerit, quorum primus nasciturum generis humani servatorem symbolice repræsentarit, alter nascentem in cunis tanquam digito monstrarit; tertius jam natum, & omnia servatoris munia exsequutum, gentibus prædicarit: dubitandumne adhuc nobis existimabimus, eruditionem ad Eloquentiæ sacræ perfectionem non tantum perutilem esse, sed & unice quandoque necessariam? Unde enim nisi ab arte consummata acutissimum illud Apostoli gentium ἐνθεαστικὸν στρατήγημα quum aram *Ignoto Deo* inscriptam, velut ansam arripit orationis, qua religiosum Atheniensium animum laudando, illorum sibi benevolentiam conciliet, ut ipsius reliquum sermonem audiant, invectæque peregrinæ religionis crimine, absolvant? Ex quo alio fonte fluxit illud Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, qua nulla vox suavior Atheniensium auribus accidebat, nulla blandius & aures & animum eorum permulcebat? Unde illud alterum commentum, quum in Concilio Pharisæorum & Sadducæorum Christi, suamque causam acturus, Pharisæum se dicit. & Pharisæi filium, qui de spe & resurrectione mortuorum judicaretur? unde illa ad Agrippam regem eloquentissima sui defensio? unde illud blandissimum exordium, quo se beatum prædicat, quod eum gnarum consuetudinum & disceptationum Judaïcarum judicem habiturus foret? unde illa in Epistolis ex optimis Græcis poëtis petita testimonia, ex Arato, Epimenide, Menandro, nisi ex illo, quem laudamus, uberrimo fonte Eruditionis? quid multa? quæ melle dulcior, quæ nivosis torrentibus contortior, quæ telo penetrabilior sit oratio, multum habeat ingenii necesse est, sed multo etiam plus eruditionis. Illa namque non res tantum, quæ dicendæ erunt, & aptas rebus exprimendis voces subjiciet;

sed

sed & ab ipsis elementis per literas, syllabas, voces exorsa, omnem compositæ orationis cultum & ornatum pandet: illa sicut prata omnigenos flores, sic ipsa infinitam troporum & figurarum fundet varietatem; illa quid deceat, quid conveniat, & quo quidque genere orationis tractandum sit, indicabit. Hac nixus auctor, qui Jobi nobis historiam heroico carminis genere detexuit, tam magnifica, tamque eximio rerum & verborum apparatu comta, & per omnia dicendi genera, seu characteres, dispensata facundia sublimitatem argumenti adimplevit, ut ad instar aquilæ sæpe nubes perrumpat, elatoque volatu ipsum cælum petens admirantium spectatorum aciem oculorum animi effugiat. Hac pleni Psalmorum scriptores, & in his Princeps Propheta Rex, uberrimo alias & abundantissimo Platonis ingenio præstantissima quæque subministrarunt Philosophiæ ejus ornamenta, & eximias illas de Deo, Deique cultu sententias suggesserunt, quibus omnium ferme Philosophorum sectis admirationem abstulit, & quod Epicuro suo gratius quam verius tribuit Lucretius, *omnes præstinxit stellas exortus uti ætherius sol.* Hac fultus epistolæ ad Hebræos Auctor tanta assurgit Eloquentiæ altitudine, ut in ipsum cælum raptus JESUM illic Dei filium ad dextram Majestatis ejus sedentem in excelsis non ipse modo contueri, sed & nobis quoque oratione sua quasi ante oculos ponere videatur. Hac freti, ut inferiora quoque tempora attingamus, Aristides, Justinus Philosophus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Eusebius, Arnobius, Tertullianus, Lactantius, gentiles potissimum; Irenæus, Athanasius, Epiphanius, Basilius, Gregorius uterque, Chrysostomus, Cyprianus, Hilarius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, & innumeri alii, cum Græci, tum Latini, priscæ Ecclesiæ Doctores, hæreticos & schismaticos oppugnare, & erroris convincere adorti sunt. Hac adjuti & hi, & horum vestigia legentes minores, utriusque Testamenti no-

Z dos

dos solvere, dubia explicare, antiquitates enarrare, dogmata proponere, corruptos hominum mores castigare, emendare, & fingere illi melius aggressi sunt. Quanto cum fructu, quantoque operæ pretio, vel sola Ecclesiæ hostium invidia indicaverit; & imprimis apostatæ Juliani: qui, quum gentiles suos suis ipsos gladiis jugulari cerneret, confossamque asperis Eruditione Christianorum telis fallam, quam deserta vera amplexus fuerat, religionem brevi finituram animo præviderer, artium ipsis ac disciplinarum scholas præclusit, velut erepturus arma, quibus tam fortiter & tam feliciter adversus Evangelicæ veritatis hostes uterentur. Multum ille nocere voluit: plus tamen nocuit insequentium temporum barbaries: & quemadmodum bona nostra tum demum intelligimus, cum illa amisimus; ita quoque, quid Eruditio præstantibus ingeniis ad Eloquentiæ absolutam perfectionem conferat, continua per decem circiter secula deploratissimæ ignorantiæ dominatione didicimus: donec tandem post longissimum tempus oppressa Eruditio caput rursus extulit, luceque sua illius caliginem discussit, scelerum omnium & superstitionum cubilia detexit, immundoque ac turpi situ deformato sacræ Eloquentiæ vultui novos honores affiavit, & in pristinum dignitatis, majestatisque fastigium, una cum vera pietate reposuit. Suppar sacræ profana est, quæ vel Reipublicæ servit utilitatibus; vel reorum innocentiæ succurrit; vel scholasticis exercitationibus dicata est. Multiplex quidem illa videtur; attamen una Eloquentia est, vario vultu, prout hanc vel illam ei personam Eruditio induerit, sago togæque, foro & scholis æque utilis, æque necessaria. Officulum olim ludicrum fuit, quo vertibularum variis coagmentis mille formarum species simulabantur; aut elephantus bellua, aut aper fulmineo dente, aut anser volans, aut latrans canis, aliaque hujuscemodi innumerabilia; quæ alius alio scientius variabat. Sed ut peritorum concinnatio miraculum erat, ita

con-

contra ea imperitorum junctura ridiculum. Ad hanc formam Eloquentia est, Auditores, quæ, licet una sit, in mille formas variatur, ab erudito ad miraculum, a rudi & imperito ad irrisum. Nec dissimile est, quod de Proteo quondam Poëtæ fabulati sunt: in varias illum se figuras vertere solitum, ut nunc leo esset, nunc fera tigris, nunc unda, nunc ignis. Sed rectius illi, , qui regem Philosophum fuisse tradiderunt; id est, qui bene faciendi simul & bene dicendi teneret disciplinam: cui nihil facilius, quam, prout & res, & tempus, & auditor poscere videbantur, quovis orationem modo flectere, mutare, invertere, atque in omne formarum genus transfigurare. Quod ne cuiquam incredibile videatur, literas considerate, quarum cum verus numerus non ultra sedecim porrigatur, has tamen literas varie transpositas centies millies & ducenties mille myriadas syllabarum producere minuta quorundam otio suo abutentium Græculorum curiositas deprehendit. Quid igitur de ipsa syllabarum tantæ multitudinis multiplici transpositione dicemus, e quibus omnis iterum vocabulorum varietas exsurgit tam innumera, quam infinita est rerum multitudo, quibus significandis inventæ illæ sunt, & in usum protractæ? Quorsum hæc omnia? inquiet aliquis. Ut hinc intelligatis, Auditores, illum, qui Eruditionem ingenio adjunxerit, ad omne sibi genus Eloquentiæ viam stravisse. Principem in Poëtica Eloquentia locum omnis posteritas Homero tribuit: & unde quæso, nisi ab infinita omnium rerum & scientiarum cognitione? Eruditi viri est Homeri eruditionem nosse, atque intelligere: neque quisquam tam felici ingenio fuit, qui non plura aliis in eo animadvertenda reliquerit, quam ipse animadverterit. Adeo inexhausta in hoc poëta omnifariæ doctrinæ copia est, ut, quum omnes ex illo fonte Poëtæ, Philosophi, Oratores innumeros rivulos in suos quisque hortulos derivarint, divitiæ ejus damnum nullum sentiant, sed eadem semet abundantia sustentent.

Reperire itaque in Homero est omnem Eloquentiæ varietatem, divinam, humanam, civilem, imperatoriam, forensem, publicam, privatam, naturalem, moralem, elatam, humilem, mediocrem, amplam, concisam, asperam, lenem, acerbam, suavem, cultam, rusticam, prudentem, insanam, verecundam, impudentem, & in quascunque formas alias orationis diversitas distinguitur. Succedat Principi Græcorum Poëtarum nepotum Romuli disertissimus Orator. Quanta in hoc & quam varia Eloquentia? hic in eo Philosophum agnoscas, illic Oratorem: alibi civium rectorem, tutoremque reipublicæ; alibi imperatorem, alibi Jurisconsultum, alicubi & vatem. Vertumnum hunc in Eloquentia Latina dixeris, ut Homerum Protea in Græca. Cumulatissima hic erat dicendi seges, patensque Eloquentiæ campus, si vel per potissima tantum ire liberet præstantium hominum exempla, qui non uno, sed multiplici dicendi genere floruerunt. Occurrunt enim, & ipsa se ingerunt clarissima nomina, Alcæi, Sophocles, Xenophontes, Catones, Julii Cæsares, Juliani: principes omnes in sua quisque Repub. principes in multiformi eloquentia: occurrunt lucida Philosophiæ sidera Platones, Aristoteles, Theophrasti, Senecæ, Plutarchi: occurrunt eximia medicinæ decora Hipocrates Galeni, Celsi; occurrunt diligentissimi naturæ interpretes Plinii: qui tamen omnes hanc suam plurimæ diversitatis, & differentiæ Eloquentiam ab omnigena fluxisse Eruditione, uberis ingenii divitiis adstructa, ingenue præ se tulerunt. Quare, quicunque bonam mentem amatis, & ad Eloquentiæ perfectionem viam affectatis, addite ingenii dotibus bona doctrinæ; conjungite, & in unum alveum ambos hosce Eloquentiæ fontes corrivate. Prætereo hic multa consulto, Auditores, quod his omnibus, quæ de una arte oratoria, a qua, velut a magistra, ingenium ad Eloquentiam formandum est, dici possint, non modo non hæc hora, sed ne dies quidem suffi-

ciat;

ciat: omitto, quantus ab historia apparatus, quantus a temporum notatione, quantus a cæli terrarumque orbis descriptione, quantus ab antiquitatibus gentium, quantus a ritibus, institutis, moribus, linguis adornari possit. Taceo universam rationem ac methodum, qua sicut apes e floribus mella, ita ex omnibus artibus ac scientiis elegantiarum flosculos studiosa juventus colligat; collectisque uti, frui condiscat; sive ea sacris operetur, sive forensi militiæ nomen dederit, sive medicinam excolere decreverit, sive Philosophiam adamarit, sive literas humaniores amplexa fuerit: quæ si singula latius enarranda forent, facile conjectura perspicitis, non angustioribus orationem hanc meam terminis includi posse, quam quibus ipsa rerum amplitudo circumscribitur.

Restat ultima pars orationis, quæ in diligenti & assidua Eloquentiæ ab ingenio suppeditatæ, & ab eruditione perfectæ exercitatione consumitur. Utar hic, Auditores, ea libertate, quam vestra mihi cum æquitas tum humanitas videtur polliceri. Nam quod hic sermo meus non Professorum, Doctorumve, aut quos altior eruditio ad aliquem dignitatis gradum provexit, sed unius studiosæ juventutis commodis, atque utilitati dicatus, destinatusque sit, eapropter extremum hoc illius membrum ita pertractabo, ut conversa ad hanc nobilissimam Adolescentium studiosorum coronam oratione simul & perorem. Vos igitur florentissimi ætate & ingenio Adolescentes, e quorum vultibus indolis ad summa natæ vigor igneus effulget, adeste animis, &, quid ad Eloquentiæ perfectioris tuendæ augendæque perpetuum tenorem, jugis & indefessa faciat exercitatio, paucis cognoscite. *Non minor est virtus*, ait familiaris ætati vestræ poëta, *quam quærere, parta tueri*: & in Pyrrho, quem alterum ab Alexandro summum Imperatorem summus ipse Imperator Hannibal nominabat, id vitium veteres notavere, quod parta imperia tam facile amiserit, quam acquisierit. Grandia erant illius regis consilia,

filia, &, si verum dicendum est, immodica. Non enim Græciæ tantum, & Macedoniæ, sed & Siciliæ, & Italiæ, & Africæ, & Hispaniæ, & plurium fortean regnorum, ac regionum imperium animo agitabat: sed quum & Græciæ, & Macedoniæ, & Siciliæ sibi regna subjecisset, & jam prælio victor Italiam armorum terrore quateret, ad eorum, quæ cum tanta nominis sui fama atque gloria acquisierat, constabiliendam possessionem animum non adjecit. At quanto sapientior Ninus, qui totius Asiæ a se primum perdomitæ imperium perpetua possessione firmavit? quanto prudentior Semiramis, quæ non contenta acquisitos viro regni terminos tueri, & Æthiopiam imperio adjecit, & Indiam adjicere tentavit? Ad hoc exemplum vos quoque Eloquentiam ingenio & eruditione partam summa curà atque industria tuemini, augete, àmplificate. Hæc cura, & hæc industria, quæ assiduo usu & exercitatione continetur, illam vobis facultatem præbebit dicendi, ut non modo bene, id est, sapienter, & ornate, quicquid animo conceperitis, eloqui possitis, sed & quovis tempore, loco, modo, & ad quosvis, summá cum audientium admiratione verba facere. Philopœmen fuit nobilissimus Achæorum Imperator, qui cum hostis deesset, non ignaviæ se tradebat ac desidiæ, sed partitis cum Lycorta legato copiis, nunc a sinistro illum latere, nunc ab dextro, nunc a fronte, nunc a tergo, nunc in montanis, nunc in campestribus locis, nunc primo crepusculo, nunc medio die, nunc sub seram noctem, nunc cum solo pedite, vel equite, nunc permixtò peditibus equitatu, tanquam hostem occurrere, & adoriri se jubebat, ut ad omnes veros hostilium copiarum impetus semper esset paratissimus. Qua arte ac diligentia non modo se invictum hostibus præstitit, verum etiam, quum non maximæ gentis dux esset, ut inter maximos seculi sui imperatores numeraretur, effecit. Ergo ut ille belli forisque, ita vos contra ea

domi, & in Musæis vestris, hostem vobis ipsi fingite, vestrisque cum illo armis, id est, stilo decertate. Nulla enim res est, quæ tantum ad bene dicendum conferat emolumenti, tantumque facilitatis, quam stilus: nulla res est, quæ, ubi ad veram pugnam ventum fuerit, paratiorem victoriam conciliet. Quid ego hic e Cicerone, Fabio, A. Gellio, aliisque optimis auctoribus, quæ illi præclara atque egregia de frequenti stili usu & exercitatione assidua congessere, excerpam? Cur non potius, quia exempla non minus quam præcepta discentium animos juvant, Apellis vobis exemplum simul & præceptum ob oculos ponam? cui nulla dies, quin lineam duceret, abibat, quique nullam diem sine ducta linea abire debere discipulos admonebat. Præclarum Ciceronis testimonium est, quod industriæ perhibuit Isocratis: ex illius schola, velut ex equo Trojano meros Principes exiisse. Atqui hic tantus vir, qui ea dicendi facultate præditus fuit, ut etiam *Pater Eloquentiæ* appellaretur, quum pudore a dicendo ac ingenua timiditate quadam refugeret, assidue tamen stilum exercuit, aliisque orationes, quibus in judiciis pro se uterentur, scripsit: &, quum ad undecentesimum ætatis annum vitæ illi terminum fata prorogarent, in ipsa illa extrema ætate, anno scilicet nonagesimo quarto, egregiam illam orationem, quæ Panathenaicus inscribitur, composuit. Stilo igitur exercendo tempora vestra impendite: & ubi stilo fessa manus, excipiat hujus vices non minus utilis exercitatio declamandi. Audivistis, puto, aliquando de consularibus Ciceronis discipulis: legistis ipsum Ciceronem, Senecam, Fabium, Plinium, Petronium, & immane illud declamandi veterum studium cognovistis. Frustrane hunc sumtum laborem existimatis? frustrane frequentatas recitationes, & corrogatos auditores? frustrane instituta certamina Eloquentiæ? Quod si igitur illa omnia non frustra olim, sed conservandæ ipsis augendæ-

 que

quæ non tantum benè, verùm etiam expeditè dicendi facultati fuere, sint ea certè nunc quoque excitandæ diligentiæ, & industriæ vestræ ad imitandum. Sed imitamini optimos quosque: & ex hac imitatione cultissimi eloquii nata consuetudo ad ambones vos comitabitur ecclesiarum: aderit ad subsellia judicum: sequetur ad cathedras Academiarum: &, unde maximum decus, ubi ad Optimates, ubi ad Principes, ubi ad Reges & Imperatores aliquando verba facienda erunt, adsistet illa ad latus, eamque dicendi copiam & magnificentiam subjiciet, ut attoniti ob ora vestra ora obvortant sua, ac tandem extra se rapti exclament: Hic, hic est *flos delibatus populi, Suadæque medulla.* Videtis, Adolescentes nobilissimi, multa undique colligi posse, quibus ad industriam ac laborem etiam segnissima ingenia excitari queant. Quod si ego nunc conferre velim, & hujus temporis angustiis nullo judicio abutar, & eximiæ vestræ ingeniorum indoli, suapte ad omne inclytæ laudis decus assurgenti, sim injurius. Quare, quod unum mihi superesse video, brevi me flexu ad Deum convertam, eumque, qui unus omnium bonorum Fons est locupletissimus, comprecabor, ut hanc vobis bonam mentem velit esse perpetuam, mihique ad illam porro excolendam, irrigandam, fecundandam, idoneam suppeditare corporis & animi firmitatem. Tum verò Conventui huic Amplissimo salutem, Academiæ prosperitatem, Principibus Serenissimis, & universæ Principali familiæ, felicitatem integram, interminam, intemerandam plena manu largiri dignetur, & hæc mea vota liberaliore etiam atque cumulatiore indies benignitate superare.

FELI-

FELICISSIMO ADVENTUI
SERENISSIMORUM
PRINCIPUM CLIVIÆ.

Ergo certa fides: nec, qui vagus oppida rumor
Implevit, jamnunc populi deludet amorem,
Spemque metumque inter fluitantia pectora
torquens.
En tibi jam densus se tollit in æthera pulvis,
Splendidaque obscurans radiantis lumina solis
Indicat adventare DUCEM. *Consurgite* COLLES
Clivosi, & PATRIÆ *properate occurrere* PATRI.
Pande tuas hilaris, bellax VESALIA, *portas,*
Atque triumphali postes obducere lauru
Festina. Venit, ecce venit DUX *maximus, & huic*
It comes Augusto proles dilecta Parenti,
Augustæ & Matris ferme unica cura PHILIPPUS.
Jam procerum, jam plebis ovans se turba per agros
Effudit. Ruit hinc nullo discrimine sexus
Imbecilla ætas, pueri, innuptæque puellæ.
Inde gravis matrona sui secura pudoris,
Nec caligas metuens, caligatorumque procaces,
Lascivasque manus. Maturis rustica pubes
Frugibus immissam falcem abjicit; almaque diti
Proventu sibi jam sordentia deserit arva.
Omnibus idem ardor, stimulataque pectora amore
Ferre salutiferis cupiunt fida oscula dextris.
Ipse etiam lecto circumdatus agmine RHENUS
Naiadum, Dryadumque, & quæ pede celsa protervo
Persultant agiles densis juga consita sylvis,
Secum una Satyros, & agrestia numina Faunos,
Panaque, ruricolamque Palem, Cereremque poten-
tem
Ducit, & Augusti pronus vestigia lambens
PRINCIPIS ADVENTUM *gratanti suscipit ore.*

Obvia surgenteis mollissima flamina longe
Prospirant Zephyri, mulcenteisque aëre blanda
Temperie æstivus consternunt strata virûm
Floribus, & Dominæ venientis nuncia portant
Signa Deæ Veneris. Solitus sævire per æstus
Sponte suos ardens subducit Sirius igneis,
Invictoque DUCI jam se submittere gestit.
Candidius cælum gemmanti luce refulget,
Et conspiratas in publica gaudia nubeis
Dimovet, ex alto sollemnia læta theatro
Mutatis inter se partibus applosuras.
Tu quoque Phœbe pater Teutisco Helicone relicto
Non postremus ades, non solus. Te Dea Cypri;
Cyprida pennati circumstipantur Amores,
Et Jocus, & Charites, ter ternaque turba Sororum,
Junctaque cum Musis pariter Tritonia Pallas.
Dicite io Pæan, linguisque favete; canoros
Solvit in ora modos Latoius: Optime PRINCEPS
Salve: Tuque etiam tanto dignissima Patre
Progenies Salve. Ut votis Vos omnibus omneis
Expetiisse juvat! quam magna atque una voluptas
Est populo, est nobis, sacros cognoscere vultus!
Tuque Parens, veneranda cui jam tempora vestit
Canities, quam pulchra Tibi, viridisque senectus,
Robustæ haud etiamnunc concessura juventæ,
Seu Te Martis amor desueta in prælia ad arma
Evocat, aut populis sacrata resolvere jura
Est opus, imperiove tuendo impendere curas!
Agnosco ingenteis animos, quique emicat ignis
Ex oculis, validam testantia lumina mentem.
Agnosco fortem dextram, victricia læta

Ro-

Robore quæ quondam Herculeo circumtulit arma;
Sarmata quam tremuit, quam Suecus sensit, & unam
Expavit, Batavûm raperet cum mœnia, Gallus.
Pierides, hæc illa manus, quæ mille tropæa
Fixit; & Arminium Germano reddidit orbi,
Civilem Batavis. Hæc te, Wageline, tepenti
Conjugis eripuit gremio, non illa parantem
Prælia. Quid tibi tunc animi, fortissime, cum te
Præfectum copiis, vegetaque ætate valentem,
Deprensum in lecto, mox nudum ante agmina victor
Sisteret, ipse senex, Princeps, insomnis, in armis?
Talo decus, memini, ni sors adversa negasset,
De Duce Romano virtus Germana ferebat,
Cum Sacrata suum Cerealem Claudia blando
Necteret amplexu, nocturnaque bella cieret.
Hac dextra extorta est acri Pomerania Sueco,
Captaque sunt duro Stettinia mœnia bello.
Perpetuam nobis dedit hæc in carmina, Musæ,
Materiem; nostramque chelyn, cum fortia tanti
Facta DUCIS *resonat, priscorum ingentia regum*
Gesta cani putat admirans Parnassia rupes.
O populi spes una Tui, mitissime PRINCEPS,
Invictam hanc facilis pia ad oscula porrige dextram.
Accipe propitius gratantia vota Tuorum.
Nota illis, & nota orbi Clementia, cunctos
Qua capis, & captos multis potiore triumphis
Æternum hæsuri Tibi subdis vinculo amoris.
ADVENTU REPARATA TUO, FREDERICE, *redisse*
Sentiat hic populus FELICIA TEMPORA; *Teque*
Augustosque, Titosque inter, cognataque Nervis
Nomina Trajanos, Antoninosque referri
Permitte; & virideis inter Tibi serpere lauros,

Quæ

Quæ PATRIÆ PATRI *debetur civica quercus.*
Tu quoque, qui imparibus Patris vestigia calcas
Passibus, & vultu magni certissima prodis
Signa Ducis primo, PRINCEPS, *in flore juventæ,*
Auctibus immensis in avitas cresce, PHILIPPE,
Virtutes: tantumque Tuos feliciter audax
Æqualeis supera, quantum viburna cupressus,
Aut humileis anteit quercus præcelsa myricas.
Exemplo Tibi sit FREDERICUS, *sit* LODOICUS,
BRANDENBURGIACÆ *Fratres duo sidera Gentis.*
Ille quidem in Patriæ succedit pondera curæ
Absentis, populique sibi data frena capessens
Electorali jamnunc proludit honori,
Fulgida virtutum radiatus tempora luce.
Hicce ætate minor dotalibus imperat arvis,
Indolis egregiæ. Tibi tanta exempla sequenti,
Mox ubi Te populis imponent fata regundis,
Gaudebit senior juveni parere, PHILIPPE,
Nobilitas: urbeis gaudebunt subdere colla
Imperio: credentque sibi Saturnia rursus
Secula purpureis Parcarum currere fusis.
Dixit, & in tenues abiit Latoïus auras.

CAR.

CARMEN SECULARE

In

Trecentesimum primum NATALEM
Perillustris & Celeberrimæ

ACADEMIÆ HEIDELBERGENSIS,
qui XXVII dies st. Gr. Mensis Octobris
A°. CIↃ IↃC LXXXVI.

Celebrantibus

FESTI SOLLEMNIA

Serenissimis ac Celsissimis Principibus,

Dominis, Dominis,

PHILIPPO GUILIELMO,

D. G. Comite Palatino ad Rhenum, S. R. I. Archi Thesaurario, & Principe Electore, Bojoariæ, Juliaci, Cliviæ, ac Montium Duce, Veldentiæ, Sponhæmii, Marcæ, Ravenspergæ, & Morsæ Comite, Dynasta Ravensteinii, &c. &c. &c.

ACADEMIÆ PATRONO,

&

FREDERICO GUILIELMO,

D. G. Comite Palatino ad Rhenum, Duce Bojoariæ, Juliaci, Cliviæ, ac Montium, Comite Veldentiæ, Sponhæmii, Marcæ, Ravenspergæ, & Morsæ, Dynasta Ravensteinii, &c. &c. &c.

ACADEMIÆ RECTORE MAGNIFICENTISSIMO, inante diem XXV Novembr.

Qui Sereniss. Principis PHILIPPI GUILIELMI NATALIS.

CARMEN SECULARE.

I Mea, quo cupide mihi non licet ire, Camoena.
I, quo blanda vocant Te invitamenta Sororis,
Quo Pater ELECTOR, quo Princeps Filius, almae
Ipse Academiae PATRONO sub Patre RECTOR,
Clementi simul & perhonora voce rogando
Publica sollicitant nostros ad gaudia alumnos,
Ad [1]. *visenda semel* spectacula. [2]. I, pede fausto
Carpe viam, ominibusque bonis, atque auspicibus Dîs,
Praepetibus liquidum subnixa per aëra pennis
Grata PALATINIS adlabere sedibus hospes.
Tertius en decies denorum vertitur orbis
Annorum: celerique novos aperire meatus
Mobilitate avet, ac spatio patefacta recenti
Proxima perpetuo decurrere SECLA rotatu:
SECLA Academiae primam signantia lucem
HEIDELBERGA Tuae: qua lux non ulla refulsit
Pulchrior, aut meliore umquam numeranda lapillo.
Agnoscisne notam insignem rutilante metallo,
Quam variae pictis exornent undique gemmis
Margine fastorum radianti luce colores?
Agnoscisne manus felicia signa benignae,
Tempora fundati testantia signa LYCEI,
Temporaque, augurio queis candidiore dicatam
Et Phoebo Patri, doctisque Pierisin Ædem
Alma PALATINI sacravit cura RUPERTI?
Et certe agnoscis. Neque enim, mea Musa, diei
Non potis es meminisse, pios qui *primus* honores,
Incanas thuris glebas, & olentia myrrhae
Germina diruptis gemmas lacrymantia truncis,
Verbenasque sacras vestris adolevit in aris:
Et [3]. *Capitolinos* longe superantia *Agonas*
Pol-

1. *Jusserat & Phoebo dici, quo tempore Ludos*
   Fecit, quos aetas adspicit una semel. Ovid.
2. Elisio neglecta ob abundantiam temporis dato per colon spatio.
3. Qui quinquennales a Domitiano instituti. Inter ce-

Pollentum ingenio certamina pulchra virorum
Instituit, feris repetunda nepotibus, atque
Volventeis[1]. CENTUM semper celebranda per annos.
Sed quæ illa insolita est species, quæ prisca parentum;
Facta revolventi mentem perturbat, & omneis
Excutit attonitæ sensus, lymphata fatigans
Pectora? Quo me Phœbe rapis? jam cernere templa
Auratis videor late fulgentia tectis:
Jam modo purpureo Procerum florentia cultu
Agmina Principibus, circumfusa ire per urbem,
Plausibus, ac festa testantem gaudia voce:
Fervere & angustas turba stipante plateas,
Nicrigenæ viridi constratas fronde Lyæi:
Muneraque ipsa Dei largis salientia rivis
Lubrica præcipitum pervolvi strata viarum.
Jam media eximiæ feror in spectacula pompæ:
Arduaque alternis facundæ prælia linguæ,
Nunc Grajis conserta modis, nunc mista Latinis,
Nunc pede constrictis numeris, nunc lege solutis,
Audio, & ingenti resonantia templa boatu;
Dum paribus certant animis, & pondera rerum
Ponderibus verborum æquant, multoque fragore
Fulminibus crebris permista tonitrua volvunt
Dilecta ingenii, studiique illustria fama,
Nomina, Castalidum cultis operantia sacris.
Prima quidem LAUDES sunt argumenta RUPERTI
Principis. Hunc PATREM, FUNDATOREMque LYCEI,
Hunc spatio contracta brevi *pomœria* perquam
Magnificam in speciem, & formam se Principe dignam,
[2]. *Prolatis* veteris laxantem *Mœnibus* Urbis,

1. In-

tera *certabant etiam & prosa oratione Græce, Latineque*. Sueton.

1. *Seculares* alias Rom. ludi *undenas decies* post *annos* redintegrabantur. quamquam hæc intervalla temporum ab impp. minus accurate observata sunt.

2. Aº. MCCCXCII. quamvis hic mihi suspecta fi-

1. Inter fortideos, & tutelaria gentis
Numina connumerant: tum longo stemmate clara
Sanguinis Augusti repetentes nomina, 2. OTHONES
BOJOAROS memorant: illum virtute, fideque,
Bojariæ Duce proscripto meruisse LEONE
HENRIGO, imperium: 3. huic per conjugialia jura
Et Soceri, & patrium, primum sub fascibus unis
Rexisse, & gemini jungentem 4. insignia scuti
ELECTORATUM domui invexisse paternæ.
Sed Te, proparvi vestigia celsa prementem
Atque omni decorum florentem laude, RUPERTE,
Anteferunt proavis: Romanaque sceptra, remoto
Dedecore Imperii VENCESLAO, ardua bellis,
Ardua dissidiis totum lacerantibus orbem,
Egregiis olim meritum virtutibus æquant.
Vel Tibi, sed meliore, 5. HELVI, fatique benigni
Omine; vel Tibi, ferali qui cæde 6. prioris

Cæ-
des annalium.

1. Solebant olim conditores, instauratoresve urbium inter Heroas referri. Diversus ab hoc S. Rupertus regia Francorum stirpe oriundus, Dux Palat. Rheni ab Usuardo appellatus, Bavarorum Apostolus, qui vixit circa extremum seculum sextum.

2. Otho Comes Palatin. a Wittelspach virtute sua in Mediolani obsidio præstita Bojoariæ investituram ab Imp. Frederico I, cujus erat Aulæ præfectus, promeruit, Anno MCLXXX, proscripto Henrico Leone Bojoariæ & Saxoniæ Duce, qui Imperatorem pecunia corruptus in Italia deseruerat.

3. Otho Ludovici Bavari F. Othonis N. Agnetem uxorem duxit filiam Henrici Com. Palatini, Henrici Leonis nepotis; atque ita Palatinatum ad Rhenum dotalem Bavariæ adnexuit, Ao. MCCXV.

4. Postea, Carolo V. concedente, tertio rubro & vacuo insertum pomum crucigerum a Frederico II Elect. Pal.

5. Helvius Pertinax, vir & Imp. optimus, a militibus prætorianis intra octogesimum octavum imperii diem interemtus est.

6. Aureliani, qui fraude Mnesthei secretariorum notarii a familiaribus suis occisus est.

Cæsaris in vacuum venisti voce Senatus
Imperium, [1] AUGUSTO TACITO FELICITER, OMNES,
Milite (perrarum) concorditer acclamante.
Tempora quinetiam festi præsentia SECLI
Temporibus quartidecimi, quo summa potestas
Augustum gemmante caput diademate vinxit,
Comparat excultæ studiis sollertia curæ.
Proxima materies duplici se cardine pandit;
Carceribusque emissa patens se effundit in æquor,
Augusto capiti geminam carptura coronam,
Non marcescentis florentia serta [2] *amaranti*,
Et semper viridis *genialia* germina *palmæ*.
Illa immortalis signumque & nuncia laudis
Grandia, Sancte Senex, & inexspectata faventis
Cæli dona, Tua Tibi pro PIETATE repensa,
ELECTORALEM redimit præcincta Tiaram.
O merito dilecte Deo, Celsissime Princeps,
Quem patrius NATO viventem tradere frenos
Imperii persuasit amor! quænam illa, PHILIPPE
GUILLELME, est pietas? queis hausta, aut cognita fastis?
Queisve petita libris annalibus? Omnia longæ
Quum monumenta vetustatis, quum prisca revolvo
Gesta Ducum, Regumve celebria facta requiro,
Una Parætonii par indulgentia Regis
Lagidæ occurrit [3] PTOLEMAEI, quem PHILADELPHO
Regia tradentem natorum sceptra minori

1. Formulæ acclamandi.

2. Coronæ ex *amaranto* omnibus bonæ, Diis sacræ, quia immarcescibilem colorem obtinent.

Palma nuptiis dicata propter nexum, & perpetuam floriditatem.

3. Ptolemæus Lagi F. Alexandrini regni in Ægypto conditor, prætcrito filio majore Ptol. Ceranno, regnum in minorem Philadelphum vivus transtulit.

Vidit, & obstupuit Pharii levis accola Nili.
At Tua non eadem ratio, quæ, [1] CAROLE, fasces
Imperii Fratri, mox cetera regna PHILIPPO,
Partibus æquatim factis transmittere adegit.
Prospera perpetuis quondam successibus, atque
Ipsa favore suo, quæ semper maxima, vota
Præveniens, at jam solita levitate recedens,
Urebat fortuna animum, & suspecta futuri
Anxia sollicitis quatiebat pectora curis.
Sic adamata quies: posita est sic gloria summi
Culminis; infractam subiere ubi tædia mentem.
Altera CÆSAREI felicia vincula portans
CONJUGII, rursum gemino præfulget honore:
Teque maritali conjunctum fœdere CÆSAR
Et Patri ostentat GENERUM, Natoque Paterni
Participi decoris FRATREM, ADFINEMque JO-ANNI.
[2] Hic medio campi spatio velut incita fertur,
Immittensque sibi totas facundia habenas
Percurrit LEOPOLDE Tuos AUGUSTE triumphos.
Hic Tibi Pannonius cæsorum corpora Thracum
ARRABO sanguineis volvit jam pulchrior undis,
Et veteris laxans abrupta repagula ripæ
Barbaricis tumidus cumulatæ stragis acervis
Inflatas ostentat aquas, atque imputat ISTRO.
Hic se ingens aperit rerum ordo; bellaque longa
Et tristi fraudum serie meditata Tyranno;
AUSTRIACO imperio tantum non ultima, si non
Fata, Deum, si non melior fortuna stitisset
Horrendos scelerum nexus, immaniaque ausa.
Tantum dira valet, stimulata cupidine cæca
Ambitio, Divum contemtrix, prodiga honesti.
Hic Tua victricis fidei decora alta, VIENNA,

Hic

1. Carolus V. fratri Ferdinando Imperii, filio Philippo vero regnorum Hispaniæ &c. arbitrium tradidit, Anno MDLV.

A°. MDCLXIV, quo egregia de Turcis parta victoria.

Hic Tua in extremis conſtantia rara periclis,
Quum fera terribili ſonitu tormenta tuenteis
Quaſſarent muros, cæciſque incluſa cavernis
Accenſa obſtanteis lacerarent fulmina moles:
Hic Tua conciſis trepidantia gaudia TURCIS,
Omnibus & templis ſuſcepta, ſolutaque vota:
Hic STARRENBERGI Præfecti provida cura,
Hortatrixque operum virtus, bellique laborum,
Atque animi invictum robur, deriſaque ſævis
Horrida verba minis, ferro contuſa feroci,
Splendida magnifico præbent ſpectacula cultu.
Quid decus antiquum memorem, SOLYMANNIAque arma
[1] Tercentum Auguſtam cingentia millibus Urbem,
Cervici depulſa, fremensque quum CÆSARE fœdæ
Adventante fugæ præberet terga Tyrannus,
Exitium minitatum urbi, nimiumque cruentam
In ſua caſuram metuens merita agmina cædem?
Bellatrix, non iſta Tibi, clariſſima quamvis,
Gloria præcipua eſt: non hæc, animoſa VIENNA,
Unica laus mandanda Tuis annalibus. Illa,
Illa Tibi multo laus eſt præclarior, omnique
Eloquio major, conſummatiſſima vincens
Ingenia; Heroum quod Te tot lumina, quod Te
Crudeli exitio totidem eripuere [2] Camilli,
CÆSARIS AUGUSTI LEOPOLDI ſacra ſecuti
Auſpicia: ardenti Tibi quod virtute JOANNES,
Regali, patrioque ſolo, ſolioque relicto,
Præſtitit ultricem dextram; qua vindice tellus
[3] Sanguine TURCARUM totiens madefacta POLONA eſt,

1. Ao. MDXXIX, quo terrore adventantis Imp. Caroli V Suleimannus obſidionem repente ſolvit, octoginta circiter ſuorum millibus deſideratis.

2. Urbem Romanam, ſeu potius Capitolinam illius arcem, a Gallis ultimo periculo admotam, cæſis ad internecionem hoſtibus Camillus obſidione liberavit.

3. Ao. MDCLXXIII, XII Nov. & nunc, dum hæc ſe-

Vindice qua obsidio munita est capta CHOCIMUM.
Vos quoque GERMANI pulcherrima Sidera Cæli,
Martia Triga DUCUM, Regum generosa propago,
SAXO potens, dives BAVARE, & fortis LOTHARINGE,
Vestra hujus tanti decoris præfervida virtus
Participes fecit concordi concita nisu.
Vestras nixa genu dextras amplexa VIENNA
Grata [1] SALUTAREIS appellat; pressaque figens
Oscula, [2] GRAMINEAM SERVATÆ porrigit URBIS.
O felix LEOPOLDE, cui tot fulmina belli
Hostileis sternunt acies, populosque priores
Restituunt, regnumque excensis finibus [3] AUGENT!
Jam Te STRIGONIUM, jam Te VICEGRADIA Regem,
Jam PESTUM, jam Te VIROVICIA, WAITZA salutant:
Jam redit ad veterem Dominum NEUHEUSELA: jam, quæ
Regia Pannoniæ clarissima, BUDA sub ipsis
Expugnata oculis multa cum cæde repulsi
VISIRI supplex, CÆSAR, Tua jussa capessit;
Fatalem agnoscens numerum, quo [4] septima duro
Chri-

spicio, & ad Typographum mitto, nobili rursus de Turcis & Tataris victoria relatâ.

1. *Soteres* Græcis Reges appellati, quibus salutem se debere profitebantur. Sic & *Salutaris* Jupiter in vett. inscript.

2. *Graminea* corona imperatori ab exercitu data, quem obsidione liberaverat.

3. Impp. Rom. PERENNES, vel SEMPER AUGUSTI. quamquam a *Sanctitate* potius, quam ab AUGENDO imperio ita dicti. Attamen

Hujus & augurium dependat origine verbi,
Et quodcumque sua Juppiter AUGET *ope.*
AUGEAT *Imperium nostri* DUCIS, *Augeat annos.*
Ovid.

4. Septenarii numeri vis ferme infinita est. Buda, post-

Christiadum obsidio cinxerunt mœnia castra,
Postquam iterum subiit servo juga TURCICA collo.
Tota hæc, BOJOARE ELECTOR, LOTHARINGEque PRINCEPS,
Gloria jam Vestra est; nisi quod cedentibus ipsis
In partem veniat laudis fortissimus Heros,
Ille meus PATER, & PATRONUS, & unicus ALTOR,
Ille meus FRIDERICUS amor GUILIELMUS, & orbis
Tempora qui densa cinctus victricia lauro
Fortunamque suam, simul & delecta virorum
Agmina submittens, pulchro conamine BUDÆ
Turritos aperit muros, & prima suorum
Robora diffractis infundit mœnibus urbis.
Sic præeunte, viamque aliis monstrante SCHONINGO,
BRANDENBURGIACA tandem virtute recepta
BUDA PALATINIS cantatur subdita LUDIS.
Publicæ perpetuæ sequitur præconia famæ
Privata ingentem in cumulum, cœloque minantem,
Congeries exstructa: suo quam divite censu
Sufficit exsuperans SACRI COMITIVA PALATI:
Quæ modo per veteres fastos ab origine prima
Sollerti deducta manu, priscisque [1] MAGISTRIS,
CÆSAREÆ summam sibi CURAM vindicat AULÆ.
Mox & ad Imperii FINEIS dimissa tuendos
Belligeras arcet genteis, crebrisque bicornem

quam a Suleimanno primum per fraudem A°. MDXXVI occupata fuit, recepta est anno sequente; mox iterum amissa A°. XXIX, eodemque, item IC, CII, CXXXV, LXIX, & LXXXIV, frustra obsessa, tandem hoc anno multo cum gemitu Turcarum recuperata ad pristinum obsequium rediit.

1. Comites sacri Palatii *Magistri* etiam, & *Cura Palatii*, sive *Curopalata*, dicti, item *Illustres*, & *Comites primi ordinis intra Consistorium*, & *Comites domestici primi ordinis*, in vett. inscript.

Præsidiis firmans [1] *prætento limite* RHENUM.
CÆSARIS ipsa VICEM subit, imperiumque gubernat
Absentis, rapidove migrantis in æthera fato.
Crevit partus honos, & adulta potentia sensim
Proxima adæquavit cœlo fastigia REGUM:
Promeruitque legi sua per, SEPTEMque VIRORUM
Arbitria, Occiduum sceptro qui temperet orbem.
Te tamen illa magis, proprio quam culmine, celsum
Exsultans caput ad radiantia sidera tollit;
Te COMITEM arcana fatorum lege, PHILIPPE
GUILLELME, impositum gratans sibi, victa fatetur
Vota sua, & Paphia velat sibi tempora [2] myrto.
Et merito: sic illa jubet celeberrima terris
Copia virtutum, PRINCEPS, opulenta Tuarum.
Sic jubet illa Tuo quæ toto plurima vultu
MAJESTAS augusta sedet: cui candida suavi
Temperie BONITAS se admiscet: & inde perenni
Inlabefacta manet populi reverentia amore.
Accedit pariti vinclo connexa severæ
JUSTITIÆ mitis CLEMENTIA; & aspera molli
Jura manu moderans, crescit crescente senecta
Principis, atque ipsis vireis sibi sumit ab annis.
Sublimem solio AMELIA ELISABETHA Maritum
Adsidet, atque illustre caput redimita corusco
Eorundem decorum nimbo, se Conjuge dignam
Ostentat populis: & habetur Conjuge digna.
Excipit ingentem Patrem JANUS GUILIELMUS,

Sola ætate minor: raraſque in Principe dotes,
Victorem luxus animum, mentemque pudicam,
Ingenium peracre, & vivum, spirantiaque altum
Pecto-

1 Notæ *prætentura militum ad tuendas Rheni ripas*, & imperii limites.

2. *Myrtus* Veneri VICTRICI sacra: unde & *ovales* ex ea coronæ factæ.

Pectora, & ardenti contacta cupidine laudis,
Parque animo corpus, formaque habituque decoro
Conspicuum, sparsumque per omnia membra vigorem,
Grande incrementum Patriis virtutibus addit.
Hic hæret, pendetque animi, deprensa duorum
Feminei sexus decorum facundia forte: &
Tene prius dicat, dubitat, MARIA ANNA, Marito
Subjungens, cui Te nexu fortuna jocundo
Perpetuum junxit: canat an, quæ Fratria, Glosque,
AUGUSTI Conjux est ELEONORA, priorem.
Tu dubitare vetas; atque ipsa assurgis honori
AUGUSTÆ, venerans Patriæ fastigia sedis.
Illa omneis inter sanctissima virgo puellas,
Illa omneis inter Conjux castissima matres,
Fortunam meruisse audit, thalamisque potita
CÆSAREIS, fœti numeroso pondere ventris
AUSTRIACAM FUNDASSE domum, titulosque Mariti
[1] FELICIS, PATRISque bono geminasse recenti.
Huic comes AUGUSTI FERNANDI Filia famæ
Excelso inveheris curru, perque ora virorum
Eximio clari eloqui celebrata nitore,
Dulcia [2] vittalem morum fers præmia [3] olivam:
Candida, sancta, pia, ingeniosa, pudica, benigna;
Et longe ante alias omneis mitissima Princeps,
Pulchraque formosum redamans, ut amata, Maritum.
Jungitur AUGUSTÆ Princeps innupta Sorori:

1. Sollemnes tituli Impp. *FELIX*, *Pater Patriæ*.
2. *Vitta* crinales insigne matronarum, ac Pudicitiæ symbolum.
3. *Oliva* coronata olim Junonis, Conjugii præsidis Deæ, sacerdos: bonaque est conjugibus, pacis & concordiæ symbolum, ac longæ vitæ.

Vosque animo, virtute & amore, ut sanguine FRATRES
Plena fusa manu capitis libamina laudum.
Sed Tu præcipue, RECTOR FREDERICE; Tuumque
Cuncta Academiæ præcerpit SECVLA nomen.
Proxima pullati tandem spatia ultima campi
Extremos, præclara, jubent donare labores,
HEIDELBERGA, Tibi. Prisca indagatur origo
Nominis: anne illud dederint [1] PAGANICA CASTRA
Romana metata manu; [2] COLLESNE frequenti
MYRTILLO celebres. Positæ tum *conditor* urbis
Quæritur obscuris densa caligine fastis.
Mœnia dein prolata, atque Arcis prima superbæ
Fundamenta: Domus sacræ: tandem ipsa Lycei
Tenuia principia, & clari memorantur alumni.
Nec Tu negligeris parva, atque ignobilis [3] INGA;
INGA perantiquis contermina GRINNIBUS: INGA
Æternum chartis victuræ proxima MARSÆ.
Hinc tibi MARSILIUS Batavo de sanguine AB INGA,
HEIDELBERGA, Tui fertur formasse Lycei
Prima rudimenta: & primi NATALIS honorem
Principis auspiciis primus celebrasse RUPERTI.
Ultima divinus numerus certamina [4] claudit.
Tota hic dimotis velis arcana patescunt

Py-

1. *Heidenberg.*

2. *Haidelberg.*

3. *Inga* vicus in insula Batavorum prope Rhenas, oppidum Trajectini Dominii, Tacito *Grinnes*. *Marsa* illi vicinus tractus: unde oriundus, & Ingæ natus altusve Marsilius primus publico salario ipsi constituto Ludum literarium Heidelbergæ aperuit, adeoque primus ejus Lycei plantator fuit. Scripsit præter alia nonnulla, comment. in Aristotelem.

4. Συμπλήρωσις, ϗ τελείωσις, ϗ καλλίλειψις ἀριθμῶν.

Pythagoræ; hic simplex [1] MONAS, hic DECIES repetita,
Atque iterum DECIES; [illegible] [2] PERFECTA defertur,
Et summo sacrata Jovi. Jam TERTIA, Musa,
SECULA vos tangunt, & numina vestra fatentur.
Vade igitur, lætumque diem, sollemneque festum
Concelebra: turbæque tuarum immista sororum
Phœbeas firma voltuque & murmure voces.
Ille quidem ornatas templi delapsus in aras
Auribus accipiet placidis pia [3] VOTA precantum:
Plurimaque, atque annos vincentia SECLA sacrorum
Annuet [4] Alituum: vos [5] MULTIPLICATA referte
Hæc DECIES: & Hamadryadum longissima vitæ
Tempora fatali florendi includit cyclo.

1. I, X, C numeri Jovi sacri, qui omnes in *seculi* spatio continentur. *Novies* igitur numerus sacer in tribus seculis. Musæ vero primum *tertia*, post *ter terna*. Auson.

2. *Denarius* Pythagoricis *perfectus*, *Deus*, *Sol*, *cælum*, *ævum*, imo & OMNE.

3. *Vota* olim sollemnia in *quinquennium*, atque etiam *decennium*, pro salute reip. & Impp. incolumitate suscepta, ut in eodem statu maneret.

4. Sacræ Phoebo alites sunt Cornix, Corvus, & Phoenix. De his, earumque ætate carmen est Hesiodium apud Ausonium.

5. In antiq. numism. frequens VOT. X. MULT. XX. VOT. XX. MULT. XXX, &c.

Illustrissimæ & Celeberrimæ
ACADEMIÆ Electorali Palatinæ HEIDELBERGENSI, Sorori Dilectissimæ, L. M. L. F.
Electoralis Cliverum ACADEMIA
TEUTOBURGICA, excipiente
Jacobo Tollio, e Grinnibus Trajectino,
M. D. & in eadem Academia Histor.
Eloquentiæ, & Gr. L. Profess. Ordinario.

IN NATALEM LXXII Serenissimi ac Celsissimi Principis, D. D. PHILIPPI GUILIELMI, D. G. Comitis Palatini ad Rhenum, S. R. I. Archithesaurarii, & Principis Electoris, &c. &c.

ODE.

HUc huc corollas; huc date pampinos:
Huc vina plenis fervida poculis:
Huc flava thura, quosque dives
Mittit Arabs populis odores.

Huc ferte salsæ primitias molæ:
Huc ferte sacris mellea adoreis
Permista liba. Imponite aris
Insolitos solitosque honores.

Verbena castum circumeat caput,
Et pura crineis vitta coërceat,
Quicunque sacri estis ministri,
Ingenui pueri, & puellæ.

Prætexta stricto libera vinculo
Per membra collo lactea defluat:
Nudusque circum aras calenteis
Pes numero moveatur apto.

Prisco PHILIPPI Principis aureus
Ritu conlendus lætus adest dies
NATALIS. Hunc lyra canora,
Hunc chorea celebrate molli.

Certis modorum carmina legibus
Adstricta claris vocibus aëra
Rumpant sonanti concinentis
Ore chori Genitale festum.

Red-

Reddant loquacem proxima imaginem
Colles recurvis vallibus obviam:
Spargantque valleis ambientis
Flumina per sinuosa NICRI.

NICER sed eccum cornua jam sua
Glaucis opacans frondibus impedit;
Hilarisque ad hoc sollemne sacrum
Naiadas vocat ore blando;

Et, quæ propinquis culmina montibus,
Et, quæ reclusis roscida fontibus
Antra, & cavos tenent recessus,
Numina, semideosque Faunos.

Adsunt vocatæ cum Satyris Deæ;
Patrisque votis accumulant sua:
VIVAT PHILIPPUS GUILLIELMUS;
VIVAT; & innumeros per annos

Sospes, valensque, & perpetuum vigens
Seram senectam robore vivido
Florentis exigat juventæ,
Præsidium Imperii, & suorum:

Sancti sacratus proxima Principis
NATALIS omni tempore gaudia
Præcellat, & redintegrata
Lætitia exsuperet priorem.

Audi precantes, o Pater Optime:
Concepta casto fac rata carmine
Hæc supplicum vota, & benigno
Numine constabilita firma.

Honori Serenissimi Principis
D. D. C. Q. JACOBUS TOLLIUS.

I N-

INDEX RERUM & VERBORUM.

A.

Chemia

D.

Dianæ

Here-

I.

Isidis

K.

L.

Locus

M.

Miner.

Finis.

O.

Orio-

Pindari

Q Qua

Q.

Stoï-

V.

Z.

E R R A T A.

PAg. 1. verf. penult. *si* l. *sit*. p. 3. v. 6. *ipsa* l. *ipse*, v. 15. l. ἀνάσσα, v. 17. l. *Albrico*, v. 24. l. Ἀγυιᾶ, v. 26. l. *Dionysum*, v. ult. l. *clausisque clave sua vitæ portis*. p. 5. v. 15. l. Γω, v. 17. l. Ἐλθώ. p. 6. v. 1. l. *illa*. p. 9. v. 3 pro *humorum* l. *elementorum*. p. 10. v. 19. l. *aureis*. p. 11. v. 1. *quinquennales*, v. 3. l. *Capita*. p. 13. v. 1. l. *adjuvat & instaurat*. p. 14. v. 20. l. ὄχον, v. 21. l. *gestantibus*. p. 15. v. 26. l. *regeram, nec*. p. 16 v. 14. l. *ita me temere*. p. 20. v. 15. l. *Danai*, v. 17. l. *votivo*. p. 21. v. 16. pro *carere* l. *affluere*. p. 25. v. 1. l. τὸ *minor pro mari*. p. 28 v. 13. pro *ubi nullæ erant* l. *ab impiis prostratus anguibus*. p. 29. v. 24. pro *ineptus* l. *stupidus*. p. 31. v. ult. l. θήτρον. p. 39. v. 11. l. *socia*. p. 48. v. 11. dele *l*. 2. v. 13. l. σκιάδεια. p. 49. v. 14. l. ἐλάινος. p. 50. v. 8. pro *ac matulis*, l. *seu metallis*, v. 21. l. *Junone*, v. 27. l. σύμβωμος, v. 33. l. *Amphiarao*. p. 51. v. 9. l. μεσίτης ἀὴρ, *circulus*, v. 20. l. συνιστάμ, v. 21. l. συγγένειαν, v. 22. l. ἐνέγκαι, & ἀπρόσιτον. p. 52. v. 18. l. *ubi*, v. 23. l. *tulit*, v. 1. l. ζῶος, v. 2. Γαω'. p. 55. v. 2. l. πασῶν, v. 5. a fin. l. ὑγροτέραις. p. 56. v. 4. l. συμικτῆς. v. 5. l. ἁρμονίαν κόσμοιο, v. 11. l. *radix est*, ac ὕλη, *qua*, v. 12. περισσούς, v. 17. l. *locum*, v. 18. l. *Ach-elob*, *frater Dei*, vel *Ach elak*. p. 57. v. 20. pro *totum* l. *Lupum*, v. 21. l. *Lycabanta*. p. 58. v. 14. l. *Osco*, v. 18. l. *instituto*. p. 59. *med*. l. *Passienum*, *Physsienum*, *Phasianum*. p. 60. v. 15. *l*. *Phassienus* & *Pathicus*. p. 61. v. 5. l. *jemama*, v. 12. *Philes*, v. 24. *cedentis*, &, *tunc*. p. 62. v. 3. l. *nota libro*, v. 13. l. *quidam*, v. 15. l. *invidiosi*. p. 63. v. 9. l. *at potest*, v. 12. *Egredere*. p. 64. v. 12. l *forte fortuna*, v. 19. καλλιστλέχαμεν, & Γιδ, v. 29. Τυρώνε [illegible], v. 26. [illegible] v. 28. *emendandum*. p. 65. v. 19. pro *non leve argumentum*. l. *non minus certum indicium*. p. 66. v. 6. l. *Hinc*. p. 68. v. 6. l. *Cinyra*. med. l. [illegible] vel *Af*. p. 69. v. 4. l. *quidem* [illegible] p. 70. v. 6. a fin. l. *qui capillos feminis defluere negat*. p. 71. v. 2. l. *Æthra*, v. 11. l. *probare facile*, v. 9. a fin. l. *cui* Τύλας. p. 72. med. l. *Minervæ*, & *Evergeta*. p. 74 v. 7. a fin. l. παρυσήγαγον. p. 75. v. 15. pro *tribuitur*, l. *incrementum assignatum*. p. 77. v. 7. l. *horas*, v. 21. l. *Turrita*. p. 78. v. 13. a fin. l. *qua volucr*. p. 79. v. 8. l. *reponendum videtur*, fretus delubri religione. *Scio ego*. p. 80. v. 17. l. *festinatione*, & mox, *quum venissent*, v. 4. a fin. l. *inprimis*, & v. 3. *quo*. p. 81. v. 8. a fin. l. *obturare*. p. 84. v. *pro que Casaub*. &c. transponendus in locum versus, *Aut ovis est &c*. & hic subjiciendus post versum Ἡ δ᾽ ἐς, ἠδὲ λύκος, &c. v. 7. a fin. l. *vegetum*. p. 85. v. ult. l. γενέτειρα πάντων. p. 86. v. 7. l. *culteribus perdere*, v. penult. l. *membrum in flumen abjecisse*; *id est*, *ut Plutarchus interpretatur*. p. 89. v. 7. l. *ob glutin*. v. 9. πήγνυσι, *in ficu raro multus humor. Humor autem, sive omnis aqua* [illegible] &c. p. 91. v. 1. l. *qui quamprimum*, v. 13. a fin. l. *tacite*. p. 92. v. 11. l. *amorem*, v. 12. l. *Forma*, v. 8. a fin. l. *fastidiosus*, v. 6. l. *Quintia*. p. 93. v. 1. l. *suavi*. p. 94. v. 14. l. *miracula*. p. 95. v. 5. dele *ac putant*, v. 18. l. *efficit*. v. 8. a fin. i. *differta*. p. 96. v. 10. l. *suaveolenti odore*. v. 12. *natura*, p. 97. v. 17. pro λήκουρον. l. λήψεται γυναι κα ἐρῆμα πλυσίαν, πιστικήν, & οἰκουρὸν, v. ult. l. appellent. p. 98. v. 1. l. *Phœbe*, v. 5. l. *tribuat*. p. 99. v. ult. l. *Acidl scil*. p. 100. v. 16. l. *cum illa*, v. 17. *mare*, v. 18. *repræsentant*, v. 4. a fin. l. *cælum est*. p. 101. v. 10. dele *ad exagitandum*. p. 102. v. 19. l. *materie*. v. 22. l. *Homerici confitantur*. p. 103. v. 11. a fin. l. *nihilominus*, v. 6. a fin. l. *obtingat*. p. 104. v. 12. l. *vulnere percussus*. p. 108. v. 3. a fin. l. *meum*. p. 109. v. 9. l. *animique*. v. 15. l. *Sophoclem*. & *Deianira* [illegible], v. 8. a fin. l. *magne*. p. 110. v. 14. l. λόγου κακόν. p. 111. v. 3. l. *insulse*. p. 112. v. 8. l. *precor*. v. 15. a fin. l. *ursa*. p. 113. v. 13. l. *miser elanguas*. v. 9. a fin. l. *grandiores*. p. 115. v. 5. a fin. l. *possum*, v. ult. l. *deficit*. p. 116. v. 4. a fin. l. Φαρρασία. p. 118. v. 8. l. *& in illa*, v. 16. l. *Hæc prima Hylli*. p. 119. v. 11. a fin. dele *cujus*, v. 10. l. *cujus truncus*, & dele *non*, v. 5. a fin. l. ille *Stoicus*, *complexus aras tremeb*. p. 120. v. 11. l. *pellis*. v. 10. a fin. *Comparetur* &c. duo hi versus transferantur inter v. 9. & 10. ante *Marsyas*. p. 121. v. 11. a fin. l *nemo*. p. 122. med. l. *vicerat*. p. 123. v. 2. a fin. l.

Nemeis

Nemeis. p. 124. v. 7. l. *& Pythionica*, *elatiore*, v. 8. l. *privato vero victore, & nobili quidem certamine*, v. a fin. l. *grandium sit: &, ut id.* p. 125. v. 7. l. ἐτέλεσαν ὕμνον. p. 126. med. l. συμαγωγεῖ γὰρ, v. 7. a fin. l. Διὸς ἐγκέφαλ☉. p. 127. v. 5. a fin. l. *sunt*, *tribuitur*, v. 3. a fin. l. *sit*. p. 128. v. 5. a fin. l. *animum adverterit*, v. ult. l. *mirari*. p. 129. v. 12. l. Arcadicis, v. 13. l. *insignia*, v. 12. a fin. l. *tumidas*, v. 11. *Impeteque*. p. 130. v. 2. l. *oleam*, v. 1. a fin. l. *Philyra*, v. 2. l. *adjutorem*. p. 133. v. ult. l. *ejus sine honoris aut* pacis *adjectione*. p. 134. v. 6. l. *occurrerunt*. p. 136. v. 5. a fin. dele *moribus*. p. 137. v. 1. dele *orbis*. p. 138. v. 8. l. *Thaletis*. p. 139. v. 6. l. *suboles*. p. 140. v. 5. l. *Onomacr.* v. 6. l. *remota*, v. 8. νυμφαῖς, v. 11. *color*. p. 141. med. l. *quasque*, v. 13. a fin. l. *verissima veterum sententia*. p. 143. v. 14. l. *fusinę*, v. 18. *arva*, v. 21. *avidi*. v. 22. *imis*, v. 3. a fin. l. *mutuata*. p. 144. v. penult. l. *oblivionem*, v. ult. *Albetiensium*. p. 145. v. 12. a fin. l. *item*, v. 3. a fin. dele *Lactantius*, v. 3. *peccantium*. p. 146. v. 1. l. *Cassius*, med. l. *fove*, v. 11. a fin. l. *amore Res.* p. 147. v. 8. l. *quem*, v. ult. l. ait, id factum. p. 149. med. l. *plana*. & mox, *effusionibus*, *& Physicis*, v. 4. a fin. l. *angustiae quod reprehendis, scito*, v. 2. *latis*. p. 150. v. 1. l. ὁρώμενον. p. 151. v. 16. l. *illi vero emittere se*, *& agere*. p. 152. v. 16. l. *& ad alia*, v. 6. a fin. l. *tenebrae videantur*. p. 153. v. 12. a fin. l. δριμύα, & v. 11. διαχρ. λαχὸν. p. 154. v. 5. l. *Apollodorus*, v. 4. a fin. l. *ubi varia*. p. 155. med. l. *animi sunt*, *quorum nobis*, v. 3. a fin. l. ἰχνευμὼν, p. 156. v. 3. l. *priori* est, v. 9. l. *crescet*, med. *Eodem post paullo*, v. 10. a fin. l. *nota*, v. 9. *notum*, v. 2. dele *post*. p. 158. v. 5. l. *quantum*. v. 6. *virtute*, med. *nisi ab nimiis*, v. 2. a fin. *non*, v. ult. *faceret*. p. 159. v. 9. l. *fecit*, v. 12. l. *merces*, v. 14. *doctiss. hominum*. p. 160. v. 11. a fin. l. *erexerat*. & *spe civ.* p. 161. v. 4. l. *Fverulpho*, v. 5. *nominantur*, v. 10. a fin. *perspecta*. p. 162. v. 8. l. *magis*. pag. med. stupidus corrector cum tota ῥήσις Ovidiana fuisset describenda, solam notam meam *usque ad* reliquit. p. 164. l. *Lyci*. med. l. *Inque foco*. p. 165. v. 7. l. *& impeditus*, v. 10. *pes alter*. med. *lapidis* mox *secernuntur*, v. 6. a fin. *Phane*. p. 166. v. 9. l. *de odere*, v. 11. *obruta*, v. 2. a fin. ἐπερχόμενοι, p. 167. med. l. *spiritibus*, p. 169. m. l. *ortus in petra dormientis*, & mox *Pirithoi*. p. 170. v. 3. l. *ubi alii*, v. 9. *tribuitur*, *& est hic*, med. l. *Aethlius*. mox *multus*. p. 171. v. 8. l. *rursum*. p. 174. v. 2. l. *impariter*, med. leg. *jussus*. p. 176. med. l. *tortilis*. mox, *tam*. & *ror. barba*. & *Acheloo*, & *Poëta*, v. 6. a fin. *meminimus*. p. 178. med. *ipsa*. p. 184. 5. a fin. l. *deliciis*. p. 185. v. 3. a fin. l. *esset*. p. 186. med. transpone, *& mox* post *dare*. p. 187. 1. l. *mandatio*. p. 189. 7. a fin. l. σολισχήμα. p. 192. v. 6. a fin. l. *Tzetzes ad Lycophronem*. p. 195. v. ult. l. *dixerit*. p. 196. v. 4. *penitus*. p. 197. v. 2. l. *fit*, v. 5. *recaltans*. p. 198. v. 6. dele *& ideo Pana*, usque ad *sic ex*, v. 8. l. *Rhea*, v. 10. *quae*. med. *Lunae*. p. 199. med. l. *Belli*, v. penult. *quid*. p. 200. med. dele *Hinc & imberbis* usque ad *nos quoque*. mox l. *planetis*. p. 201. med. l. *decimove mense*. p. 203. med. l. *notum*. mox, *acres*. p. 204. med. *cujus illud*. mox *Et hujus*. p. 205. v. 2. l. *tertia Typhon*. med. *Ischia*. p. 206. v. 1. l. *Apollo, Orus major*, v. 2. a fin. l. *salis*. p. 207. v. 11. a fin. *rotundato*, v. 6. *factnrum*, v. 4. *educatus*. p. 208. v. 4. l. *Plutoni & Cyb.* v. 12. a fin. l. *est rubeum, intrinsecus est album*, v. 4. *id est*. p. 209. v. 10. l. *eundem* & *affirmat*, v. 12. *Huic*, v. 10. a fin. l. *varie*. p. 210. v. 3. l. *tauros*, v. 6. *Diana* ταυρῷ. p. 212. med. l. *volatilis acidus*. p. 214. 4. a fin. l. *vocant*. p. 216. v. 1. l. Eruditissimo, 5. a fin. l. *tota*, v. 3. ὄρχ. v. 2. ἐχεῖ[illegible] τὴν, v. 1. ἀχλὺν [illegible]. p. 217. v. 2 [illegible]γγλυκυ, v. 4. ἀμφιπλ[illegible], v. 6. χρήγην, v. 11. παῖς [illegible], v. 18. τὴν [illegible], v. 9. a fin. τὴν [illegible]. & ἴδε, v. ult. [illegible]. p. 218. v. 2. l. [illegible], v. 5. [illegible], v. 6. [illegible]. v. 10. [illegible], v. 14. [illegible], v. 12. [illegible]. & ἰνδίκον, v. 16. χάλκεον 17. [illegible], v. 18. [illegible] 19. [illegible]. 9. a fin. [illegible]. 8. [illegible], 7. [illegible], v. 4. [illegible], 2. [illegible]. p. 219. v. 1. [illegible] & ἀμβροσίην, 3. [illegible], 4. [illegible], v. 9. *frenis*, mox *frena*, 9. a fin. [illegible]. & [illegible], & [illegible], v. 8. ὡς πολλάκις. p. 221. med. l. *almices*, 6. a fin. *Aridora*. 3. l. *cum*. p. 222. v. 12. a fin. l. [illegible]. *Possit & ideo quasi*. p. 223. v. 10. a fin. l.

ERRATA.

posteriori. p. 224. v. 6. l. Mancino, v. 10. legi, v. 14. Macedonia, med. eosdem p. 225. v. 1. l. & hunc, item oppressit. p. 227. v. 12. l. reddidit. med. l. corde tracta suspiria in hasce literas possim transfundere. p. 228. v. 2. l. parentes. p. 231. v. 1. referebant. 15. altitudo. 16. sic ut. 19. vero. v. 3. a fin. sed & v. 2. universi lateris dextri species virilis esset, sinistri vero. p. 232. v. 8. statua. med. animoque, v. 12. a fin. irrigari, v. 3. e quo. p. 233. v. 1. illam jannam. 13. non omnia. 15. Tyaneum. ult. fraudum istiusmodi. p. 235. v. 3. usque. p. 236. med. l. miscuit. 3. a fin. in se, v. ult. Pompeji & Caesaris, quasi per rabiem & furorem suis, nefande semet ipse manibus laceravit. p. 237. v. 2. mixto, & fontibus, v. 3. insemel. med. Perperna. p. 239. v. 8. cum Lychnis. med. consilio Caesaris, qui, antepen. probabunt. p. 241. v. penult. l. usurpatam. 242. med. l. quum evertit. mox, invidiosum. p. 243. med. extractos perpulit, ult. qua de. p. 245. v. 8. a fin. gradus ignis. p. 246. v. 1. fumo. 6. primum. p. 247. v. 3. a fin. abjiciuntur. p. 248. v. 15. l. suo. ult. quum. p. 250. v. 5. a fin. Acidum atque Alcali, utrumque, v. 2. mutuo. p. 251. ult. ficta. p. 253. v. 10. a fin. leniter, v. 8. quem licet, v. 6. quiddam. p. 254. v. 1. religatae dependeb. &, ille. 2. chelys. & nec. penult. magis proprium. p. 255. v. 3. desc. & adscendentibus. p. 256. v. 1. se extendit. 10. fraxinea, &, Xantho, v. 8. a fin. cum. p. 264. v. 4. occurrerunt, v. 6. ignoscere illorum studio. v. 11. a fin. apographo, v. 10. accepi, v. 6. cum. p. 266. v. 3. Tatiano, v. 12. capta, v. 11. a fin. Cynthia, v. 8. jucundis. p. 268. v. 14. mulier. v. 4. a fin. dari. p. 277. v. 11. Epicureos, v. 8. a fin. Erantque. p. 283. med. Argentarii. p. 285. v. 1. fructuum, v. 4. paenitet, v. 7. interpretatio, qui. p. 289. v. 6. dele raturam, id &c. usque ad, ut e-leg. med. amante, nequisse, dixisse. p. 291. v. 12. l. commutatio. p. 295. med. concillat. p. 297. totus ille locus ex Themistio male hic insertus, qui transferendus ad not. p. 285, ante Vocabimus. v. 14. a fin. qua alia nota. v. 2. cum luctu quaer. p. 299. v. 7. locum ex Xenophonte male insertum transfer ad not. p. 296, ante de mandrag. p. 303. inserta parenthesi inepte a typothetis textui insuta, subjicienda infimae paginae, tamquam notae. p. 309. v. 9. a fin. festis Naucralitanem. p. 312. v. 4. a fin. l. Carisi. L. p. 314. v. 2. l. Villia. p. 315. v. 12. l. Atilian. penult. l. C. F. p. 316. v. 9. l. posuit, v. 14. provincia, v. 17. l. LVI, v. 9 a fin. l. Severinia. p. 317. v. 1. l. Antius, v. 8. l. Spuril. Vol. v. ult. 1. Iviro. p. 319. l. Cap. XXXII. v. 6. l. Scytharum. p. 320. v. antep. l. utque. v. ult. historiolam p. 375. 371. v. 21. vittalem. l. vittatam.

FINIS.